

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXVI

8
2024

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Michal Ježek

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVI

Číslo 8/2024 vychází 6. 11. 2024

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	5
č. 31	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2023, sp. zn. 6 Tdo 472/2023	6
č. 32	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2024, sp. zn. 11 Tdo 220/2024.....	17
č. 33	
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 4. 2022, sp. zn. 1 To 30/2022.....	21
č. 34	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2022, sp. zn. 5 Tdo 156/2022	24
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	43
č. 72	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2023, sen. zn. 29 ICdo 34/2022	44
č. 73	
Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 31 Cdo 1468/2023	60
č. 74	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 31 Cdo 1178/2023	65
č. 75	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2328/2023	89
č. 76	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2023, sp. zn. 26 Cdo 2128/2023	98
č. 77	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2023, sp. zn. 25 Cdo 154/2023	107
č. 78	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2023, sp. zn. 28 Cdo 1214/2023	114
č. 79	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1306/2023.....	121
č. 80	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2023, sen. zn. 29 NSČR 89/2021	131
č. 81	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2023, sen. zn. 29 NSČR 165/2022	139
č. 82	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2023, sp. zn. 31 Cdo 2955/2023	162

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 31

Jednání fyzické osoby, byť konkrétně nezjištěné (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.), lze právnické osobě přičítat ve smyslu § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o., bylo-li zjištěno, že trestněprávně významný následek vzešel z opomenutí (§ 112 tr. zákoníku) osoby ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost [§ 8 odst. 1 písm. b) t. o. p. o.], nebo jejího zaměstnance [§ 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o.].

Měla-li tato fyzická osoba relevantní informace o zcela reálně hrozícím nebezpečí (např. pádu stromu na vozovku ve správě dané právnické osoby) a současně i povinnost takovému nebezpečí zabránit, přičemž tuto povinnost nesplnila, takže v důsledku pádu stromu na vozovku byl usmrcen člověk, lze právnické osobě takovéto zaviněné opomenutí fyzické osoby přičítat a uznat ji vinnou přčinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 7 t. o. p. o.

Přičitatelnost činu právnické osobě, Opomenutí, Usmrcení z nedbalosti

§ 8 odst. 2 písm. a), b), odst. 3 t. o. p. o., § 112 tr. zákoníku, § 143 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2023, sp. zn. [6 Tdo 472/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:6.TDO.472.2023.3

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné právnické osoby Ředitelství silnic a dálnic ČR proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 31 To 227/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 33 T 66/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 25. 2. 2022, sp. zn. 33 T 66/2018 (dále také jen „rozsudek soudu prvního stupně“), byla obviněná právnická osoba Ředitelství silnic a dálnic ČR (dále také jen „obviněná“) uznána vinnou přčinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „t. o. p. o.“).

2. Za tento trestný čin byla odsouzena podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku a § 18 t. o. p. o. k peněžitému trestu ve výměře 200 denních sazeb po 50 000 Kč, celkem 1 000 000 Kč. Podle § 23 t. o. p. o. jí byl uložen také trest uveřejnění rozsudku v plném znění výroku o vině a trestu ve dvou celostátních denících, s uvedením názvu právnické osoby a jejího sídla, přičemž údaje umožňující identifikaci fyzické osoby, která je odlišná od obžalované právnické osoby, uvedené ve výroku rozsudku a v jeho odůvodnění, musí být před uveřejněním anonymizovány, a to ve lhůtě do 2 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto rovněž o nárocích

na náhradu majetkové škody (poškozených Europe Trade, s. r. o., a L. G.) a nemajetkové újmy (poškozených L. a D. G.). Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená L. G. odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti tomuto rozsudku podaly obviněná a poškozená L. G. odvolání, o nichž rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 31 To 227/2022. Z podnětu odvolání obviněné odvolací soud podle § 258 odst. 1 písm. d), f) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodl tak, že obviněnou uznal vinnou přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 7 t. o. p. o., jehož se podle skutkových zjištění jmenovaného soudu dopustila tím, že

„jako právnická osoba jednající nezjištěnou osobou ve vedoucím postavení vykonávající řídicí a kontrolní činnost a nezjištěným zaměstnancem uvedenými v § 8 odstavec 1 písmeno b), d) zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, v době od 1. 12. 2016 do 2. 3. 2017 v rozporu s § 9 odstavec 3 a § 15 odstavec 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, nesplnila svou povinnost dbát o náležitou údržbu a péči o listnatý strom topol kanadský (*Populus x canadensis*) číslo XY (číslo štítku XY), nacházející se na pozemku p. č. XY v obci XY, katastrální území XY, ve vlastnictví České republiky s právem hospodařit Ředitelství silnic a dálnic ČR, přičemž měla být provedena vhodná a přiměřená opatření vedoucí k pokácení uvedeného stromu, a současně nezbytnost neprodleně jej pokácet z důvodu silně narušeného zdravotního stavu stromu, která byla obviněné právnické osobě známa nejméně v době od 17. 6. 2013 ze znaleckého posudku č. 23/154/2012 Ing. Tomáše Sochy, DiS., znalce z oboru ochrana přírody, a následně také od 10. 8. 2016 ze znaleckého posudku společnosti SAFE TREES, s.r.o., a v důsledku zanedbání těchto povinností nebyla nezjištěným zaměstnancem právnické osoby provedena opatření k zamezení možných následků trestného činu, jež lze spravedlivě požadovat, spočívající v řádné kontrole, údržbě a pokácení tohoto stromu, aby nebyla ohrožena bezpečnost řádného užívání pozemní komunikace, kdy k jednání došlo v rámci činnosti obviněné právnické osoby, jímž se rozumí mimo jiných také údržba vegetace u silnic I. třídy, a zároveň toto opomenutí nezjištěného zaměstnance, který nezajistil náležitou péči a údržbu, nebylo zjištěno a napraveno ani žádnou z osob ve vedoucím postavení, uvedených v § 8 odstavec 1 písmeno a) až c) zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, které v rámci činnosti organizace při kontrole nad činností zaměstnanců zejména nezajistily kontrolu uvedení závěrů znaleckých posudků svými podřízenými do praxe, což po nich lze rovněž spravedlivě požadovat, a neučinily tak nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků, čímž bylo zapříčiněno to, že dne 2. 3. 2017 v době kolem 12:20 hodin došlo v obci XY, okres XY, v km 56,925 silnice I. třídy č. XY, z důvodu havarijního zdravotního stavu, ke zlomení a pádu listnatého stromu topol kanadský (*Populus x canadensis*) číslo XY (číslo štítku XY), nacházejícího se na pozemku p. č. XY v obci XY, katastrální území XY, ve vlastnictví České republiky s právem hospodařit Ředitelství silnic a dálnic ČR, z levé strany na nákladní motorové vozidlo tovární značky Tatra 148, RZ XY, které řídil P. G., po silnici I. třídy č. XY ve směru od obce XY na obec XY, v důsledku čehož P. G. přejel s vozidlem do protisměru, kde se bočně střetl s protijedoucím nákladním motorovým vozidlem tovární značky Peugeot Boxer, RZ XY,

řízeným M. Š., a dále s vozidlem sjel do levého silničního příkopu, kde narazil do dalších topolů, následkem čehož P. G. utrpěl otevřené drtivé poranění hlavy s rozmožděním a výhřezem mozku a mozečku, zlomeninu těla a oblouku 7. krčního obratle s předozadním posunem úlomku, mnohočetné zlomeniny všech žeber oboustranně v několika liniích a s úlomky žeber pronikajícími do obou hrudních dutin, zlomeninu hrudní kosti, roztržení skloubení mezi levou klíční kostí a nadpažkem, zlomeninu nadpažku levé lopatky, zlomeninu žeberních výběžků 1-5 bederního obratle oboustranně, otevřenou tříštivou zlomeninu okovce pravé loketní kosti, vícečetné trhliny a pohmoždění obou plic, odtržení levé plíce od stopky, trhlinu osrdečníku, vícečetné trhliny síní a komor srdce oboustranně, povrchovou trhlinu pravé věnčité tepny, trhlinu hrudní srdečnice ve vzestupné části i v oblouku, zakrvácení obou hrudních dutin a lehké zakrvácení břišní dutiny, dvojitou trhlinu levé krční tepny, trhlinu bránice vpravo, rozmoždění sleziny s odhmožděním od stopky, trhlinu žaludku, pohmoždění těla slinivky břišní, vícečetné povrchové trhliny a centrální trhlinu jater, přehmoždění kořene jazyka, trhlinu hrotu jazyka, mnohočetné povrchové tržné ranky v obličeji a v obou horních končetinách, mnohočetné oděrky a podkožní krevní výrony celého těla, vícečetné tržné zhmožděné i řezné rány trupu a horních končetin a krku, kterým na místě nehody podlehl, kdy bezprostřední příčinou jeho smrti byla mnohočetná drtivá poranění kostry a orgánů neslučitelná se životem“.

č. 31

4. Za tento trestný čin obviněnou odsoudil podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 18 odst. 1, 2 t. o. p. o. a § 68 odst. 1 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 200 denních sazeb po 50 000 Kč, celkem 1 000 000 Kč. Podle § 23 t. o. p. o. jí uložil také trest uveřejnění rozsudku v plném znění výroku o vině a trestu ve dvou celostátních denících, s uvedením názvu právnické osoby a jejího sídla, přičemž údaje umožňující identifikaci fyzické osoby, která je odlišná od obžalované právnické osoby, uvedené ve výroku rozsudku a v jeho odůvodnění, musí být před uveřejněním anonymizovány, a to ve lhůtě do 2 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. rozhodl rovněž o nárocích na náhradu majetkové škody (poškozených Europe Trade, s. r. o., a L. G.) a nemajetkové újmy (poškozených L. a D. G.). Podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozené L. G. a D. G. odkázal se zbytkem jejich nároků na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. Odvolání poškozené L. G. zamítl podle § 256 tr. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Citovaný rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 31 To 227/2022 (dále také jen „napadený rozsudek“), napadla obviněná dovoláním, v němž uplatnila dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř.

6. K důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítla, že napadený rozsudek nesplňuje požadavek, aby z odůvodnění rozhodnutí obecných soudů vyplýval vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů a právními závěry na nich vybudovanými. Extrémní rozpor spatřuje v hodnocení podaných vysvětlení a výslechů svědků. Klíčovou pasáží je bod 23. napadeného rozsudku, z něhož plyne, že odvolací soud její zavinění odvozuje od zavinění „zaměstnanců provozního úseku Správy XY ŘSD“, kteří měli „povědomost o špatném zdravotním stavu spadlého stromu k datu 1. 12. 2016“. Konkrétně soud jmenoval J. V. a J. Š.

Z odůvodnění pak není podle obviněné jasné, které další zaměstnance měl odvolací soud na mysli, případně zdali nějací další vůbec v úvahu připadali, jelikož přehled zaměstnanců úseku Správy XY ŘSD není založen ve spise. Vzhledem k provedenému dokazování a argumentaci obsažené v napadeném rozsudku lze odhadovat, že v úvahách soudu žádná další osoba nefigurovala, resp. figurovat nemohla. Odvolacímu soudu vytkla, že se zaviněním uvedených osob, popř. důvody, proč zavinění na jejich straně nespátřuje, v podstatě vůbec nezabýval, což je v rozporu s konstrukcí přičitatelnosti jednání ve smyslu § 8 t. o. p. o. Při svých závěrech vycházel z obsahu úředního záznamu o podaném vysvětlení J. V. a výslechu J. Z. při hlavním líčení. Tyto však podle obviněné interpretoval nesprávně. Za důležitou okolnost spatřuje také to, že J. Z. byl zaměstnancem obviněné do 30. 6. 2016, teprve 1. 12. 2016 přitom došlo k novelizaci § 7 t. o. p. o. do současné podoby negativního výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba dopustit nemůže. Předchozí pozitivní výčet trestné činy proti životu a zdraví vůbec nezahrnoval, a tedy se jich právnická osoba dopustit nemohla. Z tohoto důvodu lze proto osobu J. Z. při úvahách o možné přičitatelnosti vyloučit. To ostatně podle obviněné odvolací soud sám uznal (bod 21. napadeného rozsudku).

č. 31

7. Dále uvedla, že u J. V. a J. Š. není prokázáno, zda se s předmětnými posudky vůbec seznámili. Pokud jde o J. Š., ten nebyl v řízení vůbec vyslechnut a odvolací soud mu nevěnoval v rozsudku bližší pozornost. Interpretace podaného vysvětlení J. V. pak neodpovídá skutečnému obsahu podaného vysvětlení. Obviněná následně blíže rozvedla svou argumentaci stran povědomí J. V. o předmětných posudcích, přičemž podle jejího názoru J. V. vycházel při svém podání vysvětlení z toho, co mu později řekl J. Z., nikoli z toho, co vnímal svými smysly. V této souvislosti uvedla, že sice dala souhlas s přečtením předmětného úředního záznamu v hlavním líčení ve smyslu § 211 odst. 6 tr. ř., učinila tak však za jiné důkazní situace, v době, kdy jí nesprávná interpretace tohoto vysvětlení ze strany odvolacího soudu nebyla a nemohla být známa. V neposlední řadě upozornila na to, že J. Z. podal své vysvětlení jako osoba podezřelá tedy jako potenciální pachatel. V tomto ohledu proto mohl uvádět zjevné nepravdy či lhát. Na základě toho nelze podle obviněné vyloučit, že J. Z. V. s posudkem ve skutečnosti nikdy neseznámil. Argumentační linka odvolacího soudu o možném zavinění J. V. je navíc překvapivá, jelikož se jím orgány činné v trestním řízení pečlivě zabývaly a opakovaně vyhodnotily, že dáno není, přičemž soud prvního stupně výslovně uvedl, že mu nelze klást k tíži zavinění předmětné dopravní nehody.

8. Obviněná proto uvedla, že odvolací soud zjevně hodnotil provedené důkazy jinak než soud prvního stupně, neboť došel k jiným závěrům, aniž by však postupoval podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. Shrnuje, že došlo k tzv. deformaci důkazů, z nichž jsou vyvozována zjištění, která z nich vůbec nevyplývají, čímž je dán extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a na jejich základě učiněnými skutkovými zjištěními ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Odvolací soud z podání vysvětlení a výslechu daných osob vyvodil nesprávný závěr o tom, že tyto osoby mohly a měly vědět o hrozícím nebezpečí zájmu chráněnému zákonem. Takový závěr však podle obviněné nemá vazbu na obsah provedených důkazů při žádném logickém způsobu jejich hodnocení.

9. Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněná podřadila argumentaci, že odvolací soud nesprávně právně posoudil otázku naplnění subjektivní stránky trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku některou, byť neztotožněnou fyzickou osobou uvedenou v § 8 odst. 1 t. o. p. o. Uvedla, že i bez zjištění konkrétní fyzické

osoby musejí pro aplikaci § 8 odst. 3 t. o. p. o. existovat důvody, které by jinak dostatečně odůvodňovaly závěr, že skutek nezjištěná osoba spáchala a bylo by proti ní zahájeno trestní stíhání. Vytkla mu, že nspecifikoval tuto konkrétní osobu ve smyslu § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o., která měla být pachatelem a jejíž jednání jí lze přičítat. Naopak u všech v úvahu připadajících osob zároveň jejich hypotetickou trestní odpovědnost orgány činné v trestním řízení vyloučily. Není proto možné podle obviněné dovozovat její trestní odpovědnost na základě jednání osob jmenovaných v bodě 23. napadeného rozsudku. Především pak odvolacímu soudu vytkla, že se nevěnoval zavinění na straně této neztotožněné fyzické osoby ve smyslu § 8 odst. 3 t. o. p. o. Není tak zřejmé, na základě jakých skutečností dovedl naplnění znaku subjektivní stránky předmětného trestného činu.

10. Obviněná zopakovala, že pokud se odvolací soud překvapivě odchýlil od hodnocení důkazů provedeného soudem prvního stupně, dopustil se ve světle judikatury Ústavního soudu zásahu do jejího práva na spravedlivý proces, čímž zároveň zavedl dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Nesprávně (a překvapivě) tak odvolací soud dovedl naplnění znaku nedbalosti, ačkoli nebylo prokázáno zavinění žádné fyzické osoby, jejíž jednání jí (obviněné) lze přičítat.

11. Závěrem proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal odvolacímu soudu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. Obviněná učinila také podnět ve smyslu § 265o odst. 1 tr. ř. k odložení výkonu napadeného rozsudku v té části, kterou jí byl uložen trest uveřejnění rozsudku podle § 23 t. o. p. o.

12. K dovolání se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který uvedl, že jakkoli není trestní odpovědnost právnické osoby závislá na tom, zda se podaří individuálně usvědčit fyzickou osobu, jejíž jednání bude možné právnické osobě přičítat, musí existovat důvody, pakliže by tato osoba byla známa, dostatečně odůvodňující závěr, že trestný čin spáchala a bylo by proti ní zahájeno trestní stíhání. V této souvislosti zdůraznil, že zaměstnanec J. S., který byl jako vedoucí úseku výstavby ŘSD XY garantem realizace odstranění nebezpečného stromu, zemřel na přelomu července a srpna 2016, tedy před rozšířením kriminalizace právnické osoby za usmrcení z nedbalosti podle § 143 tr. zákoníku.

13. Státní zástupce připomněl bod 23. napadeného rozsudku, z něž se podává, že povědomost o špatném zdravotním stavu spadlého stromu měli k datu 1. 12. 2016 zaměstnanci provozního úseku Správy XY ŘSD, a to na základě dvou dendrologických posouzení z roku 2013 a 2016, minimálně J. V. coby vedoucího provozního úseku, přičemž s ohledem na již ukončené rekonstrukční práce silnice I/XY byla plně v kompetenci provozního úseku realizace kroků vedoucích k odstranění havarijního stavu stromu. Pokud vedoucí provozního úseku a rovněž ani žádný z dalších zaměstnanců – např. J. Š., v jejichž kompetenci se nacházel řádný výkon údržby silnic, nijak nekonali ve vztahu k eliminaci označeného bezpečnostního rizika, jde o jednání osob spadajících pod § 8 odst. 1 písm. b), d) t. o. p. o., byť tyto fyzické osoby neměly být po provedeném dokazování zjištěny.

14. V návaznosti na to uvedl, že prvně uvedený okruh fyzických osob, jejichž jednání je právnické osobě přičitatelné, zahrnoval zaměstnance při plnění pracovních úkolů ve smyslu § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o. Trestní odpovědnost za přečin usmrcení z nedbalosti podle § 143

odst. 1 tr. zákoníku byla spojována zvláště se zaměstnanci provozního úseku Správy XY ŘSD. Blíže bylo uvažováno – kromě J. V. v pozici vedoucího (viz níže) mohlo jít taktéž o J. S., který ale zemřel dříve – o J. Z., který pozici technika zase opustil před datem 1. 12. 2016, od něhož počíná opomenutí konat na vrub právnické osoby. Hrubý náznak zůstal u působení zaměstnance J. Š., který od 1. 7. 2016 převzal agendu po odejitém J. Z., přičemž nebyl v této trestní věci soudem vyslechnut. Ve vztahu k J. Š. schází podle státního zástupce vysvětlení, když už byl identifikován, možné spojitosti s přičitatelností vůči trestní odpovědnosti právnické osoby, i kdyby nakonec nebyl z nějakého důvodu sám trestně odpovědný. Třebaže by se jednalo ještě o jiného zaměstnance, tj. dosud neztotožněného, který jednal způsobem zprostředkovaně vedoucím k založení trestní odpovědnosti právnické osoby, pořád v odůvodnění odsuzujícího rozsudku absentuje argumentace – za podmínky, že se zásobník potenciálně konkrétních fyzických osob z daného pracoviště úplně nevyčerpal v důsledku předcházejícího vyřazování ostatních, ohledně existence důvodů, které by jinak dostatečně odůvodňovaly závěr, že přečin usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku spáchala a bylo by proti ní zahájeno trestní stíhání.

15. Státní zástupce dále uvedl, že odvolacím soudem byl zamýšlen i ten okruh fyzických osob, jejichž jednání je právnické osobě přičitatelné, který zahrnuje osoby ve vedoucím postavení vykonávající řídicí a kontrolní činnosti ve smyslu § 8 odst. 1 písm. b) t. o. p. o. Navenek zde není jednoznačně definován soubor tvořící osoby ve vedoucím postavení, z něhož by bylo možné vybírat další nezjištěné a neztotožněné osoby pro očekávané potřeby usuzování na samostatnou trestní odpovědnost obviněné právnické osoby. Státní zástupce uvedl, že pokud se mělo adresněji usuzovat na J. V. působícího ve vedení provozního úseku, nelze přehlédnout, že v pasážích napadeného rozsudku se o něm pojednává smíšeně rovněž ve vazbě na vystupování zaměstnanců jako takových. Jmenovaná fyzická osoba byla fakticky známa, nicméně opět ani k ní nebyly vyloženy důvody jinak dostatečně odůvodňující závěr, že trestný čin spáchala a bylo by proti ní vedeno trestní stíhání. Naplnění subjektivní stránky ve vztahu k trestní odpovědnosti právnické osoby za určitý trestný čin se má dokazovat nepřímou, právě prostřednictvím zavinění fyzické osoby, která jedná za právnickou osobu. Navíc aktivizace J. V. na tomto místě podle státního zástupce vyznívá spíše směrem k přistupujícímu korektivu podle § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o., který by měl spojit fyzickou osobu a právnickou osobu s trestným činem v souvislosti s přičitatelností, a to v druhé variantě omisivní povahy, jež pokrývá zanedbání realizace dohledu a kontroly nad řadovými zaměstnanci právnické osoby. Pokud státní zástupce vzal v potaz J. J., který působil v letech 2013 až 2017 na pozici ředitele správy XY kraje, bod 22. napadeného rozsudku zanechává pouze spekulaci o tom, nakolik zdravotní stav vegetace podél dopravní komunikace byl znám i jemu, podepsal-li smlouvy ke znaleckým zkoumáním ve vyšší finanční hodnotě za účelem inventarizace a posouzení zdravotního stavu vegetace.

16. Závěrem proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. odvolacímu soudu nařídil, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Současně vyjádřil svůj souhlas s projednáním dovolání v neveřejném zasedání ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání a obecná východiska rozhodování

17. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda je výše uvedené dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou, zda má všechny obsahové a formální náležitosti a zda poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí nebo zda tu nejsou důvody pro jeho odmítnutí.

18. Dospěl přitom k závěru, že dovolání podané proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 31 To 227/2022, je přípustné z hlediska ustanovení § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Obviněná je osobou oprávněnou k podání dovolání podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. Dovolání, které splňuje náležitosti obsahu dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., podala prostřednictvím svého obhájce, tedy v souladu s ustanovením § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném tímž zákonným ustanovením.

19. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly. Nejvyšší soud proto nejprve hodnotil, zda obviněnou vznesené námitky svým obsahem vyhovují uplatněným důvodům dovolání.

20. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže jsou rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

21. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Nejvyšší soud konstatuje, že prvním okruhem námitek obviněná brojila proti hodnocení provedených důkazů a učiněným skutkovým zjištěním, resp. namítla zjevný rozpor ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Odvolacímu soudu vytkla hodnocení zejména podaného vysvětlení J. V. a výpovědi svědka J. Z., které podle jejího názoru interpretoval nesprávně. Obviněná namítla, že u osob J. V. a J. Š. nebylo prokázáno, zda se s předmětnými posudky vůbec seznámili. Takové námitky pod uplatněný dovolací důvod podřadit lze, ale Nejvyšší soud je opodstatněnými neshledal.

23. O zjevný rozpor se jedná tehdy, když skutková zjištění postrádají obsahovou spojitost s důkazy, když skutková zjištění soudů nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, když skutková zjištění soudů jsou opakem toho, co je obsahem provedených důkazů. Nejvyšší soud je však v daném ohledu povolán korigovat pouze nejextrémnější excesy (přiměřeně viz nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2004, sp. zn. [III. ÚS 177/04](#), nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 570/03](#), a další).

Existence případného zjevného rozporu mezi učiněnými skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy nemůže být založena jen na tom, že obviněný předkládá vlastní hodnocení důkazů a dovozuje z toho jiné skutkové, popř. i právní závěry (viz přiměřeně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [8 Tdo 1268/2013](#)).

24. Pokud jde o hodnocení provedených důkazů, konkrétně obviněnou vytýkaného úředního záznamu o podaném vysvětlení J. V. a výslechu J. Z., pak tomu nelze ve smyslu základních zásad trestního řízení ničeho vytknout. Z obou těchto důkazů vyplývá, že J. V. o předmětných posudcích věděl. Nutno zdůraznit, že J. V. nepopřel, že by nebyl s obsahem znaleckého posudku Ing. Tomáše Sochy seznámen, což plyne z úředního záznamu o podaném vysvětlení. Vyjadřoval se rovněž k posudku od společnosti Safe Trees, s. r. o., o kterém J. Z. sdělil, že o něm nevěděl, což odpovídá tomu, že ke dni 30. 6. 2016 odešel do důchodu. Pokud tedy obviněná namítla, že J. V. vycházel pouze z toho, co mu sdělil J. Z., již tato skutečnost svědčí o tom, že tomu tak nebylo. Jak sama obviněná potvrzuje, k přečtení tohoto úředního záznamu dala souhlas ve smyslu § 211 odst. 6 tr. ř., přičemž neobstojí v tomto směru námitka, že tak učinila za jiné důkazní situace, neboť ani v řízení před soudem prvního stupně nemohla vědět, jaké skutkové a na to navazující právní závěry soud prvního stupně učiní. Podstatné je, že tento souhlas udělila.

25. Namítla-li také, že argumentační linka odvolacího soudu o možném zavinění J. V. je překvapivá jednak s ohledem na skutečnost, že orgány činné v trestním řízení se jeho zaviněním již zabývaly a dospěly k negativnímu výsledku, jednak proto, že soud prvního stupně výslovně uvedl, že mu nelze klást zavinění předmětné dopravní nehody k tíži, je k tomu třeba uvést následující. Jak již bylo zmíněno, oba soudy vycházely z toho, že J. V. o posudcích prokazatelně věděl, stejně tak, že měl za to, že je s posudky náležitě jednáno. Pokud soud prvního stupně na základě takových skutkových zjištění dovedl, že mu nelze klást k tíži zavinění předmětné dopravní nehody, jedná se o závěr právní, nikoliv skutkový. Nelze tedy konstatovat, že se odvolací soud odchýlil od skutkového stavu učiněného soudem prvního stupně, aniž by postupoval podle § 259 odst. 3 tr. ř. Již na tomto místě je třeba dále poukázat na to, že usnesení o zahájení trestního stíhání mj. J. V. bylo usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 21. 8. 2020, č. j. 2 KZT 554/2020-8, zrušeno mj. z důvodu, že bylo v dané fázi „zcela předčasné hovořit o přičitatelnosti konkrétního jednání fyzické osoby (V.) osobě právnické“.

26. Jestliže jde o J. Š., tento v řízení nebyl vyslechnut, přičemž odvolací soud k němu v rovině úvah uvedl, že může pouze spekulovat o tom, zda mu byl zejména posudek společnosti Safe Trees, s. r. o., znám. Na druhou stranu konstatoval, že si nedokáže představit, že by jako technický pracovník (nastoupivší po J. Z.) vůbec nedisponoval v rámci převzetí pracovní agendy žádnou informací týkající se špatného zdravotního stavu vegetace podél komunikace I/XY jednak za situace, kdy touto informací obviněná disponovala nepřetržitě od roku 2013, a jednak za situace, kdy předmětnou problematiku měl přímo v popisu své pracovní činnosti.

27. V daném případě nelze hovořit o zjevném rozporu tak, jak jej má na mysli § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Učiněná skutková zjištění mají odpovídající obsahové zakotvení v provedených, v rozhodnutí konkretizovaných důkazech. Není možno dovozovat, že by tato skutková zjištění postrádala obsahovou spojitost s důkazy, že by nevyplývala z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, či by byla opakem toho, co je obsahem provedených

důkazů, tedy že by byla ve zjevném rozporu s provedenými důkazy. Odvolací soud přisvědčil správnosti a logice skutkových závěrů soudu prvního stupně formulovaných zejména v bodech 29. až 31. jeho rozsudku. Pouze doplnil, že pokud soud prvního stupně v rámci skutkové věty výroku o vině opomenul uvést do výčtu osob jednajících za obviněnou rovněž osoby vykonávající řídicí nebo kontrolní činnost [§ 8 odst. 1 písm. b) t. o. p. o.], ač sám skutkové zjištění v tomto směru učinil (bod 31. rozsudku soudu prvního stupně) a ač jinak správně tyto osoby uvedl v právní větě, pak toto drobné pochybení, stejně jako absentující odkaz na přičitatelnost jednání i podle § 8 odst. 2 písm. a) t. o. p. o. v právní větě, odvolací soud napravil. Odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu přitom odpovídá § 125 odst. 1 tr. ř.

28. Další dovolací argumentace navazovala na učiněná skutková zjištění v tom smyslu, zda tu byla fyzická osoba, jejíž jednání je obviněné možno přičítat. Obviněná odvolacímu soudu vytkla, že není zřejmé, na základě jakých skutečností dovedl naplnění znaku subjektivní stránky trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku, neboť se nevěnoval zavinění na straně neztotožněné fyzické osoby ve smyslu § 8 odst. 3 t. o. p. o. Namítla, že nespécifikoval tuto konkrétní osobu ve smyslu § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o., která měla být pachatelem a jejíž jednání jí (obviněné) lze přičítat, jelikož i bez zjištění konkrétní fyzické osoby musejí pro aplikaci § 8 odst. 3 t. o. p. o. existovat důvody, které by jinak dostatečně odůvodňovaly závěr, že skutek nezjištěná osoba spáchala a bylo by proti ní zahájeno trestní stíhání. Takovou argumentaci lze sice pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. podřadit, ale ani ji Nejvyšší soud opodstatněnou neshledal.

29. Z hlediska subjektivní stránky u trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 tr. zákoníku se vyžaduje nedbalost podle § 16 tr. zákoníku. Postačí přitom i zavinění z nevědomé nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, tedy tehdy, když pachatel „nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl“. Posouzení, zda pachatel „vědět měl“, závisí na tom, zda měl subjektivní povinnost se seznámit s rozhodnými skutečnostmi, zatímco posouzení, zda pachatel „vědět mohl“, spočívá v tom, zda měl objektivní možnost se s těmito skutečnostmi seznámit. Při absenci jednoho z těchto kritérií pachatel nejedná z nevědomé nedbalosti a nelze mu přičítat zavinění k trestněprávně relevantnímu následku (srov. rozhodnutí č. [6/1988](#) Sb. rozh. tr.).

30. K založení trestní odpovědnosti právnické osoby není nutné zjistit a prokázat, která konkrétní fyzická osoba uvedená v § 8 odst. 1 t. o. p. o. se dopustila jednání popsaného v odstavcích 1 a 2. Důležité je pouze to, že bude prokázáno, že uvedeného jednání se některá z těchto osob dopustila, i když se ji nepodaří identifikovat či ztotožnit. Například bude prokázáno, že jednání se dopustil některý z členů představenstva, ale není najisto postaveno, který to byl. Tím zákon výrazně osamostatňuje trestní odpovědnost právnických osob, vyplývající z odlišnosti předpisů trestního zákoníku a tohoto zákona (t. o. p. o.), zejména co do odlišnosti podmínek zakládajících trestní odpovědnost, od trestní odpovědnosti fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o. Trestní odpovědnost právnické osoby tak není závislá na tom, zda bude možno zjistit nebo dokonce usvědčit či odsoudit za spáchaný trestný čin fyzickou osobu, která jednala ve smyslu § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. Stačí, když bude prokázáno, že některá z osob ve vztahu k právnické osobě jednala způsobem, jímž při splnění podmínek uvedených v § 8 odst. 1 nebo 2 t. o. p. o. došlo k spáchání trestného činu právnickou osobou [DĚDIČ, Jan. § 8 (Trestní odpovědnost právnické osoby). In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA,

Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 222.].

31. Ve vztahu k § 8 odst. 3 t. o. p. o. lze odkázat na závěry z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. [5 Tdo 784/2016](#), podle kterých toto ustanovení připouští vyvodit trestní odpovědnost právnické osoby i tehdy, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. Rozhodná skutková zjištění ovšem musí i v tomto případě poskytovat dostatečný podklad ke spolehlivému závěru, že určitá fyzická osoba – byť neznámá či neztotožněná – spáchala protiprávní čin jménem trestně odpovědné právnické osoby, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, že si tak počínala v postavení vyžadovaném podle § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o. a že vzhledem k tomu lze přičítat spáchání trestného činu právnické osobě ve smyslu § 8 odst. 2 t. o. p. o.

32. V této věci je podstatné, že v rozhodné době o daných posudcích, a tedy o havarijním stavu předmětného stromu věděl přinejmenším vedoucí provozního úseku V., a to již od roku 2013, přičemž povinností tohoto provozního úseku bylo tento strom odstranit. Žádná z osob zařazených pod tento provozní úsek s tím však nic neudělala, resp. nekonala, ač tuto povinnost měla, což sám V., který měl minimálně v rovině kontrolní činnosti povinnost dohlédnout na to, jak je s posudky naloženo, uznal. Nelze se přitom odvolávat na to, že nebylo najisto prokázáno, že ne všechny osoby, a konkrétně bylo uvažováno o J. Š., který nastoupil na pozici J. Z., o daných posudcích věděly. Jestliže by se s posudky J. Š. neseznámil a v návaznosti na to s nimi nijak nenaložil, ačkoliv to vyplývalo z popisu jeho práce a tyto posudky měl provozní úsek k dispozici, nelze ho z možného okruhu fyzických osob, které měly konat a neučinily tak, vyjmout. Není od věci připomenout, že ředitel Správy XY J. J. podepsal jak smlouvu na vypracování znaleckého posudku s Ing. Tomášem Sochou, tak smlouvu se společností Safe Trees, s. r. o.

33. Nejvyšší soud v návaznosti na to považuje za podstatné body 24. a 25. napadeného rozsudku, v nichž odvolací soud konstatuje a ztotožňuje se se soudem prvního stupně v tom, že obviněná měla nastavený systém vnitřního řízení a kontroly interním předpisem, tento systém však fakticky řádným způsobem využíván nebyl. V daném směru je vhodné z napadeného rozsudku zopakovat, že v kontextu organizačního předpisu, s ohledem na popis pracovní činnosti J. V. coby vedoucího provozního úseku a rovněž s přihlédnutím k obsahu výpovědi bývalého ředitele Správy XY J. J. je nutno konstatovat, že primárním vztahem řízení a kontroly je vztah nadřízenosti a podřízenosti, který se v rovině Správy XY odvíjel v rozhodné době jednak od řídicí pravomoci vedoucího provozního úseku ve vztahu k pracovníkům provozního úseku, a jednak od řídicí pravomoci ředitele Správy ve vztahu ke všem útvarům a zaměstnancům Správy. Právě ve vztahu k fungování takto popsaného řídicího a kontrolního systému je pak nutno obviněné vytknout jeho nedostatečné fungování, které se promítlo jednak v nečinnosti J. V. coby vedoucího provozního úseku majícího na starost řízení a kontrolu podřízených pracovníků jeho úseku stran plnění obecně právních předpisů ve vztahu k zajištění řádné údržby komunikace I/XY (zahrnující logicky i eliminaci bezpečnostních rizik hrozících účastníkům silničního provozu na předmětné komunikaci), a jednak i v *de facto* nefunkční kontrolní činnosti ze strany ředitele Správy XY. V tomto směru totiž svědek J. J., coby bývalý ředitel Správy XY, v rámci své výpovědi uvedl mj. to, že kontrolu v rámci XY kraje prováděl on, jako kontrolní mechanismus byly realizovány týdenní porady vedení, při nichž jednotliví vedoucí podávali referáty o tom, jak jejich práce probíhá, vyjadřovali se

ke svým oddělením a k tomu, co mají v kompetenci. Z výpovědi svědka ovšem současně vyplynulo to, že kontrola byla řešena pouze na poradách, dál se výstupy neřešily, svědek si nedovedl představit konkrétně něco zkontrolovat (č. l. 875–876). Právě s ohledem na toto vyjádření je pak zřejmé, že systém kontroly v rámci Správy XY ŘSD v rozhodném období fungoval naprosto nedostatečně. Jestliže totiž Správa XY dlouhodobě disponovala dvěma dendrologickými posudky, z nichž jednoznačně vyplynulo riziko pádu stromů v blízkosti frekventované silnice I/XY, požadavek na jejich okamžité odstranění, a tím bezprostřední riziko vzniku škody na majetku či zdraví třetích osob, přičemž o existenci dendrologických posudků v hodnotě stovek tisíc korun nepochybně měl povědomí jak ředitel Správy XY (který smlouvy na jejich vyhotovení podepsal) a rovněž minimálně další řídicí pracovník – vedoucí provozního úseku, je pak pro krajský soud, jak příléhavě konstatoval, nepředstavitelné to, že by – při řádném výkonu kontroly plnění pracovních úkolů s ohledem na nutnost dodržování obecně závazných předpisů (mj. generální prevenční povinnosti zakotvené v § 2900 NOZ či povinností plynoucích ze zák. 13/1997 Sb.) – nebyly realizovány žádné kroky, jež by účinně a bez zbytečného odkladu vedly k eliminaci akutních rizik vyplývajících ze špatného zdravotního stavu stromů podél silnic ve správě obviněné, jež bezprostředně ohrožovaly majetek a zdraví účastníků silničního provozu.

č. 31

34. Pro závěr o spáchání trestného činu obviněnou tedy není podstatné, zda byla zjištěna, usvědčena, resp. najisto postavena konkrétní fyzická osoba, jejíž jednání lze obviněné právnické osobě přičítat (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.). Zásadní je, že zde byl okruh osob ve smyslu § 8 odst. 1 písm. b), d) t. o. p. o., které spadaly pod Správu XY ŘSD, zejména pak jeho provozní úsek, o němž bylo bezpečně zjištěno, že si obstaral předmětné posudky, měl na starost daný strom odstranit a neučinil tak, resp. nebylo řádně kontrolováno, zda tak učiněno bylo, či nikoli, přestože to bylo jeho povinností. Jednání těchto osob přitom lze obviněné přičítat ve smyslu § 8 odst. 2 písm. a), b) t. o. p. o.

35. S ohledem na vše uvedené je třeba uzavřít, že se odvolací soud neodchýlil od skutkového stavu učiněného soudem prvního stupně, přičemž o překvapivém rozhodnutí hovořit nelze, jelikož i soud prvního stupně dospěl k závěru o nedbalostním zavinění. Napadený rozsudek odvolacího soudu proto obstojí.

V.

Způsob rozhodnutí

36. Z těchto důvodů Nejvyšší soud dovolání jako zjevně neopodstatněné odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Učinil tak v neveřejném zasedání v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje se na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož [v] odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí.

37. Na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že o podnětu obviněné k odložení výkonu napadeného rozsudku ve smyslu § 265o odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto předsedou senátu samostatným usnesením ze dne 5. 6. 2023, sp. zn. [6 Tdo 472/2023](#).

č. 32

Rozsudek, jímž odvolací soud – výlučně na podkladě odvolání poškozeného proti výroku rozsudku soudu prvního stupně o náhradě škody (či nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení) – zruší v této části rozsudek soudu prvního stupně a nově ve věci sám rozhodne o takovém nároku poškozeného, není rozhodnutím ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 tr. ř., proti němuž je přípustné dovolání.

Přípustnost dovolání

§ 265a odst. 1, 2 tr. ř.

č. 32

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2024, sp. zn. [11 Tdo 220/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:11.TDO.220.2024.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. V. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 10. 8. 2023, č. j. 2 To 119/2023-265, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Jeseníku pod sp. zn. 6 T 5/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Jeseníku (dále jen „soud prvního stupně“) ze dne 23. 5. 2023, č. j. 6 T 5/2023-248, byl obviněný J. V. (dále jen „obviněný“) uznán vinným ze spáchání přečinu dotačního podvodu podle § 212 odst. 2, 4 tr. zákoníku. Za uvedený přečin soud prvního stupně uložil obviněnému podle § 212 odst. 4 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 1 (jednoho) roku, přičemž podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku jeho výkon podmíněně odložil a stanovil zkušební dobu v trvání 2 (dvou) let. Současně podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku uložil soud prvního stupně obviněnému trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu, případně výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodních korporací, tedy obchodních společností a družstev, jakož i spolků, v trvání 2 (dvou) let.

2. Týmž rozsudkem dále soud prvního stupně rozhodl, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. je obviněný povinen nahradit poškozenému Olomouckému kraji, IČO: 60609460, se sídlem Jeremenkova 1191/40a, 779 00 Olomouc (dále jen „poškozený“), škodu ve výši 500 000 Kč s tím, že povinnost obviněného k náhradě škody zaniká v rozsahu, v jakém bude tato splněna již odsouzeným spolkem Jesenická Cyklistická z. s., IČO: 02926865, se sídlem Palackého 1341/2, 790 01 Jeseník. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. pak soud prvního stupně poškozeného odkázal se zbytkem jeho nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. K rozsudku soudu prvního stupně Nejvyšší soud toliko dodává, že s ohledem na splnění podmínek stanovených v § 129 odst. 2 tr. ř. uvedené rozhodnutí neobsahuje odůvodnění, vyjma odůvodnění výroku o náhradě škody.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podal poškozený odvolání, na jehož podkladě Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci (dále jen „odvolací soud“) v záhlaví označeným rozsudkem podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušil ve výroku o náhradě škody vysloveném podle § 228 odst. 1 tr. ř. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodl odvolací soud nově tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. je obviněný povinen zaplatit poškozenému na náhradě škody částku ve výši 500 000 Kč, spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 15 % ročně z této částky, a to od 25. 5. 2023 do zaplacení. Jinak ponechal odvolací soud napadený rozsudek nezměněný.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podává nyní obviněný prostřednictvím svého obhájce, Mgr. Ing. Ondřeje Koláře, advokáta, dovolání, a to proti jeho výroku o náhradě škody a s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. i) a písm. l) tr. ř.

5. Důvodnost svého dovolání obviněný odvozuje od skutečnosti, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. MSPH 89 INS 281/2021, byl zjištěn jeho úpadek a povoleno jeho oddlužení, přičemž toto insolvenční řízení nebylo dosud skončeno.

6. Obviněný poukazuje na § 140b zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, podle něhož platí, že nejde-li o řízení uvedená v § 140a, nelze v jiných soudních nebo rozhodčích řízeních po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, rozhodnout o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, anebo o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170); to neplatí, jde-li o pohledávky věřitelů na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka. K rozhodnutím vydaným v rozporu s tímto zákazem se v insolvenčním řízení nepřihlíží.

7. Jestliže tedy byla obviněnému v nynějším trestním řízení uložena povinnost nahradit poškozenému škodu, platí, že takovému rozhodnutí bránilo vedení shora uvedeného insolvenčního řízení a odvolací soud takový výrok – týkající se pohledávky spadající do majetkové podstaty obviněného (dlužníka) – nemohl učinit (k uvedenému obviněný odkazuje na řadu rozhodnutí Nejvyššího soudu potvrzujících tento závěr, jakož i na odbornou monografickou literaturu). Tatáž vada podle obviněného stíhá i rozsudek soudu prvního stupně co do výroku o náhradě škody.

8. Z těchto důvodů obviněný navrhuje, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil jednak napadený rozsudek odvolacího soudu, jednak výrok o náhradě škody rozsudku soudu prvního stupně, a aby podle § 265m odst. 1 tr. ř. ve věci rozhodl sám tak, že poškozeného odkáže na řízení ve věcech občanskoprávních, nebo aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal soudu prvního stupně věc k novému projednání a rozhodnutí.

9. K dovolání obviněného se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství JUDr. Jakub Chromý, Ph.D. (dále jen „státní zástupce“), který po shrnutí dosavadního průběhu

řízení a dovolací argumentace obviněného plně přisvědčuje jím uplatněné argumentaci a tuto vlastními slovy opět prezentuje se závěrem, že v projednávané trestní věci nebylo možné v adhezním řízení rozhodnout o náhradě škody a poškozený měl být správně soudy nižších stupňů podle § 229 odst. 1 tr. ř. *per analogiam* odkázán se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních.

10. Státní zástupce proto Nejvyššímu soudu navrhuje, aby podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek odvolacího soudu, jakož i adhezní výrok rozsudku soudu prvního stupně a podle § 265m odst. 1 tr. ř. sám rozhodl tak, že se poškozený se svým nárokem na náhradu škody podle § 229 odst. 1 tr. ř. *per analogiam* odkazuje na řízení ve věcech občanskoprávních.

11. Vyjádření státního zástupce Nejvyšší soud zaslal obhájci obviněného k případné replice, kterou do dne vydání tohoto usnesení neobdržel.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda je dovolání obviněného přípustné ve smyslu § 265a odst. 1 tr. ř., přičemž shledal, že není.

13. To proto, neboť z dikce § 265a odst. 1 tr. ř. jednoznačně plyne, že dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. V § 265a odst. 2 písm. a) až h) tr. ř. jsou potom taxativně uvedena soudní rozhodnutí, která se považují pro řízení o dovolání za rozhodnutí ve věci samé. Podle § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř. lze podat dovolání proti rozsudku, jímž byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest, popřípadě ochranné opatření, nebo jímž bylo upuštěno od potrestání. Takovýmto odsuzujícím rozsudkem pak může být i rozsudek odvolacího soudu vydaný podle § 259 odst. 3 tr. ř. po zrušení rozsudku soudu prvního stupně z některého z důvodů uvedených v § 258 odst. 1 tr. ř., vždy však musí jít o odsuzující rozsudek v uvedeném smyslu. Z výše uvedeného ustanovení, stejně jako znění § 265a odst. 2 písm. b) tr. ř. je patrné, že jde o dva případy přípustnosti dovolání, kdy bylo rozhodováno formou rozsudku.

14. V nyní projednávané trestní věci je přitom nepochybné, že rozsudek odvolacího soudu nelze považovat za rozhodnutí (zde rozsudek) ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 1, 2 tr. ř., neboť předmětem rozhodování odvolacího soudu nebyla otázka viny nebo trestu, ale pouze rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu škody. Odvolací soud tak z podnětu dovolání poškozeného přezkoumával pouze výrok, který se týkal jím uplatněného nároku na náhradu škody, zatímco o vině a trestu obviněného bylo již pravomocně rozhodnuto rozsudkem soudu prvního stupně [§ 139 odst. 1 alinea bb) a § 139 odst. 2 tr. ř.].

15. Závěr, že rozsudek, jímž odvolací soud – výlučně na podkladě dovolání poškozeného proti výroku rozsudku soudu prvního stupně o náhradě škody (či nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení) – zruší v této části rozsudek soudu prvního stupně a nově ve věci sám rozhodne o takovém nároku poškozeného, není rozhodnutím ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 tr. ř., proti němuž je přípustné dovolání, má pevnou oporu v ustálené rozhodovací praxi Nejvyššího soudu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. [3 Tdo 489/2006](#), ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. [8 Tdo 907/2010](#), ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. [11 Tdo 1310/2010](#), a ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. [6 Tdo 615/2015](#)). Ve své rozhodovací praxi jej

nadto akceptoval i Ústavní soud (srov. nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. [I. ÚS 3456/15](#), a usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 9. 2015, usnesení sp. zn. [I. ÚS 2418/15](#), ze dne 29. 8. 2012, sp. zn. [II. ÚS 1901/12](#), a ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 1435/11](#)).

IV. Závěrečné shrnutí

16. Vzhledem k výše uvedenému, tj. z důvodu, že odvolací soud rozhodl svým nyní napadeným rozsudkem pouze o odvolání poškozeného proti výroku o náhradě škody rozsudku soudu prvního stupně, vyslovenému podle § 228 odst. 1 tr. ř., přičemž o výrocích o vině a o trestu již bylo pravomocně rozhodnuto rozsudkem soudu prvního stupně, nezbylo Nejvyššímu soudu, než dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítnout jako nepřípustné. V souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. tak Nejvyšší soud učinil v neveřejném zasedání.

č. 33

Pohledávka vyplývající z povinnosti odsouzeného nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby, jež se podle § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu považuje za daň a jejíž placení se podle § 361a tr. ř. spravuje podle daňového řádu, je splatná až po rozhodnutí o výši nákladů výkonu vazby vydaného ředitelem věznice podle § 11 odst. 1 vyhlášky č. 10/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, na základě pravomocného rozhodnutí soudu, kterým byla odsouzenému taková povinnost uložena. Teprve od takto stanoveného okamžiku běží lhůta pro její placení v trvání 6 let ve smyslu § 160 odst. 1 daňového řádu, a proto rozhodnutí o uvedené povinnosti odsouzeného podle § 152 odst. 1 písm. a) tr. ř. nebrání námitka nemožnosti jejího výběru a vymáhání podle § 160 odst. 1 daňového řádu.

Náklady trestního řízení, Daňové řízení

§ 152 odst. 1 písm. a) tr. ř., § 2 odst. 3 písm. b) a § 160 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

č. 33

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 4. 2022, sp. zn. [1 To 30/2022](#), ECLI:CZ:VSOL:2022:1.TO.30.2022.1

Vrchní soud v Olomouci zamítl stížnost odsouzeného P. N. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 1. 2022, č. j. 29 T 1/2011-8329.

Odůvodnění:

1. Napadeným usnesením ze dne 25. 1. 2022 pod č. j. 29 T 1/2011-8329 rozhodl vyšší soudní úředník Krajského soudu v Ostravě tak, že pod bodem I. výroku podle § 92 odst. 1 tr. zákoníku a § 334 odst. 1 tr. ř. započítal odsouzenému P. N. do souhrnného trestu odnětí svobody uloženého rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 2. 2021, č. j. 29 T 1/2011-8032, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 12. 2021, sp. zn. 1 To 56/2021, vazbu od 9. 11. 2009 v 05:50 hod. do 13. 7. 2012 v 17:50 hod. a pod bodem II. uložil odsouzenému podle § 152 odst. 1 písm. a) tr. ř. povinnost nahradit státu náklady spojené s výkonem této vazby.

2. Proti tomuto usnesení podal odsouzený P. N. stížnost, kterou odůvodnil tak, že proti výroku I. se vzdává práva stížnosti, jelikož odpovídá skutečnosti. Proti výroku II. podává stížnost, neboť podle § 155 odst. 1 tr. ř. o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem vazby rozhodne po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně. Rozhodoval ovšem vyšší soudní úředník, tedy osoba *ex lege* neoprávněná k tomuto rozhodnutí. Navrhl zrušení výroku II. a uložení soudu, aby toto rozhodnutí bylo učiněno zákonem určenou osobou. Jelikož jde o daňovou pohledávku vymáhanou podle daňového řádu, poukázal na ustanovení § 160 odst. 1 daňového řádu, jež stanoví, že po šesti letech už daň nelze vybrat ani vymáhat, a od 13. 7. 2012 uplynulo již více jak 9 let. Má za to,

že lhůta splatnosti daně musí nastat k 13. 7. 2012, popř. 14. 7. 2012, tak či onak pohledávku stejně není jak zaplatit a zůstane neuhrazená.

3. Vrchnímu soudu v Olomouci byla jako soudu stížnostnímu věc předložena ve smyslu § 146 odst. 2 písm. d) tr. ř. Podle § 147 odst. 1 tr. ř. proto přezkoumal správnost výroků napadeného usnesení, jakož i řízení předcházející jeho vydání. V první řadě uvádí, že stížnost podal odsouzený P. N. jako oprávněná osoba podle § 142 odst. 1 tr. ř. a ve lhůtě stanovené v § 143 odst. 1 tr. ř.

4. Napadené usnesení bylo vydáno v rámci porozsudkové agendy vyšším soudním úředníkem Krajského soudu v Ostravě, který kromě tohoto usnesení též rozhodoval o zápočtu vykonané části trestu odnětí svobody do nově uloženého souhrnného trestu (usnesení na č. I. 8330) a rovněž rozhodoval o povinnosti odsouzeného k náhradě paušálních nákladů trestního řízení (usnesení na č. I. 8331). Podle § 27a tr. ř. vyšší soudní úředník zpravidla vydává jednoduchá rozhodnutí s výjimkou rozhodnutí o vině a trestu. Zákon č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství pak v § 12 stanoví, že vyšší soudní úředník v trestním řízení může provádět veškeré úkony soudu prvního stupně s výjimkou dále uvedené pod písm. a) až g), přičemž žádné z těchto ustanovení nevylučuje, aby vyšší soudní úředník ve vykonávacím řízení právě v rámci tzv. porozsudkové agendy vydával mj. usnesení o zápočtu vykonané vazby do uloženého trestu a o povinnosti nahradit státu náklady spojené s výkonem této vazby. Konečně pak vyhláška č. 37/92 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, v § 6 uvádí, prováděním kterých jednoduchých úkonů vyhrazených podle zákonů o soudním řízení předsedovi senátu může předseda senátu pověřit soudní tajemníky. Mezi ně patří mj. i rozhodnutí o povinnosti odsouzeného hradit náklady trestního řízení, rozhodovat o zápočtu vazby a trestu, přičemž pokud taková rozhodnutí mohou z pověření předsedy senátu činit soudní tajemníci, jistě je mohou ve smyslu § 27a tr. ř. činit vyšší soudní úředníci.

5. Pokud odsouzený namítal, že náklady spojené s výkonem vazby jsou daňovou pohledávkou vymáhanou podle daňového řádu, je skutečností, že ustanovení § 361a tr. ř. stanoví, že při správě placení pohledávek uvedených mj. v § 152 odst. 1 tr. ř. se postupuje podle daňového řádu. Ke správě placení pohledávek podle § 152 odst. 1 písm. a) a písm. d) tr. ř. je příslušná Vězeňská služba České republiky. V těchto případech se pak jedná o náklady spojené s výkonem vazby a náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody. Podle § 154a tr. ř. povinnost uhradit náklady uvedené v § 152 odst. 1 tr. ř., nejde-li o náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody, zaniká, jestliže o ní soud nerozhodl ve lhůtě tří let ode dne, kdy tak mohl poprvé učinit. Protože povinnost k náhradě nákladů trestního řízení, které jsou uvedeny v § 152 odst. 1 tr. ř., lze učinit až ve chvíli, kdy byl obžalovaný pravomocně uznán vinným, je zřejmé, že poprvé mohl soud o povinnosti odsouzeného nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby rozhodnout až po právní moci rozsudku, tedy nejdříve 10. 12. 2021. K vyslovení povinnosti odsouzeného nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby došlo napadeným usnesením, tedy ve lhůtě tří let stanovené v § 154a tr. ř. Samotné rozhodnutí o výši nákladů výkonu vazby vydá ředitel věznice v souladu s ustanovením § 11 odst. 1 vyhlášky č. 10/2000 Sb. Až z tohoto pravomocného rozhodnutí vyplyne, kdy jsou tyto náklady spojené s výkonem vazby splatné, tedy řečeno terminologií ve smyslu § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu, kdy je toto peněžité plnění, tedy daň, splatná. Až poté lze počítat podle § 160 odst. 1

daňového řádu lhůtu pro placení daně, která činí 6 let. Pokud podle uvedených ustanovení nebylo dosud rozhodnuto, nelze mít za to, že by tyto náklady nebylo možné vymáhat.

6. Z výše uvedených důvodů Vrchní soud v Olomouci neshledal stížnostní námitky odsouzeného P. N. důvodnými, a proto podanou stížnost postupem podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

č. 34

Jestliže zadavatel veřejné zakázky a příjemce dotace z rozpočtu Evropské unie pověřil administrací této zakázky a zorganizováním výběrového řízení zprostředkovatele, který nezajistil dodržení pravidel výběrového řízení a vybral předem domluveného uchazeče o veřejnou zakázku, může se tento uchazeč za splnění dalších podmínek jako spolupachatel nebo účastník dopustit trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku. V takovém případě obvykle nebude přicházet v úvahu jeho trestní odpovědnost i za trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku.

č. 34

**Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě,
Poškození finančních zájmů Evropské unie**

§ 256 odst. 1, § 260 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2022, sp. zn. [5 Tdo 156/2022](#),
ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.156.2022.1

Nejvyšší soud rozhodl o dovoláních, která podali obvinění P. K. a obchodní společnost B. G. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 5 To 39/2020, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci pod sp. zn. 58 T 7/2019, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 5 To 39/2020, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušený rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jeho zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Vrchnímu soudu v Praze přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 11. 5. 2020, sp. zn. 58 T 7/2019, byli obvinění P. K. a obchodní společnost B. G. uznáni vinnými zločinem zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. a), c) tr. zákoníku, obviněná obchodní společnost za použití § 7 a § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ve zkratce „t. o. p. o.“). Za tyto zločiny byl obviněnému P. K. uložen podle § 256 odst. 2 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 2 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků. Obviněnému byl podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku uložen dále peněžitý trest ve výměře 50 denních sazeb po 1 000 Kč, celkem tedy ve výši 50 000 Kč, a podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců. Obviněná obchodní společnost B. G. byla

odsouzena podle § 256 odst. 2 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 15 odst. 1 písm. a) a § 18 odst. 1, 2 t. o. p. o. k úhrnnému peněžitému trestu ve výměře 100 denních sazeb po 1 000 Kč, celkem tedy ve výši 100 000 Kč. Krajský soud rozhodl rovněž o obžalobě podané na spoluobviněné P. A., K. K. a obchodní společnost A. M., a to tak, že podle § 226 písm. c) tr. ř. tyto spoluobviněné zprostil obžaloby pro skutek v ní vymezený.

2. Proti citovanému rozsudku krajského soudu podali odvolání obvinění P. K. a obchodní společnost B. G. a v neprospěch všech spoluobviněných též státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci, přičemž ohledně obou zmíněných obviněných (nyní dovolatelů) tak učinil pouze proti výroku o trestu. Vrchní soud v Praze rozhodl o všech podaných odvoláních rozsudkem ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 5 To 39/2020, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. a), b), d), odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně ohledně obou obviněných (nyní dovolatelů) v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. vrchní soud znovu rozhodl tak, že za nezměněných skutkových zjištění uznal oba obviněné vinnými zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, obviněnou obchodní společnost za použití § 7 a § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) t. o. p. o. Za tento zločin uložil vrchní soud obviněnému P. K. podle § 260 odst. 4 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 2 roků, jehož výkon mu podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 3 roků. Dále tomuto obviněnému uložil podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku rovněž peněžitý trest ve výměře 50 denních sazeb po 1 000 Kč, celkem tedy ve výši 50 000 Kč. Obviněná obchodní společnost B. G. byla podle § 260 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 15 odst. 1 písm. a) a § 18 odst. 1, 2 t. o. p. o. odsouzena k peněžitému trestu ve výměře 100 denních sazeb po 1 000 Kč, celkem tedy ve výši 100 000 Kč. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil vrchní soud oběma obviněným povinnost společně a nerozdílně zaplatit poškozené Evropské unii, zastoupené Ministerstvem životního prostředí České republiky jako náhradu škody částku ve výši 4 101 498,99 Kč. Podle § 259 odst. 2 tr. ř. vrchní soud dále doplnil rozsudek krajského soudu o výrok, jímž podle § 229 odst. 3 tr. ř. odkázal poškozenou Evropskou unii, zastoupenou Ministerstvem životního prostředí České republiky, ohledně spoluobviněných P. A., K. K. a obchodní společnosti A. M. s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Důvodem pro změnu výroku o vině obviněných byla existence překážky spočívající v promlčení trestní odpovědnosti u trestného činu zjednáání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku, neboť odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně neshledal naplněnou okolnost podmiňující použití přísnější trestní sazby a spočívající v jednání obviněných jako členů organizované skupiny. Podle názoru vrchního soudu nic ze skutkových zjištění nesvědčí o plánovitosti a koordinovanosti jejich činnosti nad rámec běžného spolupachatelství. Dále vrchní soud považoval v posuzované trestní věci Ministerstvo životního prostředí České republiky za orgán legitimovaný k uplatnění nároku na náhradu škody za poškozenou Evropskou unii. Proto také rozhodl o povinnosti obou obviněných k náhradě této škody a ohledně spoluobviněných, kteří byli napadeným rozsudkem zproštěni obžaloby, odkázal podle § 229 odst. 3 tr. ř. poškozenou s jejím nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. Skutek, jímž byli obvinění uznáni vinnými, spočíval ve stručnosti v manipulaci veřejné zakázky s názvem „Zateplení objektu, výměna oken, výměna starého uhelného zdroje č. p. XY“ v hodnotě 8 478 317,28 Kč bez daně z přidané hodnoty, zadávané ve zjednodušeném

podlimitním řízení. Zadavatelem veřejné zakázky byl J. U., podnikající fyzická osoba, který na základě mandátní smlouvy č. 503/2013 pověřil administrací projektu a zadávacího řízení obchodní společnost D. C., zastoupenou samostatně stíhaným P. J., který se s obviněným P. K. a samostatně stíhaným D. K. domluvili na protiprávním přidělení veřejné zakázky obviněné obchodní společnosti B. G., za niž na základě plné moci jednal obviněný P. K. Všichni jmenovaní jednali k dosažení tohoto úmyslu s dalšími osobami a využívali svého vlivu, vzájemně se informovali a koordinovali svou činnost tak, že obviněný P. K. dohodl další postup s P. J., který se sám podílel na zhotovení nabídky obviněné obchodní společnosti B. G., a spolu s D. K. se jako členové komise pro otevírání obálek a hodnotící komise podíleli na výběru obviněné obchodní společnosti jako nejvhodnějšího uchazeče. Za toto jednání obviněný P. K. prostřednictvím obviněné obchodní společnosti B. G. poskytl P. J. částku ve výši 99 760 Kč a D. K. částku ve výši 121 000 Kč. Obvinění postupovali současně s vědomím, že vyhotovená dokumentace, zejména nabídka obviněné obchodní společnosti spolu s dalšími listinami o průběhu zadávacího řízení, zamlčuje skutečnost, že v rozporu s ustanovením § 6 odst. 1 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejných zakázkách“), došlo ke vzájemné domluvě na ceně a přidělení veřejné zakázky obviněné obchodní společnosti a že tyto podklady předložil P. J. Ministerstvu životního prostředí jako poskytovateli dotace z prostředků Evropské unie v rámci programu „Operační program Životní prostředí“ podporovaného z Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj, a to včetně nepravdivého písemného prohlášení o své nepodjatosti jako člena hodnotící komise. V důsledku tohoto jednání byla z Fondu soudržnosti ke škodě poskytovatele dotace vyplacena finanční podpora ve výši 4 101 498,99 Kč.

č. 34

II.

Dovolání obviněných a vyjádření státního zástupce

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podali oba obvinění prostřednictvím svého společného obhájce dovolání, a to v jediném podání, v němž označili dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021. Jejich námitky jsou naprosto shodné, proto je Nejvyšší soud bude reprodukovat rovněž společně.

6. Obvinění se nejprve, a to zcela mimo rámec uplatněného dovolacího důvodu, ohradili proti tomu, že vrchní soud uložil oběma – navzdory podstatnému zmírnění právní kvalifikace skutku – naprosto shodné tresty jako soud prvního stupně. Dále poukázali na rozpor mezi výrokem napadeného rozsudku vrchního soudu a jeho odůvodněním, který se týkal znění právní věty výroku rozsudku, podle níž obvinění umožnili „neoprávněné“ použití finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie, zatímco v odůvodnění tento soud uvedl, že šlo o „nesprávné“ čerpání takových prostředků. Závěry o tom, že veřejná zakázka byla provedena standardně, bez závad a v obvyklé ceně, jakož i úvahy, do jaké míry byly konkrétní podmínky soutěže nastaveny samostatně stíhanými P. J. a D. K. a do jaké míry systémově formálními požadavky zákona, měl vrchní soud podle obviněných zohlednit v rámci hmotněprávního posouzení skutku z hlediska § 12 odst. 2 tr. zákoníku, nikoli až ve fázi individualizace trestu.

7. Vadu v nesprávném právním posouzení skutku spatřují oba obvinění v tom, že vrchní soud považoval za naplněné znaky trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. V této souvislosti zdůraznili, že jejich jednání nenese znaky tzv. bid-rigging, jehož jediným cílem je nezákonná eliminace konkurence,

k čemuž v posuzované trestní věci nedošlo, neboť veřejná zakázka byla zadána obviněné obchodní společnosti B. G., jakožto uchazeči s objektivně nejuvýhodnější nabídkou. Jmenovaná obchodní společnost provedla veřejnou zakázku řádně, včas, ke spokojenosti zadavatele a za zcela férovou cenu, jejíž výše nebyla v trestním řízení zpochybňována. Žádný z uchazečů přitom nenabídl cenu nižší. Podle obviněných nebyl ve svém důsledku poškozen objednatel díla, poskytovatel dotace ani jiní uchazeči. Zdůraznili dále, že žádné pochybení neshledaly ani příslušné kontrolní orgány, což nasvědčuje tomu, že rovněž nedošlo k dotčení veřejného zájmu. Za těchto okolností považují obvinění kriminalizaci jejich jednání za nedůvodnou, aplikaci norem trestního práva považují za extrémně přepjatou, stojící mimo obecně přijímaná a přijatelná společenská a veřejným zájmem vyžadovaná kritéria. Obvinění výslovně zpochybnili naplnění objektivní stránky trestného činu podle § 260 tr. zákoníku, neboť mají za to, že poškození finančních zájmů Evropské unie nebylo v trestním řízení prokázáno.

8. V další části dovolací argumentace obvinění připomněli základní pravidla postupu zadavatele ve zjednodušeném podlimitním řízení podle § 38 odst. 5 zákona o veřejných zakázkách. Odmítli se ztotožnit se závěrem o protiprávnosti posuzovaného jednání za situace, že obviněná obchodní společnost B. G. podala do zadávacího řízení objektivně nejuvýhodnější nabídku. Pokud by měl platit i tento závěr, vyvození trestní odpovědnosti obviněných je přinejmenším v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Opětovně zdůraznili, že příslušné orgány jako finanční úřad nebo Úřad pro ochranu hospodářské soutěže neshledaly v rámci své kontrolní činnosti týkající se zadávacího řízení žádné pochybení. Skutkový závěr soudů o podvodném vylákání částky ve výši 4 101 498,99 Kč ke škodě poskytovatele dotace je také v rozporu s postupem finančních orgánů, které po provedení daňové kontroly nepřistoupily k vyměření daně. Obvinění vyjádřili přesvědčení, že jsou to právě orgány finanční správy, které jsou jako jediné oprávněny vyčíslit případnou škodu, vznikne-li v souvislosti s akcí financovanou z dotačních prostředků. Takové oprávnění podle jejich názoru nenáleží orgánům činným v trestním řízení, které jsou povinny vycházet z výsledku daňového řízení.

9. Ve shodě s právním názorem, který vyslovil soud prvního stupně ve svém rozsudku a podpořil ho odkazem na usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. [15 Tdo 902/2013](#) (uveřejněné pod č. 39/2014 Sb. rozh. tr.), se obvinění neztotožnili se závěrem o oprávněnosti nároku na náhradu škody. V této souvislosti namítli, že obviněná obchodní společnost B. G. nezpůsobila žádnou škodu a nevznikl jí ani žádný prospěch. Dílo, které bylo spolufinancované z dotačních prostředků, řádně provedla, a to dokonce za nižší než původně schválenou cenu.

10. Obvinění dále zdůraznili, že oni sami nebyli žadateli o finanční podporu a žádná dotace jim poskytnuta nebyla. Příjemce dotace zaplatil cenu díla nejprve z vlastních prostředků a dotace mu byla poskytnuta *ex post*. Znovu zopakovali, že dílo bylo řádně a včas provedeno a slouží svému účelu. Závěrem svých dovolání obvinění shrnuli některé námitky již výše uvedené a shodně navrhli, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci a aby tomuto soudu přikázal věc znovu projednat a rozhodnout.

11. K dovolání obviněných se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který nejdříve připomněl podstatu dovolacího důvodu

uplatněného obviněnými a konstatoval, že mimo jeho rámec stojí námitka, že orgány činné v trestním řízení nebyly oprávněny vyčíslovat škodu. V tomto ohledu státní zástupce pouze stručně poznamenal, že vyčíslení škody soudem je nezastupitelným aspektem odsuzujících rozsudků v případech, v nichž jedním ze znaků skutkové podstaty trestného činu je vznik škody. Státní zástupce dále odmítl tvrzení obviněných, podle něhož jejich jednání neneslo znaky bid-rigging, jehož prvky spočívaly v posuzované trestní věci v podání tzv. krycích nabídek. Nenabídl-li žádný z dodavatelů nižší cenu, bylo to zapříčiněno právě předchozí koordinovaností postupu jednotlivých uchazečů s předem určeným vítězem. Státní zástupce považuje za absurdní, pokud se obvinění za takového stavu ohánějí frází o „čistotě“ prostředí veřejných zakázek. Pro posouzení jejich jednání z pohledu naplnění znaků trestného činu nejsou podstatné ani závěry z předchozích kontrol finančního úřadu, resp. Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

č. 34

12. Podle státního zástupce se u trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie nevyžaduje, aby jeho pachatel byl nositelem nějaké zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení ve smyslu § 114 odst. 1 tr. zákoníku, tudíž jím může být jakákoli trestně odpovědná osoba participující na jednání popsaném ve skutkové podstatě tohoto trestného činu. Provedení zakázky standardně, bez závad a v obvyklé ceně jsou kategorie mající význam pro soukromoprávní vztah mezi objednatelem a zhotovitelem díla, nikoli pro posouzení ohrožení finančních zájmů Evropské unie. Podstatou trestného činu, kterým byli obvinění uznáni vinnými, je úmyslná manipulace s doklady, jež může vést k nesprávnému, resp. v nyní účinném znění trestního zákoníku k neoprávněnému použití finančních prostředků z rozpočtů Evropské unie, anebo ke snížení jejich příjmů. Tato změna v terminologii přitom nemá podle státního zástupce zásadní význam, jde pouze o formálně gramatický rozdíl, který ve výsledku vyjadřuje totéž. Pro dokonání trestného činu podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku postačí, že nepravdivý, nesprávný nebo neúplný doklad pachatel vyhotoví, použije nebo předloží, a tím vytvoří možnost vyvolání škodlivých následků předpokládaných v citovaném ustanovení. Znakem skutkové podstaty navíc není obohacení, avšak podle státního zástupce lze polemizovat též s názorem obviněných o jeho neexistenci v posuzované trestní věci.

13. Po připomenutí historické geneze posuzovaného trestného činu státní zástupce odmítl, že by soudy nižších stupňů nerespektovaly zásadu subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Nejde zde totiž o situaci, v níž by zjištěné protiprávní jednání vykazovalo výjimečně nízký stupeň společenské škodlivosti, naopak svým charakterem se řadí mezi běžně se vyskytující případy tohoto typu. Společenská škodlivost byla v posuzované trestní věci umocněna navíc jednáním vykazujícím korupční znaky v podobě plateb ve prospěch P. J. a D. K.

14. Státní zástupce se následně vymezil proti závěrům, které vyslovil Nejvyšší soud v obdobné trestní věci ve svém usnesení ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1387/2020](#). V této souvislosti v první řadě zdůraznil, že předmět ochrany poskytované ustanovením § 260 tr. zákoníku je podstatně širší a zčásti i odlišný než v případě trestných činů obecně chránících vnitrostátní veřejné finanční zdroje při dotačních titulech nebo zákonnost procesu veřejného zadávání a transparentnost soutěžního prostředí. Zakotvení tohoto trestného činu do trestního zákoníku je jedním z prostředků pro plnění mezinárodních závazků České republiky. Jeho základním smyslem je ochrana jiného typu vztahů vznikajících specificky v procesu přerozdělování evropských financí než těch, které byly předmětem ochrany již dříve

existujících ustanovení zvláštní části trestního zákoníku. Jde mimo jiné o specifické mechanismy nezbytné pro zajištění procesu distribuce finančních prostředků z evropských fondů do dispozice národních veřejných rozpočtů, spočívající v předfinancování projektů z vnitrostátních veřejných rozpočtů a následné refundaci těchto prostředků z evropských rozpočtů. Státní zástupce zdůraznil, že v případě nezákonné manipulace zadávacího řízení dochází k protiprávnímu ovlivnění procesu distribuce a finančních toků evropských financí mezi Evropskou unií a členským státem k financování veřejné zakázky. Ve svém důsledku tak dojde k proplacení finančních prostředků na realizaci projektu, aniž by pro to byly splněny podmínky. Druhou rovinou je dopad na proces distribuce finančních prostředků mezi Evropskou unií a Českou republikou. Způsobeným následkem je skutečnost, že v návaznosti na protiprávní jednání žadatele o dotaci nejsou České republice na daný projekt refundovány prostředky odpovídající podílu evropského spolufinancování. Tento následek představuje úbytek majetkových hodnot státu, jde tedy o škodu ve smyslu kvalifikačních znaků trestného činu. Státní zástupce odkázal v této souvislosti rovněž na usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 5. 2017, sp. zn. [IV. ÚS 688/17](#), podle něhož škoda vzniká již okamžikem neoprávněného čerpání dotačních prostředků, nikoli až tím, že v budoucnu bude zamítnut nárok České republiky na proplacení spolufinancování.

15. K ohrožení evropských financí a mechanismu jejich distribuce v případech úmyslného způsobení protiprávnosti zadávacího řízení na veřejnou zakázku (spolu)financovanou z evropských prostředků nedochází podle státního zástupce pouze nepřímo a vzdáleně. Takové jednání má naopak přímou příčinnou souvislost s nemožností České republiky získat předem alokované prostředky k pokrytí projektu z evropských zdrojů. Z pohledu subjektivní stránky je podstatné, že žadatelé o dotaci či uchazeči o veřejnou zakázku mají na podkladě zadávací dokumentace či jiných informací povědomí o tom, že projekt je spolufinancován z evropských rozpočtů. Podle státního zástupce tak musí být alespoň v základní rovině srozumění s tím, že pokud nezákonně ovlivní zadávací řízení, může mít jejich protiprávní jednání bezprostřední, logický a i bez specifických znalostí očekávatelný dopad na oprávněnost požadavku na proplacení projektu z evropských zdrojů. Takového jednání se přitom mohou dopustit i jiné osoby než zástupci zadavatele jakožto příjemce dotace, kteří dokonce o nezákonnosti zadávacího řízení vůbec nemusí mít povědomí. Podle státního zástupce naopak platí, že pokud jsou osoby na straně příjemce dotace, případně osoby jednající jménem Evropské unie, v důsledku manipulace s doklady v rozhodných skutečnostech uvedeny v omyl, zvyšuje se tím společenská škodlivost takového jednání. Příčinnou souvislost či kontinuitu jednání pachatelů, byť osob mimo vztah tvořený příjemcem a poskytovatelem dotace, nemůže přetrhnout ani dobrá víra příjemce dotace, který má v těchto případech postavení jakéhosi živého nástroje. Státní zástupce odkázal v této souvislosti na judikaturu Soudního dvora Evropské unie zdůrazňující výlučnou odpovědnost příjemců dotací za dodržení všech jejich podmínek.

16. Závěrem svého vyjádření státní zástupce připomenul některé základní souvislosti a zásady v rámci fungování jednotného trhu Evropské unie, které mají směřovat k vytváření konkurenceschopného, otevřeného a dobře regulovaného prostředí v oblasti zadávání veřejných zakázek za účelem podpory růstu pracovních příležitostí a investic v Evropské unii. Základem jednotného trhu je přitom právě politika ochrany hospodářské soutěže, která se tak promítá i do ochrany finančních zájmů Evropské unie jako takové. Státní zástupce proto

navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněných odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněná.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

17. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

18. V první řadě nutno připomenout, že obvinění podali dovolání před účinností zákona č. 220/2021 Sb., jímž bylo mimo jiné změněno ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. tak, že do něho byl vložen nový dovolací důvod pod písm. g) a dosavadní důvody označené pod písm. g) až l) jsou nyní uvedeny pod písm. h) až m). Přestože Nejvyšší soud rozhodoval již za nové právní úpravy, ve vztahu ke všem dovolacím důvodům i nadále platí, že konkrétní námitky dovolatele musí obsahově odpovídat jejich zákonnému vymezení, nestačí pouhé označení určitého důvodu dovolání, aniž by mu bylo možné podřadit vytýkaná pochybení.

19. Jak bylo již konstatováno v úvodu tohoto usnesení, obvinění podali svá dovolání jedním podáním, v němž jsou jejich výhrady formulovány jako společné oběma. Proto se také Nejvyšší soud vyjádří k vytýkaným vadám a bude je hodnotit ve vztahu k oběma obviněným. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že obvinění dílem uplatnili námitky, které jsou v obsahovém souladu s odkazovaným dovolacím důvodem a které je zároveň potřeba považovat za důvodné. Přestože převážná část dovolací argumentace směřuje proti nesprávnému použití zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, obvinění zpochybňují rovněž samotné naplnění znaků trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie. V tomto ohledu vytýkají zejména absenci protiprávnosti a objektivní stránky trestného činu. Předmětné námitky odpovídají obviněnými označenému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. [nyní podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.], který je naplněn tehdy, jestliže napadené rozhodnutí, nebo jemu předcházející řízení spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V rámci tohoto dovolacího důvodu tedy lze vznášet námitky spočívající především v tom, že skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Vedle vad, které se týkají posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

20. Na podkladě této části dovolání obou obviněných proto mohl Nejvyšší soud přezkoumat podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost napadeného rozsudku Vrchního soudu v Praze a jemu předcházejícího řízení a zjistil, že je zatížen vadou hmotněprávního posouzení skutkových zjištění, pro kterou nemůže obstát.

b) K vlastnímu přezkumu v dovolacím řízení

21. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci jako soud prvního stupně odsoudil obviněné fakticky ve shodě s podanou obžalobou za jednání stručně popsané pod bodem 4. tohoto usnesení Nejvyššího soudu. Skutková zjištění učiněná krajským soudem převzal v plném rozsahu také Vrchní soud v Praze jako soud odvolací, který uznal obviněné vinnými na stejném skutkovém podkladě, korigoval ale právní kvalifikaci jejich jednání, a to z důvodů stručně shrnutých v bodě 3. výše. Pro přehlednost další argumentace je nutné připomenout, v čem spočívá podstata jednání popsaného ve výroku o vině napadeného rozsudku. Oběma obviněným se vytýká v první řadě manipulace v přípravách zadávacího řízení na veřejnou zakázku spolufinancovanou z Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj pro příjemce dotace J. U. Nezákonné ovlivnění průběhu a zejména výsledku tohoto zadávacího řízení, které vyústilo do předem domluveného výběru vítěze, jímž se stala obviněná obchodní společnost B. G., a kterou zastupoval na základě plné moci obviněný P. K., se podle závěrů soudů prvního i druhého stupně promítlo rovněž do protiprávního vylákání veřejné podpory ve výši 4 101 498,99 Kč, a to vzhledem k tomu, že dokumentace o takto ovlivněném zadávacím řízení byla následně předložena jako jeden z podkladů poskytovateli dotace, Ministerstvu životního prostředí.

22. Do jisté míry jde o specifický případ vytvoření a předložení nepravdivých dokumentů pro poskytovatele dotace, neboť se na něm podle skutkových zjištění soudů žádným způsobem nepodílel sám zadavatel veřejné zakázky a příjemce tohoto druhu veřejné podpory J. U. Jmenovaný na základě uzavřené mandátní smlouvy pověřil administrací projektu a zadávacího řízení obchodní společnost D. C., zastoupenou samostatně trestně stíhaným P. J. Na trestné činnosti se bez vědomí J. U. podíleli právě P. J., další samostatně stíhaný D. K., obviněný P. K. a jeho prostřednictvím obviněná obchodní společnost B. G. Nejvyšší soud podotýká, že obdobnou trestní věcí se zabýval v poměrně nedávném usnesení ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1387/2020](#), v němž se vyjádřil i k možnosti právního posouzení této konkrétní situace, kterou nadále považuje do určité míry za výjimečnou, resp. netypickou v obdobných věcech, o nichž bylo dosud v dovolacím řízení rozhodováno. Nejvyšší soud nezměnil svůj náhled vyjádřený v citovaném rozhodnutí na právní posouzení osob stojících mimo vlastní dotační řízení, na němž participují „jen“ v roli uchazečů o veřejnou zakázku, která je hrazena zcela či zčásti z dotačních prostředků. Přes nesouhlas státního zástupce, nespátňuje Nejvyšší soud za možné přijmout jím vyslovené argumenty, jimiž se snažil zvrátit závěry přijaté Nejvyšším soudem. Proto Nejvyšší soud v posuzované trestní věci obviněných znovu bude vycházet z těch skutečností, jimiž se podrobně zabýval v citované věci a o které opřel výsledek dovolacího řízení ve věci vedené pod sp. zn. [5 Tdo 1387/2020](#).

23. Trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 5. 2015 (tedy v době páchaní trestné činnosti; dále v textu tohoto usnesení ve zkratce bez uvedení účinného znění jen jako „§ 260 odst. 1 tr. zákoníku“, pokud nebude uvedeno jinak), se dopustil ten, kdo vyhotovil, použil nebo předložil nepravdivé, nesprávné nebo neúplné doklady nebo v takových dokladech uvedl nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje vztahující se k příjmům nebo výdajům souhrnného rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo takové doklady nebo údaje zatajil, a tím umožnil nesprávné použití nebo zadržování finančních prostředků z některého takového rozpočtu. Přísněji podle § 260 odst. 4 tr. zákoníku byl

potrestán pachatel, který spáchal uvedený čin (a) jako člen organizované skupiny, (b) jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy Evropské unie, nebo (c) způsobil-li takovým činem značnou škodu.

24. Podle vrchního soudu naplnili obvinění svým jednáním všechny tři alternativy první ze dvou základních skutkových podstat tohoto trestného činu (§ 260 odst. 1 tr. zákoníku) spočívající v nakládání s nepravdivými doklady, což lze dovodit z tzv. právní věty napadeného rozsudku, podle níž obvinění vyhotovili, použili i předložili nepravdivé doklady, čímž umožnili „neoprávněné“ použití finančních prostředků z rozpočtů spravovaných jménem Evropské unie. Okolnost podmiňující použití přísnější trestní sazby pak vrchní soud shledal u obviněných v naplnění znaku způsobení značné škody, jak je uvedena v § 260 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Naproti tomu se vrchní soud neztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož obvinění spáchali trestný čin jako členové organizované skupiny ve smyslu § 260 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. Z formulace „... umožnili neoprávněné použití ...“ je zřejmé, že vrchní soud nepoužil důsledně znění trestního zákoníku účinné v době spáchání trestného činu, přestože v odůvodnění svého rozhodnutí nevěnoval otázce časové působnosti trestního zákona žádnou pozornost. Nicméně s ohledem na způsob rozhodnutí Nejvyššího soudu v dovolacím řízení nebude potřeba uvedenou vadu v dalším řízení napravovat, pokud bude vrchní soud v rámci nového odvolacího řízení respektovat závazný právní názor Nejvyššího soudu o nepřiléhavém použití ustanovení § 260 tr. zákoníku na posuzovaný skutek (viz níže). K legislativním změnám, kterými prošla první základní skutková podstata trestného činu podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku, odkazuje Nejvyšší soud pro stručnost na své usnesení ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1387/2020](#). Podstatný je závěr, o němž již byla zmínka, že by v posuzované trestní věci z hledisek časové působnosti trestního zákoníku, jak jsou vymezena v ustanovení § 2 tr. zákoníku, přicházelo v úvahu znění účinné v době spáchání žalovaného skutku.

25. V obecné rovině lze připomenout, že trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie zahrnuje širokou škálu jednání dotýkajících se zájmů Evropské unie ve finanční oblasti. Podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku je tento trestný čin dokonán již v okamžiku, kdy jeho pachatel způsobem odpovídajícím jedné nebo více alternativám zákonem definovaného jednání přinejmenším vytvoří možnost (tj. „umožní nesprávné“, resp. „neoprávněné použití“), aby posléze nastal poruchový následek, aniž by však ke vzniku takového následku nutně muselo dojít (tzv. předčasně dokonáný delikt). Citovaným ustanovením je tedy ve své podstatě kriminalizováno účastnické jednání ve formě pomoci jako samostatný dokonáný delikt. V oblasti výdajů rozpočtů Evropské unie je postihováno zejména neoprávněné přisvojení si, použití nebo zadržování dotací a podpory ze strany strukturálních fondů a rovněž neposkytnutí informací se stejnými následky. Podvodným jednáním na straně příjmů je zejména nedovolené snížení prostředků v souhrnném rozpočtu Evropské unie či v rozpočtech spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem. Dokladem se rozumí jakákoli listina, jejíž předložení je nezbytné pro účely získání finančních prostředků z evropských rozpočtů. Může se jednat například o žádost o poskytnutí dotace, žádost o platbu, čestné prohlášení, podklady k veřejné zakázce nebo výpis z obchodního rejstříku. Pachatel shora popsaným jednáním umožní nesprávné použití finančních prostředků z evropských rozpočtů tím, že vytvoří reálnou možnost k vyvolání těchto škodlivých následků, jež tedy nutně nemusí nastat (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2647 až 2652).

26. V praxi jsou nejběžnější případy poskytování dotací z národních zdrojů, tj. z rozpočtu České republiky, na něž bývá primárně aplikována skutková podstata podle § 212 tr. zákoníku. Vyskytují se však i případy, v nichž jsou vydávány finanční prostředky jak z národního rozpočtu, tak i z rozpočtů spravovaných Evropskou unií, tudíž protiprávní jednání bývá právně posuzováno jako souběh (jednočinný) jak trestného činu dotačního podvodu podle § 212 tr. zákoníku, tak trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku. Široce koncipovaná skutková podstata trestného činu podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku reflektuje zejména fakt, že ohrozit a poškodit finanční zájmy Evropské unie lze za určitých okolností již vyhotovením a použitím nepravdivých, nesprávných a neúplných dokladů různého typu, uvedením nepravdivých a hrubě zkreslených údajů v nich (v nyní účinném znění trestního zákoníku jde o uvedení nepravdivých, nesprávných nebo neúplných údajů) a zatajením určitých údajů nebo celých dokladů. Zákon neomezuje okruh osob, které mohou spáchat daný trestný čin, může jít i o osoby jednající jménem Evropské unie nebo jiné osoby, které nečerpají žádné finanční prostředky z evropských zdrojů. V takových případech je však třeba důsledně zvažovat společenskou škodlivost takového činu a v té souvislosti též zvláště pečlivě zkoumat, zda vyhotovení, použití nebo předložení nepravdivého, nesprávného nebo neúplného dokladu nebo uvedení nepravdivého nebo hrubě zkresleného údaje v něm je objektivně vůbec způsobilé ohrozit chráněný finanční zájem Evropské unie (viz DRAŠTÍK, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 1984 až 1990, dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2022, sp. zn. [5 Tdo 555/2021](#)).

27. Podvodné jednání ke škodě finančních zájmů Evropské unie sankcionované prostředky trestního práva záměrně cílí na veřejné prostředky Evropské unie a dochází při něm k obohacování primárně na úkor rozpočtu Evropské unie. S přihlédnutím ke speciálnímu účelu ochrany, která má být poskytována prostřednictvím skutkové podstaty podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku, nelze v posuzované trestní věci spatřovat porušení, resp. ohrožení objektu tohoto trestného činu, kterým je ochrana finančních zájmů Evropské unie. Nejvyšší soud vychází v tomto ohledu ze skutkových zjištění soudů obou stupňů, která jsou pro něj závazná, neboť navazují na obsah provedeného dokazování a jsou výsledkem logického hodnocení všech důkazů jednotlivě i v jejich vzájemné souvislosti. Při zvažování právní kvalifikace je proto třeba respektovat skutek, podle něhož se obvinění ucházeli o veřejnou zakázku, jejímž předmětem bylo zateplení objektu a výměna tepelného zdroje v penzionu nacházejícím se v obci XY. Zákulisní dohody obviněných se samostatně stíhanými osobami o tom, kdo se stane uchazečem, jak budou nastaveny podmínky zadávacího řízení, či jak budou sestavovány nabídky jednotlivých uchazečů, směřovaly k jedinému cíli, a to totiž k tomu, aby zmanipulovali zadávací řízení tak, aby smlouvu o dílo uzavřela se zadavatelem jako předem vybraný uchazeč a dodavatel díla obviněná obchodní společnost B. G. Obviněnými v posuzované trestní věci jsou jen jmenovaná obchodní společnost a osoba jednající za ni na základě plné moci. Ačkoli část z ceny za vysoutěžené dílo byla hrazena z evropských zdrojů, neměla tato skutečnost žádný význam ani vliv na samotné protiprávní jednání obviněných při přípravě a v průběhu zadávacího řízení, které v podstatě proběhlo podle předem daného scénáře. Tím také došlo minimálně k porušení základních zásad zadávacího řízení ve smyslu § 6 odst. 1 zákona o veřejných zakázkách. Jasným záměrem, který se obviněným podařilo uskutečnit, byla snaha realizovat veřejnou zakázku dohodnutým způsobem bez ohledu na to, zda vítěznému uchazeči bude cena za dílo vyplacena z prostředků pocházejících z evropského rozpočtu nebo ze soukromých zdrojů J. U. Nabídka obviněné obchodní společnosti B. G. byla vyhotovena nepochybně zcela proti smyslu jakéhokoli konkurenčního boje mezi soutěžiteli,

se znalostí nabídkových cen jiných uchazečů, v zájmu naplnění předem určeného plánu, při jehož dosažení obvinění neměli na zřeteli bezprostřední záměr vylákat evropské finanční prostředky. Obvinění v podstatě vystupovali „jen“ vůči zadavateli veřejné zakázky, před nímž předstírali seriózně učiněnou nabídku v rámci řádné proběhlé soutěže tak, aby smluvní partner zadavatele a příjemce dotace, obchodní společnost D. C., jejíž zástupce P. J. se podílel na zmanipulovaném zadávacím řízení, resp. je v zásadě inicioval, demonstroval naplnění části smluvního ujednání s J. U. O čestném prohlášení samostatně stíhaného P. J., jež bylo také předloženo poskytovateli dotace, obvinění pravděpodobně ani nevěděli, natož aby bylo jimi vyhotoveno, použito nebo předloženo. K protiprávnímu jednání obviněných v posuzované trestní věci došlo určitým způsobem mimo, resp. vedle dotačního řízení, neboť bylo soustředěno v rámci zadávacího řízení, zcela mimo přímý vztah mezi příjemcem a poskytovatelem dotace. Stěžejní význam skutkových okolností, za nichž došlo ze strany obviněných k trestné činnosti, spočívá právě v manipulaci v přípravě a průběhu zadávacího řízení, primárně šlo o získání veřejné zakázky a dosažení podnikatelského zisku pro vybraného dodavatele díla, avšak bez ohledu na to, z jakých zdrojů bude objednavatel, resp. zadavatel hradit náklady vyúčtované dodavatelem za odvedené dílo.

č. 34

28. Napadeným rozsudkem Vrchního soudu v Praze byla vyslovena vina obou obviněných zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Současně z odůvodnění pod bodem 20. napadeného rozsudku vyplývá, že vrchní soud neměl pochybnosti o tom, že stejným skutkem došlo rovněž k naplnění znaků trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě, avšak pouze v jeho základní skutkové podstatě podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku (o naplnění okolnosti podmiňující použití přísnější trestní sazby v podobě spáchání činu jako členem organizované skupiny bude pojednáno níže). Vzhledem k uplynutí promlčecí doby vrchní soud konstatoval, že ohledně tohoto trestného činu byla shledána překážka spočívající v promlčení podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. Protiprávní jednání obviněných souviselo se zadávacím řízením na veřejnou zakázku „Zateplení objektu, výměna oken, výměna starého uhelného zdroje č. p. XY“, částečně financovanou z evropských finančních prostředků. Všichni obvinění (a to včetně původně spoluobviněných osob, které krajský soud zprostil obžaloby a vrchní soud jeho rozhodnutí v tomto rozsahu fakticky potvrdil) byli uchazeči, popřípadě jejich zástupci, pokud byla uchazečem podnikající právnická osoba, o tuto veřejnou zakázku. Jejich koordinovaná nezákonná manipulace se zadávacím řízením zahrnuje většinu popisu skutku ve výroku o vině napadeného rozsudku (též rozsudku soudu prvního stupně) a jeho závěrečná část je ukončena formulací: „... a že tyto podklady P. J. předložil Ministerstvu životního prostředí jako poskytovateli dotace, financované z prostředků Evropského společenství z programu „Operační program Životní prostředí, podporovaného z Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj, což se také stalo, včetně nepravdivého písemného prohlášení o své nepodjatosti z 7. 8. 2013, jako členů hodnotící komise, a takto P. K. a samostatně trestně stíhaní P. J. a D. K. společně a dále společnost B. G. zajistili, že z Fondu soudržnosti byla ke škodě poskytovatele dotace vylákána částka ve výši 4 101 498,99 Kč.“ Z citované části skutkových okolností plyne, že za nepravdivý doklad ve smyslu § 260 odst. 1 tr. zákoníku (tedy slovy tzv. právní věty výroku o vině za doklad vztahující se k výdajům rozpočtů spravovaných jménem Evropské unie, jímž mělo být umožněno „neoprávněné“ použití finančních prostředků z takového rozpočtu) vrchní soud považoval mimo jiné čestné prohlášení P. J. o jeho nepodjatosti jako člena hodnotící komise. Nutno konstatovat, že předmětné čestné prohlášení nemá s jednáním obviněných přímou souvislost v podobě

jejich znalosti tohoto úkonu. Nejvyšší soud již poznamenal v předcházejícím bodě tohoto usnesení, že v posuzované věci nebylo objasněno, zda o čestném prohlášení mohli obvinění vůbec vědět a s jistotou lze vyloučit, že by s ním jakkoli nakládali. Při respektování skutkových zjištění soudu prvního stupně, jež vrchní soud fakticky převzal, jak vyplývá z odůvodnění pod bodem 17. napadeného rozsudku, soud prvního stupně při zcela totožné závěrečné části tzv. skutkové věty v odůvodnění svého rozhodnutí vytkl obviněným vyhotovení, použití a předložení dokladů, které „jimi byly předem připraveny a vycházely ze zmanipulované soutěže o zakázku“ (viz bod 22. odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci). Soudy obou stupňů pak shodně uzavřely, že vyhotovení, použití a předložení těchto dokladů obviněnými mělo za následek způsobení škody poskytovateli dotace odpovídající vylákání částky 4 101 498,99 Kč. Takové závěry však nemůže Nejvyšší soud bez dalšího akceptovat a na tomto místě lze jen poznamenat, že samotný popis skutku ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku se v podstatné části vztahuje k osobám dvou samostatně trestně stíhaných osob (P. J. a D. K.), a to především k jednání, které by mohlo naplnit znaky skutkové podstaty § 260 odst. 1 tr. zákoníku.

29. V tomto případě je podstatné, že J. U. jako žadatel a posléze příjemce dotace za účelem zajištění zadávacího řízení na zhotovitele akce a průběžné administrace projektu uzavřel mandátní smlouvu s již jmenovanou obchodní společností D. C., za kterou vystupoval P. J. (viz mandátní smlouva na č. l. 696 trestního spisu). Tímto právním jednáním J. U. svěřil realizaci zadávacího řízení na dodavatele díla i administraci spojenou s dotačním řízením včetně opatření požadovaných podkladů pro poskytovatele svému smluvnímu partnerovi, jemuž důvěřoval, spoléhal na řádné a zákonné vystupování z jeho strany a očekával plnění jeho smluvních závazků. Zjištění soudů nevypovídají o tom, že by J. U. měl k dispozici signály varující před nepoctivým chováním mandatáře. V trestním řízení nebylo prokázáno ani seznámení příjemce dotace s nezákonnými praktikami obviněných v rámci zadávacího řízení, resp. už vůbec nebylo zjištěno zapojení příjemce dotace do skutečných machinací v přípravě a samotném průběhu zadávacího řízení. Je proto třeba vycházet z předpokladu, že J. U. důvodně spoléhal na to, že mandatář bude při plnění svých povinností jednat v souladu se zákonem včetně zákona o veřejných zakázkách, jehož dodržování bylo jednou z podmínek poskytnutí dotace, jak vyplývá z rozhodnutí o poskytnutí dotace a jeho přílohy č. 1, ve spojení se směrnicí Ministerstva životního prostředí č. 12/2012 (viz č. l. 156 a násl. a č. l. 1349 a násl. trestního spisu). Podle skutkových zjištění soudů J. U. jako zadavatel veřejné zakázky smluvně přenechal administraci zadávacího řízení subjektu, který minimálně v rámci předmětu činnosti investorsko-inženýrská činnost ve výstavbě měl mít k tomu potřebnou odbornou praxi a znalosti, a je nutno vycházet z předpokladu, že o protiprávním postupu mandatáře neměl v rozhodné době jakékoli poznatky. V dobré víře tedy J. U. přijal dotaci na projekt „CZ.1.02/2.1.00/13.18931 Zateplení objektu, výměna oken, výměna starého úhelného zdroje č. p. XY“, který byl také skutečně realizován, a to v souladu s předem uvažovanými cíli projektu (viz text žádosti o poskytnutí podpory na č. l. 174 a násl. trestního spisu). Za realizaci díla byla zhotoviteli také vyplacena sjednaná odměna. Nutno zdůraznit, že soudy nižších stupňů neshledaly smlouvenou cenu díla nadhodnocenou, naopak vrchní soud dospěl bez jakéhokoli dokazování této otázky k závěru, že šlo o cenu obvyklou, jak konstatoval pod bodem 28. odůvodnění napadeného rozsudku. Stručně shrnuto dílo bylo provedeno za „vysoutěženou“ cenu, kterou J. U. uhradil zhotoviteli částečně z vlastních zdrojů a částečně z dotace poskytnuté právě za tímto realizovaným účelem. Z pohledu ochrany finančních zájmů Evropské unie před podvodným jednáním poškozujícím výdaje souhrnného rozpočtu

Evropské unie tedy není důvod domnívat se, že by oblast výdajů rozpočtu Evropské unie byla nějak ohrožena nebo eventuálně narušena. Samozřejmě vzdáleně ano, neboť zadávací řízení na výběr dodavatele díla, na jehož pořízení byly využity též evropské finanční prostředky, měla proběhnout podle zákonných pravidel jako jedna z mnoha podmínek schváleného dotačního projektu, nicméně v posuzované věci je možno nahlížet na stíhané jednání obviněných jako na oddělenou součást příprav pro získání veřejných, resp. evropských finančních zdrojů žadatelem, který však žádnou formou neparticipoval na porušování pravidel v rámci realizace zadávacího řízení na výběr dodavatele díla, naopak k naplnění tohoto účelu pověřil odborný subjekt a důvodně spoléhal na řádné dodržení mandátní smlouvy.

30. Shora již bylo naznačeno, že skutková podstata § 260 odst. 1 tr. zákoníku bude v praxi převážně naplněna porušením povinností ze strany příjemce dotace, který může jednat samostatně anebo k protiprávnímu jednání může využít další osoby. Teoreticky by v dané věci bylo možné uvažovat o tom, že J. U. se v kooperaci s uchazeči o veřejnou zakázku podílel na manipulaci zadávacího řízení s cílem dosáhnout na evropské finanční prostředky, přičemž za takových okolností by již o jednočinném souběhu trestných činů zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě a poškození finančních zájmů Evropské unie nebylo pochyb, samozřejmě při splnění dalších zákonných podmínek. Jakákoli účast J. U. jakožto příjemce dotace na protiprávním jednání obviněných v posuzované věci ale zjištěna nebyla. Jeho „role“ spočívala toliko ve výběru neseřízného partnera pro zajištění podkladů čerpání veřejné podpory. To mu však nelze klást k tíži ve vztahu k dotačnímu řízení a k pravidlům je ovládajícím a není možné si jeho nevhodný výběr mandátáře vykládat jako snahu o neoprávněné vyplacení dotace z evropských prostředků, při níž by mu obvinění napomáhali, případně s ním kooperovali. V rozporu s tímto skutkovým stavem soudy učinily součástí popisu skutku zjištění, že dotace byla vylákána, což ale předpokládá určitou, alespoň minimální míru spolupráce s příjemcem dotace či jeho zapojení, tak, aby mohlo být jasně zjištěno, že skutečně došlo k vylákání dotačních prostředků podvodem či lstí, s čímž by byl příjemce minimálně srozuměn, případně sám k této formě jednání záměrně aktivně přispěl. Takovému jednání (ani srozumění s takovým jednáním) příjemce dotace však v dané trestní věci zjištěné skutkové okolnosti neodpovídají. J. U. nejednal ve shodě s obviněnými, případně s mandátářem D. C., ti naopak stáli mimo, lépe vyjádřeno vzdáleně, neboť samozřejmě nezákonně provedené zadávací řízení souviselo s čerpáním prostředků z evropských rozpočtů, nikoli však bezprostředně. Určitá kontinuita s naplněním smyslu ustanovení § 260 odst. 1 tr. zákoníku byla v posuzovaném případě přetržena dobrou vírou žadatele a příjemce dotačních prostředků, proto Nejvyšší soud nepovažuje za odpovídající právně posoudit skutek obviněných podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, naopak pokládá za příležitý jeho postih prostřednictvím skutkové podstaty trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku.

31. Nejvyšší soud zároveň považuje za vhodné zdůraznit, že rozhodně nemíní schvalovat nezákonné praktiky uchazečů o veřejnou zakázku, takové protiprávní jednání jistě nelze přijmout. Proto je třeba odmítnout veškeré námitky obviněných o absenci protiprávnosti jejich jednání za situace, v níž obchodní společnost B. G. měla do zadávacího řízení údajně podat objektivně nejvýhodnější nabídku. Jak již bylo vysvětleno výše, z výsledků provedeného dokazování je naopak zřejmé, že nabídka obviněné obchodní společnosti reflektovala předchozí zákulisní dohody s administrátorem zadávacího řízení a byla zjevně učiněna se znalostí nabídkových cen jiných uchazečů. Takový postup zcela jednoznačně popírá základní

zásady zadávacího řízení a prostředí férové hospodářské soutěže mezi (potenciálními) dodavateli. Není v tomto ohledu ani podstatné, že příslušný finanční úřad či Úřad pro ochranu hospodářské soutěže neshledaly v rámci jejich kontroly žádné pochybení. Jak správně poznamenal státní zástupce ve svém vyjádření k dovoláním obviněných, okolnost, že kontrolami prováděnými příslušnými správními orgány v rozsahu jejich pravomoci a příslušnosti nebylo zjištěno protiprávní jednání, bez dalšího nevyklučuje trestní odpovědnost pachatele za konkrétní trestný čin (srov. též státním zástupcem citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2018, sp. zn. [6 Tdo 410/2018](#)). Naopak je zcela logické, že orgány činné v trestním řízení mají řadu jiných nástrojů k odhalení případných protiprávních činů, na rozdíl od uvedených kontrolních orgánů disponují různými formami důkazních prostředků, po jejichž vyhodnocení mohou zjistit, resp. objasnit a poté obvinít a postihnout pachatele trestných činů.

32. Obdobně nelze souhlasit s názorem obviněných, že jejich jednání neneslo znaky tzv. bid-rigging, neboli dohody uzavírané mezi účastníky výběrových řízení v úmyslu ovlivnit výsledek výběrového řízení ve prospěch dosažení předem dohodnutého cíle. Navzdory tomu, že samostatně stíhané osoby, kterými byli další uchazeči o veřejnou zakázku, popřípadě jejich zástupci, a to K. K., P. A. a obchodní společnost A. M., byly krajským soudem zproštěni obžaloby, podle Nejvyššího soudu nelze přehlížet, že jak K. K., tak P. A. jakožto zástupce obchodní společnosti A. M. potvrdili, že na vypracování jejich nabídek do zadávacího řízení se podílel obviněný P. K. (viz protokoly o výsleších jmenovaných osob v přípravném řízení na č. l. 252 a násl. a č. l. 260 a násl. trestního spisu). Z poznatků získaných z odposlechů obviněného P. K. a samostatně stíhaného P. J. (viz přepis z odposlechu provedeného dne 6. 8. 2013 na č. l. 578 a 579 trestního spisu) dále vyplynulo, že posledně jmenované osoby se domlouvaly na počtu uchazečů a diskutovaly také podobu jejich nabídek („... předpokládám, že každéj to bude mít asi trochu jinak, mírně ... doporučuju ...“). Z obsahu komunikace uvedených osob lze tedy dovodit, že nabídky dalších uchazečů měly mít jen jakýsi zakrývací účel, sloužící toliko k vyvolání zdání řádně proběhlé soutěže o veřejnou zakázku navenek. Podle rozhodovací praxe Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže jde právě o jednu z forem bid-rigging. K výkladu tohoto pojmu lze blíže odkázat například na rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 28. 6. 2021, č. j. ÚOHS-14541/2021/853/PBe, které bylo ve výroku o vině potvrzeno rozhodnutím předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 29. 10. 2021, č. j. ÚOHS-35579/2021/164/BMa, a v němž byl vysloven mimo jiné právní názor, podle něhož pokud předložená nabídka není výsledkem individuálního ekonomického výpočtu, ale znalosti nabídky jiného uchazeče nebo sladěného postupu mezi nimi, je soutěž vyloučena, či přinejmenším omezena a narušena. Tento typ dohod je považován za dohody s tzv. tvrdým jádrem a protisoutěžním cílem.

33. Přes výše uvedené skutečnosti je však zároveň nutno konstatovat, že v posuzované trestní věci se trestněprávní postih protiprávního jednání obviněných plně vyčerpal právním posouzením jako zločinu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě, a to právě s ohledem na skutečnost, že příjemce dotace nijak neovlivnil nezákonný postup obviněných a sám se na něm nepodílel. Neregulérní průběh zadávacího řízení byl umožněn na základě nepsané dohody mezi obviněnými a dalšími samostatně stíhanými osobami, jejichž společným hlavním cílem bylo získání veřejné zakázky vybraným uchazečem, tj. obchodní společností B. G., přičemž bylo vedlejší, zda bude veřejná zakázka hrazena ze soukromých zdrojů J. U. nebo z rozpočtu Evropské unie. Skutkové okolnosti

posuzované trestní věci jsou v dosavadní soudní praxi poměrně ojedinělé a pro jejich právní posouzení postačuje použití skutkové podstaty trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku, která plně vyčerpává skutek obviněných, aniž by bylo třeba vyvodit trestní odpovědnost obviněných také za trestný čin podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Nejvyšší soud dodává, že vzhledem k povaze skutkových okolností v každém jednotlivém případě nemusí být vyloučeno ani subsidiární použití ustanovení § 248 odst. 2 alinea 1 nebo 2 tr. zákoníku upravujícího trestný čin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže, to však pouze v případě vyvození trestní odpovědnosti vůči fyzické osobě, nikoli osobě právnické (viz § 7 t. o. p. o.).

č. 34

34. Nejvyšší soud se tedy neztotožnil s argumentací státního zástupce v jeho vyjádření k dovoláním obviněných a i nadále setrvává na závěrech, které vyslovil ve svém usnesení ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1387/2020](#). Nejvyšší soud přitom nepovažuje jím vyslovené právní názory za rozporné s usnesením Ústavního soudu ze dne 18. 5. 2017, sp. zn. [IV. ÚS 688/17](#), citovaným státním zástupcem. V něm se Ústavní soud zabýval otázkou oprávněnosti zajištění nároku poškozeného na majetku obviněného v průběhu, resp. na počátku trestního stíhání pro trestné činy podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a § 260 odst. 1, odst. 4 písm. a), odst. 5 tr. zákoníku, přičemž k námitce stěžovatele ohledně nejistého vzniku budoucí škody vázané na případné neproplacení nákladů na realizaci zakázky z evropských fondů Ústavní soud vyslovil, že škoda v těchto případech vzniká již okamžikem neoprávněného čerpání dotačních prostředků poskytnutých z národního rozpočtu, nikoli až tím, že v budoucnu bude zamítnut nárok České republiky na proplacení spolufinancování ze zdrojů Evropské unie. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že výše nastíněnými úvahami nijak nezpochybnuje dobu vzniku případné škody, avšak je třeba doplnit, že škoda nepatří mezi znaky obou základních skutkových podstat trestného činu podle § 260 odst. 1 a 2 tr. zákoníku, ale patří mezi okolnosti podmiňující použití přísnější trestní sazby tohoto trestného činu podle § 260 odst. 3, odst. 4 písm. c) nebo odst. 5 tr. zákoníku. Stejně tak se Nejvyšší soud shora vyslovenými právními názory nijak neodchyluje od výkladu zastávaného právní naukou a soudní praxí k osobě pachatele trestného činu podle § 260 tr. zákoníku, kterým se bez dalšího mohou stát i osoby odlišné od příjemce dotace, protože zákon nevyžaduje pro naplnění znaku subjektu tohoto trestného činu splnění podmínek konkrétního či speciálního subjektu ve smyslu § 114 odst. 1 tr. zákoníku. Z důvodů výše podrobně rozvedených však tento závěr neplatí bezvýjimečně, přičemž v kontextu skutkových zjištění posuzované trestní věci nelze jednání obviněných bez jakéhokoli náznaku součinnosti ze strany J. U. považovat za odpovídající znakům skutkové podstaty trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku.

35. Na základě uvedených důvodů tedy Nejvyšší soud dospěl k závěru, že napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze a jemu předcházející řízení nemohou obstát. Bude proto třeba se v odvolacím řízení především důsledně vypořádat se skutečnostmi shora uvedenými, jakož i se závěry vyplývajícími z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1387/2020](#), které Nejvyšší soud ve stručnější podobě zopakoval i v předcházející části tohoto usnesení, a to především ve vztahu k (ne)použití právní kvalifikace skutku jako trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku. Jak bylo již konstatováno v předchozích bodech tohoto usnesení, skutek, jímž byli obvinění uznáni vinnými, postihuje a plně vyčerpává skutková podstata trestného činu zjednání výhody

při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku. Vzhledem k tomu, že v posuzované trestní věci došlo k zahájení trestního stíhání po více než 5 letech od spáchání trestné činnosti, posouzení jednání obviněných ve smyslu základní skutkové podstaty tohoto trestného činu, tj. podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku by v souladu s § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve spojení s § 34 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku skutečně bránila překážka promlčení. Nelze nicméně v této souvislosti pominout, že při hodnocení okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby dospěl vrchní soud na rozdíl od soudu prvního stupně k názoru, že se obvinění trestného činu nedopustili jako členové organizované skupiny ve smyslu § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. S vrchním soudem lze nepochybně souhlasit potud, že organizovanou skupinou se rozumí sdružení alespoň tři trestně odpovědných osob, ve kterém je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost (srov. přiměřeně rozhodnutí uveřejněná pod č. [53/1976](#) a č. [45/1986](#) Sb. rozh. tr.). Organizovaná skupina nemusí mít trvalejší charakter, tímto způsobem lze spáchat i jen ojedinělý nebo jednorázový trestný čin. Nevyžaduje se výslovné přijetí za člena organizované skupiny nebo výslovné přistoupení člena k takové skupině. Postačí, že se pachatel fakticky a neformálně, třeba jen konkludentně, včlenil do skupiny a aktivně se podílel na její činnosti. Zákon přitom nevylučuje, aby členem organizované skupiny byla i právnická osoba, která je trestně odpovědná, může proto spáchat i trestné činy, jejichž znakově kvalifikované skutkové podstaty je spáchání činu členem organizované skupiny (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 568).

36. Závěr o tom, že obvinění nejednali jako členové organizované skupiny, zdůvodnil vrchní soud velmi stručně v bodě 25. napadeného rozsudku v podstatě pouze strohým konstatováním, že v posuzované trestní věci nic nesevčdí o plánovitosti a koordinovanosti jejich jednání nad rámec běžného spolupachatelství, jelikož jistá domluva a koordinovanost se předpokládá již ze samotné podstaty tohoto druhu trestné činnosti. Takové vysvětlení považuje Nejvyšší soud nejen za nedostatečné a fakticky nepřezkoumatelné, ale současně též za neodpovídající skutku, jak byl vyjádřen v tzv. skutkové větě výroku napadeného rozsudku. Z té mimo jiné vyplývá, že obviněný P. K. jednající za spoluobviněnou obchodní společnost B. G. a samostatně stíhaný P. J. a D. K. se domluvili na protiprávním přidělení veřejné zakázky obviněné obchodní společnosti, přičemž „k dosažení tohoto úmyslu jednali s dalšími osobami, využívají svého vlivu, vzájemně se informovali a koordinovali svůj postup tak, že obviněný P. K. dohodl další postup s P. J., který se sám podílel na zhotovení nabídky obchodní společnosti B. G., a dne 7. 8. 2013 se P. J. a D. K. jako členové komise pro otevírání obálek a hodnotící komise podíleli na výběru obchodní společnosti B. G. jako nejvhodnějšího uchazeče ...“. Nutno též poukázat na konkrétní skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně, jejichž část shrnul pod bodem 4. odůvodnění svého rozsudku. Vyplývá z nich například, že obviněný P. K. a samostatně stíhaný P. J. se průběžně domlouvali na podmínkách zadávacího řízení, mimo jiné na snížení předpokládané hodnoty veřejné zakázky, či na detailech ohledně sestavení položkového rozpočtu. Probírali spolu dále například nutnost provedení technických změn, aby odpovídaly zadání a ceně. Samostatně stíhaný P. J. a D. K. pak společně plánovali například termín zadávacího řízení a jiné administrativně organizační otázky, jako složení hodnotící komise apod. (v podrobnostech odkazuje Nejvyšší soud také na přepisy odposlechů na č. I. 568 a násl. trestního spisu). Jak následně soud prvního stupně konstatoval, tato a rovněž další zjištění vypovídají o tom, že obviněný P. K. a samostatně stíhaný P. J. v době

před zahájením zadávacího řízení koordinovali svůj postup tak, aby soutěž navenek splňovala formální předpoklady pro její řádný průběh. Koordinace spočívala jednak v zajištění nezbytného počtu uchazečů, což bylo úkolem obviněného P. K. Samostatně stíhaní P. J. a D. K. pak zajistili, aby byly řádně připraveny listinné podklady pro výběr obviněné obchodní společnosti B. G., jako nejvhodnějšího uchazeče a na realizaci veřejné zakázky navazující čerpání dotace. Nejvyšší soud odkazuje v této souvislosti také na svou předchozí rozhodovací praxi, ve které bylo obdobné jednání vykazující poměrně vysokou míru angažovanosti jednotlivých obviněných posouzeno právě jako trestný čin spáchaný v rámci organizované skupiny (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. [5 Tdo 521/2018](#), nebo výše již citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1387/2020](#)).

37. Podle Nejvyššího soudu tedy skutková zjištění soudu prvního stupně, která fakticky převzal i vrchní soud, naopak naznačují, že pojmové znaky organizované skupiny jakožto sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, ve kterém dochází k určité dělbě úkolů mezi jeho jednotlivé členy, a s tím související plánovitosti a koordinovanosti v zájmu zvýšení pravděpodobnosti úspěšného provedení trestného činu, mohou být v posuzované trestní věci naplněny. Bude proto na vrchním soudu, aby se v odvolacím řízení důsledně vypořádal se shora shrnutými zjištěními, která vyplývají z obsahu trestního spisu a od nichž se sám v rámci projednávání řádných opravných prostředků obviněných nijak neodchýlil. Pokud by znovu dospěl ke stejnému závěru, který vyslovil ve svém předešlém rozhodnutí, a sice že obvinění se nedopustili trestné činnosti jako členové organizované skupiny, musí své úvahy logicky a podrobně vyložit a opřít o přesvědčivé argumenty.

38. Nad rámec uvedeného Nejvyšší soud ve stručnosti dodává, že za správnou nepovažuje ani úvahu vrchního soudu o vyloučení jednočinného souběhu trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku s trestným činem podplacení podle § 332 tr. zákoníku, vyslovenou v odůvodnění pod bodem 22. napadeného rozsudku. Jednočinný souběh je totiž z důvodu speciality vyloučen toliko u trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku a trestného činu přijetí úplatku podle § 331 tr. zákoníku (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2627), ve vztahu k trestnému činu podplacení podle § 332 tr. zákoníku nicméně tento závěr neplatí (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. [6 Tdo 360/2020](#)). V posuzované trestní věci by však vzhledem k okamžiku zahájení trestního stíhání a uplynutí promlčecí doby [viz též § 34 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku] přicházela právní kvalifikace podle § 332 tr. zákoníku v úvahu pouze za situace, byla-li by naplněna některá z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby ve smyslu § 332 odst. 2 tr. zákoníku, například spáchaní tohoto činu v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, či způsobit jinému značnou škodu.

IV.

Závěrečné shrnutí

39. S ohledem na všechny shora popsané skutečnosti Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných P. K. a obchodní společnosti B. G. zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 5 To 39/2020, jakož i všechna další

rozhodnutí obsahově navazující na zrušený rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

40. Vzhledem k tomu, že důvodem kasačního rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo nesprávné hmotněprávní posouzení skutku jako zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, které oba dovolatelé namítali, bude třeba, aby Vrchní soud v Praze respektoval právní názory vyslovené ve vztahu k tomuto trestnému činu v novém odvolacím řízení. V rámci projednání odvolání obou obviněných, případně též státního zástupce podaného v neprospěch těchto obviněných jen proti výroku o trestu, pokud nebude vzato zpět, se vrchní soud bude opětovně zabývat otázkou, zda se obvinění zjištěným skutkem dopustili trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě jako členové organizované skupiny, a shledá-li, že znaky organizované skupiny byly naplněny, posoudí jejich jednání podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.

41. Protože by neměla být znovu vyslovena vina obviněných zločinem podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, jehož spáchání se stalo podkladem pro výrok o náhradě škody v adhezním řízení, považuje Nejvyšší soud za nadbytečné vyjadřovat se k námitkám obviněných směřujícím proti výroku o náhradě škody. Otázkou tak zůstává případné vyčíslení škody, neboť v posuzované trestní věci by nemohla být za škodu považována dotace v celkové poskytnuté výši. Pokud by došlo ke způsobení škody v příčinné souvislosti se zjištěným jednáním obou obviněných, byl by její rozsah určen jako rozdíl mezi cenou díla nabídnutou vybraným uchazečem, tedy obviněnou obchodní společností B. G., a cenou obvyklou, jak Nejvyšší soud dovodil již ve svém usnesení ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1387/2020](#). Přiměřeně lze v této souvislosti odkázat také na usnesení ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. [5 Tdo 640/2021](#), v němž Nejvyšší soud vyslovil, že pokud se souvislost mezi jednáním pachatele a způsobenou škodou týká pouze oddělitelné části dotace, nelze považovat za škodu celou poskytnutou dotaci. Kdyby tedy vrchní soud hodlal znovu rozhodovat o náhradě škody tak, že by přiznal poškozenému poskytovateli dotace jím uplatněný nárok, musel by si za tímto účelem opatřit další důkazy ke zjištění obvyklé ceny realizované veřejné zakázky. Z dosud opatřených podkladů v trestním spise totiž vyplývá, že orgány činné v trestním řízení a následně ani obžaloba se vůbec nezaměřily na zkoumání případného předražení provedeného díla, a není proto zřejmé, zda vítězná cenová nabídka odpovídala výši obvyklé v té době, či nikoli.

42. Závěrem Nejvyšší soud připomíná, že Vrchní soud v Praze je při novém projednání a rozhodnutí věci vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Dále je vhodné zdůraznit, že Nejvyšší soud učinil svůj kasační výrok na podkladě dovolání obou obviněných, proto v dalším řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v jejich neprospěch (§ 265s odst. 2 tr. ř.). K takovému zhoršení jejich postavení by ale nedošlo v případě posouzení skutku v dosud zjištěném rozsahu podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, případně podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, dospěl-li by vrchní soud po doplnění dokazování k závěru o způsobení značné škody. Za této procesní situace by totiž obvinění byli ohroženi stejnou trestní sazbou jako v případě trestného činu podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. c) tr. zákoníku a byli by uznáni vinnými jedním trestným činem.

43. Protože vady napadeného rozsudku nebylo možno odstranit v případném veřejném zasedání, rozhodl Nejvyšší soud v souladu s § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 72

Využije-li soud možnosti provést i jiné než účastníky navržené důkazy (§ 120 odst. 2 věta první o. s. ř.), může zavázat ke složení zálohy na náklady takového důkazu (podle § 141 odst. 1 o. s. ř.) jen účastníka, jehož tvrzení má být (uvažováno z pohledu důkazního břemene) tímto důkazem prokázáno, popřípadě účastníka, v jehož prospěch (uvažováno z hlediska možného výsledku řízení) se provádí důkaz. Tomu z účastníků, který neuvedl tvrzení, jež má být důkazem prokázáno, nebo který nemá ve vztahu k prokázání tvrzení z hlediska hmotného práva důkazní břemeno, nelze v žádném případě uložit, aby složil zálohu na náklady tohoto důkazu.

Požadavek, aby záloha byla vyměřena tak, aby nepřekročila předpokládanou výši nákladu důkazu, předpokládá u důkazu znaleckým posudkem předběžný odhad možných nákladů. Ten se bude (má) odvíjet především od povahy znaleckého zadání (úkolů znalce), tedy od vymezení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí a ke kterým se má znalec vyjádřit z hlediska svých odborných vědomostí a schopností.

Soud může předběžně odhadnout možné náklady důkazu znaleckým posudkem i tak, že osloví (před ustanovením osoby konkrétního znalce) subjekty zapsané (pro danou specializaci) v seznamu znalců (§ 3, § 25 odst. 1 poslední věty zákona č. 254/2019 Sb.).

Dokazování, Znalecký posudek, Záloha

§ 120 o. s. ř., § 127 o. s. ř., § 141 o. s. ř., § 202 IZ, § 2 odst. 1 a § 21 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb. ve znění do 31. 12. 2020, § 2 odst. 1 a § 25 zákona č. 254/2019 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2023, sen. zn. [29 ICdo 34/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.ICDO.34.2022.1

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 12. 2021, a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 11. 6. 2021 a věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci k dalším u řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 18. 8. 2016, č. j. 86 ICm 2973/2015-111, rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „insolvenční soud“) o odpůřčí žalobě žalobce (JUDr. V. M., Ph. D., jako insolvenčního správce dlužníka P.T. servis Česká republika s. r. o.), směřující vůči žalované [M. F. (tehdy Ch.)], tak, že:

[1] Určil, že právní úkon dlužníka ze dne 8. 1. 2014, spočívající v zaplacení částky 105.000 Kč žalované, je vůči věřitelům dlužníka neúčinným právním úkonem (bod I. výroku).

[2] Uložil žalované vydat do 3 dnů od právní moci rozhodnutí do majetkové podstaty dlužníka částku 105.000 Kč (bod II. výroku).

[3] Zamítl žalobu v části, ve které se žalobce domáhal vůči žalované zaplacení úroku z prodlení z částky 105.000 Kč ve výši 8,05 % za dobu od 29. 7. 2015 do zaplacení (bod III. výroku).

[4] Uložil žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 13.248,50 Kč (bod IV. výroku).

[5] Uložil žalované zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozhodnutí soudní poplatek ve výši 5.250 Kč (bod V. výroku).

2. K odvolání žalované Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 5. 2017:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodech I., II. a IV. výroku (první výrok).

[2] Uložil žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 4.114 Kč (druhý výrok).

3. K dovolání žalované Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 29. 8. 2019, sen. zn. [29 ICdo 176/2017](#) [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu]:

[1] Odmítl dovolání v rozsahu, v němž směřovalo proti té části prvního výroku rozsudku odvolacího soudu ze dne 18. 5. 2017, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodu IV. výroku, jakož i v rozsahu, v němž směřovalo proti druhému výroku o nákladech odvolacího řízení (první výrok).

[2] Zrušil rozsudek odvolacího soudu ze dne 18. 5. 2017 a (s výjimkou zamítavého výroku ohledně úroku z prodlení) rozsudek insolvenčního soudu ze dne 18. 8. 2016 a věc ve zrušeném rozsahu vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (druhý výrok).

4. Rozsudkem ze dne 11. 6. 2021, č. j. 86 ICM 2973/2015-294, insolvenční soud:

[1] Určil, že právní úkon dlužníka ze dne 8. 1. 2014, spočívající v zaplacení částky 105.000 Kč žalované, je vůči věřitelům dlužníka neúčinným právním úkonem (bod I. výroku).

[2] Uložil žalované vydat do majetkové podstaty dlužníka částku 105.000 Kč (bod II. výroku).

[3] Uložil žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 15 dnů od právní moci rozhodnutí částku 44.648 Kč (bod III. výroku).

[4] Uložil žalované zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozhodnutí soudní poplatek ve výši 5.250 Kč (bod IV. výroku).

5. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 3 odst. 1, odst. 2 písm. c/, § 235 odst. 1, § 239 odst. 4, a § 241 odst. 1, odst. 3 písm. a/ a b/ zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

6. K 1. 1. 2014 byla naplněna vyvratitelná domněnka úpadku dlužníka dle § 3 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona, přičemž žalovaná tuto domněnku nevyvrátila. Výslech jednatele dlužníka [Bc. O. F. (dále jen „O. F.“)] a jím předložené listiny z účetnictví dlužníka nejsou dostatečným podkladem pro závěr, že v rozhodné době dlužník byl schopen plnit své závazky.

7. K posouzení skutkového stavu je nutno odborných znalostí. Insolvenční soud se obrátil na 53 znaleckých ústavů specializujících se na insolvenční agendu a úpadek a na znalce (JUDr. Ing. R. Š., LL. M.), všechno osoby zapsané v seznamech vedených Ministerstvem spravedlnosti, přičemž zjistil, že náklady na vypracování znaleckého posudku lze předpokládat v rozsahu částky 100.000 Kč až 150.000 Kč (zvýšené o částku odpovídající dani z přidané hodnoty). Proto insolvenční soud uložil žalované, aby zaplatila zálohu na náklady znaleckého posudku ve výši 150.000 Kč; ta tak ale (ač poučena o důsledcích nezaplacení zálohy) neučinila, takže důkaz znaleckým posudkem nebyl proveden. Návrh žalované na provedení tohoto důkazu společností L. T. s. r. o. (dále jen „společnost L“) insolvenční soud zamítl, jelikož označená společnost není zapsána v seznamu znaleckých ústavů Ministerstva spravedlnosti; na svých (webových) stránkách nabízí, že vypracování znaleckého posudku zajistí. Úpadek dlužníka nevyvrací ani zjištění, že dlužník k 6. 1. 2014 disponoval částkou 970.767 Kč, neboť (tyto) finanční prostředky zjevně nedostačovaly pro úhradu všech splatných závazků dlužníka.

8. Dlužník uhradil žalované nájemné podle nájemní smlouvy ze dne 28. 2. 2013 za měsíce leden až březen 2014 již 8. 1. 2014 (před splatností), takže jde o neúčinný právní úkon dle § 241 odst. 3 písm. a/ insolvenčního zákona.

9. Dodatkem nájemní smlouvy ze dne 2. 1. 2014 nemá insolvenční soud za prokázanou změnu splatnosti nájemného k uvedenému datu. I kdyby se tak ale k onomu datu stalo, dohoda o změně splatnosti by byla neúčinným právním úkonem ve smyslu § 241 odst. 3 písm. b/ insolvenčního zákona.

10. K odvolání žalované Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 2. 12. 2021:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodech I. až III. výroku; v bodě IV. výroku jej změnil jen tak, že výše soudního poplatku činí 2.000 Kč (první výrok).

[2] Uložil žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci částku 4.114 Kč (druhý výrok).

11. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 241 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí a po zopakování a doplnění dokazování k následujícím závěrům:

12. Ze zjištění insolvenčního soudu a ze zjištění odvolacího soudu vyplývá, že dlužník již v roce 2013 převedl veškerý hodnotný majetek na společnost P.T. 24 s. r. o., jejímž jediným

společníkem byl O. F., jednatel dlužníka. V době, kdy žalované uhradil předmětnou částku, tedy dlužník neměl žádný hodnotný majetek. Podle seznamu závazků připojenému k insolvenčnímu návrhu měl dlužník 26 věřitelů s pohledávkami v celkové výši 1.639.447 Kč, které neuhradil do rozhodnutí o úpadku.

13. Předložené listiny z účetního deníku neprokazují, že by dlužník měl k 8. 1. 2014 peněžní prostředky v celkové výši 1.758.384 Kč (jak tvrdil). V řízení bylo pouze doloženo, že dlužník měl účet u Fio banky, a. s. (dále jen „banka F“) se zůstatkem ve výši 7.345 Kč; existence jiných účtů [např. u „Volksbank“ (dále jen „banka V“)] a tvrzených zůstatků v pokladně nebyla doložena přes poučení o neunesení důkazního břemene podle § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), které insolvenční soud poskytl žalované při jednání, jež se konalo dne 5. 5. 2021.

14. Je tudíž nesporné, že v době, kdy žalované uhradil předmětnou částku, měl dlužník více věřitelů, jejichž pohledávky neuhradil do doby zahájení insolvenčního řízení, takže byl v úpadku ve formě platební neschopnosti. Pro posouzení úpadku ve formě předlužení je rozhodný objem závazků (dluhů) dlužníka bez ohledu na jejich splatnost. Dlužník neměl žádný hmotný majetek. Jeho závazky (dluhy) činily v době úhrady předmětné pohledávky minimálně částku 1.639.447 Kč, přičemž nebylo prokázáno, že by měl k dispozici majetek v takové hodnotě, aby tyto závazky (dluhy) mohl uspokojit. Je tak zřejmé, že dlužník rovněž byl v úpadku ve formě předlužení.

15. V době, kdy byl v úpadku (2. 1. 2014), se dlužník dohodl s O. F., tehdejším vlastníkem pozemku a jednotky (předmětu nájmu), na změně nájemní smlouvy tak, že bude platit nájemné čtvrtletně předem a poté, co se vlastníkem předmětu nájmu stala žalovaná, uhradil nájemné za 3 měsíce předem ve výši 105.000 Kč.

16. Úhradou nájemného zvýhodnil dlužník žalovanou oproti jiným věřitelům srovnatelného postavení (dostalo se jí na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by jí jinak náleželo v konkursu), přičemž šlo o úkon učiněný v době, kdy byl dlužník v úpadku.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

17. Proti rozsudku odvolacího soudu z 2. 12. 2021 podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

18. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.). Kromě nesprávného právního posouzení věci poukazuje na procesní pochybení, jejichž prostřednictvím měl odvolací soud porušit její právo na spravedlivý proces, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí obou soudů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

19. V mezích ohlášeného dovolacího důvodu dovolatelka odvolacímu soudu především vytýká, že ač doplnil dokazování, nepoučil ji podle § 118a o. s. ř. (např. o tom, že mu chybí výpis z účtu banky V). Potud poukazuje na to, že již v řízení před insolvenčním soudem (i v odvolání) tvrdila,

že k 8. 1. 2014 měl dlužník na účtu u banky V 25.000 Kč, na účtu u České spořitelny, a. s. (dále jen „banka Č“) povolený debet 400.000 Kč, hotovost v pokladně 30.000 Kč a 147.000 Kč a hotovost v eurech v pokladně ve výši 3.888.000 Kč, jakož i pohledávky za svými dlužníky ve výši 3.361.000 Kč. K tomu navrhovala k důkazu výpisy z účtů a z účetnictví dlužníka, které přikládala, jakož i celé účetnictví dlužníka, které má k dispozici insolvenční správce. Tvrzení, že k 8. 1. 2014 dlužník řádně podnikal a nebyl předlužen, potvrzuje i svědecká výpověď O. F. ze dne 4. 9. 2020. Jen hotovost na pokladně ve výši 3.361.000 Kč dvojnásobně převyšuje součet všech pohledávek věřitelů k 30. 4. 2014.

20. Insolvenční soud dle svých slov nebyl schopen posoudit tvrzení dovolatelky a jí označené důkazy, proto chtěl ustanovit znalce, který ale požadoval zálohu ve výši, jejíž úhrada pro dovolatelku byla nevýhodná s ohledem na výši sporu.

č. 72

21. Odvolací soud se argumentací dovolatelky (zejména stavem pokladny k 8. 1. 2014) již nezabýval [respektive se zabýval jen některými částkami a důkazy v omezené výši (nehodnotil např. výpověď svědka O. F.)], čímž porušil její právo na spravedlivý proces.

22. Odvolací soud se nevyřadil ani s argumentací dovolatelky k výzvě k zaplacení zálohy „na znalce“, v čemž je napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné. Šlo o námitku, že soudem určená záloha (150.000 Kč) je zcela neúměrná výši znalečného u posudků v obdobných věcech, jakož i předmětu samotného sporu. Dovolatelka míní, že i kdyby ve sporu uspěla, nemohla by tento náklad uplatnit vůči insolvenčnímu správci vzhledem k ustanovení § 202 odst. 1 insolvenčního zákona. Dovolatelka rovněž namítala, že jednotlivé označené doklady může insolvenční soud vyhodnotit sám (nejde o odbornou věc).

23. Insolvenční soud tedy nastavil dovolatelce podmínky, za kterých pro ni bylo finančně nevýhodné uspět ve sporu; odvolací soud tyto podmínky mlčky potvrdil.

24. Dovolatelka dále vytýká insolvenčnímu soudu neodůvodněný skutkový závěr o tom, že nedošlo ke změně splatnosti nájemného [v reakci na její obranu, že šlo ve smyslu ustanovení § 241 odst. 5 písm. b/ insolvenčního zákona o splatný závazek (dluh) v rámci běžného obchodního styku]. Odvolací soud tuto odvolací námitku pomínil a neuvedl, proč v dané věci nelze aplikovat ustanovení § 241 odst. 5 písm. b/ insolvenčního zákona (což činí napadené rozhodnutí rovněž nepřezkoumatelným). Tím, že předmětné ustanovení neaplikoval, se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

III.

Přípustnost dovolání

25. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

26. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., přičemž zčásti (co do aplikace § 141 odst. 1 o. s. ř.) jde o věc dovolacím soudem neřešenou a zčásti je napadené rozhodnutí v rozporu s dále označenou judikaturou Nejvyššího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

K vadám řízení

27. Podle ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

28. Nejvyšší soud se tedy nejprve zabýval tím, zda řízení je postiženo vadami namítanými dovolatelkou (tím, zda byly splněny předpoklady aplikace § 141 odst. 1 o. s. ř., zda odvolací soud nesplnil poučovací povinnost dle § 118a o. s. ř., a zda rozhodnutí obou soudů jsou nepřezkoumatelná).

29. Ze spisu se podává, že:

č. 72

[1] Při prvním jednání, jež se konalo 1. 7. 2016 (srov. protokol o tomto jednání, č. I. 91 až 94), provedl insolvenční soud důkaz listinami, konkrétně:

- 1) výpisem z katastru nemovitostí k 12. 11. 2012 (č. I. 27),
- 2) nájemní smlouvou ze dne 28. 2. 2013 (č. 1. 15-16),
- 3) darovací smlouvou ze dne 6. 1. 2014 (č. 1. 26),
- 4) výpovědí nájemní smlouvy ze dne 3. 3. 2014 (č. I. 17),
- 5) výzvou k úhradě smluvní pokuty ze dne 1. 4. 2014 (č. 1.18),
- 6) výpisem z účtu dlužníka u banky F (č. 1. 29),
- 7) účetním dokladem dlužníka ze dne 2. 1. 2014 č. ZA14001 (č. I. 30),
- 8) předžalobní výzvou (z 22. 7. 2015) a dokladem o jejím odeslání (podacím lístkem pošty z 22. 7. 2015) [č. 1. 69 a 70], a
- 9) spisem insolvenčního soudu, konkrétně přihláškami pohledávek věřitelů B. E., spol. s r. o., I. CZ a. s., O., s. r. o., a J. S., seznamem přihlášených pohledávek (B-8), a soupisem majetkové podstaty (B-34).

[2] Při jednání, jež se konalo 18. 8. 2016 (srov. protokol o tomto jednání, č. I. 95 až 97), provedl insolvenční soud důkaz výpovědí žalované.

[3] Při odvolacím jednání, jež se konalo 18. 5. 2017 (č. I. 140-142), provedl odvolací soud důkaz:

1) obsahem bodu 13. žaloby na určení neúčinnosti kupní smlouvy uzavřené dlužníkem 11. 11. 2013 [jde o žalobu vedenou u insolvenčního soudu pod sp. zn. 86 ICm 3017/2015, (C10)], a

2) usnesením insolvenčního soudu ze dne 7. 10. 2016, č. j. 86 ICm 3017/2015-90 (o zastavení řízení pro zpětvzetí žaloby).

[4] Při jednání, jež se konalo 6. 2. 2020 (srov. protokol o tomto jednání, č. l. 185 až 188), insolvenční soud (kromě zopakování dokazování některými listinami) provedl důkaz:

1) popěrným úkonem dlužníka při přezkumném jednání, jež se konalo 22. 10. 2014 (č. l. 43-45),

2) kupní smlouvou o prodeji osobních automobilů ze dne 8. 11. 2013 (č. l. 46-47),

3) dvěma kupními smlouvami o prodeji souboru věcí movitých ze dne 8. 11. 2013 (č. l. 48-50 a č. l. 51-52),

4) kupní smlouvou (o prodeji nemovitých věcí) ze dne 11. 11. 2013 (č. l. 53-54).

[5] Při jednání, jež se konalo 4. 9. 2020 (srov. protokol o tomto jednání, č. l. 243 až 246), insolvenční soud (kromě zopakování dokazování některými listinami) provedl důkaz:

1) dodatkem č. 1 nájemní smlouvy ze dne 2. 1. 2014 (č. l. 202),

2) výpovědí jednatele dlužníka O. F.,

3) přehledem závazků (dluhů), které dlužník uhradil v době od listopadu 2013 do ledna 2014, a

4) přehledem příjmů dlužníka v době od listopadu 2013 do ledna 2014.

[6] Insolvenční soud po provedení důkazů při jednání konaném 4. 9. 2020 sdělil, že „ve věci bude nutno využít odborných znalostí, soud přistoupí k ustanovení znalce“.

[7] Pokynem ze 7. 12. 2020 (č. l. 248) adresoval insolvenční soud všem znaleckým ústavům ze seznamu Ministerstva spravedlnosti („s výjimkou proškrtnutých“) dotaz k přibližné výši nákladů na znalecký posudek a době jeho vyhotovení, s tím, že je nutno určit, zda byl dlužník k 8. 1. 2014 v úpadku, a s tím, že dotazy budou směřovat „na zjištění skutečností týkajících se platební neschopnosti i předlužení“.

[8] Usnesením ze dne 29. 12. 2020, č. j. 86 ICm 2973/2015-249, insolvenční soud:

1) vyzval účastníky, aby se vyjádřili k označenému znaleckému ústavu (bod I. výroku),

2) uložil žalované, aby do 1 měsíce od doručení usnesení složila na účet insolvenčního soudu zálohu na náklady důkazu – znaleckého posudku ve výši 150.000 Kč (bod II. výroku).

Podle odůvodnění (obsahujícího též poučení o následcích neuhrazení zálohy) šlo o zálohu ve výši znaleckým ústavem odhadovaných nákladů na vypracování znaleckého posudku. Potřeba provedení tohoto důkazu je tamtéž odůvodněna tím, že pro posouzení nároku je nutno stanovit, zda byl dlužník k 8. 1. 2014 v úpadku, a to ve formě předlužení nebo platební neschopnosti.

[9] V reakci na usnesení insolvenčního soudu ze dne 29. 12. 2020 žalovaná navrhla (podáním z 20. 1. 2021, č. l. 250), aby nejprve provedl jí navržené důkazy a teprve poté stanovil výši zálohy.

[10] Při jednání, jež se konalo 5. 5. 2021 (srov. protokol o tomto jednání, č. l. 272 až 273), insolvenční soud (kromě zopakování dokazování některými listinami) provedl důkaz:

- 1) výpisy z účtu dlužníka u banky F (č. l. 193-201),
- 2) výpisy z účtu (jiného majitele účtu) u banky F (č. l. 203-205),
- 3) záznamem pohybů na účtech dlužníka (č. l. 206),
- 4) přehledem závazků a pohledávek dlužníka (č. l. 207-211),
- 5) záznamem o stavu účtů dlužníka (č. l. 213),
- 6) přehledem „úmyslně nehrazených“ závazků dlužníka (č. l. 214),
- 7) seznamem bankovních dokladů (č. l. 215-217).

[11] Insolvenční soud po provedení důkazů při jednání konaném 5. 5. 2021:

- 1) „konstatoval“, že k tvrzení, že dlužník nebyl k 8. 1. 2014 v úpadku, byly s výjimkou znaleckého posudku provedeny veškeré žalovanou navržené důkazy,
- 2) „konstatoval“, že z předložených listinných důkazů a výpovědi O. F. není možno bez dalšího dovodit, že dlužník nebyl k 8. 1. 2014 v úpadku. K posouzení skutkového stavu je nutno odborných znalostí,
- 3) poučil žalovanou (prostřednictvím jejího zástupce s procesní plnou mocí) podle § 118a odst. 3 o. s. ř., že dosud neunesla důkazní břemeno ve vztahu k tvrzení, že dlužník nebyl k 8. 1. 2014 v úpadku.

[12] V reakci na poučení insolvenčního soudu podle § 118a odst. 3 o. s. ř. žalovaná (prostřednictvím jejího zástupce s procesní plnou mocí) sdělila insolvenčnímu soudu,

že trvá na vypracování znaleckého posudku, že výše požadované zálohy na náklady tohoto důkazu je nepřiměřená a že navrhuje, aby posudek vypracovala v seznamu znaleckých ústavů zapsaná společnost L, o které je jí známo, že je schopna vypracovat znalecký posudek levněji.

[13] Při jednání, jež se konalo 11. 6. 2021 (srov. protokol o tomto jednání, č. I. 276 až 278), insolvenční soud provedl důkaz výpovědí svědka Mgr. P. S. (advokáta, který měl zpracovat dodatek č. 1 nájemní smlouvy). Po provedení tohoto důkazu insolvenční soud poučil žalovanou (prostřednictvím jejího zástupce s procesní plnou mocí) podle § 118a odst. 3 o. s. ř., že dosud neunesla důkazní břemeno k prokázání tvrzení, že došlo ke změně splatnosti sjednaného nájemného. Zástupce žalované v reakci na toto poučení sdělil insolvenčnímu soudu, že další návrhy na doplnění dokazování nemá.

[14] Při odvolacím jednání, jež se konalo 2. 12. 2021 (č. I. 309-310) četl odvolací soud k důkazu:

- 1) insolvenční návrh dlužníka a k němu připojený seznam závazků,
- 2) výpis z obchodního rejstříku týkající se dlužníka,
- 3) výpis z účtu dlužníka u banky F z 13. 1. 2014 (za období od 6. 1. 2014 do 12. 1. 2014),
- 4) záznam o stavu účtů dlužníka (č. I. 213),
- 5) dodatek č. 1 nájemní smlouvy ze dne 2. 1. 2014 (č. I. 202).

30. V rovině právní jsou pak pro účely prověření namítaných vad řízení rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu, insolvenčního zákona, zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, a zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech:

§ 120 (o. s. ř.)

(1) Účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede.

(2) Soud může provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny.

(...)

§ 127 (o. s. ř.)

(1) Závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, vyžádá soud u orgánu veřejné moci odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující nebo je-li pochybnost o správnosti podaného odborného vyjádření, ustanoví soud znalce. Soud znalce vyslechne; znalci může také uložit, aby posudek vypracoval písemně. Je-li ustanoveno několik znalců, mohou podat společný posudek. Místo výsledku znalce může se soud v odůvodněných případech spokojit s písemným posudkem znalce.

(...)

(3) Ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, může soud ustanovit k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost.

(...)

§ 141 (o. s. ř.)

(1) Lze-li očekávat náklady důkazu, který účastník navrhl nebo který nařídil soud o skutečnostech jím uvedených anebo v jeho zájmu, uloží předseda senátu tomuto účastníku, není-li osvobozen od soudních poplatků, aby před jeho provedením složil zálohu podle předpokládané výše nákladů, jinak nelze důkaz navrhovaný účastníkem provést, o tom musí být účastník poučen.

(2) Náklady důkazů, které nejsou kryty zálohou, jakož i hotové výdaje ustanoveného zástupce, který není advokátem, a náklady spojené s tím, že účastník jedná ve své mateřtině nebo se dorozumívá některým z komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, platí stát.

§ 202 (insolvenčního zákona)

(1) Ve sporu o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci. Náhrada nákladů řízení přiznaná v tomto sporu vůči dlužníku se pokládá za přihlášenou podle tohoto zákona a uspokojí se v insolvenčním řízení ve stejném pořadí jako pohledávka, o kterou se vedl spor. Náklady, které v tomto sporu vznikly insolvenčnímu správci, se hradí z majetkové podstaty; do ní náleží i náhrada nákladů řízení přiznaná insolvenčnímu správci.

(...)

§ 2 (zákona č. 36/1967 Sb.)

(1) Znaleckou a tlumočnickou činnost mohou vykonávat pouze znalci a tlumočníci zapsaní do seznamu znalců a tlumočnicků; znaleckou činnost vykonávají také ústavy (§ 21).

(...)

§ 21 (zákona č. 36/1967 Sb.)

(1) Znaleckými ústavami jsou právnické osoby nebo jejich organizační složky, které jsou specializovány na znaleckou činnost a jsou zapsány do seznamu znaleckých ústavů.

(...)

č. 72

§ 2 (zákona č. 254/2019 Sb.)

Způsob výkonu znalecké činnosti

(1) K výkonu znalecké činnosti jsou oprávněni znalci, znalecké kanceláře a znalecké ústavy.

(...)

§ 25 (zákona č. 254/2019 Sb.)

Ustanovení znalce

(1) Orgán veřejné moci ustanoví, nebrání-li tomu okolnosti, znalce se sídlem nebo kontaktní adresou v obvodu krajského soudu, v němž má orgán veřejné moci sídlo nebo pracoviště. Orgán veřejné moci se znalcem předem projedná zadání znaleckého posudku a lhůtu pro podání znaleckého posudku. Tuto lhůtu lze na žádost znalce výjimečně v odůvodněných případech prodloužit; lhůtu lze prodloužit opakovaně z důvodů hodných zvláštního zřetele. Znalec je povinen na žádost orgánu veřejné moci provést předběžný odhad předpokládané výše znaleckého, které si provedení úkonu vyžádá.

(2) Orgán veřejné moci ustanoví znalecký ústav nebo znaleckou kancelář především ke zpracování znaleckých posudků ve zvlášť obtížných případech vyžadujících zvláštního posouzení.

31. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí citovaná ustanovení občanského soudního řádu a insolvenčního zákona beze změny od zahájení sporu. Ustanovení zákona č. 36/1967 Sb. v citované podobě (pro věc opět rozhodné) platila do 1. 1. 2021, kdy byl tento zákon zrušen (nahrazen) zákonem č. 254/2019 Sb. Ustanovení zákona č. 254/2019 Sb. pak v citované podobě platí beze změny od 1. 1. 2021.

[1] K opomenutým důkazům

32. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci se Nejvyšší soud nejprve zabýval námitkou dovolatelky, že odvolací soud přijal závěr, že nedoložila existenci jiných účtů (např. u banky V) a tvrzených zůstatků v pokladně, aniž ji sám poučil podle § 118a o. s. ř. V návaznosti na obsah spisu nicméně takto pojatá námitka neotevívá otázku poučovací povinnosti soudu podle § 118a odst. 3 o. s. ř., nýbrž (především) otázku opomenutých důkazů.

33. Ustálenou judikaturou k výkladu ustanovení § 120 odst. 1 věty druhé o. s. ř. (jež určuje, že soud rozhoduje, které z navrhaných důkazů provede) je především rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. [21 Cdo 1009/98](#), uveřejněný pod číslem 39/1999 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 39/1999“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. [21 Cdo 4841/2007](#), uveřejněný pod číslem 71/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 71/2009“). Z judikatury Ústavního soudu srov. např. náleze ze dne 6. 12. 1995, sp. zn. [II. ÚS 56/95](#), uveřejněný pod číslem 80/1995 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo náleze ze dne 13. 9. 1999, sp. zn. [I. ÚS 236/1998](#), uveřejněný pod číslem 122/1999 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu [nálezy jsou (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Ústavního soudu].

34. Z [R 39/1999](#) a [R 71/2009](#) plyne, že soud neprovede důkazy, které jsou pro věc nerozhodné a nemohou směřovat ke zjištění skutkového stavu věci (ke zjištění skutečností předvídaných skutkovou podstatou právní normy), jakož i důkazy, které jsou zjevně nabízeny jen proto, aby řízení bylo účelově prodlouženo (důkazy pro rozhodnutí bezvýznamné). Stejně tak neprovede důkazy, které byly pořízeny nebo opatřeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy (důkazy nezákonné). Poměřováno těmito závěry je z napadeného rozhodnutí zřejmé (srov. jeho reprodukci v odstavci 13. shora a odstavec 14. odůvodnění onoho rozsudku), že z pohledu odvolacího soudu nebyly důkazy existence jiných účtů dlužníka (např. u banky V) důkazy bezvýznamnými (jinak by dovolatelce nevytkl, že existenci jiných účtů dlužníka nedoložila).

35. Ze spisu se podává, že žalovaná uplatnila tvrzení o existenci jiných účtů dlužníka (než u banky F) v řízení před insolvenčním soudem podáním datovaným 20. 2. 2020 (č. I. 189 a 190), konkrétně tvrdila existenci účtů dlužníka u banky Č a banky V; tímž podáním pak navrhla provedení důkazu výpisy z účtů dlužníka u banky Č a banky V (nenabízela, že je sama doloží) [č. I. 189 p. v.]. Jakkoli předmětný důkazní návrh postrádal určitost (podání blíže neidentifikovalo účty dlužníka u banky Č a banky V), odvolacím soudem nemělo být přehlédnuto, že v aktualizovaném soupisu majetkové podstaty dlužníka (B-34), jímž insolvenční soud provedl důkaz již při prvním jednání ve věci [srov. odstavec 29. bod [1] pododstavec 9) shora], je sepsán též zůstatek na účtu dlužníka u banky V. Při jednání insolvenčního soudu, jež se konalo 4. 9. 2020 (srov. odstavec 29. bod [5] shora), pak O. F. v rámci svého výslechu uvedl, že dlužník měl běžný účet u banky F, korunový účet s povoleným kontokorentem u banky Č a dva účty v zahraničí v Žitavě (č. I. 244), k čemuž je tamtéž protokolováno, že: „K těmito tvrzením byly předloženy jednotlivé výpisy z účtu“. Nejpozději 4. 9. 2020 tedy měl insolvenční soud k dispozici nejen důkazní návrh žalované na provedení důkazu výpisy z účtu u banky Č a banky V, ale také listiny, jejichž prostřednictvím bylo možné tyto účty blíže identifikovat (nehledě k tomu, že identifikační údaje o jednom z účtů u banky V musely být podle soupisu majetkové podstaty dlužníka známy žalobci) a na jejich základě

navržené důkazy provést (k tomu, že šlo o včasný a trvalý důkazní návrh srov. dále např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. [21 Cdo 426/2002](#), uveřejněného pod číslem 58/2003 Sb. rozh. obč.).

36. Nečinnost soudů ohledně tohoto důkazního návrhu žalované za daného stavu věci nebylo možné přičíst k tíži žalované a jestliže tak odvolací soud učinil, pak zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolání je proto v této části opodstatněné.

[2] K záloze na náklady důkazu

37. Dále se Nejvyšší soud zabýval námitkou dovolatelky ke způsobu aplikace § 141 o. s. ř. v její věci.

38. Obecně platí, že povinnost složit zálohu na náklady důkazu soud uloží vždy, lze-li očekávat, že náklady důkazu vůbec vzniknou. Jelikož jde pouze o zálohu na náklady důkazu, musí být záloha vyměřena tak, aby nepřekročila předpokládanou výši nákladu důkazu, k jehož provedení má být složena. Předpoklad, že vzniknou náklady důkazu, bude vyplývat především z toho, o jaký důkaz jde. Náklady nepochybně vzniknou v souvislosti s provedením důkazu znaleckým posudkem nebo s přibráním tlumočnicka. Vznik nákladů lze předpokládat také při provádění důkazu výslechem svědka nebo fyzické osoby uvedené v § 126a o. s. ř., zejména, má-li se dostavit z větší vzdálenosti a je-li zaměstnán, nebo v souvislosti s ohledáním prováděným mimo jednacích síní a v dalších případech podle konkrétních okolností souvisejících s provedením důkazu. Povinnost složit zálohu na náklady důkazu soud uloží tomu z účastníků, který provedení důkazu navrhl za účelem splnění své důkazní povinnosti (§ 120 odst. 1 věta první o. s. ř.). Využije-li soud možnosti provést i jiné než účastníky navržené důkazy (§ 120 odst. 2 věta první o. s. ř.), může zavázat ke složení zálohy na náklady takového důkazu (podle § 141 odst. 1 o. s. ř.) jen účastníka, jehož tvrzení má být (uvažováno z pohledu důkazního břemene) tímto důkazem prokázáno, popřípadě účastníka, v jehož prospěch (uvažováno z hlediska možného výsledku řízení) se provádí důkaz. Tomu z účastníků, který neuvedl tvrzení, jež má být důkazem prokázáno, nebo který nemá ve vztahu k prokázání tvrzení z hlediska hmotného práva důkazní břemeno, nelze v žádném případě uložit, aby složil zálohu na náklady tohoto důkazu. Srov. shodně např. dílo: Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Komentář“), str. 969-970, s jehož závěry se Nejvyšší soud ztotožňuje.

39. Požadavek, aby záloha byla vyměřena tak, aby nepřekročila předpokládanou výši nákladu důkazu, předpokládá u důkazu znaleckým posudkem předběžný odhad možných nákladů. Ten se bude (má) odvíjet především od povahy znaleckého zadání (úkolů znalce), tedy od vymezení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, u kterých není postačující (pro složitost posuzované otázky) odborné vyjádření orgánu veřejné moci (§ 127 odst. 1 o. s. ř.), a ke kterým se má znalec vyjádřit z hlediska svých odborných vědomostí a schopností (srov. i Komentář, str. 893).

40. Není vyloučeno, aby soud předběžně odhadl možné náklady důkazu znaleckým posudkem tak, že osloví (před ustanovením osoby konkrétního znalce) subjekty zapsané (pro danou specializaci) pro dobu od 1. 1. 2021 v seznamu znalců (§ 3 zákona č. 254/2019 Sb.) a pro dobu před uvedeným datem v seznamu znalců a tlumočnicků (§ 2 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb.);

pro dobu od 1. 1. 2021 řečené potvrzuje dikce ustanovení § 25 odst. 1 poslední věty zákona č. 254/2019 Sb. V takovém případě (má-li předběžný odhad sloužit jako podklad pro stanovení zálohy na náklady důkazu účastníku řízení) však soud musí v žádosti o provedení předběžného odhadu předpokládané výše znalečného, které si provedení úkonu vyžádá, onen úkon (zadání pro znalce) jednoznačně vymezit (způsobem, jenž se zásadně nebude lišit od úkolu zadaného posléze znalci v usnesení o jeho ustanovení) a současně mu pro tyto účely poskytnout (buť i obecněji formulované) informace (podklady), jež mohou předběžný odhad ovlivnit, má-li je (podle toho, co dosud vyšlo v řízení najevo) k dispozici. Určuje-li soud výši zálohy na náklady důkazu znaleckým posudkem na základě předběžného odhadu získaného dotazováním u v úvahu přicházejících (pro účely provedení důkazu znaleckým posudkem) znalců, musí být vyžádané předběžné odhady k dispozici účastníkům řízení a přezkumným instancím jako součást spisového materiálu. Řečené platí tím více, stanoví-li soud účastníku, který provedení takového důkazu navrhl, nebo účastníku, jehož tvrzení má být (uvažováno z pohledu důkazního břemene) tímto důkazem prokázáno, popřípadě účastníku, v jehož prospěch (uvažováno z hlediska možného výsledku řízení) se tento důkaz má provést, zálohu na náklady důkazu znaleckým posudkem částkou, která převyšuje předmět sporu, respektive stanoví-li mu zálohu v takové výši, že ji neuhradí a důkaz proto (ani) není proveden.

č. 72

41. Jakkoli usnesení Ústavního soudu nejsou považována za závazná ani pro Ústavní soud, ani za obecně precedenčně významná (srov. např. též nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#) uveřejněný pod číslem 190/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), lze v této souvislosti poukázat např. též na důvody usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. [III. ÚS 2985/10](#), z něž plyne [logicky, vzhledem k tomu, že proti usnesení, jímž byla uložena povinnost složit zálohu na náklady důkazu, není odvolání přípustné (§ 202 odst. písm. k/ o. s. ř.)], že věcný přezkum správnosti postupu soudu při stanovení zálohy na náklady důkazu, vedoucího k tomu, že důkaz nebyl proveden (jelikož dotčený účastník zálohu neuhradil) se provádí v mezích opravných prostředků proti rozhodnutí o věci samé.

42. V poměrech dané věci dosavadní obsah spisu nenabízí jednoznačnou odpověď na otázku, ke kterým skutečnostem měl být proveden důkaz znaleckým posudkem, na otázku, zda znaleckým posudkem měly být příslušné skutečnosti „zjišťovány“, nebo zda jeho prostřednictvím měly být již zjištěné skutečnosti „hodnoceny“, ani na otázku, proč vůbec bylo nutné provést důkaz „znaleckým posudkem“ a proč mělo jít o důkaz prováděný „znaleckým ústavem“. Přitom všechny tyto skutečnosti mají vliv na určení výše zálohy na náklady tohoto důkazu.

43. Výše reprodukováný obsah spisu dokládá, že insolvenční soud 4. 9. 2020, kdy dal při jednání poprvé najevo, že „ve věci bude nutno využít odborných znalostí, soud přistoupí k ustanovení znalce“ (srov. odstavec 29. bod [6] shora), nevymezil (účastníkům nezprostředkoval) povahu „nezbytného“ znaleckého úkolu. Pokyn, jehož prostřednictvím insolvenční soud 7. 12. 2020 oslovil znalecké ústavy zapsané v seznamu znalců a tlumočnicků (srov. odstavec 29. bod [7] shora) za účelem zjištění předběžného odhadu nákladů důkazu znaleckým posudkem (č. l. 248), rovněž neobsahuje vymezení konkrétního úkolu pro označené znalce (otázek, na něž by měli odpovědět); chyběl tedy spolehlivý podklad pro předběžný odhad nákladů důkazu znaleckým posudkem a pro následné určení výše zálohy na náklady důkazu. Získané předběžné odhady též nejsou součástí spisu, takže úsudek insolvenčního

soudu, že šlo o částky v rozmezí 100.000 Kč až 150.000 Kč (zvýšené o částku odpovídající dani z přidané hodnoty), není způsobilý přezkumu.

44. Jak pokyn (ze 7. 12. 2020), tak usnesení ze dne 29. 12. 2020 (srov. odstavec 29. bod [8] shora) přitom nutnost provedení znaleckého posudku odůvodňují tím, že je nutno stanovit (určit), zda dlužník byl k 8. 1. 2014 v úpadku (ve formě předlužení nebo platební neschopnosti). Tím insolvenční soud zjevně cílil na skutkové podklady pro odpověď na uvedenou otázku, když posouzení, zda dlužník je (v rozhodné době byl) v úpadku v některé z jeho forem, je ve výsledku posouzením právním.

45. V důvodech svého rozsudku z 11. 6. 2021 (srov. jeho reprodukci v odstavci 7. shora a odstavec 21. odůvodnění onoho rozsudku) již insolvenční soud nehovoří o „zjištění“ skutečností týkajících se platební neschopnosti i předlužení“ (pokyn ze 7. 12. 2020), nýbrž o tom, že odborných skutečností je třeba „k posouzení skutkového stavu“. Jinak řečeno, ani rozsudek insolvenčního soudu nedává odpověď na otázku, zda znaleckým posudkem měly být zjišťovány „nové“ (další) skutečnosti, nebo zda jeho provedení bylo nezbytné (ve skutkové rovině) k vyhodnocení „již zjištěných“ skutečností (nebo zda mělo jít o kombinaci obojího), a o které „nové“ nebo „již zjištěné“ skutečnosti mělo jít. Usnesení insolvenčního soudu ze dne 29. 12. 2020 ani rozsudek insolvenčního soudu z 11. 6. 2021 (nebo jiná listina tvořící obsah spisu) též nenabízejí odpověď na otázku, proč soud pro účely provedení důkazu znaleckým posudkem oslovil (s žádostí o předběžný odhad nákladů tohoto důkazu) rovnou znalecké ústavy. Není totiž nijak argumentováno ve prospěch závěru, že šlo o výjimečný, zvláště obtížný případ, vyžadující zvláštního vědeckého posouzení, ačkoli znalecký ústav je institucí specializovanou na znaleckou činnost, primárně předurčenou k podávání znaleckého posudku v těchto „výjimečných, zvláště obtížných případech“; srov. § 127 odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 21 zákona č. 36/1967 Sb. (pro dobu do 31. 12. 2020) a s § 25 odst. 2 zákona č. 254/2019 Sb. (pro dobu od 1. 1. 2021). Přitom je zjevné, že očekávaná (s oslovením znaleckých ústavů spojovaná) „výjimečnost“, respektive „zvláštní obtížnost“ případu, se promítá i v předběžném odhadu nákladů důkazu znaleckým posudkem.

46. Insolvenční soud na jedné straně ani v důvodech rozsudku z 11. 6. 2021 nevymezil, ve zjištění jakých „nových“ skutečností nebo v posouzení jakých „již zjištěných“ skutečností prostřednictvím znaleckého posudku mu žalovaná (dovolatelka) zabránila tím, že nesložila zálohu na náklady tohoto důkazu, na druhé straně však v rozsudku jednoznačně projevil úsudek, podle kterého žalovaná ve sporu neuspěla (neunesla důkazní břemeno k vyvrácení dlužníkovu úpadku) proto, že tento důkaz nemohl být proveden. Odvolací soud rovněž založil své úvahy na neunesení důkazního břemene žalovanou (srov. reprodukci jeho rozsudku z 2. 12. 2021 v odstavci 13. shora a odstavec 14. odůvodnění onoho rozsudku), respektive na existenci (nevyvrácené) domněnky dlužníkovu úpadku, a na tom, že nebylo prokázáno, že dlužník měl (v rozhodné době) k dispozici majetek v takové hodnotě, že bylo možné uspokojit jeho závazky (dluhy) [srov. reprodukci jeho rozsudku z 2. 12. 2021 v odstavci 14. shora a odstavec 15. odůvodnění onoho rozsudku]]. K potřebnosti provedení důkazu znaleckým posudkem a k tomu, zda i jeho rozhodnutí vychází ze závěru, že šlo o důkaz, který insolvenční soud správně neprovedl proto, že žalovaná neuhradila zálohu na náklady jeho provedení, a že šlo o důkaz jehož prostřednictvím mohla žalovaná vyvracet domněnku dlužníkovu úpadku, se odvolací soud nevyjádřil, ačkoli žalovaná v odvolání proti rozsudku

insolvenčního soudu z 11. 6. 2021 nejasnost znaleckého zadání a výši zálohy na náklady tohoto důkazu výslovně zpochybňovala (podání z 9. 7. 2021, č. I. 299).

47. Dovolání je proto i potud důvodné (soudy potud zatížily ve vztahu k otázkám souvisejícím s potřebností provedení důkazu znaleckým posudkem a s určením zálohy na náklady provedení takového důkazu vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci).

48. Oproti tomu není opodstatněna námitka dovolatelky, že kdyby zálohu v požadované výši uhradila, nemohla by tento náklad uplatnit vůči insolvenčnímu správci, ani kdyby ve sporu uspěla, vzhledem k ustanovení § 202 odst. 1 insolvenčního zákona. Potud dovolatelka přehlédla, že ustanovení § 202 odst. 1 věty první insolvenčního zákona nepřiznává účastníkům řízení právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci pouze ve sporech o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek; o takový spor v dané věci nejde a označené ustanovení nebrání insolvenčnímu soudu v tom, aby dovolatelce (kdyby ve sporu uspěla) přiznal proti insolvenčnímu správci náhradu nákladů řízení tvořených uhrazenou zálohou na náklady důkazu.

49. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že rozhodnutí obou soudů neobstojí pro shora popsané vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislého výroku o nákladech řízení a o soudním poplatku). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí (opět včetně závislého výroku o nákladech řízení a o soudním poplatku) a vrátil věc insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

50. V situaci, kdy napadené rozhodnutí neobstálo již v rovině shora rozebraných vad řízení (které mají vliv na skutkový základ sporu), pokládal Nejvyšší soud za nadbytečné (předčasné) zabývat se dalšími dovolacími námitkami (dovolatelkou namítanou nepřezkoumatelností napadeného rozhodnutí a výhradami uplatněnými dovolatelkou k výkladu § 241 insolvenčního zákona v rovině právní).

51. Zrušením napadeného rozhodnutí se stal bezpředmětným návrh dovolatelky na odložení jeho vykonatelnosti.

č. 73

Je-li tříčlenný senát Nejvyššího soudu, jemuž byla věc přidělena podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu k projednání a rozhodnutí, vázán právním názorem obsaženým pro poměry dané věci ve zrušujícím nálezu Ústavního soudu, není to důvodem pro předložení věci velkému senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu bez zřetele k tomu, že dodržení závazného právního názoru Ústavního soudu způsobí rozpor v rozhodovací praxi tříčlenných senátů Nejvyššího soudu. To platí bez zřetele k tomu, zda jde o závazný právní názor o hmotném právu, nebo o závazný právní názor o procesním právu.

Zákonný soudce

§ 19 zákona č. 6/2002 Sb., § 20 zákona č. 6/2002 Sb.

Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. [31 Cdo 1468/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:31.CDO.1468.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 1 Cmo 167/2013, rozhodl o přikázání věci k projednání a rozhodnutí senátu 23 Cdo.

1. Rozsudkem ze dne 1. 3. 2013, č. j. 14 Cm 41/2010-313, Městský soud v Praze:

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (I. spol. s r. o.) domáhal vůči žalovanému (České poště, s. p.) zaplacení částky 35.631.784 Kč s příslušenstvím (představovaným zákonným úrokem z prodlení z dlužné částky za dobu od 14. srpna 2009 do zaplacení) [bod I. výroku].

[2] Rozhodl o vzájemné žalobě tak, že žalobci uložil zaplatit žalovanému částku 7.598.338,35 Kč s příslušenstvím (představovaným zákonným úrokem z prodlení z dlužné částky za dobu od 14. srpna 2009 do zaplacení) [bod III. výroku].

[3] Rozhodl o soudním poplatku (bod II. výroku) a o nákladech řízení (bod IV. výroku).

2. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 28. 1. 2014, č. j. 1 Cmo 167/2013-419:

[1] Zrušil rozsudek soudu prvního stupně v bodech I., III. a IV. výroku a věc mu potud vrátil k dalšímu řízení (první výrok).

[2] Potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodu II. výroku (druhý výrok).

3. K dovolání žalovaného Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 28. 4. 2016, č. j. [23 Cdo 2741/2014-450](#) [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], změnil usnesení odvolacího soudu

ze dne 28. 1. 2014 v prvním výroku tak, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje ve výroku o zamítnutí žaloby.

4. K ústavní stížnosti žalobce Ústavní soud nálezem ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [III. ÚS 2551/16](#) [který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněné níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], zrušil rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016 (druhý výrok).

5. Usnesením ze dne 11. 2. 2020, č. j. [23 Cdo 1383/2018-483](#), Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího soudu ze dne 28. 1. 2014 v té části prvního výroku, která se týkala bodu I. výroku rozsudku soudu prvního stupně a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. Rozsudkem ze dne 16. 3. 2021, č. j. 1 Cmo 167/2013-512, pak odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodu I. výroku (první výrok), s tím, že věc se vrací soudu prvního stupně „k dalšímu pokračování řízení“ (druhý výrok).

7. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 16. 3. 2021 odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 16. 12. 2021, č. j. [23 Cdo 2287/2021-563](#).

8. K ústavní stížnosti žalobce Ústavní soud nálezem ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. [I. ÚS 543/22](#), zrušil usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021 (druhý výrok).

9. Tříčlenný senát č. 23, který měl podle platného rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 16. 3. 2021 znovu projednat a rozhodnout o něm, pak usnesením ze dne 26. 4. 2023, č. j. [23 Cdo 3124/2022-592](#), postoupil věc [podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů] velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Postoupení odůvodnil tím, že při vázanosti závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2022 dospěl při posouzení otázky zachování tzv. totožnosti skutku k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v označených rozhodnutích Nejvyššího soudu a podle kterého nároky na plnění odvozené od smluvních ujednání mají svůj vlastní skutkový základ odlišný od nároků na náhradu škody.

10. Velký senát se pak zabýval podmínkami, za kterých může postoupenou věc projednat a rozhodnout o ní, přičemž pro tyto účely měl za rozhodná následující ustanovení zákona o soudech a soudcích [v aktuálním (rozhodném) znění]:

§ 19

(1) Nejvyšší soud rozhoduje v senátech nebo ve velkých senátech kolegií. Ve velkých senátech kolegií (dále jen „velký senát“) rozhoduje jen tehdy, jestliže jim byla věc postoupena podle § 20.

(...)

§ 20

(1) Dospěl-li senát Nejvyššího soudu při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu, postoupí věc k rozhodnutí velkému senátu. Při postoupení věci svůj odlišný názor zdůvodní.

(2) Jde-li o právní názor o procesním právu, ustanovení odstavce 1 neplatí, ledaže senát jednomyslně dospěl k závěru, že řešená procesní otázka má po právní stránce zásadní význam.

(3) Odstavce 1 a 2 neplatí, byl-li odlišný právní názor již vysloven ve stanovisku Nejvyššího soudu, zaujatému podle § 14 odst. 3.

č. 73

11. V takto ustaveném právním rámci velký senát především poukazuje na to, že Nejvyšší soud vysvětlil ve stanovisku svého pléna ze dne 14. 9. 2011, [Plsn 1/2011](#), uveřejněném pod číslem 1/2012 Sb. rozh. obč. (dále též jen „stanovisko pléna Nejvyššího soudu“), že velký senát příslušného kolegia Nejvyššího soudu má právo i povinnost posoudit, zda jsou splněny zákonné podmínky k tomu, aby mu byla věc postoupena k projednání a rozhodnutí, dodávaje, že postup předpokládaný ustanovením § 20 odst. 1 a 2 zákona o soudech a soudcích se uplatní jen tehdy, jde-li skutečně o právní názor, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu. Následně Nejvyšší soud v onom stanovisku uzavřel, že nejsou-li splněny podmínky uvedené v § 20 zákona o soudech a soudcích a byla-li věc přesto postoupena velkému senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu, rozhodne tento senát o jejím přikázání příslušnému (tříčlennému) senátu k projednání a rozhodnutí.

12. V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. [31 Cdo 2805/2011](#), uveřejněném pod číslem 121/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 121/2012“), pak Nejvyšší soud uzavřel, že rozpory v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu přísluší řešit velkému senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu; prosté převzetí názoru Ústavního soudu tříčlenným senátem Nejvyššího soudu ke sjednocení rozhodování nepostačuje. Tento závěr přijal při řešení situace, ve které jeden z tříčlenných senátů občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu tím, že do svého rozhodnutí převzal právní názor obsažený v nálezu Ústavního soudu (který se týkal jiné věci), založil rozpor s dříve vydanými rozhodnutími jiných tříčlenných senátů občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud tak měl za správný postup, jímž mu po zjištění takto vzniklého rozporu v rozhodovací praxi tříčlenných senátů občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu příslušný tříčlenný senát předložil věc k projednání a rozhodnutí podle § 19 a § 20 zákona o soudech a soudcích.

13. V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. [31 Cdo 38/2021](#), se Nejvyšší soud zabýval zčásti odlišnou situací (než o jakou šlo v [R 121/2012](#)). Příslušný tříčlenný senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu totiž předložil věc velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu k projednání a rozhodnutí s vědomím, že je pro ni (přímo) vázán právním názorem Ústavního soudu (jenž nálezem zrušil jeho předchozí rozhodnutí v oné věci), který ale založí rozpor s dosavadní rozhodovací praxí tříčlenných senátů občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Velký senát v oné situaci dospěl k závěru, že mu věc náleží projednat a rozhodnout o ní, když podmínky k tomu, aby byla věc postoupena

k projednání a rozhodnutí velkému senátu, jsou splněny vždy, když Ústavní soud rozhodl o právní otázce odchylně od dosavadní ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v dané otázce. Jinak řečeno, jsou splněny tehdy, když z kasačního nálezu Ústavního soudu pro procesní „malý“ senát vyplývá přesvědčivost odchylného právního názoru Ústavního soudu, která by jej vedla k překonání původního názoru Nejvyššího soudu projeveného dosavadním ustáleným rozhodováním.

14. Při respektu k závěrům [R 121/2012](#) nicméně velký senát v této věci dospěl při zkoumání podmínek, za kterých může postoupenou věc projednat a rozhodnout o ní, k závěru odlišnému od závěrů rozsudku velkého senátu sp. zn. [31 Cdo 38/2021](#).

15. Z ustanovení § 20 zákona o soudech a soudcích se podává, že podmínky pro postoupení věci k projednání a rozhodnutí příslušnému senátu kolegia se liší podle toho, zda jde o právní názor o hmotném právu nebo o právní názor o procesním právu.

16. Tam, kde příslušný tříčlenný senát Nejvyššího soudu dospěl při svém rozhodování k právnímu názoru o procesním právu, který je odlišný od právního názoru o procesním právu již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu, jsou totiž předpoklady pro to, aby věc projednal a rozhodl o ní velký senát příslušného kolegia Nejvyššího soudu (na základě jejího postoupení tříčlenným senátem Nejvyššího soudu) splněny jen tehdy, jestliže tříčlenný senát Nejvyššího soudu „jednomyslně“ dospěl k závěru, že řešená procesní otázka „má po právní stránce zásadní význam“ (§ 20 odst. 2 zákona o soudech a soudcích). Jinak (zjednodušeně) řečeno, tříčlenný senát může přijmout rozhodnutí založené na názoru o procesním právu, který je odlišný od právního názoru o procesním právu již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu, jestliže nedosáhl jednomyslné shody na postoupení věci velkému senátu příslušného kolegia. Oproti tomu rozhodnutí založené na názoru o hmotném právu, který je odlišný od právního názoru o hmotném právu již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu, nelze přijmout (nejde-li o výjimku podle § 20 odst. 3 zákona o soudech a soudcích) jinak než prostřednictvím velkého senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu (srov. § 20 odst. 1 zákona o soudech a soudcích).

17. V právním rámci nastaveném způsobem popsáním v odstavci 16. shora má velký senát především za to, že tříčlenný senát Nejvyššího soudu tím, že o dovolací věci rozhodne podle právního názoru obsaženého ve zrušujícím nálezu Ústavního soudu vydaném (a závazném) přímo pro poměry věci, která mu byla předložena s dovoláním, nekoná v rozporu s ustanovením článku 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (podle které nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci) ani tehdy, jestliže tímto svým rozhodnutím založí rozpor s dosavadní rozhodovací praxí tříčlenných senátů Nejvyššího soudu (nebo dokonce rozpor s dosavadní rozhodovací praxí velkého senátu příslušného kolegia).

18. Může-li tříčlenný senát Nejvyššího soudu o dovolací věci rozhodnout podle právního názoru o hmotném právu obsaženého ve zrušujícím nálezu Ústavního soudu vydaném (a závazném) přímo pro poměry věci, která mu byla předložena s dovoláním, byť tím založí rozpor s dosavadní rozhodovací praxí tříčlenných senátů Nejvyššího soudu (nebo dokonce rozpor s dosavadní rozhodovací praxí velkého senátu příslušného kolegia), pak ovšem nejsou splněny předpoklady pro postoupení věci k projednání a rozhodnutí velkému senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu.

19. V této souvislosti velký senát znovu připomíná závěr stanoviska pléna Nejvyššího soudu, podle kterého ustanovení § 20 odst. 1 a 2 zákona o soudech a soudcích je podkladem pro odnětí věci zákonným soudcům, kteří jsou členy tříčlenného senátu, jemuž byla věc přidělena podle rozvrhu práce, a pro projednání a rozhodnutí této věci soudci, kteří jsou členy velkého senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu.

20. Může-li tříčlenný senát Nejvyššího soudu rozhodnout v dané dovolací věci odchylně od dosavadní rozhodovací praxe tříčlenných senátů Nejvyššího soudu (nebo dokonce odchylně od dosavadní rozhodovací praxe velkého senátu příslušného kolegia) proto, že „musí“ respektovat právní názor o hmotném právu obsažený ve zrušujícím nálezu Ústavního soudu vydaném (a závazném) přímo pro poměry oné věci, pak to znamená, že není důvod pro změnu zákonných soudců. Podle § 20 odst. 1 zákona o soudech a soudcích se totiž postupuje jen tehdy, jestliže tříčlenný senát Nejvyššího soudu nemůže o otázce hmotného práva sám vydat odchylné rozhodnutí.

č. 73

21. Jestliže tříčlenný senát Nejvyššího soudu postoupí věc velkému senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu proto, že jednomyslně dospěl k závěru, že řešená procesní otázka „má po právní stránce zásadní význam“ (§ 20 odst. 2 zákona o soudech a soudcích), pak velký senát příslušného kolegia Nejvyššího soudu má právo i povinnost posoudit (a v intencích závěrů stanoviska pléna Nejvyššího soudu takto zkoumat splnění zákonných podmínek postoupení věci), zda ona procesní otázka vskutku „má po právní stránce zásadní význam“. Předpoklad, že procesní otázka „má po právní stránce zásadní význam“, musí být splněn především ve vztahu k předkládané věci (pro její poměry) [srov. obdobně (ke stejnému sousloví při výkladu § 237 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2012) např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 66/2011](#), uveřejněné pod číslem 34/2012 Sb. rozh. obč.]. Z tohoto pohledu však nemůže mít „po právní stránce zásadní význam“ procesní otázka, která pro věc předkládanou velkému senátu příslušného kolegia již byla závazně vyřešena (zrušujícím nálezem Ústavního soudu vydaným přímo pro poměry oné věci).

22. Jinak řečeno (shrnutě), je-li tříčlenný senát Nejvyššího soudu, jemuž byla věc přidělena podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu k projednání a rozhodnutí, vázán právním názorem obsaženým pro poměry dané věci ve zrušujícím nálezem Ústavního soudu, není to důvodem pro předložení věci velkému senátu příslušného kolegia Nejvyššího soudu bez zřetele k tomu, že dodržení závazného právního názoru Ústavního soudu způsobí rozpor v rozhodovací praxi tříčlenných senátů Nejvyššího soudu. To platí bez zřetele k tomu, zda jde o závazný právní názor o hmotném právu, nebo o závazný právní názor o procesním právu. Opačný závěr formulovaný v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. [31 Cdo 38/2021](#) má velký senát za nadále nepoužitelný.

23. Velký senát tedy pro poměry této věci uzavírá, že nejsou splněny podmínky, za kterých může postoupenou věc projednat a rozhodnout o ní; proto ji přikazuje k projednání a rozhodnutí (zpět) tříčlennému senátu č. 23.

č. 74

Je-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se neuplatní, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení je těmto nárokům společné (vychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

Je-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se prosadí, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení není těmto nárokům společné (nevychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

č. 74

V pochybnostech o tom, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků, nemůže dovolací soud dovolání odmítnout podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Předmětem řízení je (totiž) peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč a výjimku z pravidla jdoucí nad rámec dikce § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. zkoumáním samostatného skutkového základu jednotlivých nároků je nutno vykládat restriktivně (v hraničních případech ve prospěch přípustnosti dovolání co do hodnotového censu).

Subjektivní prvky, jež mohou být vneseny do zkoumání přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu tím, jak dovolatel v dovolání vymezí právní otázky, o jejichž řešení dovolací soud žádá, se logicky nemohou promítnout do podoby poučení o přípustnosti dovolání (§ 157 odst. 1 o. s. ř. a § 169 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 211 o. s. ř.) v písemném vyhotovení rozhodnutí odvolacího soudu; to bude obsahovat poučení o přípustnosti dovolání podle toho, zda v době vydání rozhodnutí odvolacího soudu bylo předmětem řízení peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč.

Přípustnost dovolání, Spojení věcí ke společnému řízení

§ 112 o. s. ř., § 157 odst. 1 o. s. ř., § 169 odst. 1 o. s. ř., § 236 odst. 1 o. s. ř., § 237 o. s. ř., § 238 o. s. ř., § 239 o. s. ř.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. [31 Cdo 1178/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:31.CDO.1178.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 6. 2021, sp. zn. 21 Co 133/2021, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 3. 8. 2021, sp. zn. 21 Co 133/2021, a rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 18. 2. 2021, sp. zn. 10 C 315/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou 17. 8. 2017 se žalobce (P. S.) domáhal po žalovaném (statutárním městu Hradec Králové) zaplacení částky 103.958 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 1. 2. 2016 do zaplacení. Žalobu odůvodnil tím, že předmětnou částku požaduje z titulu odpovědnosti žalovaného za škodu na zdraví, která vznikla žalobci jako následek úrazu způsobeného pádem na komunikaci ve vlastnictví žalovaného. Žalovaná částka sestává z bolestného ve výši 57.794 Kč a z náhrady za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti v době od 2. 12. 2014 do 11. 1. 2015 a v době od 4. 5. 2015 do 3. 7. 2015 ve výši 46.164 Kč.

2. Rozsudkem ze dne 3. 10. 2019, č. j. 10 C 315/2017-164, ve znění (doplňujícího) usnesení ze dne 3. 2. 2020, č. j. 10 C 315/2017-182, Okresní soud v Hradci Králové:

[1] Zamítl žalobu o zaplacení částky 103.958 Kč s úrokem z prodlení z této částky za dobu od „1. 12. 2016“ do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

[3] Určil, že vedlejší účastník řízení na straně žalovaného (Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group) nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

[4] Uložil žalobci zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 300 Kč (bod IV. Výroku).

3. Zamítavý výrok o věci samé odůvodnil okresní soud tím, že žalobce porušil prevenční povinnost dle § 26 odst. 7 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, žalovaný učinil dostupná opatření k údržbě a k odstranění případných závad ve schůdnosti podle § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, nejde o objektivní odpovědnost a žalovaný prokázal liberační důvody.

4. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 18. 5. 2020, č. j. 21 Co 365/2019-197, zrušil rozsudek okresního soudu a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

5. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 26 odst. 7 a § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích a ze závěrů obsažených v nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#) [jde o nález uveřejněný pod číslem 64/2016 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu] – dospěl k následujícím závěrům:

6. Výklad § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích okresním soudem odporuje závěrům, formulovaným v nálezu Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#). Porušení prevenční povinnosti je třeba prokázat na základě konkrétního chování při chůzi. Šlo o závadu ve schůdnosti, komunikace nebyla ošetřena posypem, nebylo prokázáno, že žalobce porušil prevenční povinnost a žalovaným prokázané skutečnosti (ledovka v důsledku namrzajícího deště, na kterou byly vydávány výstrahy v den úrazu i v den předcházející úrazu, a dodržení plánu zimní údržby dané komunikace) nejsou liberačními důvody. Odtud plyne, že žalovaný objektivně odpovídá za škodu, jelikož nedostál povinnosti umožnit chodcům bezpečný pohyb, jakkoli to mohlo být v daných podmínkách obtížné. Smyslu právní úpravy za daných okolností odpovídá poskytnout odškodnění.

7. Okresní soud rozsudkem ze dne 18. 2. 2021, č. j. 10 C 315/2017-228:

[1] Uložil žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 103.958 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od „1. 12. 2016“ do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 106.398 Kč (bod II. výroku).

[3] Určil, že žalobce a vedlejší účastník vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

[4] Uložil žalovanému zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 300 Kč (bod IV. Výroku).

8. Okresní soud – vycházejí z ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, z ustanovení § 2894, § 2895 a § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), z ustanovení § 352, § 353 odst. 1 a 2 a § 354 odst. 1 a 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce (dále též jen „zák. práce“), a z ustanovení § 226 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

9. Podle závazného právního názoru obsaženého ve zrušujícím usnesení odvolacího soudu žalovaný dle § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích odpovídá (objektivně) za škodu, která žalobci vznikla dne 1. 12. 2014, jelikož nedostál povinnosti umožnit chodcům bezpečný pohyb, jakkoli to mohlo být v daných podmínkách obtížné. Okresní soud se proto dále zabýval pouze výší žalobcova nároku.

10. Výše bolestného je stanovena na základě znaleckého posudku zpracovaného podle Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví 230 body. V roce 2014 činila hodnota 1 bodu 251,28 Kč, čemuž odpovídá částka 57.794 Kč.

11. Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti činila 46.582 Kč v době od 2. 12. 2014 do 11. 1. 2015 a 97.839 Kč v době od 4. 5. 2015 do 3. 7. 2015. Potud vyšel okresní soud z údajů o průměrném hrubém výdělku žalobce (za předchozí kalendářní čtvrtletí), z počtu zameškaných pracovních dnů, z výše vyplacených náhrad mzdy zaměstnavatelem

a z výše nemocenských dávek. Celkem šlo o částku 144.421 Kč, soud však mohl přiznat pouze požadovaných 46.164 Kč.

12. K odvolání žalovaného a vedlejšího účastníka odvolací soud rozsudkem ze dne 28. 6. 2021, č. j. 21 Co 133/2021-268, ve znění (opravného) usnesení ze dne 3. 8. 2021, č. j. 21 Co 133/2021-273:

[1] Potvrdil rozsudek okresního soudu v bodech I., III. a IV. výroku (první výrok).

[2] Změnil rozsudek okresního soudu v bodu II. výroku tak, že uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 97.041 Kč (druhý výrok).

[3] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 13.455,20 Kč (třetí výrok).

[4] Uložil žalovanému zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozhodnutí na soudních poplatcích částku 9.357 Kč (čtvrtý výrok).

[5] Určil, že žalobce a vedlejší účastník vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (pátý výrok).

13. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 26 odst. 7 a § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, z ustanovení § 205a, § 211a a § 213 odst. 5 o. s. ř., z ustanovení § 2962 o. z. a z ustanovení § 351 a násl. Zák. práce – dospěl po doplnění dokazování a po přezkoumání napadeného rozhodnutí co do výroku o věci samé k následujícím závěrům:

14. Základ nároku vyřešilo zrušující usnesení tak, že se zřetelem k účelu právní úpravy obsažené v ustanoveních § 26 odst. 7 a § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích odpovídá žalovaný (podle onoho zákona) za škodu objektivně. Jelikož později nedošlo ke změnám skutkového stavu, v jejichž důsledku by tento právní názor nebyl nadále použitelný, odvolací soud z něj vychází.

15. Výši nároku posuzoval okresní soud podle zprávy žalobcova zaměstnavatele obsahující rozhodující informace pro stanovení náhrady za ztrátu na výdělku po dobu obou pracovních neschopností. Námitka žalovaného, že výše průměrného hrubého výdělku (před vznikem úrazu), který má sloužit jako základ pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělku, má být stejná pro obě pracovní neschopnosti, odporuje ustanovení § 2962 o. z. a ustanovením § 351 a násl. zák. práce. Rozhodující je výdělek poškozeného před vznikem újmy, kterou se rozumí ztráta na výdělku (snížení výdělku v důsledku pracovní neschopnosti, která je v příčinné souvislosti s úrazem), nikoli úraz sám. Souvislost obou pracovních neschopností žalobce s úrazem ze dne 1. 12. 2014 pak byla prokázána zprávou praktické lékařky žalobce, předloženou k výzvě soudu v odvolacím řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti všem jeho výrokům) podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

17. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby je Nejvyšší soud změnil v tom duchu, že žaloba se zamítá.

18. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:

19. Odvolací soud vyšel při výkladu ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích pouze ze závěrů nálezu Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#), aniž přihlédl k ustálené judikatuře Nejvyššího soudu představované např. rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2012, sp. zn. [25 Cdo 1535/2011](#) [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu], rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [25 Cdo 2758/2011](#), a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2015, sp. zn. [25 Cdo 3886/2014](#).

20. Stejně tak odvolací soud opomenul navazující a sjednocující judikaturu Nejvyššího soudu představovanou rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2021, sp. zn. [25 Cdo 574/2020](#), a zejména pak rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. [31 Cdo 1621/2020](#) [jde o rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, uveřejněný pod číslem 27/2022 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 27/2022“)].

21. Z (odvolacím soudem opomenuté) ustálené judikatury přitom plyne, že odpovědnost vlastníka komunikace není absolutní, neboť zákon o pozemních komunikacích vymezuje liberační důvody (v § 27 odst. 2 a 3). Dále je významné, že bez ohledu na možnou liberaci není povaha této přísné odpovědnosti bezbřehá, neboť není založena na jakékoliv nekvalitě komunikace, nýbrž je spojena jen s určitou zvláště kvalifikovanou okolností, kterou zákonodárce považuje za únosnou i z hlediska ekonomiky a technickoorganizační udržitelnosti celého silničního systému. Touto okolností je výskyt tzv. závady ve schůdnosti, kterou zákon o pozemních komunikacích definuje v § 26 odst. 2 a 7 a kterou může být jen takový úsek (místo) komunikace, který se svou nekvalitou vymyká obecnému stavu natolik, že jej uživatel není schopen rozlišit a upravit způsob chůze tomuto nenadálému nebezpečí. Jinými slovy, závadou, s níž jedině se pojí objektivní odpovědnost vlastníka komunikace, je výrazně kvalitativně zhoršené místo oproti celkovému okolnímu stavu komunikace, které je pro svou povahu či umístění pro uživatele nenadálé, tj. nepředvídatelné ve smyslu § 26 odst. 2 zákona.

22. Absence závady ve schůdnosti ve smyslu zákona o pozemních komunikacích, a tedy i z ní plynoucí objektivní odpovědnosti vlastníka komunikace, byla pro předvídatelnost vzniklé závady již dříve deklarována právě typicky v případech chodců zraněných při pádu na chodnicích pokrytých souvislou vrstvou námrazy nebo sněhu; např. „R 140/2011“ [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. [25 Cdo 1713/2008](#), uveřejněný

pod číslem 140/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 140/2011“)], rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1535/2011](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 2758/2011](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1158/2013](#) (přesněji jde o usnesení ze dne 17. 12. 2013). O takový případ jde i v této věci.

23. Skutkový stav, z něž vyšel odvolací soud, nedovoluje jiný závěr než ten, že podle stavu komunikace v době úrazu nešlo o závadu ve schůdnosti vymezenou ustanovením § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích, takže není dána objektivní odpovědnost dovolatele ve smyslu ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích. V této souvislosti nebylo tvrzeno ani prokázáno, že by se stav komunikace v místě žalobcova pádu svou nekvalitou jakkoli vymykal celkovému stavu komunikace.

24. V úvahu nepřichází ani obecná odpovědnost za škodu podle ustanovení § 2910 o. z., neboť dovolatel neporušil povinnost řádné péče o stav chodníku tak, aby umožňoval bezpečný pohyb chodců.

25. Vedlejší účastník řízení se ve vyjádření s dovoláním ztotožnil, maje za to, že napadené rozhodnutí odporuje závěrům [R 27/2022](#).

26. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřijatelné, uváděje, že dovolatel jím nenapadl správnost právního posouzení věci odvolacím soudem a že napadené rozhodnutí je správné. Rozpor se závěry [R 27/2022](#) neshledává, akcentuje odlišnost skutkového základu věci a to, že svým způsobem šlo o „rekapitulační rozsudek“ ve věcech odpovědnosti vlastníků a správců pozemních komunikací za škodu způsobenou v důsledku jejich nedostatečné údržby, obsahující též vlastní náhled Nejvyššího soudu na závěry nálezu Ústavního sp. zn. [I. ÚS 2315/15](#). Úvahy formulované v označeném nálezu potvrdil Ústavní soud v nálezu ze dne 1. 12. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1991/2020](#).

27. K dovolací polemice nad otázkou samotné existence závady ve schůdnosti na předmětné pozemní komunikaci žalobce namítá, že potud jde o otázku skutkovou (nikoli právní).

III.

Přípustnost dovolání

28. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

29. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání.

30. Tříčlenný senát č. 25, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posuzování přípustnosti dovolání k závěru, že rozhodovací praxe tříčlenných senátů Nejvyššího soudu se rozchází (není jednotná) při výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Proto tříčlenný senát č. 25 rozhodl o postoupení věci (dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

31. Nejde o dovolání proti některému z usnesení odvolacího soudu označených v § 238a o. s. ř., takže pro posouzení jeho přípustnosti jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu:

§ 236 (o. s. ř.)

(1) Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

(...)

§ 237 (o. s. ř.)

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

č. 74

§ 238 (o. s. ř.)

(1) Dovolání podle § 237 není přípustné

(...)

c/ proti rozsudkům a usnesením, vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč, včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží,

(...)

h/ proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení,

i/ proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození od soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek,

(...)

(2) U opětujícího se peněžitého plnění je pro závěr, zda rozhodnutí obsahující dovoláním napadený výrok bylo vydáno v řízení, jehož předmětem bylo v době vydání rozhodnutí peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč (odstavec 1 písm. c/), rozhodný součet všech opětujících se plnění; jde-li však o peněžité plnění na dobu života, na dobu neurčitou nebo na dobu určitou delší než 5 let, je rozhodný pouze pětinašobek výše ročního plnění.

(3) Za rozhodnutí podle odstavce 1 písm. c/ se považuje i rozhodnutí vydané v řízení o určení pravosti nebo výše pohledávky nepřevyšující 50.000 Kč.

§ 239 (o. s. ř.)

Přípustnost dovolání (§ 237 až 238a) je oprávněn zkoumat jen dovolací soud; ustanovení § 241b odst. 1 a 2 tím nejsou dotčena.

32. Ve výše uvedené podobě platí citovaná ustanovení občanského soudního řádu s účinností od 30. 9. 2017, po novele provedené zákonem č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

č. 74

33. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu v bodech III. a IV. Výroku (o nákladech řízení mezi žalobcem a vedlejším účastníkem a o nákladech řízení mezi žalovaným a státem), a dále v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti druhému výroku napadeného rozhodnutí, kterým odvolací soud změnil rozsudek okresního soudu v bodu II. výroku (o nákladech řízení mezi žalobcem a žalovaným), a v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti třetímu a pátému výroku napadeného rozhodnutí (o nákladech odvolacího řízení), vylučuje jeho přípustnost (objektivně) ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.

34. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti čtvrtému výroku napadeného rozhodnutí (o soudním poplatku ze žaloby a z odvolání), pak vylučuje přípustnost dovolání (objektivně) ustanovení § 238 odst. 1 písm. i/ o. s. ř.

35. Zbývá určit, zda dovolání je (může být) přípustné v rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu v bodu I. výroku (ve vyhovujícím výroku o věci samé). Pro odpověď na tuto otázku je rozhodný (v návaznosti na změny provedené zákonem č. 296/2017 Sb.) výklad ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 238 odst. 2 a 3 o. s. ř.

36. Vládní návrh novely občanského soudního řádu přijaté posléze jako zákon č. 296/2017 Sb. projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 7. volebním období 2013-2017 jako tisk č. 987, přičemž úprava v něm obsažená ohledně změn promítnutých v textu ustanovení § 238 o. s. ř. (jako body 7. až 10. části první článku I vládního návrhu) byla následně bez úprav promítnuta v textu zákona č. 296/2017 Sb. (jako body 13. až 16. části první článku I uvedeného zákona).

37. Ve zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 296/2017 Sb. [k bodům č. 7 až 10 (§ 238)] jsou navrženy (posléze přijaté) změny týkající se omezení přípustnosti dovolání na základě hodnoty sporu (§ 238 odst. 1 písm. c/, odst. 2 a 3 o. s. ř.) odůvodněny následovně:

„Navrhovaná změna si v první řadě pomocí rozšíření výjimek z jinak široce formulované přípustnosti dovolání klade za cíl odbřemenění dovolacího soudu.

Ke změnám navrhovaným v písmenu c/ odst. 1 lze uvést následující. Ve sporech o peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč je přípustnost dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu vyloučena jen v případech, kdy o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000 Kč bylo rozhodnuto dovoláním napadeným výrokem. Jinak řečeno, tam, kde předmětem sporu je zaplacení částky nepřevyšující 50.000 Kč, nevylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ přípustnost dovolání proti těm rozhodnutím odvolacího soudu, která (ač vydána v rámci takového sporu) nejsou rozhodnutími o peněžitém plnění (např. šlo-li o mezitímní rozsudek). Navrhovaná změna má tuto možnost vyloučit.

(...)

V odstavci 2 se navrhuje promítnout změnu odst. 1 písm. c/, podle níž je dovolání nepřípustné proti výrokům vydaným v řízení, jehož předmětem je peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč.

č. 74

Nový odstavec 3 dovádí do důsledku změny promítnuté do odstavce 1 písm. c/. Návrh je veden úvahou, že není-li dovolání přípustné tam, kde je veden spor o zaplacení peněžitého plnění nepřevyšujícího 50.000 Kč, mělo by totéž platit i tam, kde se spor vede o určení pravosti (existence) nebo výše peněžité pohledávky nepřevyšující 50.000 Kč (typicky v tzv. odporových sporech vzešlých z výkonu rozhodnutí, z exekucí nebo z insolvencí).“

38. Pro níže provedený výklad jsou rozhodná též tato (další) ustanovení občanského soudního řádu (v aktuálním znění, pro věc rozhodném):

§ 112 (o. s. ř.)

(1) V zájmu hospodárnosti řízení může soud spojit ke společnému řízení věci, které byly u něho zahájeny a skutkově spolu souvisí nebo se týkají týchž účastníků.

(2) Jsou-li v návrhu na zahájení řízení uvedeny věci, které se ke spojení nehodí, nebo odpadnou-li důvody, pro které byly věci soudem spojeny, může soud některou věc vyloučit k samostatnému řízení.

§ 202 (o. s. ř.)

(...)

(2) Odvolání není přípustné proti rozsudku vydanému v řízení, jehož předmětem bylo v době vydání rozsudku peněžité plnění nepřevyšující 10.000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží; to neplatí u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání.

(...)

§ 241a (o. s. ř.)

(1) Dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolání nelze podat z důvodu vad podle § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3.

(2) V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

(3) Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

(...)

39. Ustanovení § 202 odst. 2 o. s. ř. je v dotčených souvislostech zmíněno (citováno) proto, že také jeho podoba odráží změny promítnuté (s účinností od 30. 9. 2017) zákonem č. 296/2017 Sb. v úpravě přípustnosti dovolání. Jde o bod 11. části první článku I zákona č. 296/2017 Sb., obsažený ve vládním návrhu jako bod 5. části první článku I, odůvodněný (v důvodové zprávě k vládnímu návrhu) potřebou sjednotit ustanovení § 202 o. s. ř. (o odvolání) s ustanovením § 238 o. s. ř. (o dovolání).

40. Ve výše ustanoveném právním rámci činí Nejvyšší soud k otázkám přípustnosti dovolání v dané věci následující závěry:

41. Hodnota sporu (*ratione valoris*) se coby kritérium omezující přípustnost dovolání vyskytovala v občanském soudním řádu již od 1. 1. 1996. Nejprve šlo o peněžité plnění nepřevyšující v obchodních věcech částku 50.000 Kč a v jiných věcech částku 20.000 Kč (§ 238 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000, § 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009), posléze šlo o peněžité plnění nepřevyšující v obchodních věcech částku 100.000 Kč a v jiných věcech částku 50.000 Kč (§ 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2012) a dále šlo (jednotně) o peněžité plnění nepřevyšující částku 50.000 Kč (§ 238 odst. 1 písm. d/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017). Podle úpravy účinné do 29. 9. 2017 přitom pro vymezení hranice přípustnosti dovolání nebylo podstatné, jaká částka byla původně uplatněna žalobou (jiným návrhem na zahájení řízení) nebo jaký (jiný než peněžitý) nárok byl žalobou původně uplatněn, ani to, jaká částka zůstávala (byla) předmětem řízení v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, nýbrž to, v jakém rozsahu bylo příslušné „peněžité plnění“ dovoláním zpochybněno (jaká část se dovoláním dotčeným výrokem o věci samé nabízela dovolacímu soudu k dovolacímu přezkumu). Srov. v literatuře (k § 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2012) např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 1880.

42. Při respektu k zásadám, jež zkoumání smyslu a účelu zákona nastavil Ústavní soud (pojmenováním podmínek priority výkladu *e ratione legis*) např. již ve stanovisku svého pléna

ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, je pak nutno změny provedené v textu § 238 o. s. ř. zákonem č. 296/2017 Sb. chápat jako rozšíření hodnotového omezení přípustnosti dovolání nejen na rozsudky a usnesení, v nichž „dovoláním napadeným výrokem“ bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000 Kč (§ 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném do 29. 9. 2017), nýbrž (pro dobu od 30. 9. 2017) i na ta soudní rozhodnutí (na rozsudky a usnesení, zpravidla však na usnesení nemeritorní povahy), která (ač jejich „výrokem“ nebylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000 Kč) byla vydána v řízeních, „jejichž předmětem“ bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč (včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení). Srov. v literatuře např. dílo Jirsa, J. a kol.: Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. § 1–250I občanského soudního řádu. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, komentář k § 238 o. s. ř., nebo dílo Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, komentář k § 238 o. s. ř.

43. Příkladem takového rozhodnutí (rozhodnutí, jehož výrokem nebylo rozhodnuto o žádném peněžitém plnění) ve sporu o zaplacení částky nepřevyšující 50.000 Kč je např. rozsudek, jímž odvolací soud potvrdil mezitímní rozsudek soudu prvního stupně (§ 152 odst. 2 o. s. ř.) [srov. k tomu shodně příklad uváděný v pasáži důvodové zprávy citované v odstavci 37. shora], nebo usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o místní příslušnosti soudu (§ 105 o. s. ř.).

44. V návaznosti na závěry obsažené v odstavci 42. shora Nejvyšší soud v daných souvislostech připomíná, že i tehdy, bylo-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, se prosadí (podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.) hodnota sporu coby kritérium omezující přípustnost dovolání, je-li snížení této hodnoty vyvoláno procesním úkonem dovolatele, konkrétně tím, že dovoláním předloží dovolacímu soudu věc k rozhodnutí jen ohledně částky nepřevyšující 50.000 Kč. Příkladem takového omezení může být situace, kdy v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu je předmětem řízení např. peněžité plnění ve výši 100.000 Kč, avšak dovolatel podá dovolání jen v rozsahu částky 40.000 Kč (tedy jen ohledně částky nepřevyšující 50.000 Kč). Srov. k tomu obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022, sen. zn. [29 NSČR 199/2022](#).

45. Pro účely posouzení, zda z úpravy obsažené v ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (a z navazující úpravy obsažené v § 238 odst. 2 a 3 o. s. ř.) lze odvodit (v návaznosti na hodnotový census) i další kritéria (pravidla) omezující přípustnost dovolání v té které věci, Nejvyšší soud na tomto místě připomíná (v návaznosti na dikci § 236 odst. 1 o. s. ř.), že vztah úpravy obsažené v § 237 o. s. ř. k úpravě obsažené v § 238 o. s. ř. je vztahem pravidla (podle kterého je při splnění předpokladů formulovaných v § 237 o. s. ř. dovolání přípustné) a výjimky z něj.

46. Jinak řečeno, bez zřetele k tomu, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo že závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování

dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, anebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, jakož i bez zřetele k tomu, že dovolacím soudem vyřešená právní otázka by měla být posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.), nebude dovolání v dané věci přípustné, jestliže to vylučuje některá z výjimek pojmenovaných v ustanovení § 238 odst. 1 o. s. ř. (co do hodnotového census výjimka pojmenovaná v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 238 odst. 2 a 3 o. s. ř.). Výjimky z pravidla přitom obecně mají být vykládány restriktivně, což platí tím více pro výjimky z pravidla formulované v právu procesním (srov. shodně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2438/2013](#), uveřejněného pod číslem 2/2014 Sb. rozh. obč.).

47. Již při výkladu ustanovení občanského soudního řádu nastavujících pro účely přípustnosti dovolání hodnotový census v době od 1. 1. 1996 do 29. 9. 2017 se v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu prosazoval názor, že přípustnost dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu s více samostatnými (peněžitými) nároky s odlišným skutkovým základem je třeba zkoumat ve vztahu k jednotlivým (peněžitým) nárokům samostatně, bez ohledu na to, zda tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a zda o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem. K tomu srov. např. již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 376/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročníku 2000, pod číslem 9, nebo např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 1420/2013](#), uveřejněné pod číslem 85/2013 Sb. rozh. obč. Stejný závěr se prosazuje v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu při výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017; srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. [32 Cdo 3345/2018](#), uveřejněného pod číslem 61/2021 Sb. rozh. obč.

48. Jde o omezení, jež nemá oporu v jazykovém výkladu ustanovení zakotvujících hodnotový census; ustanovení § 238 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000, ustanovení § 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009, ustanovení § 237 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2012, ustanovení § 238 odst. 1 písm. d/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017, ani ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. v aktuálním znění nepracuje terminologicky s pojmy „nárok“ nebo „samostatný skutkový základ nároku“. Hodnotový census se v těchto ustanoveních vždy váže k významově jinému (širšímu) slovnímu spojení „peněžitě plnění“. Za použití výkladu *e ratione legis* však lze toto (další) omezení odvodit ze zásad, jimiž se soud řídí (má řídit) v občanském soudním řízení sporném (pro které je uvedena úprava primárně určena).

49. Prostřednictvím zásady hospodárnosti řízení (zásady procesní ekonomie), coby jedné ze základních zásad občanského soudního řízení sporného (srov. např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. [29 Odo 232/2001](#), uveřejněné pod číslem 9/2002 Sb. rozh. obč.), se totiž předjímá (v návaznosti na dikci § 112 o. s. ř., v němž je zásada hospodárnosti řízení výslovně zmíněna), že v žalobě sice může být kumulováno (jedním řízením uplatňováno) více „nároků“ (jde o objektivní kumulaci), že však půjde o věci, které spolu skutkově souvisí nebo se týkají týchž účastníků (§ 112 odst. 1 o. s. ř.). U věcí (nároků), které (ač žalobou kumulovány) se ke spojení nehodí, ustanovení § 112 odst. 2 o. s. ř. naopak předpokládá, že budou vyloučeny k samostatnému řízení. Srov. v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 506, 764-765.

50. Právem (nárokem) se samostatným skutkovým základem se přitom rozumí nárok, který je odvozen z určitých konkrétních skutkových tvrzení (určitého skutku), jež jsou jiná ve srovnání s těmi, od nichž žalobce odvodil jiný nárok, který uplatnil jednou žalobou, popřípadě jinou žalobou, jestliže i o ní soud rozhodl ve společném řízení. Je-li žalobou uplatněno několik nároků na zaplacení peněžitě částky se samostatným skutkovým základem, pak podle ustálené soudní praxe soud ve vyhovujícím výroku rozsudku vždy žalovanému uloží povinnost k jedinému peněžitému plnění, které je součtem jednotlivých dílčích plnění (třebaže se samostatným skutkovým základem). Tento přístup k formulaci rozsudečného výroku se odráží i v praxi při formulování toho, čeho se žalobce domáhá (§ 79 odst. 1 o. s. ř.). Je obvyklé a správné, že žalobce v žalobě uvádí celkovou výši požadovaného peněžitého plnění, bez zřetele k tomu, zda jde o jednotlivé nároky se samostatným skutkovým základem, nebo o jednotlivá dílčí plnění vycházející z téhož skutku. Srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2016, sp. zn. [21 Cdo 3480/2015](#), uveřejněné pod číslem 22/2018 Sb. rozh. obč.

51. S judikaturou Nejvyššího soudu založenou na omezení přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. prostřednictvím úvahy, zda (ne)jde o nárok se samostatným skutkovým základem, se ve své nálezové judikatuře ztotožnil i Ústavní soud. Srov. (k výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném do 29. 9. 2017) např. nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2017, sp. zn. [II. ÚS 2724/16](#), uveřejněný pod číslem 50/2017 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a (k výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017) nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2020, sp. zn. [III. ÚS 2891/20](#), uveřejněný pod číslem 219/2020 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

52. Ve sporném řízení, jehož předmětem je v době vydání rozhodnutí, proti kterému bylo podáno dovolání, peněžitě plnění zahrnující více „nároků“, se rozchází (není jednotná) rozhodovací praxe tříčlenných senátů Nejvyššího soudu v otázce, kdy jde o nároky se „samostatným skutkovým základem“.

53. Ve věcech nároků uplatňovaných z titulu odpovědnosti za škodu lze jako příklad přístupu k omezení přípustnosti dovolání na základě argumentu, že šlo o nároky se „samostatným skutkovým základem“, uvést rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2021, sp. zn. [25 Cdo 3470/2019](#), uveřejněný pod číslem 28/2022 Sb. rozh. obč. V něm Nejvyšší soud dospěl k závěru, že náhrada za ztrátu na výděлку a náhrada za ztížení společenského uplatnění (obojí coby nároky, jež měly původ v úrazu poškozeného) jsou samostatnými nároky odvíjejícími se od odlišného skutkového základu, takže v rozsahu, v němž se dovolání týkalo náhrady za ztrátu na výděлку nepřevyšující částku 50.000 Kč, je odmítl (jako objektivně nepřípustné) vzhledem k ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Srov. dále obdobně např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. [25 Cdo 1791/2018](#) (ohledně náhrady za ztrátu na výděлку a náhrady bolestného), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1519/2019](#) (ohledně náhrady bolestného, náhrady za ztížení společenského uplatnění, náhrady za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti, a náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1924/2021](#), uveřejněné pod číslem 45/2022 Sb. rozh. obč. (ohledně náhrady za ztížení společenského uplatnění a náhrady bolestného), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. [30 Cdo 4134/2019](#) (ohledně náhrady částky, kterou poškozený uhradil soudnímu exekutorovi na náhradu jeho nákladů, náhrady částky, kterou poškozený

musel uhradit označenému věřiteli a náhrady nákladů právního zastoupení poškozeného v exekučním řízení).

54. Jinak postupoval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. [23 Cdo 2771/2021](#). V něm uzavřel, že otázka, pro jejíž řešení je dovolání přípustné, se (zároveň) dotýká existence právního titulu, na jehož základě měly vzniknout jednotlivé dílčí nároky žalobce na náhradu škody. Odtud dovodil, že předmětem dovolání je samotná existence daného právního titulu (nikoli jeho jednotlivé nároky), takže ve vztahu k nároku žalobce na náhradu škody spočívající v nákladech na skladování vozidla a jeho uložení do soudní úschovy a nákladech na právní zastoupení v řízení o soluční úschově (z nichž každý samostatně nepřevyšuje částku 50.000 Kč) se neuplatní limit pro přípustnost dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Nejvyšší soud potud obdobně odkázal na srovnatelné závěry, jež přijal (k existenci právního titulu, na jehož základě měly vzniknout dva samostatné nároky) při výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. d/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 v rozsudku ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. [30 Cdo 4771/2015](#). K posledně označenému ustanovení srov. obdobně i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2478/2015](#), uveřejněný pod číslem 9/2018 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. [30 Cdo 4679/2015](#). K výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 srov. dále obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. [30 Cdo 4226/2016](#).

55. V daných souvislostech nelze rovněž pominout, že Ústavní soud ve své recentní nálezové judikatuře pracuje při výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se slovním spojením „společný skutkový základ“. Jde o nález sp. zn. [III. ÚS 2891/20](#) (citovaný již v odstavci 51. shora), jímž Ústavní soud zrušil usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2020, sp. zn. [30 Cdo 1249/2020](#), o odmítnutí dovolání založené na závěru, že dovolání se týká několika samostatných nároků odvíjejících se od odlišného skutkového základu, z nichž žádný samostatně nepřevyšuje částku 50.000 Kč. Ústavní soud uzavřel, že mají-li žalobou uplatněné nároky na peněžité plnění „společný skutkový základ“, který se odlišuje pouze v tom, k jakému období měly vzniknout, pak na ně nelze pro účely posouzení, zda není dán důvod nepřípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., nahlížet izolovaně.

56. Ve výše ustaveném právním rámci velký senát především uvádí, že z povahy věci nelze nalézt jinou než obecnou shodu co do posuzování samostatnosti nároků v právu smluvním; lze nalézt řadu příkladů, kdy peněžité nároky, jež mají smluvní základ (závazky *ex contractu*) a jež by (obecně vzato) bylo lze označit za samostatné, budou mít společný skutkový základ prostě proto, že se tak smluvní strany dohodnou. Vyšší míru konkretizace sjednocujících závěrů lze promítnout do posouzení samostatnosti nároků, jež mají původ v právní skutečnosti mimosmluvní (závazky *ex delicto*), což platí tím více, že mimosmluvní peněžité nároky jsou předmětem řízení i v této dovolací věci.

57. Posouzení, zda jde o právo (nárok) se samostatným skutkovým základem, respektive posouzení, zda jde o práva (nároky) se společným skutkovým základem, vychází z teorie identity skutku, jež se prosazuje v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu pro účely zkoumání překážky věci zahájené (litispence) ve smyslu § 83 o. s. ř., případně pro účely zkoumání překážky věci rozsouzené (*res iudicata*) ve smyslu § 159a o. s. ř., závěrem, podle kterého o stejnou věc jde tehdy, jde-li v pozdějším řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo

zahájeno nebo pravomocně skončeno jiné řízení, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob, s tím, že tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn, tedy ze stejného skutku. Srov. např. důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. [31 Cdo 365/2009](#), uveřejněného pod číslem 68/2011 Sb. rozh. obč.

58. Je-li pro účely posouzení omezení přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. určující (až) předmět řízení (o peněžitém plnění) v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu a může-li takto stanovenou hodnotu sporu dále omezit (prostřednictvím dovolání) sám dovolatel [tím, jak ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. vymezí rozsah dovolání (v dovolání uvede, v jakém rozsahu jím napadá rozhodnutí odvolacího soudu)] (srov. argumentaci v odstavci 44. shora), pak odtud plyne, že také závěr, že peněžité plnění, které ve svém souhrnu převyšuje 50.000 Kč, se skládá z několika samostatných nároků odvíjejících se od odlišného skutkového základu, z nichž některé (nebo všechny) samostatně nepřevyšují 50.000 Kč, může dovolací soud přijmout jen ve vazbě na předmět řízení v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu a v návaznosti na obsah dovolání samotného.

č. 74

59. Vedle toho, že dovolatel napadne rozhodnutí odvolacího soudu v jiném (hodnotově menším) rozsahu [v porovnání s předmětem řízení (o peněžitém plnění) v době vydání onoho rozhodnutí], bude pro posouzení přípustnosti dovolání ve vazbě na hodnotový census podstatné, zda tím, jak dovolatel v dovolání konkrétně vymezí (v souladu s § 241a odst. 3 o. s. ř.) dovolací důvod (kterým je podle § 241a odst. 1 o. s. ř. pouze nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem), předestře Nejvyššímu soudu právní otázky (procesního nebo hmotného práva), jejichž řešení se týká (v řízení, jehož předmětem v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu bylo peněžité plnění) „společného skutkového základu věci“.

60. Pro řízení o náhradu škody, jehož předmětem je peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč, ale které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události (např. v úrazu poškozeného), jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“ (např. právě bolestné a náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti), z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, lze výše řečené demonstrovat na následujících příkladech:

61. Jestliže dovolání bude podáno proti rozsudku, jímž odvolací soud změnil nebo potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v tom duchu, že žaloba na náhradu škody spočívající v bolestném a náhradě za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti se zamítá proto, že žalovaný neporušil žádnou právní povinnost, pak lze typově očekávat, že dovolání se bude týkat skutkového základu věci společného oběma uplatněným nárokům a omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se neuplatní, i když žádný z uplatněných nároků samostatně nepřevyší 50.000 Kč.

62. Oproti tomu tam, kde základ nároku na náhradu škody již soudy pravomocně vyřešily mezitímním rozsudkem vydaným podle § 152 odst. 2 věty druhé o. s. ř., je zjevné, že dovolání podané proti konečnému rozsudku odvolacího soudu, se může týkat jen právních otázek výše

škody (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. [25 Cdo 3829/2007](#), uveřejněný pod číslem 93/2010 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. [25 Cdo 3287/2019](#), uveřejněný pod číslem 24/2021 Sb. rozh. obč.), tedy právních otázek, jež pro jednotlivé uplatněné nároky (bolestné a náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti) nemají společný skutkový základ.

63. Velký senát tedy pro účely sjednocení výkladu ustanovení § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (ve spojení s ustanovením § 238 odst. 2 a 3 o. s. ř.) uzavírá, že je-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se neuplatní, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení je těmto nárokům společné (vychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

64. Oproti tomu, je-li v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč, omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. se prosadí, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení není těmto nárokům společné (nevychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

65. Velký senát si je rovněž vědom toho, že se mohou vyskytnout hraniční případy, ve kterých nebude z podaného dovolání pro účely posouzení jeho přípustnosti prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. dobře rozpoznatelné, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků (odpověď na tuto otázku může být v některých případech podmíněna až věcným přezkumem podaného dovolání). K tomu velký senát dodává, že v pochybnostech o tom, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků, nemůže dovolací soud dovolání odmítnout podle § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Předmětem řízení je (totiž) peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč a výjimku z pravidla jdoucí nad rámec dikce § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. zkoumáním samostatného skutkového základu jednotlivých nároků, je nutno vykládat restriktivně (v hraničních případech ve prospěch přípustnosti dovolání co do hodnotového censu).

66. Zbývá dodat (z praktických důvodů je žádoucí doplnit), že subjektivní prvky, jež mohou být vneseny do zkoumání přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu tím, jak dovolatel v dovolání vymezí právní otázky, o jejichž řešení dovolací soud žádá, se logicky nemohou promítnout do podoby poučení o přípustnosti dovolání (§ 157 odst. 1 o. s. ř. a § 169 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 211 o. s. ř.) v písemném vyhotovení rozhodnutí odvolacího soudu; to bude obsahovat poučení o přípustnosti dovolání podle toho, zda v době vydání rozhodnutí odvolacího soudu bylo předmětem řízení peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50.000 Kč.

67. V poměrech dané věci v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí (rozsudku) odvolacího soudu (28. 6. 2021) bylo předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50.000 Kč (peněžité plnění ve výši 103.958 Kč, když k příslušenství tvořenému zákonným úrokem z prodlení se nepřihlíží), které se skládá ze dvou nároků, jež, ač mají původ v téže události (úrazu žalobce), jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“. Konkrétně jde o bolestné ve výši ve výši 57.794 Kč a o náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti (v době od 2. 12. 2014 do 11. 1. 2015 a v době od 4. 5. 2015 do 3. 7. 2015) ve výši 46.164 Kč.

68. Žalovaný napadl rozsudek odvolacího soudu v potvrzujícím výroku o věci samé v plném rozsahu (ohledně částky 103.958 Kč s příslušenstvím), tedy v rozsahu obou nároků přiznaných žalobci.

69. Jeden z těchto nároků (bolestné) samostatně převyšuje 50.000 Kč (57.794 Kč), takže se pro něj bez dalšího neuplatní omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Druhý z těchto nároků (náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti) samostatně nepřevyšuje 50.000 Kč (46.164 Kč), dovolání se však týká právních otázek, jejichž řešení je oběma nárokům společné (vychází ze skutkového základu těmito nárokům společného). Konkrétně dovolatel brojí proti takovému výkladu ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, který mu (coby vlastníku komunikace) zakládá (objektivní) odpovědnost za újmu způsobenou uživateli (chodci nebo řidiči) závadou ve schůdnosti (ve sjízdnosti) komunikace (odpovědnost za výsledek, bez ohledu na protiprávnost a zavinění). Jelikož dovoláním předestřené právní otázky míří na společný skutkový základ obou nároků, neomezují hodnotový census vyjádřený v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. přípustnost dovolání v dané věci ani ohledně nároku na náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti.

70. Dovolání proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek okresního soudu v bodu I. výroku (ve vyhovujícím výroku o věci samé), pak Nejvyšší soud shledává přípustným podle § 237 o. s. ř., když v posouzení dovoláním předestřených právních otázek je napadené rozhodnutí v rozporu s dále označenou judikaturou Nejvyššího soudu (žalobcův názor, že nejde o otázky právní, nýbrž skutkové, Nejvyšší soud nesdílí).

IV.

Důvodnost dovolání

71. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

72. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

73. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

74. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona o pozemních komunikacích a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku:

§ 26 (zákona o pozemních komunikacích)

(1) Dálnice, silnice a místní komunikace jsou sjízdné, jestliže umožňují bezpečný pohyb silničních a jiných vozidel přizpůsobený stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto pozemních komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům.

(2) V zastavěném území jsou místní komunikace a průjezdní úsek silnice schůdné, jestliže umožňují bezpečný pohyb chodců, kterým je pohyb přizpůsobený stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům.

(3) Stavebním stavem dálnice, silnice nebo místní komunikace se rozumí jejich kvalita, stupeň opotřebení povrchu, podélné nebo příčné vlny, výtluky, které nelze odstranit běžnou údržbou, únosnost vozovky, krajnic, mostů a mostních objektů a vybavení pozemní komunikace součástmi a příslušenstvím.

(4) Dopravně technickým stavem dálnice, silnice nebo místní komunikace se rozumí jejich technické znaky (příčné uspořádání, příčný a podélný sklon, šířka a druh vozovky, směrové a výškové oblouky) a začlenění pozemní komunikace do terénu (rozhled, nadmožská výška).

(5) Povětrnostními situacemi a jejich důsledky, které mohou podstatně zhoršit nebo přerušit sjízdnost, jsou vánice a intenzivní dlouhodobé sněžení, vznik souvislé námrazy, mlhy, oblevy, mrznoucí déšť, vichřice, povodně a přivalové vody a jiné obdobné povětrnostní situace a jejich důsledky.

(...)

(7) Závadou ve schůdnosti pro účely tohoto zákona se rozumí taková změna ve schůdnosti pozemní komunikace, kterou nemůže chodec předvídat při pohybu přizpůsobeném stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu a povětrnostním situacím a jejich důsledkům.

§ 27 (zákona o pozemních komunikacích)

(1) Uživatelé dálnice, silnice, místní komunikace nebo chodníku nemají nárok na náhradu škody, která jim vznikla ze stavebního stavu nebo dopravně technického stavu těchto pozemních komunikací.

(...)

(3) Vlastník místní komunikace nebo chodníku odpovídá za škody, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti chodníku, místní komunikace nebo průjezdního úseku silnice, pokud neprokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, u závady

způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit, ani na ni předepsaným způsobem upozornit.

(...)

(6) Prováděcí předpis blíže vymezí rozsah, způsob a časové lhůty pro odstraňování závad ve sjízdnosti dálnice, silnice a místní komunikace. Obec stanoví nařízením rozsah, způsob a lhůty odstraňování závad ve schůdnosti chodníků, místních komunikací a průjezdných úseků silnic.

§ 2895 (o. z.)

Škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvlášť zákonem.

§ 2900 (o. z.)

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

§ 2901 (o. z.)

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na ochranu jiného každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo kdo nad ní má kontrolu, anebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami. Stejnou povinnost má ten, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.

75. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona o pozemních komunikacích v době úrazu žalobce (1. 12. 2014), přičemž s dále uvedenými výjimkami později změn nedoznala. Ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích doznalo s účinností od 31. 12. 2015 změny jen potud, že slova „odpovídá za“ byla nahrazena slovy „je povinen nahradit“. Ustanovení § 27 odst. 6 zákona o pozemních komunikacích se s účinností od téhož data posunulo ve struktuře § 27 zákona o pozemních komunikacích do odstavce 7. Ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve výše uvedené podobě, pro věc opět rozhodné, platí beze změny od 1. 1. 2014.

76. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

77. Závadou ve schůdnosti ve smyslu § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích se rozumí v podstatě nepředvídatelná změna ve schůdnosti komunikace, způsobená vnějšími vlivy, a to změna natolik významná, že chodec ani při obezřetné chůzi respektující stav komunikace nebo důsledky povětrnostních vlivů, nemůže její výskyt předpokládat a účinně na ni reagovat ([R 140/2011](#) a [R 27/2022](#)).

78. V [R 27/2022](#) (jehož sjednocující význam coby rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia je pro rozhodovací praxi tříčlenných senátů Nejvyššího soudu určující) Nejvyšší soud zdůraznil, že zákon o pozemních komunikacích zakládá přísnou (tzv. objektivní) odpovědnost vlastníka komunikace za újmy, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti. Jde o odpovědnost bez ohledu na protiprávnost a zavinění, která je spojena s existencí závady ve schůdnosti. S existencí takto pojaté (objektivní) odpovědnosti za výsledek počítá v obecné rovině i ustanovení § 2895 o. z. Nejde však o odpovědnost absolutní; ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích totiž vymezuje liberační důvody, jejichž prokázáním se vlastník komunikace odpovědnosti zproští. Nadto jde o odpovědnost, jež se pojí jen s určitou zvláště kvalifikovanou okolností, kterou je výskyt „závady ve schůdnosti“, definované v § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích. Musí jít (jde) o takový nedostatek komunikace, který se vymyká jejímu stavu z hlediska stavebního, dopravně technického i z hlediska celkového působení povětrnostních vlivů a který představuje pro chodce nenadálou a nepředvídatelnou změnu hrozící vznikem újmy (srov. opět [R 27/2022](#)).

č. 74

79. Jinak řečeno, závadou ve schůdnosti může být jen takový úsek (místo) komunikace, který se svou nekvalitou vymyká obecnému stavu natolik, že jej uživatel není schopen rozlišit a upravit způsob chůze tomuto nenadálému nebezpečí. Není přitom vyloučeno, že závada ve schůdnosti se může vyskytnout i v úseku špatného stavebního stavu komunikace, jestliže překračuje očekávanou kvalitu vozovky nebo chodníku tak výrazně, že ji uživatel nemůže rozpoznat ani při pohybu uzpůsobeném zhoršenému stavu komunikace; srov. obdobně (pro závadu ve sjízdnosti) např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. [25 Cdo 134/2014](#), uveřejněného pod číslem 57/2017 Sb. rozh. obč.

80. Ještě jinak řečeno, závadou ve schůdnosti, s níž jedině se pojí objektivní odpovědnost vlastníka komunikace, je výrazně kvalitativně zhoršené místo oproti celkovému okolnímu stavu komunikace, které je pro svou povahu nebo umístění pro uživatele nenadálé, tj. nepředvídatelné ve smyslu § 26 odst. 1 a 2 silničního zákona, a vymyká se obecnému stavu komunikace natolik, že je uživatel není schopen rozlišit a upravit způsob chůze tomuto nenadálému nebezpečí; srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 574/2020](#).

81. Podle skutkových závěrů, z nichž vyšly soudy v dané věci, vznikla žalobci újma na zdraví poté, co 1. 12. 2014 v odpoledních hodinách uklouzl na zledovatělém chodníku před budovou pošty. V té době padal mrznoucí déšť a na chodnicích se tvořil kluzký povrch (ledovka). Sdělovací prostředky již od odpoledních hodin předchozího dne opakovaně zveřejňovaly výstrahu Českého hydrometeorologického ústavu o nebezpečí tvorby ledovky na celém území republiky; šlo o kalamitní situaci, která postihla i území žalovaného (města).

82. Jestliže žalobce uklouzl na ledovce, která se tvořila v celém městě, pak nemůže jít o nenadálou a nečekanou změnu stavu chodníku, na kterou se nemohl připravit a účinně na ni reagovat, což platí tím více, když výstraha před ledovkou byla veřejnosti známa. Nemůže proto jít o závadu ve schůdnosti ve smyslu ustanovení § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích, takže není dána ani objektivní odpovědnost žalovaného za vznik újmy žalobce podle § 27 odst. 3 tohoto zákona.

83. V [R 27/2022](#) Nejvyšší soud dále uzavřel, že úpravou obsaženou v zákoně o pozemních komunikacích silničního zákona není vyloučena obecná odpovědnost vlastníka komunikace

za konkrétní porušení právní povinnosti s presumovaným zaviněním, a to podle obecného předpisu, jímž je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

84. K posouzení předpokladů vzniku odpovědnosti vlastníka (správce) komunikace podle obecného předpisu (podle občanského zákoníku) přistoupí soud tehdy, nebudou-li dány (naplněny) předpoklady vzniku objektivní odpovědnosti podle zákona o pozemních komunikacích. Z hlediska znaku protiprávnosti bude předmětem takového zkoumání především posouzení, zda vlastník (správce) komunikace řádně plnil povinnost udržovat komunikaci ve stavu umožňujícím bezpečný pohyb osob, tedy povinnost, která se obecně odvíjí od postavení potenciálního škůdce coby vlastníka (správce) komunikace a plyne též ze samotného smyslu a účelu právní úpravy obsažené v zákoně o pozemních komunikacích. Ta (totiž) sleduje veřejný zájem na tom, aby síť pozemních komunikací existovala a fungovala bezpečně pro širokou veřejnost (pro uživatele komunikací).

85. Vznik obecné „subjektivní“ povinnosti k náhradě majetkové a nemajetkové újmy pak bude vždy záviset na konkrétním zaviněném jednání, jímž vlastník (správce) komunikace poruší právní povinnost. Typicky půjde o jednání (též v podobě opomenutí konat), které spočívá v tom, že vlastník (správce) komunikace zanedbá pravidelnou zimní údržbu nebo jinou péči o stav komunikace (§ 2901 o. z.), nebo o jednání, které spočívá v tom, že vlastník (správce) komunikace provede údržbu komunikace vadně, způsobem, kterým její stav ještě zhorší (§ 2900 o. z.). Nad rámec období rozhodného pro daný spor lze pro úplnost doplnit, že s účinností od 13. 11. 2015 předepisuje ustanovení § 9 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích vlastníku (správci) komunikace výslovně povinnost provádět její pravidelné a mimořádné prohlídky, údržbu a opravy (srov. opět i [R 27/2022](#)).

86. Zbývá dodat, že tzv. spoluzpůsobení nebo výlučné způsobení si újmy poškozeným ve smyslu ustanovení § 2918 o. z. přichází v úvahu nejen u subjektivní odpovědnosti vlastníka (správce) komunikace podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, nýbrž i u objektivní odpovědnosti vlastníka (správce) komunikace založené závadou ve schůdnosti ve smyslu § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích.

87. Napadené rozhodnutí tedy v rovině podaného výkladu v potvrzujícím výroku o věci samé neobstálo. Nejvyšší soud je proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení a o soudním poplatku). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud (včetně závislých výroků o nákladech řízení) i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

88. V rozsahu výroků, pro které vyloučil přípustnost dovolání podle § 238 odst. 1 písm. h/ a i/ o. s. ř. (srov. odstavce 33. a 34. odůvodnění shora), Nejvyšší soud dovolání neodmítl (jako objektivně nepřipustné) jen proto, že šlo o závislé výroky, jež musely být zrušeny při zrušení rozhodnutí ve věci samé (srov. shodně např. důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [31 Cdo 2740/2012](#), uveřejněného pod číslem 82/2014 Sb. rozh. obč.).

89. V další fázi řízení bude soud prvního stupně (odvolací soud) věnovat náležitou pozornost předmětu řízení v té jeho části, jež se týká příslušenství představovaného zákonným úrokem z prodlení. Okresní soud totiž jak rozsudkem ze dne 3. 10. 2019, tak rozsudkem ze dne

18. 2. 2021 vždy rozhodoval o zákonném úroku z prodlení z žalované částky za dobu od „1. 12. 2016“ do zaplacení a odvolací soud v tomto ohledu v usnesení ze dne 18. 5. 2020 ani v rozsudku ze dne 28. 6. 2021 (ve znění usnesení ze dne 3. 8. 2021) žádnou nápravu nezjednal. Ze žaloby se přitom podává, že žalobce požaduje zákonný úrok z prodlení z žalované částky za dobu od „1. 2. 2016“ do zaplacení.

Odlišné stanovisko následujících soudců

**Mgr. Radek Kopsa, JUDr. Hana Tichá, JUDr. Robert Waltr, JUDr. David Vláčil,
JUDr. Petr Vojtek, JUDr. Martina Vršanská**

Senát č. 25 předložil věc velkému senátu za účelem sjednocení dosavadní praxe Nejvyššího soudu a jeho záměrem bylo pouze mírně korigovat praxi rozhodování o dovolání tak, aby byl zachován účel ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tj. nezatěžovat Nejvyšší soud (dále též jen „NS“) rozhodováním o bagatelních nárocích, ale v případech, kdy předmětem odvolacího řízení byly dílčí nároky, z nichž některé peněžní limit 50.000 Kč přesahovaly a některé jej nedosahovaly, a dovolání bylo shledáno ohledně nároků limit přesahujících přípustné i důvodné pro řešení otázek všem nebo některým uplatněným nárokům společných, bylo možno odklidit i rozhodnutí o tzv. podlimitních nárocích a prosadit závazný právní názor dovolacího soudu ve vztahu ke všem nárokům, pro něž bylo řešení posuzovaných právních otázek určující. Podmínkou přípustnosti dovolání však bylo, aby alespoň jeden z nároků, o nichž rozhodoval odvolací soud, přesahoval zákonný limit; pokud by byly všechny nároky podlimitní, dovolání by přípustné nebylo. Většina velkého senátu však tento záměr nerespektovala a přijala rozhodnutí, které radikálně mění kurs dosavadního judikatorního vývoje, dle něhož v případě, že žádný z dílčích nároků nepřesahoval zákonný limit, dovozoval nepřípustnost dovolání a tuto rozhodovací praxi aproboval i Ústavní soud (srov. např. usnesení sp. zn. [IV. ÚS 140/22](#), [II. ÚS 2660/21](#), [III. ÚS 2467/21](#), [IV. ÚS 2014/21](#)). Takový judikatorní odklon rozhodně nepřispívá k právní jistotě.

Rozhodnutí velkého senátu však především porušuje logický sled úvah potřebných k posouzení přípustnosti dovolání. Výluka z přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je výjimkou, jejíž posouzení předchází posuzování podmínek přípustnosti podle § 237 o. s. ř., tedy má být zkoumána prvotně a bez ohledu na věcný obsah uplatněných námitek. Účelem této výjimky z přípustnosti dovolání je odbřemenění NS (deklarované i v důvodové zprávě k zákonu č. 296/2017 Sb.). Postup prosazený většinou velkého senátu je z tohoto pohledu nelogický, neboť k posouzení přípustnosti dovolání vyžaduje jako prvotní zkoumání dovolatelem předestřených právních otázek a uplatněných dovolacích důvodů. To jde zcela proti snaze dosáhnout toho, aby se NS nemusel zabývat věcmi, které pro bagatelnost pozornost nejvyšší soudní instance nezasluhují, a zejména, aby nemusel nepřípustnost dovolání složitě odůvodňovat (viz např. závěry konference konané ke 30. výročí NS). Přijatý výklad odporuje tedy účelu zákona, podřívá i legislativní snahy vedení NS jdoucí tímto směrem a dává legislativcům do ruky argument, proč vůbec NS odbřemeňovat, když si sám práci dělá složitější.

Založení nároku se samostatným skutkovým základem (bod 58 odůvodnění) v návaznosti na vymezení dovolacích důvodů je nesprávné, zakládá dvojí standard, kdy se jen pro určitou procesní fázi stává více nároků nárokem jedním, a to de facto v závislosti na procesním úkonu dovolatele, ačkoliv jinak je obvyklé vycházet pro takové rozlišení z hmotného práva a z toho

plynoucí povahy nároků. Jinými slovy to bude dovolatel, kdo svým dovoláním „sloučí“ jinak samostatné nároky. V poměrech dílčích nároků na náhradu újmy na zdraví je pak nesprávný závěr obsažený v bodu 57, neboť nikoho by snad nenapadlo vidět v rozhodnutí o bolestném překážku věci pravomocně rozsouzené pro řízení o náhradu za ztrátu na výdělku. V tom rozhodnutí popírá zavedenou teorii i praxi ohledně jednoty skutku. Není nijak zdůvodněna (ne)provázanost s § 206 odst. 2 o. s. ř. řešícím nabytí právní moci rozhodnutí ohledně nároků se samostatným skutkovým základem.

Problematické a nejasné jsou závěry bodu 65, jak to ostatně důvodně namítali oponenti přijaté verze odůvodnění již při jednání velkého senátu. Velký senát zde připouští, že se mohou vyskytnout hraniční případy, ve kterých nebude z podaného dovolání pro účely posouzení jeho přípustnosti prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. dobře rozpoznatelné, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků (odpověď na tuto otázku může být v některých případech podmíněna až věcným přezkumem podaného dovolání). Řešení tohoto problému pak spatřuje ve výkladu ve prospěch dovolatele, čili dalším rozšířením přípustnosti dovolání nahledávajícím účel této výluky.

Rozhodnutí se dovolává doslovného znění zákona, ačkoli dnes již lze považovat za notoriu princip, že doslovné znění právní normy představuje jen prvotní přiblížení k jejímu smyslu, jehož se lze dobrat teprve aplikací standardních výkladových metod (včetně výkladu dle smyslu zákona), a ačkoli již dříve judikatura dovolacího soudu doslovný výklad § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. odmítla, neboť by vedl k absurdním důsledkům (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. [25 Cdo 1791/2018](#)).

Rozhodnutí spíše než smysluplné řešení procesního problému otevírá další otázky: V jakém rozsahu bude NS zkoumat podmínky přípustnosti dovolání u podlimitního nároku – jen ohledně společné otázky či ohledně všech dovolatelem předestřených otázek? Otevře se případná přípustnost dovolání i pro jiné otázky? Pokud ne, jak se to projeví procesně ve výroku? Jak to bude u dvou podlimitních nároků, jejichž součet je nadlimitní? Bude se NS v konečném důsledku nucen zabývat i opodstatněností dílčích nároků dosahujících částek v řádu stovek či desítek korun? Výsledkem těchto nejasností bude nutnost všechno složitě zdůvodňovat na úkor věcného řešení. Takto neprůhledný procesní systém neposiluje právní jistotu, a naopak otevírá prostor k široké řadě námitek uplatnitelných mimo jiné v ústavní stížnosti.

Oproti tomu systém navržený senátem č. 25, pro nějž hlasovala nikoli zanedbatelná menšina velkého senátu, byl jednodušší a vedl by ve výsledku k obdobnému účelu, totiž aby v případě, že nadlimitního (a tedy pro bagatelnost z přípustnosti nevyloučeného) nároku se týká právní otázka, která má při věcném posouzení význam i pro nárok podlimitní, pak se pro něj § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (výjimka z výjimky) nepoužije. To se uplatní jen při důvodnosti dovolání pro tuto otázku, tedy u zrušovacího rozhodnutí, tudíž odpadají nejasnosti, co všechno ještě řešit z námitek k podlimitnímu nároku, totiž nic. Toto pojetí je v souladu i s nálezem Ústavního soudu sp. zn. [III. ÚS 2891/20](#) (zmíněným v bodech 51 a 55), protože náhradu škody spočívající např. ve ztrátě opakovaných plnění či v nákladech léčení považujeme za jediný nárok bez ohledu na dílčí položky, z nichž se skládá. Oproti tomu situace u jednotlivých svébytných nároků při poškození zdraví je odlišná, neboť jejich pojítkem je škodní událost (více méně

jediná společná otázka se tedy týká pouze jí, zčásti snad ještě spoluzpůsobení si újmy poškozeným či případné moderace), ostatní podmínky odpovědnosti se již liší (vznik nároku, jeho výše, příčinná souvislost, promlčení apod.).

Za přinejmenším matoucí považujeme závěr vyslovený v bodu 66, který povede k tomu, že účastník bude poučen, že dovolání je přípustné, aby se pak z rozhodnutí NS dozvěděl, že to ve vztahu k podlimitním nárokům není tak docela pravda. V pojetí zastávaném menšinou velkého senátu by bylo pro odvolací soud mnohem snazší formulovat poučení o dovolání a pro účastníky by bylo toto poučení mnohem srozumitelnější a výsledek dovolacího řízení předvídatelnější.

č. 75

Zřejmý zájem dítěte na popření otcovství matrikového otce (§ 793 o. z.) je dán i tehdy, jestliže souhlasné prohlášení o otcovství muže, který nemůže být biologickým otcem dítěte, a matky, účelově sledovalo vyloučení biologického otce z rodinného života s nezletilým.

Popření otcovství

§ 792 o. z., § 793 o. z., § 927 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2023, sp. zn. [24 Cdo 2328/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:24.CDO.2328.2023.1

č. 75

Nejvyšší soud zamítl dovolání matky proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 5. 4. 2023, sp. zn. 27 Co 59/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Pardubicích usnesením ze dne 24. 8. 2022, č. j. 25 Nc 1053/2022-1, zahájil řízení o popření otcovství k nezletilému AAAAA (dále též jen „nezletilý“), jmenoval opatrovníkem nezletilého pro řízení o popření otcovství město H. a ustanovil PharmDr. Radovana Haluzu, Ph.D., znalcem z oboru zdravotnictví, specializace genetika, jehož úkolem bylo určit míru pravděpodobnosti otcovství L. F. aj. D. k nezletilému. Okresní soud vycházel z toho, že domnělý otec J. D. se u zdejšího soudu v řízení vedeném pod sp. zn. 10 Nc 1451/2021 domáhal popření otcovství L. F. k nezletilému, určení svého otcovství a určení péče a výživy, přičemž v řízení byla řešena otázka jeho aktivní legitimace k podání návrhu na zahájení řízení (s ohledem na nález Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 3122/16](#) a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [24 Cdo 1679/2020](#), po jejichž vyhodnocení vzal domnělý otec návrh zpět a řízení bylo zastaveno), a že domnělý otec následně podal návrh na úpravu styku s nezletilým podle § 927 občanského zákoníku. Uvedl mimo jiné, že z výpisu z centrální evidence obyvatel je zřejmé, že nezletilý se narodil dne XY jako AAAAA a jeho rodiče vstoupili do manželství dne 12. 3. 2021, že dle tvrzení matky a výpovědi otce bylo otcovství k nezletilému určeno souhlasným prohlášením rodičů, že tím byl domnělý otec zbaven možnosti domáhat se určení svého otcovství podle § 783 občanského zákoníku, neboť aktivní legitimaci k podání návrhu na popření otcovství mu občanský zákoník v žádném ustanovení nepřiznává, že v řízení pod sp. zn. 10 Nc 1451/2021 přitom domnělý otec soudu předložil potvrzení a řadu listin ohledně soužití s matkou a posléze i nezletilým, které nasvědčují reálné možnosti jeho otcovství, že naproti tomu ze strany matky a otce jsou obsahem spisu pouze tvrzení a účastnické výpovědi ohledně navázání vztahu krátce před dobou početí nezletilého, že z listin předložených domnělým otcem se rovněž podává, že od zjištění těhotenství až do rozchodu s ním matka jednala jako s otcem biologickým, všichni tři spolu žili a i po partnerském rozchodu se otec s nezletilým stýkal a matku s nezletilým materiálně podporoval, přičemž až dne 6. 3. 2021 matka domnělému otci sdělila, že otcem nezletilého má

být jiný muž, že z předložených listin je dále zřejmé, že otcovství domnělého otce nebylo určeno souhlasným prohlášením matky a domnělého otce na žádost matky proto, aby mohla pobírat příspěvky do doby, než bude muset nastoupit do zaměstnání. Okresní soud proto dospěl k závěru, že zřejmý zájem nezletilého vyžaduje, aby bylo postaveno najisto, kdo je jeho biologickým otcem.

2. Okresní soud v Pardubicích (dále též jen „soud prvního stupně“) poté rozsudkem ze dne 20. 1. 2023, č. j. 25 Nc 1053/2022-55, 25 P a Nc 198/2022, určil, že L. F. není otcem nezletilého, narozeného dne XY, z matky P. F., a stanovil, že matka a L. F. jsou povinni společně a nerozdílně nahradit České republice náklady řízení ve výši 26 658,- Kč na účet Okresního soudu v Pardubicích do 30 dnů od právní moci rozsudku a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Na základě provedeného dokazování soud prvního stupně uvedl, že „znaleckým posudkem PharmDr. Radovana Haluzy, Ph.D., ze dne 10. 11. 2022 bylo prokázáno, že u nezletilého byla nalezena otcovská alela, která chybí u L. F., proto je tento vyloučen z otcovství k nezletilému, každá alela přítomná u nezletilého je však přítomna u domnělého otce, proto je pravděpodobnost jeho otcovství k nezletilému vyšší než 99,99%“, že „při jednání dne 18. 11. 2021 matrikový otec vypověděl, že s matkou měl intimní vztah od července do října nebo listopadu 2017, o biologickém otci věděl, když matka vztah ukončila, myslel si, že je to kvůli němu, o těhotenství matky se dozvěděl, když v červnu 2020 obnovili vztah, test DNA nepodstoupil a ke společnému prohlášení se rozhodli po vzájemné dohodě“, že v e-mailové komunikaci „dne 1. 11. 2020 biologický otec sděluje matce svou představu další péče o nezletilého s tím, že chce být zapsán do rodného listu, nechť matka sdělí svůj názor“, že „dne 6. 3. 2021 matka biologickému otci sděluje, že v roce 2017 spala ještě s jedním mužem, který je dle jejího názoru otcem, i vzhledem k výsledkům spermiogramu biologického otce“. Soud prvního stupně dovodil, že „v době souhlasného prohlášení“ (pozn.: dne 6. 1. 2021) „mohly tedy nastat následující situace: a) matka měla v době rozhodné pro početí intimní poměr pouze s biologickým otcem, matrikový otec to pochopitelně věděl, oba chtěli biologického otce zbavit jeho rodičovských práv, b) matka měla v době rozhodné pro početí intimní poměr s biologickým otcem i s matrikovým otcem, oba věděli, že mohou biologického otce zbavit jeho rodičovských práv, nepodstoupili však test DNA jakožto jediný způsob vyloučení pochybnosti o otcovství“, že „ve variantě a) se jedná o úmysl přímý ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, ve variantě b) se jedná o úmysl nepřímý ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku“, že „následkem jejich jednání je přerušeno jakéhokoliv kontaktu biologického otce s nezletilým po dobu nyní trvající více než dva roky, což je nepochybně vážnou a delší dobu trvající poruchou psychického zdraví biologického otce, a tedy těžkou újmou na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku“, že „pro tyto skutečnosti se soud obrátí na orgány činné v trestním řízení pro prošetření, zda matka a matrikový otec spáchali zvláště závažný zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, ev. 2 písm. h) tr. zákoníku“. Soud prvního stupně (s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2007, sp. zn. [II. ÚS 568/06](#), ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 15/09](#), a dále na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1863/2014](#), ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [21 Cdo 1369/2015](#), a ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. [21 Cdo 1012/2016](#)) dospěl k závěru, že „nastala situace odporující veřejnému pořádku, tedy základním hodnotám společnosti, na nichž je nezbytné trvat, a to tím, že prohlášení o určení otcovství bylo učiněno v rozporu se zákonem, a to jednáním, které je nepoctivé a protiprávní, a z takového matka a matrikový otec nesmí těžit, jakož i z protiprávního stavu, který vyvolali a udržují (§ 6 odst. 2 občanského zákoníku), které by mohlo nést znaky trestného činu, a stejně tak se jedná o zjevné zneužití práva,

kteří nepožívá právní ochrany (§ 8 občanského zákoníku)“, a že „nebude takové jednání aprobovat rozsudkem, kterým by otcovství nepopřel“. Uzavřel, že „z hlediska zájmu nezletilého převažuje jeho právo znát své biologické rodiče a právo biologického otce na ochranu soukromého a rodinného života“, že „zdravotní stav, který byl v řízení prokázán, je v tomto ohledu nerozhodný a nemůže jít k tíži žádného z účastníků, především samotného nezletilého“, že „je však určující pro další vývoj jeho života a realizaci rodičovských a jiných práv“, neboť „je totiž zjevné, že rozsudek o popření otcovství fakticky nezpůsobí žádnou změnu v tom, že o nezletilého bude pečovat matka a matrikový otec, je tedy nevyhnutelné, aby došlo k určení otcovství biologického otce a následné dohodě či rozhodnutí soudu o určení péče a výživy“. Dodal, že „zdravotní stav nezletilého, i vzdálenost bydliště matky a biologického otce, prakticky směřují k rozhodnutí o svěření nezletilého do péče matky s určením vyživovací povinnosti otce“ a že „jedinou, avšak nejdůležitější záležitostí, je zajištění navázání pravidelného styku s biologickým otcem tak, aby to bylo v zájmu nezletilého, přičemž je zjevné, že se tak bude muset dít formou asistovaného styku za součinnosti příslušných odborníků“.

č. 75

3. K odvolání matky a otce Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále též jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 5. 4. 2023, č. j. 27 Co 59/2023-109, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Z hlediska zjištění skutkového stavu odkázal na rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť odpovídající skutková zjištění „promítl do správného závěru o skutkovém stavu“. Uvedl, že „soud může i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství tehdy, jestliže k určení otcovství došlo dle druhé domněnky souhlasným prohlášením matky a muže, který otcem dítěte být nemůže, jestliže to vyžaduje zřejmý zájem dítěte a jde o případ, kdy mají být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva (srov. § 793 občanského zákoníku a § 419 zákona o zvláštních řízeních soudních)“. Připomněl, že „tato úprava byla od roku 1998 součástí občanským zákoníkem již zrušeného zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, kterou občanský zákoník v podstatě převzal“, že „ustanovení § 793 občanského zákoníku řeší případy, kdy otcovství k dítěti bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů a muž, jehož otcovství bylo takto určeno, není biologickým otcem dítěte, a popření otcovství tak je ve zřejmém zájmu dítěte, i v souladu s ustanoveními zaručujícími základní lidská práva“, že „takovým ustanovením je i okresním soudem uváděný článek 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte o tom, že dítě má právo znát své biologické rodiče“, že „podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 1467/18](#), je-li to v zájmu dítěte, může se soud rozhodnout prověřit otcovství prostřednictvím testu DNA, z něhož jediné lze zjistit přesně, zda dotyčný může, či nemůže být otcem dítěte“. Zmínil, že „Evropský soud pro lidská práva i Ústavní soud upřednostňují, aby právní určení otcovství odpovídalo skutečnému biologickému otcovství a právní vymezení rodiny reflektovalo především existenci biologických vztahů“, že „rovněž Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#) ještě za účinnosti dřívější právní úpravy v zákoně o rodině judikoval, že v řízení o popření a následném určení otcovství je třeba přihlížet k nejlepšímu zájmu dítěte, jímž je soulad mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím“, že „není-li tento soulad dobře možný, je třeba s ohledem na konkrétní okolnosti případu uvážit, který z uvedených aspektů rodičovství převažuje“. Konstatoval, že zahájení řízení o popření otcovství Okresním soudem v Pardubicích „bylo ve zřejmém zájmu nezletilého, který má právo znát svůj původ a žít se svými rodiči (srov. článek 7 Úmluvy o právech dítěte)“. Soud prvního stupně při zahájení řízení o popření otcovství zejména správně „zohlednil, že listinami v řízení vedeném u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 10 Nc 1451/2021 bylo doloženo, že matka jednala s domnělým otcem od početí nezletilého jako s jeho biologickým otcem a že všichni spolu až do partnerského

rozchodu matky s domnělým otcem žili, že i poté se domnělý otec s nezletilým stýkal a rodinu materiálně podporoval, že souhlasným prohlášením otcovství z ledna 2021 byl domnělý otec zbaven možnosti domáhat se určení svého otcovství, přestože o ně již dříve usiloval“, a že rovněž správně „vyhodnotil rozpory ve výpovědi matky, která na jednu stranu uváděla, že domnělého otce informovala o průběhu těhotenství a zasílala mu fotky z ultrazvuku, zároveň mu měla opakovaně sdělovat, že není biologickým otcem nezletilého“, přičemž „nepravdivost tohoto sdělení se naplno projevila provedením důkazu znaleckým posudkem PharmDr. Radovana Haluzy, Ph.D., který jednoznačně vyvrátil tvrzení matky a otce o tom, že biologickým otcem nezletilého je matrikový otec L. F., a naopak potvrdil domnělým otcem předkládaná tvrzení a listinné důkazy, že biologickým otcem nezletilého je domnělý otec, který minimálně do rozchodu s matkou v roce 2020, kdy matka začala zamezovat styku domnělého otce s nezletilým, plnil i roli sociálního rodiče“. K námitkám matky a otce o tom, že „domnělý otec nerespektuje specifický zdravotní stav nezletilého a že může být narušena stabilita výchovného prostředí nezletilého“, zdůraznil, že „domnělý otec by jako biologický otec nezletilého měl podle § 927 občanského zákoníku právo na styk s nezletilým, i kdyby k popření otcovství matrikového otce nedošlo“, a dodal, že „je dále třeba mít na paměti, že domnělý otec s matkou a s nezletilým žil až do rozchodu s matkou v roce 2020 a že ze žádného z důkazů nevyplývaly rozpory matky a domnělého otce týkající se péče o nezletilého, u kterého přitom podle lékařské zprávy z neurologické ambulance došlo k regresi celkového vývoje a hlavně vývoje řeči po očkování meningokoka již v jeho 11 měsících“. Uzavřel, že „lze souhlasit se závěrem okresního soudu, že v současnosti je nejdůležitější zajistit navázání a realizaci pravidelného styku domnělého otce s nezletilým“, že „k tíži domnělého otce nelze klást, že styk v posledních dvou letech neprobíhal“, že „podle přesvědčení odvolacího soudu to nebylo z důvodu nedostatku upřímného zájmu domnělého otce, jak v odvolání uvádí matka, nýbrž proto, že domnělému otci byl styk s nezletilým ze strany matky a matrikového otce zamezen“.

č. 75

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala matka dovolání, přičemž dovolací důvod vymezila tak, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se soudy odchýlily od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to „zda je dán právní zájem dítěte na popření otcovství vždy, není-li biologické rodičovství v souladu s rodičovstvím právním“, a „zda právo nezletilého dítěte znát své rodiče v sobě zahrnuje i právo tyto rodiče neznat“. V souvislosti s tím poukazuje na příslušnou judikaturu (rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3430/2011](#), a ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#), a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 8. 2006, ve věci [Rožaňski proti Polsku](#)) a dále na to, že uvedená otázka nebyla dosud řešena v podmínkách aplikace zákona č. 89/2012 Sb. Konstatuje, že se soudy „odmítly zabývat tím, zda popření otcovství matrikového otce je v nejlepším zájmu nezletilého“, když „se omezily v zásadě pouze na zjištění biologického rodičovství a zaštitily se právem nezletilého znát své rodiče“, že „vystavily nezletilého riziku, že pokud bude určeno otcovství otce biologického, nebude tento schopen plnit své povinnosti z rodičovské odpovědnosti, resp. je sice bude schopen plnit, ale na daleko nižší úrovni než otec matrikový“, a že „tak založily situaci, ve které matrikový otec nemá vůči nezletilému prakticky žádné povinnosti, čítaje v to povinnost vyživovací, aniž by učinily jakákoli zjištění, kdy, jak a v jaké kvalitě budou tyto zrušené povinnosti

nahrazeny“. Je přesvědčena, že „v situaci, kdy nezletilý je navíc dítě se specifickými potřebami vyplývajícími z jeho zdravotního stavu, je otázka rodičovských kompetencí obzvláště důležitá a je třeba jí věnovat pečlivou pozornost“. Navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil (a aby bylo zrušeno i rozhodnutí soudu prvního stupně) a věc byla vrácena k dalšímu řízení, zejména ke zkoumání nejlepšího zájmu nezletilého v případě popření otcovství matrikového otce.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. V projednávané věci závisí rozhodnutí odvolacího soudu na vyřešení právní otázky předpokladů pro zahájení řízení o popření otcovství soudem (ex offio) podle ustanovení § 793 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), resp. otázky zřejmého zájmu dítěte ve smyslu tohoto ustanovení. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání matky je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není podstatné.

10. Dovolací soud se již v minulosti ve vztahu k úpravě obsažené v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „zákon o rodině“), zabýval otázkou možnosti popřít otcovství k dítěti i po uplynutí popěrné lhůty, je-li to v jeho zájmu, a povinností soudu zkoumat zájem dítěte na popření otcovství, bylo-li popřeno po lhůtě. Opakovaně přitom uvedl (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [30 Cdo 677/2013](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. [30 Cdo 544/2014](#)), že systém popírání otcovství, tak jak byl stanoven v zákoně o rodině, je výrazem zákonodárcem provedeného vážení právně relevantních zájmů, jež ve vztahu mezi dítětem, matkou a právním otcem, případně i otcem biologickým, existují.

Stanovení lhůty, ve které lze otcovství popřít, je výrazem požadavku právní jistoty a stability rodinných vztahů.

11. Po rekonstrukci soukromého práva byla úprava popírání otcovství přesunuta ze zákona o rodině do o. z. Jakkoliv se stávající právní úprava od dosavadní liší v délce lhůt, které jsou otci i matce k popření otcovství stanoveny, původní koncepce právní úpravy popírání otcovství zůstala zachována. I nadále zákon vychází z totožné koncepce tří domněnek otcovství, na jejichž základě je otcovství stanoveno a systému prekluzivních lhůt pro jeho popření. Systém prekluzivních popěrných lhůt je tedy výrazem systému popírání otcovství tak, jak byl stanoven v zákoně o rodině, je výrazem zákonodárcem provedeného vážení právně relevantních zájmů, jež ve vztahu mezi dítětem, matkou a právním otcem, případně i otcem biologickým, existují. Tento systém je tedy sám o sobě projevem vážení zájmů dítěte, jež nelze redukovat na pouhý požadavek souladu biologického a právního rodičovství, a výrazem požadavku právní jistoty a stability rodinných vztahů.

č. 75

12. Jakkoliv ustanovení umožňující nejvyššímu státnímu zástupci popírat otcovství i po uplynutí popěrných lhůt nebylo do o. z. převzato, nelze přehlédnout, že ani v případě právní úpravy obsažené v o. z. není nemožnost popřít otcovství po uplynutí popěrných lhůt absolutní. Podle ustanovení § 792 o. z. je-li návrh na popření otcovství podán po uplynutí popěrné lhůty, může soud rozhodnout, že zmeškání lhůty promíjí, pokud to vyžadují zájem dítěte a veřejný pořádek. Podle ustanovení § 793 o. z. pak vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte a mají-li být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva, může soud i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství, bylo-li otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů, ale otec dítěte takto určený nemůže být jeho otcem. Zákonodárce tedy i v nové právní úpravě dostatečně zohlednil fakt, že situace každého dítěte je jiná a existují i případy, kdy stabilizace rodinných poměrů po uplynutí standardní popěrné lhůty nemusí být v zájmu dítěte (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. [21 Cdo 5903/2016](#)). Smyslem výjimečného popření otcovství založeného druhou domněnkou (§ 793 o. z.) přitom je zejména to, aby mohly být vytvořeny či obnoveny přirozené vazby mezi dítětem a mužem, který je jeho biologickým, matrikovým i sociálním otcem.

13. V posuzovaném ustanovení § 793 o. z. jsou klíčovými pojmy (kumulativně) zřejmý zájem dítěte a ustanovení zaručující základní lidská práva. Zřejmý zájem dítěte by přitom měl „vyvěrat“ z ustanovení zaručujících základní lidská práva. Za zřejmý zájem dítěte ve věci popření otcovství je třeba považovat zejména situace uznání otcovství mužem, který nepochybně nemůže být otcem dítěte, vedené zřejmými důvody prospívajícími muži, který otcovství uznal, popřípadě též matce, nebo jinými zavrženíhodnými důvody na újmu práva dítěte na zajištění tělesného, citového, rozumového a mravního vývoje a uspořádání osobních poměrů v otázce otcovství. Za zřejmé důvody lze považovat nejen majetkový prospěch, ale např. i možnost legalizace pobytu na určitém území či získání státního občanství. Tyto – a jiné důvody – mají oporu v ustanoveních zaručujících základní lidská práva, ať už v Listině základních práv a svobod či mezinárodních úmluvách chránících přirozenou rodinu, právo na rodinný a soukromý život, nediskriminaci apod. (viz čl. 8 a čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), ale zejména právo dítěte znát svůj původ a žít se svými rodiči, pokud je to možné (viz čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte) [k tomu srov. Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 595].

14. K tomuto ustanovení se vyjádřil rovněž Ústavní soud v nálezu ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. [II. ÚS 1467/18](#), v němž mj. uvedl, že slovní spojení „nemůže být jeho otcem“ v ustanovení § 793 o. z. lze vyložit též tak, že představuje nikoliv odkaz na dobu předpokládanou tzv. druhou domněnkou otcovství (skrz pohlavní styk), nýbrž reálnou nemožnost, což znamená, že je-li to v zájmu dítěte (a nenaruší-li to stabilitu jeho rodinného uspořádání v rozporu s tímto zájmem), může se soud rozhodnout prověřit otcovství prostřednictvím testu DNA, z něhož jediné lze zjistit přesně, zda dotyčný může, či nemůže být otcem dítěte.

15. Taktéž Nejvyšší soud již dříve ve své rozhodovací praxi doporučil (k tomu srov. názor „*obiter dictum*“ vyjádřený v usnesení ze dne 14. 9. 2021, sp. zn. [24 Cdo 3314/2020](#)) a na vyjádřeném názoru i nadále trvá, aby v případech, kdy muž, který o sobě tvrdí, že je otcem dítěte, podá žalobu na určení otcovství, a poté učiní matka dítěte souhlasné prohlášení o určení otcovství s jiným mužem – čímž znemožní v řízení zahájeném domnělým otcem věcně přezkoumat otázku otcovství (neboť nelze určit právního otce dítěte, které již právního otce má) – soudy pečlivě zvažovaly, zda není namístě přistoupit k aplikaci ustanovení § 793 o. z. a zahájit řízení o popření otcovství matrikového otce (jehož otcovství bylo založeno souhlasným prohlášením) z úřední povinnosti, v němž by byla prověřena otázka biologického otcovství. Není přitom důvodu, aby takto soudy nepostupovaly i v projednávaném případě, kdy matka dítěte učinila souhlasné prohlášení o určení otcovství s jiným mužem (řádově jen v měsících) před podáním žaloby na určení otcovství mužem, který tvrdí, že je otcem dítěte (domnělým otcem), a navíc v bezprostřední návaznosti na předchozí sdělení představy domnělého otce o další péči o dítě a o tom, že chce být zapsán do rodného listu dítěte.

16. V odstavci výše citované usnesení Nejvyššího soudu rovněž zmiňuje, že jestliže z okolností učinění souhlasného prohlášení o určení otcovství vyplývá v jednotlivém konkrétním případě účelovost směřující k zabránění věcnému projednání podaného návrhu na určení otcovství domnělým (putativním) otcem, je proto namístě zahájit řízení z úřední povinnosti podle ustanovení § 793 o. z. a nechat testem DNA ověřit biologické otcovství. K situaci, kdy je souhlasné prohlášení učiněno po podání žaloby na určení otcovství srov. též návrh novely zákona č. 301/2000 Sb. (sněmovní tisk č. 593/0, bod 30), v němž se nadto navrhuje znemožnit učinění souhlasného prohlášení o určení otcovství během doby, po niž probíhá řízení o určení otcovství. Dále je zde uvedeno, že by mělo být ustanovení § 793 o. z. interpretováno tak, že při posuzování, zda zřejmý zájem dítěte a naplnění ustanovení zaručujících základní lidská práva vyžadují zahájení řízení o popření otcovství (v němž by bylo zjištěno biologické otcovství) z úřední povinnosti, by soud měl vážit, nakolik je s ohledem na individuální okolnosti konkrétní věci přiměřené nezahájit řízení o popření otcovství. Jestliže jsou dány skutkové okolnosti nasvědčující zneužití souhlasného prohlášení k zabránění možnému úspěchu žaloby putativního otce, který se domáhal určení otcovství, by proto soud neměl podnět k zahájení takového řízení odmítnout pouze z důvodu, že matka s mužem, se kterým učinila souhlasné prohlášení, uvedou, že spolu v rozhodné době pro početí měli intimní styk, a že tedy není vyloučeno, že muž určený souhlasným prohlášením je biologickým otcem dítěte. V rámci posouzení přiměřenosti odepření této procesní cesty podle ustanovení § 793 o. z. putativnímu otci ke zjištění biologické reality a přiznání jeho případných rodičovských práv je nutné totiž akcentovat, že ve zřejmém zájmu dítěte je také to, aby zneužitím souhlasného prohlášení nebyl z jeho života vyloučen biologický otec, který se řádně domáhá svých rodičovských práv, proto by měla být v uvedeném řízení prověřena otázka biologického otcovství testem DNA. Za stejných okolností by měl soud zahájit řízení z úřední povinnosti podle ustanovení § 793

o. z. i tehdy, dozví-li se o nich nikoli podnětem, ale v průběhu jiného řízení, kterým se putativní otec snaží domáhat rodičovských práv ke svému domnělému dítěti (tedy jako v posuzované věci).

17. V projednávané věci bylo z hlediska skutkového stavu mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu nepodléhá, jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř.), že matka jednala s domnělým otcem od početí nezletilého jako s jeho biologickým otcem, všichni spolu až do partnerského rozchodu matky s domnělým otcem žili, i poté se domnělý otec s nezletilým stýkal a rodinu materiálně podporoval až do 6. 1. 2021 (souhlasné prohlášení matky o určení otcovství s jiným mužem), kdy byl domnělý otec de facto zbaven možnosti domáhat se určení svého otcovství, o které již dříve usiloval.

č. 75

18. Z uvedeného proto vyplývá, že situace v posuzovaném případě je do určité míry specifická v tom, že biologický otec po určitou dobu s matkou a nezletilým sdílel domácnost a (nade vše pochybnost) si již utvořil citové pouto s nezletilým [srov. obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2021, sp. zn. [24 Cdo 1679/2020](#), který poukazuje na (v tomto ohledu) zásadní odlišnost od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#), citovaného taktéž v dovolání matky v projednávané věci]. Pokud mezi otcem a dítětem došlo k vytvoření citových vazeb, spadají tyto pod ochranu rodinného života podle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.). Nakonec i ve zprávě o průběhu asistovaných kontaktů ze dne 26. 5. 2023 se podává, že „setkávání nezletilého s biologickým otcem probíhá poklidně, hrají si“ (č. l. 40 spisu sp. zn. O P 281/2022, vedeného Okresním soudem v Pardubicích ve věci úpravy styku s nezletilým). Právě vzhledem k tomu, že biologický otec podal i návrh na úpravu styku s nezletilým podle ustanovení § 927 o. z., vyloučený k samostatnému řízení (v němž bylo zatím usnesením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 2. 2023, č. j. O P 281/2022-17, nařízeno předběžné opatření, podle kterého je J. D. oprávněn se stýkat s nezletilým za asistence pracovníků organizace Nomia, z. ú., v sídle organizace každý lichý kalendářní týden v pondělí od 16:00 do 18:00 hod. počínaje dnem 13. 3. 2023), je patrné, že otázka udržování vztahů mezi dítětem a jeho biologickým otcem bude z hlediska nejlepšího zájmu dítěte ještě posuzována, a to nejen v řízení podle ust. § 927 o. z., ale i při řešení otázky, v péči kterého z rodičů (s určením vyživovací povinnosti rodiče druhého) bude nezletilý nadále, o niž se v předmětném řízení o popření otcovství jiného muže nejedná. Dovolací námitky matky ohledně nedostatečného zkoumání nejlepšího zájmu dítěte soudy (zejména s ohledem na jeho komplikovaný zdravotní stav a absenci náhrady za „povinnosti, čítaje v to povinnost vyživovací“, které byly dosud plněny matrikovým otcem) již z tohoto důvodu nemohou být opodstatněné. Nadto, ačkoliv dítě samotné není aktivně legitimováno k návrhu podle § 793 o. z., je jeho zájem reprezentován kolizním opatrovníkem, který se v řízení v obou stupních konzistentně vyjadřoval pro popření otcovství matrikového otce.

19. Navíc je zřejmé, že při svém rozhodování o tom, zda jsou v daném případě dány předpoklady pro zahájení řízení o popření otcovství soudem (ex offio) podle ustanovení § 793 o. z., odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně), jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku, náležitě zohlednil všechny výše popsané skutečnosti a okolnosti konkrétního případu, zabýval se zájmem dítěte „v mantinelech“ řízení o popření otcovství a důvodně akcentoval zřejmý zájem dítěte znát svého biologického rodiče (a v konečném důsledku také zájem na tom,

aby souhlasným prohlášením matky o určení otcovství s jiným mužem nebyl z jeho života vyloučen biologický otec, který se řádně domáhá svých rodičovských práv).

20. S ohledem na výše uvedené lze uzavřít, že napadený rozsudek odvolacího soudu je věcně správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání matky podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 76

Přenechávání bytu třetím osobám (např. prostřednictvím internetových platforem typu Airbnb) pro krátkodobé ubytování je porušením povinnosti nájemce řádně užívat byt v souladu s nájemní smlouvou a může být důvodem výpovědi nájmu podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z. To platí i v případě, přenechává-li byt třetím osobám k jiným účelům než k bydlení jeho podnájemce.

Výpověď z nájmu bytu

§ 2216 o. z., § 2288 odst. 1 písm. a) o. z.

č. 76

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2023, sp. zn. [26 Cdo 2128/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:26.CDO.2128.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. 17 Co 57/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se domáhal určení, že je neoprávněná výpověď ze dne 24. 8. 2020 (dále jen „Výpověď“), již mu dala původně žalovaná (Kooprativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group – dále též jen „původně žalovaná“) z nájmu „bytové jednotky č. 3, umístěné v 6. nadzemní podlaží budovy čp. 1 v ulici C. v P.“ (dále jen „Byt“).

2. Obvodní soud pro Prahu 1 (soud prvního stupně) nejprve k návrhu žalobce usnesením ze dne 4. 10. 2022, č. j. 65 C 248/2020-85, připustil (podle § 107a odst. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „o. s. ř.“), aby na místo původně žalované vstoupila do řízení (jako žalovaná) společnost AB Modřice, a.s. (současná vlastnice Bytu). Poté rozsudkem ze dne 11. 10. 2022, č. j. 65 C 248/2020-99, zamítl žalobu a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

3. Zjistil, že žalobce jako nájemce a původně žalovaná jako pronajímatelka uzavřeli dne 3. 11. 2009 smlouvu o nájmu Bytu na dobu neurčitou (dále jen „Smlouva“). Podle čl. I odst. 3 Smlouvy měl být předmět nájmu užíván výlučně pro bytové účely v souladu s určeným účelem užívání budovy. Smlouva obsahovala rovněž ujednání, podle něž byl nájemce oprávněn přenechat Byt nebo jeho část do podnájmu jiné osobě (čl. III Smlouvy). E-mailem z 15. 4. 2020 požádal žalobce původně žalovanou o prominutí (resp. odpuštění) nájmeného z Bytu (a dalšího bytu z celkem čtyř bytů v budově, jež od ní měl v pronájmu) s účinností od začátku dubna 2020, a to „vzhledem k aktuální situaci ohledně uzavření hranic, a tudíž nemožnosti ubytování turistů“. Původně žalovaná na tento e-mail reagovala nabídkou odpuštění nájmeného po dobu platnosti opatření k uzavření státních hranic, nejdéle však do 31. 7. 2020, s tím, že ale současně žádá o podpis dodatků, jimiž by byla změněna účinnost nájemních smluv

„ke dni 30. 6. 2021“; takto podmíněnou nabídku žalobce odmítl. Dne 18. 8. 2020 uskutečnila původně žalovaná (její zástupci) prohlídku Bytu, z níž byl pořízen záznam, podle něhož byl v Bytě zjištěn zastaralý topný systém, nízký tlak vody v koupelně a kuchyni, postříkaná zeď a odřená podlaha. Následně dopisem z 24. 8. 2020 žalobci nájem Bytu vypověděla. Výpověď odůvodnila mimo jiné tím, že Byt je užíván v rozporu se Smlouvou i se zákonem k podnikatelským účelům, a sice ke „krátkodobému ubytování turistů za účelem dosažení zisku“, což mělo vyplynout z již zmíněného žalobcova e-mailu z 15. 4. 2020, a dále také z inzerátů uveřejněných na webových stránkách booking.com a agoda.com, jakož i z prohlídky bytu uskutečněné dne 18. 8. 2020. Výpověď výslovně opřela o ustanovení § 2288 odst. 1 písm. a) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“, resp. „o. z.“), a návazně v jejím textu uvedla, že ji dává žalobci pro hrubé porušení jeho povinností nájemce, a to s tříměsíční výpovědní dobou, která počínala běžet od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, kdy mu byla Výpověď doručena (Výpověď byla žalobci doručena dne 27. 8. 2020); současně jej poučila o právu vznést proti ní námitky a navrhnout, aby její oprávněnost přezkoumal soud.

č. 76

4. Na tomto skutkovém základě soud prvního stupně především dovedl, že na základě Smlouvy svědčil žalobci chráněný nájem bytu, na nějž je v současné době nutno aplikovat ustanovení § 2235 a násl. o. z. Poté shledal, že Výpověď obsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti (§ 2286 odst. 1 a 2 o. z.) a je oprávněná (důvodná), neboť žalobce neužíval Byt ke sjednanému účelu (uspokojování bytových potřeb), nýbrž jej „přenechával (...) ke krátkodobému pronájmu turistům“, jak o tom vypovídá zejména jeho e-mail z 15. 4. 2020. Na tom nic nemění ani okolnost, že Smlouva umožňovala nájemci podnajívat Byt třetí osobě, jelikož stále musel být zachován účel pronájmu, tj. uspokojování bytových potřeb. Podle jeho názoru tudíž byl naplněn ve Výpovědi uplatněný výpovědní důvod podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z., neboť užívání Bytu pro potřeby krátkodobého ubytování turistů za účelem dosažení zisku (tedy v podstatě k podnikatelské činnosti) odporuje sjednanému účelu nájmu a lze je pokládat za hrubé porušení povinností nájemce, na něž dopadá citované ustanovení. Soud prvního stupně se dále zabýval otázkou, zda nedostatek předchozího upozornění nájemce na jeho závadné chování nezakládá rozpor Výpovědi s dobrými mravy. Na tuto otázku přitom odpověděl záporně s odůvodněním, že zákaz krátkodobého ubytování turistů vyplýval již ze samotné formulace Smlouvy, a nebyl zde proto důvod pro výslovné, další upozorňování žalobce na rozpor jeho jednání se smluvními podmínkami. Za této situace žalobu zamítl.

5. K odvolání žalobce Městský soud v Praze (soud odvolací) rozsudkem ze dne 30. 3. 2023, č. j. 17 Co 57/2023-147, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

6. Ztotožnil se se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a za správné pokládal i jeho právní posouzení věci. Ve shodě s ním tak zejména dovedl, že v posuzované věci byl naplněn uplatněný výpovědní důvod podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z., neboť žalobce neužíval Byt k bydlení, nýbrž k podnikatelské činnosti spočívající v poskytování krátkodobého ubytování cizincům. V této souvislosti – s odkazem na nález Ústavního soudu z 12. 3. 2001, sp. zn. [II. ÚS 544/2000](#), a rozsudek Městského soudu v Praze z 19. 8. 2021, sp. zn. [6 Af 20/2020](#) – vysvětlil, že potřeba bydlení nespočívá jen v přenocování, ale v celém komplexu zajišťování potřeb člověka v jeho materiální i duševní rovině. Takto definovanou potřebu bydlení však

nejsou služby typu Airbnb, jež žalobce v Bytě provozoval, způsobilé saturovat, jelikož jejich prostřednictvím se uspokojuje potřeba pouhého krátkodobého ubytování, nikoli bydlení; proto je nutné tyto služby klasifikovat jako služby ubytovací ve smyslu § 2326 o. z. Vzhledem ke zjištěným okolnostem případu přitom neměl žádných pochyb o tom, že právě v těchto službách žalobce podnikal. Dále zdůraznil, že byť ve Výpovědi použitý výpovědní důvod mohl odůvodnit i dání výpovědi bez výpovědní doby podle § 2291 o. z. (pro porušení povinností nájemce zvláště závažným způsobem), záleželo jen na původně žalované (pronajímatelce), podle kterého zákonného ustanovení nájem Bytu vypoví (k tomu odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu z 11. 10. 2018, sp. zn. [26 Cdo 4872/2017](#)). Uzavřel, že dala-li tedy žalobci Výpověď postupem podle ustanovení § 2288 odst. 1 písm. a) o. z., nemusela jej nejprve vyzvat ke sjednání nápravy; splnění uvedené podmínky totiž zákon vyžaduje toliko v případě výpovědi bez výpovědní doby (§ 2291 o. z.), o niž v souzené věci nešlo. V této souvislosti zároveň pokládal za neopodstatněnou žalobcovu námitku, že bez předchozí výzvy k nápravě ovšem pro něj byla Výpověď překvapivá. Podle názoru odvolacího soudu tomu tak být nemohlo už proto, že žalobce od počátku věděl, že Byt má sloužit k bydlení, a současně mohl očekávat vypovězení nájemního poměru i se zřetelem k tomu, že původně žalovaná mu již dříve dala najevo, že chce nájem Bytu ukončit (v minulosti mu neúspěšně navrhovala jeho zánik dohodou). Proto zamítavý rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

č. 76

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dovolatel) dovolání, jehož přípustnost opřel o ustanovení § 237 o. s. ř. a které odůvodnil zejména tím, že napadený rozsudek závisí na vyřešení tam uvedených otázek, z nichž některé nebyly dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešeny a některé vyřešil odvolací soud v rozporu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu; současně zastával také stanovisko, že napadený rozsudek závisí i na vyřešení otázky, která by měla být dovolacím soudem posouzena jinak. Nesouhlasil především s názorem, že ubytování zprostředkované skrze platformy typu Airbnb nemůže uspokojit potřebu bydlení v celém jejím rozsahu. Měl za to, že uvedený názor vychází z rigidního pojetí bydlení a přehlíží aktuální trendy v této oblasti jako je např. tzv. digitální nomádství. Podle jeho mínění ve skutečnosti není žádný důvod nepřipustit, aby za účelem uspokojení bytové potřeby byla uzavřena i (pod)nájemní smlouva sjednaná na dobu pouze několika týdnů. Rovněž zdůraznil, že opakovaně v řízení uváděl, že v posledních letech před dáním Výpovědi v Bytě bydlela dlouhodobá podnájemkyně a že to byla ona, kdo v určitém období trvání Smlouvy přenechával byt i ke krátkodobému bydlení dalším osobám, včetně turistů. Podle jeho mínění mu tudíž nelze důvodně vytýkat, že užíval Byt k podnikatelským účelům, navíc za situace, kdy ani nedisponuje příslušným podnikatelským oprávněním. Zastával také názor, že skutečnost, že Byt sloužil nejen ke klasickému uspokojování bytových potřeb dlouhodobým způsobem, ale i k „bydlení“ přes platformy typu Airbnb, nemůže mít za následek automatický nástup práva pronajímatele vypovědět nájemní poměr, aniž by se blíže zkoumaly okolnosti konkrétního případu. Podotkl, že v této souvislosti nelze ani opomenout, že původně žalovaná o občasném poskytování Bytu ke krátkodobému ubytování dalším osobám věděla a souhlasila s ním, jak dokazuje i jejich vzájemná korespondence (v tomto ohledu příkladmo odkázal na svůj e-mail z 15. 4. 2020). Výpověď tak byla pro něj překvapivá, což zde platí o to více, že na možnost ukončení nájemního poměru z důvodu užívání Bytu v rozporu s dohodnutým účelem nebyl nikdy upozorněn. Vyjádřil přesvědčení, že uvedená překvapivost Výpovědi spolu

s její účelovostí, na niž usuzoval z – již dříve tvrzené – dlouhodobé snahy žalované ukončit mu nájem Bytu, pak zakládá její rozpor s dobrými mravy, popř. vypovídá o zjevném zneužití práva původně žalovanou (§ 2 odst. 3 a § 8 o. z.). K tomu odkázal na ustálenou rozhodovací praxi dovolacího soudu, s níž však současně polemizoval potud, že v případech zvláště závažného porušení povinnosti, kdy lze jako v této věci bez problémů závadné chování odstranit, je podle něj nespravedlivé nevyžadovat předchozí zaslání výzvy nájemci k odstranění závadného stavu a umožnit pronajímateli bez dalšího vypovědět nájem bytu podle § 2288 o. z. s tříměsíční výpovědní dobou. Proto se též domníval, že dospěl-li odvolací soud k závěru, že se dopustil užívání Bytu v rozporu s účelem nájmu, měl aplikovat ustanovení § 2291 o. z. a vyžadovat splnění povinnosti předchozí výzvy pronajímatele k nápravě. Dodal, že v reakci na výpověď z nájmu navíc zajistil, aby se do budoucna Byt podnájímal výhradě jen dlouhodobým zájemcům, tj. napravil případné závadné jednání, pro které mu byla Výpověď primárně dána. K tomu však soudy nižších stupňů nijak nepřihlédly i přes to, že – jak se domníval – chování nájemce po doručení výpovědi je pro výsledek řízení rovněž podstatné (v tomto směru poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. [26 Cdo 2000/2008](#)). Závěrem oběma soudům rovněž vytkl, že jejich rozhodnutí jsou (z tam uvedených příčin) nepřezkoumatelná. Navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky obou soudů a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně. Do textu dovolání zároveň vtělil návrh na odklad právní moci napadeného rozsudku odvolacího soudu.

8. Žalovaná ve vyjádření k dovolání vyvracela správnost použitých dovolacích námitek a navrhla, aby dovolání bylo odmítnuto, příp. zamítnuto. Vedle toho navrhla, aby byl zamítnut rovněž dovolatelův návrh na odklad právní moci napadeného rozhodnutí.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) předně shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.).

10. Dovoláním nebyla zpochybněna správnost právního závěru, že mezi účastníky byla dne 3. 11. 2009 platně uzavřena smlouva o nájmu bytu na dobu neurčitou (§ 685 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, dále jen „obč. zák.“).

11. Námitka dovolatele, že odvolací soud při výkladu Smlouvy nepřihlédl k tomu, co projevu vůle (jejímu uzavření) předcházelo, ani k praxi zavedené mezi stranami, přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá. I když se nájem od 1. 1. 2014 řídí ustanoveními § 2235 a násl. o. z., vznik nájmu, jakož i práva a povinnosti vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se posuzují podle dosavadních právních předpisů (§ 3074 odst. 1 o. z.). To znamená, že s ohledem na datum uzavření Smlouvy, je třeba její výklad učinit podle dosavadních předpisů. Proto vycházel-li odvolací soud při výkladu Smlouvy z jejího textu (§ 35 odst. 2 obč. zák.), neodchýlil se od konstantní judikatury (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu z 22. 8. 2001, sp. zn. [25 Cdo 1569/99](#), z 18. 12. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1116/2001](#), z 31. 5. 2007, sp. zn. [29 Odo 59/2003](#), z 13. 8. 2008, sp. zn. [26 Cdo 1720/2008](#), uveřejněný pod č. 75/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Ve Smlouvě je výslovně uvedeno, že předmět nájmu bude užíván výlučně pro bytové účely v souladu s určeným účelem užívání budovy. Odkaz dovolatele na rozsudek Nejvyššího soudu z 22. 1. 2020, sp. zn. [26 Cdo 3501/2019](#),

není přílehlavý, neboť v něm dovolací soud posuzoval nájemní smlouvu uzavřenou dne 1. 1. 2015 a (ne)platnost jejího dodatku pro nedodržení dohodnuté formy právního jednání. V projednávané věci však uzavření dodatku ke Smlouvě nebylo tvrzeno, tím méně pak prokázáno.

12. Rovněž otázku, zda Výpovědi měla předcházet výzva k nápravě (ve smyslu § 2291 odst. 3 o. z.), posoudil odvolací soud v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Již v rozsudku z 18. 1. 2017, sp. zn. [26 Cdo 4249/2016](#), uveřejněném pod č. 75/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož nájemci, který porušuje své povinnosti zvláště závažným způsobem, lze dát výpověď z nájmu bytu nejen podle § 2291 o. z., nýbrž i podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z. V případě výpovědi podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z. (o níž šlo v souzené věci) zákon nestanoví pro platnost výpovědi podmínku předchozí výzvy k odstranění závadného chování (protiprávního stavu); k oprávněnosti výpovědi je jen třeba, aby porušení povinnosti trvalo ke dni doručení výpovědi. K tomuto závěru se Nejvyšší soud přihlásil dále např. v rozsudcích z 11. 10. 2018, sp. zn. [26 Cdo 4872/2017](#), s nímž v dovolání polemizoval dovolatel, z 13. 12. 2017, sp. zn. [26 Cdo 4848/2016](#), z 12. 12. 2018, sp. zn. [26 Cdo 1727/2018](#), či z 21. 7. 2021, sp. zn. [26 Cdo 266/2021](#). Jde tedy o dlouhodobě ustálenou rozhodovací praxi, s níž dovolatel sice nesouhlasí, neuvádí však žádnou relevantní argumentaci, která by mohla odůvodnit postup podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích). Poukazuje pouze na skutečnost, že mnozí nájemci si teprve na základě výzvy uvědomí, že jejich jednání může mít za následek výpovědní důvod. Jak ale uvedl Nejvyšší soud v již citovaném rozsudku sp. zn. [26 Cdo 4872/2017](#), bylo-li by dání výpovědi podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z. bez předchozí výzvy pro nájemce překvapivé (což u zvláště závažného porušení jeho povinností bude evidentně výjimečná situace), mohl by soud k této okolnosti přihlédnout při úvaze, zda výpověď není v rozporu s dobrými mravy, popř. zda nejde o zjevné zneužití práva (§ 2 odst. 3 a § 8 o. z.). Dovolací soud proto neshledal důvod se od citované rozhodovací praxe odchýlit (jak navrhoval dovolatel), tudíž ani pro řešení shora uvedené otázky nemůže být dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř.

13. Dovolání není přípustné (ve smyslu § 237 o. s. ř.) ani pro posouzení otázky rozporu Výpovědi s dobrými mravy, popř. zjevného zneužití práva. Soudní praxe je ustálena v názoru, že otázku souladu výpovědi pronajímatele z nájmu bytu s dobrými mravy posuzuje soud v rámci úvahy o její neplatnosti (§ 580 o. z.). Soud i bez návrhu přihlédne k neplatnosti právního jednání (výpovědi), které se zjevně příčí dobrým mravům (§ 588 o. z.); závěr o (ne)platnosti pro rozpor výpovědi s dobrými mravy je přitom třeba učinit po pečlivé úvaze, v jejímž rámci musí být zváženy jak důvody na straně nájemce, tak pronajímatele. Právně významné budou pouze skutečnosti, které byly objektivně dány v době, kdy pronajímatel uvedené právní jednání (výpověď z nájmu bytu) doručil nájemci; okolnosti nastalé po tomto okamžiku nelze při tomto právním posouzení zohledňovat (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu z 21. 9. 2017, sp. zn. [26 Cdo 5679/2016](#), či opětovně z 12. 12. 2018, sp. zn. [26 Cdo 1727/2018](#)). Dovolatelův odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu z 26. 8. 2010, sp. zn. [26 Cdo 2000/2008](#), je nepřipadný, neboť se vztahoval ještě k řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, upravenému v ustanovení § 711 obč. zák., tedy k řízení, o něž v posuzovaném případě nejde a jež bylo založeno na zcela odlišné koncepci, než na které je postaveno řízení o přezkum oprávněnosti výpovědi z nájmu bytu, zakotvené nyní v ustanovení § 2290 o. z.

V projednávané věci odvolací soud při právním posouzení věci zvážil všechny podstatné okolnosti případu a nelze mu úspěšně vytýkat, že neshledal Výpověď žalované neplatnou (a tudíž neoprávněnou) pro rozpor s dobrými mravy (či z důvodu zneužití práva). Jeho úvaha, že za situace, kdy nájemce užíval Byt v rozporu se smluvními ujednáními k účelům jiným než k bydlení, nemohl být Výpovědí překvapen, není zjevně nepřiměřená a právě jen v případě její zjevné nepřiměřenosti by ji bylo možné v dovolacím řízení zpochybnit (srov. např. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu z 29. 5. 2013, sp. zn. [26 Cdo 652/2013](#), uveřejněného pod č. 7/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Ostatní okolnosti zmíněné v dovolání, i kdyby byly dány, pak nejsou způsobilé odůvodnit závěr o rozporu Výpovědi s dobrými mravy (resp. o zjevném zneužití práva) dílem proto, že nastaly (měly nastat) až po jejím doručení dovolateli (nájemci), a dílem proto, že nepřeváží nad okolnostmi na straně žalované, zejména nad jejím zájmem, aby Byt byl užíván jen k účelu, k němuž byl dovolateli pronajat (tj. k bydlení). Jinak řečeno, co do řešení otázky rozporu Výpovědi s dobrými mravy (resp. zjevného zneužití práva) je napadené rozhodnutí v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Dovolání je však přípustné pro vyřešení otázky, zda přenechávání bytu nájemcem třetím osobám prostřednictvím platform typu Airbnb ke krátkodobému ubytování představuje jeho užívání v rozporu s účelem nájmu bytu a je hrubým porušením povinnosti nájemce vyplývající z nájmu [§ 2288 odst. 1 písm. a) o. z.], neboť tato otázka, na jejímž posouzení rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena.

15. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden; přitom je vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil. Z ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. vyplývá povinnost dovolacího soudu přihlídnout k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

16. Posléze uvedené vady uplatnil dovolatel námitkou, že rozhodnutí obou soudů jsou nepřezkoumatelná. Vytýkanou vadou však řízení netrpí, neboť rozsudky soudů nižších stupňů splňují náležitosti odůvodnění rozsudku stanovené v § 157 o. s. ř. (ve spojení s § 211 o. s. ř., jde-li o rozsudek odvolacího soudu) a dovolatelem tvrzené nedostatky jejich odůvodnění nebyly – podle obsahu jeho odvolání a dovolání – na újmu uplatnění jeho práv (srov. rozsudek Nejvyššího soudu z 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněný pod č. 100/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Pro úplnost lze dodat, že vychází-li potvrzující rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé z týchž skutkových a právních závěrů jako rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (jako tomu je v projednávané věci), pak se požadavkům kladeným na obsah odůvodnění takového rozhodnutí odvolacího soudu ustanovením § 157 odst. 2 o. s. ř. nikterak neprotiví, jestliže odvolací soud (byť i v reakci na námítky odvolatele) omezí své závěry na prosté přitakání správnosti skutkových závěrů a právního posouzení věci soudem prvního stupně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. [29 Cdo 2960/2011](#)). Dovolatel také namítal, že „se nemůže ubránit dojmu, že celá věc byla posouzena ve prospěch žalované i proto, že žalovanou zastupuje advokátní kancelář založená JUDr. Pavlem Rychetským“, ale v průběhu řízení ani v dovolání neuvedl žádné konkrétní

skutečnosti, pro něž má za to, že by některý ze soudců měl být z projednávání a rozhodování věci vyloučen. Je přitom na účastníkovi soudního řízení, aby takovou námitku uplatnil bezprostředně poté, co skutečnosti je odůvodňující se mu staly známy (srov. náleží Ústavního soudu z 29. 5. 1997, sp. zn. [III. ÚS 230/96](#)).

17. V projednávané věci jde o výpovědní důvod podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z., podle něhož pronajímatel může vypovědět nájem na dobu určitou nebo neurčitou v tříměsíční výpovědní době, poruší-li nájemce hrubě svou povinnost vyplývající z nájmu.

18. Obsahově shodný výpovědní důvod byl upraven již v § 711 odst. 1 písm. d) obč. zák. [s účinností od 30. 3. 2006 šlo o § 711 odst. 2 písm. b)]. Citované ustanovení Nejvyšší soud opakovaně vyložil tak, že je sankční povahy, protože jeho cílem je postihnout nájemce za porušení jeho povinností vyplývajících z nájemního vztahu, a to v případě, že toto porušení dosáhne takové intenzity, že je lze posoudit jako „hrubě“. Zda jde o hrubé porušení povinnosti, je vždy věcí konkrétního posouzení, tj. jde o otázku právní, jež je řešena na základě konkrétních skutkových zjištění učiněných soudem. Za takovéto porušení povinnosti lze považovat také užívání bytu k jiným účelům než k bydlení (srov. rozsudky Nejvyššího soudu z 31. 1. 2001, sp. zn. [26 Cdo 1846/2000](#), a z 31. 5. 2001, sp. zn. [26 Cdo 2836/99](#); ústavní stížnosti podané proti těmto rozhodnutím byly odmítnuty usneseními Ústavního soudu z 30. 8. 2001, sp. zn. [IV. ÚS 230/01](#), a z 15. 1. 2001, sp. zn. [II. ÚS 495/01](#)).

19. Od takto nastavených právních názorů není důvod se odchýlit ani v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014. I když občanský zákoník na rozdíl od předchozí právní úpravy již neobsahuje výslovné ustanovení o tom, že nájem bytu je chráněn (§ 685 odst. 3 obč. zák.), práva nájemce (§ 2235 o. z.) jsou nadále chráněna relativně kogentní úpravou a tato ochrana se projevuje mimo jiné i tím, že pronajímatel může nájem vypovědět jen ze zákonem stanovených důvodů (§ 2288 a § 2291 o. z.). Na druhou stranu zákon stanoví nájemci povinnosti, jejichž porušení může znamenat naplnění výpovědního důvodu, a jednou z nich je i povinnost nájemce užívat byt řádně v souladu s nájemní smlouvou (§ 2255 o. z.). Ustanovení § 2291 odst. 2 o. z. výslovně stanoví, že porušení této povinnosti (dosáhne-li takové intenzity, že je lze posoudit jako zvláště závažné) může být důvodem pro výpověď nájmu bez výpovědní doby, tím spíše pak může být i důvodem pro výpověď s výpovědní dobou ve smyslu § 2288 odst. 1 písm. a) o. z.

20. Takovým porušením povinnosti je i přenechávání bytu třetím osobám prostřednictvím platformy typu Airbnb. Je tomu tak proto, že předpokladem ochrany nájemce je, že pronajatý byt či dům užívá k „zajištění bytových potřeb“ (§ 2235 odst. 1 o. z.). Uvedený pojem občanský zákoník sice blíže nedefinuje, ale již v minulosti např. Ústavní soud v nálezu ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. [II. ÚS 544/2000](#) (na nějž odkázal též odvolací soud), vysvětlil, že současná potřeba bydlení (bytová potřeba) nespočívá „pouze v přenocování, ale v celém komplexu zajišťování potřeb člověka v jeho materiální i duševní rovině“. K uvedenému pojetí bytové potřeby se posléze přihlásil také Nejvyšší soud, a to nejnověji v rozsudku z 9. 6. 2020, sp. zn. [26 Cdo 3623/2019](#), který se vztahuje již k právní úpravě účinné od 1. 1. 2014.

21. Právní úprava obsažená v § 2235 o. z. výslovně vyjímá z dosahu své působnosti, a tedy nepovažuje za bydlení (uspokojení bytové potřeby), případy pronájmu bytu nebo domu „k rekreaci nebo jinému zjevně krátkodobému účelu“ (§ 2235 odst. 2 o. z.). Podle důvodové zprávy jde typicky např. o rekreační nebo prázdninové pobyty (tzv. letní byty) nebo nájmy bytů

za účelem dočasného ubytování studentů v univerzitním městě nebo k zajištění několikaměsíční stáže odborníka apod. Pro tyto případy je charakteristické, že nájemce si nepronajímá prostor za účelem uspokojování bytových potřeb, ale pouze za účelem ubytování (§ 2326 a násl. o. z.). Bytovou potřebu uspokojuje jinak (domov má jinde). Úprava nájmu bytu a domu se v takovém případě nepoužije [srov. Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014), 1. vydání, 2014, s. 337–346]. Důvodem je nepochybně i zájem na stabilitě nájemního bydlení, jež si žádá – na rozdíl od pronájmů pouze ke krátkodobým účelům – nejen zvýšenou ochranu nájemce, ale také specifickou právní úpravu, jako např. úpravu následků smrti nájemce podle § 2279 a násl. o. z., která u krátkodobých pronájmů postrádá smysl.

22. Lze proto uzavřít, že přenechává-li nájemce pronajatý byt třetím osobám k rekreaci nebo jiným zjevně krátkodobým účelům, užívá ho k jinému účelu než k bydlení (zajištění bytových potřeb), porušuje tím své povinnosti nájemce bytu a dosáhne-li (zejména vzhledem k rozsahu takového nedovoleného způsobu užívání, jeho negativním dopadům na ostatní obyvatele v domě apod.) toto porušení takové intenzity, že ho lze hodnotit jako „hrubé“, může mu pronajímatel nájem bytu vypovědět podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z.

23. Odpovídá-li nájemce pronajímateli i za jednání osoby, které umožnil pronajatý byt užívat (§ 2216 o. z.), platí uvedený závěr i v případě, že pronajatý byt přenechával třetím osobám k jiným účelům než k bydlení jeho podnájemce. Na tom pak nic nemění ani okolnost, že nájemce měl k podnájímání bytu třetím osobám pronajímatelův (paušální) souhlas; dotčený souhlas totiž nezabývá nájemce povinnosti užívat byt řádně v souladu s nájemní smlouvou, tedy ani povinnosti užívat jej pouze k účelu, k němuž mu byl přenechán, tj. k zajištění bytových potřeb. Ostatně stejný názor zastávala i judikatura přijatá k výkladu předchozí právní úpravy (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu z 26. 8. 2004, sp. zn. [26 Cdo 1075/2003](#)).

24. Pro úplnost dovolací soud dodává, že v projednávané věci nelze vycházet ze závěrů dovolatelem zmíněného usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. [26 Cdo 4134/2018](#). Předně jde o usnesení, kterým bylo dovolání odmítnuto a které tudíž meritorně neřeší žádnou otázku hmotného či procesního práva, nadto se týká situace, kdy formulace výpovědi ani zjištěné skutečnosti nenavštěvovaly tomu, že by výpovědním důvodem mělo být poskytování krátkodobých podnájmů.

25. Podle zjištěných okolností případu požádal dovolatel e-mailem z 15. 4. 2020 původně žalovanou o prominutí (odpuštění) nájemného z Bytu s účinností od začátku dubna 2020, a to „vzhledem k aktuální situaci ohledně uzavření hranic, a tudíž nemožnosti ubytování turistů“. Touto žádostí dal zřetelně najevo, že Byt neslouží k bydlení, ale je využíván jako zdroj příjmů, jež dovolatel získává (lhostejno, zda přímo nebo zprostředkovaně plněním od podnájemkyně) od specifické kategorie zájemců (turistů) o zjevně krátkodobé ubytování (ubytování k rekreačním účelům), nikoli (dlouhodobé) bydlení, a kterých se mu dostává v množství, jež minimálně pokryje úhradu sjednaného (měsíčního) nájemného. Za tohoto stavu je namístě vycházet z úvahy, že v posuzovaném případě byl Byt přinejmenším v řádu jednotek měsíců užíván k jiným účelům než k bydlení (ke krátkodobým pobytům turistů) a že tento způsob jeho využití byl pro dovolatele účelem dominantním.

26. Jestliže tedy odvolací soud v souzené věci dovodil, že byl naplněn ve Výpovědi uplatněný výpovědní důvod podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z., je jeho právní posouzení věci správné,

neboť užíváním Bytu k jinému účelu než k bydlení, dovolatel porušil svou povinnost nájemce uloženou mu ustanovením § 2255 odst. 1 o. z. a toto porušení dosáhlo (vzhledem k rozsahu ubytovacích služeb provozovaných v Bytě) takové intenzity, že je lze posoudit jako „hrubé“. S přihlédnutím k uplatněným dovolacím námitkám pak lze jen dodat, že pro účely posouzení, zda byl naplněn uplatněný výpovědní důvod podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z., nebylo podstatné, zda činnost dovolatele provozovaná v Bytě byla podnikáním ve smyslu § 420 odst. 1 o. z.; rozhodující je, že skutkový stav věci byl objasněn v dostatečném rozsahu, aby umožňoval posoudit též intenzitu vytýkaného porušení dovolatelovy povinnosti nájemce, a že dovoloval přijmout závěr, že toto porušení požadované (hrubé) intenzity dosáhlo.

27. Z vyložených důvodů Nejvyšší soud – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – dovolání rozsudkem (§ 243f odst. 4 věta před středníkem o.s.ř.) zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

28. S přihlédnutím k závěrům vyplývajícím z nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3425/16](#), Nejvyšší soud za situace, kdy přikročil k rozhodnutí o samotném dovolání v přiměřené lhůtě, již samostatně nerozhodoval o návrhu na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.

č. 77

Povinnosti hradit újmu způsobenou zvláštní povahou provozu dopravy či dopravního prostředku se může provozovatel zprostit (§ 2927 odst. 2 o. z.), byl-li škodlivý účinek vyvolán okolnostmi, které nemají původ v provozu (například živelními událostmi, jejich důsledky extrémně působícími vůči vozidlu nebo s provozem nesouvisejícími jevy uvnitř dopravního prostředku), prokáže-li zároveň, že těmto okolnostem nemohl předejít a eliminovat jejich působení na provoz vozidla.

Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků

§ 2927 odst. 2 o. z.

č. 77

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2023, sp. zn. [25 Cdo 154/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:25.CDO.154.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 9. 2022, sp. zn. 36 Co 153/2022, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 18. 2. 2022, sp. zn. 14 C 99/2021, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 9 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 18. 2. 2022, č. j. 14 C 99/2021-87, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení 42.105 Kč s příslušenstvím a 332.223 Kč s příslušenstvím, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Ve sporu o náhradu za bolest a za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti vyšel ze zjištění, že žalobkyně utrpěla dne 20. 3. 2018 újmu na zdraví v přední části prvního vozu tramvajové soupravy, jejímž vlastníkem a provozovatelem byla žalovaná. K úrazu došlo tak, že žalobkyně po nástupu do vozu došla k sedadlu určenému pro invalidy a muže zde sedícího požádala o uvolnění místa. V tu chvíli se jednou rukou držela horizontálního madla na horním okraji sedadla a ve druhé ruce držela dvojici vycházkových (trekových) holí, které nepravidelně používá jako pomůcku při chůzi. V okamžiku, kdy muž uvolňoval žalobkyni místo k sezení, se řidič s tramvají rozjel, žalobkyně upadla na zadní část těla a utrpěla zlomeninu křížové kosti a bolesti v bederní krajině. Rychlost tramvaje po rozjetí dosáhla nejvýše 9 km/h po 1,9 sekundách, přičemž zrychlení v této době dosáhlo 1,31 m/s, když maximální možné kladné zrychlení vozu je stanoveno na 1,8 m/s. Nejvyšší dovolená rychlost v místě činila 50 km/h, rozjezd tramvaje byl obvyklý. Po právní stránce soud dovodil, že žalobkyni jako cestující vznikla za přepravy újma na zdraví, jejíž náhrada se podle § 2554 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), řídí ustanovením § 2927 o. z., které upravuje tzv. objektivní odpovědnost dopravce za škodu, tedy není vyžadováno jeho zavinění. V řízení nebyly zjištěny žádné okolnosti mající původ v provozu ve smyslu § 2927 odst. 2 o. z., které by vylučovaly možnost tzv. liberace škůdce, jako např. selhání nebo nedostatek v činnosti řidiče, nedostatky či vady materiálu nebo technický stav dopravního prostředku. Byl zároveň naplněn liberační důvod uvedený

v tomto ustanovení, totiž že žalovaná vynaložila veškeré úsilí, které lze požadovat. Tramvaj byla vybavena dostatečným množstvím vhodně umístěných zařízení určených k přidržování a lze mít zároveň pochybnosti, zda se žalobkyně skutečně přidržovala, ačkoliv jí takovou povinnost ukládal § 16 odst. 1 vyhlášky č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou dráží a silniční osobní dopravu a smluvních přepravních podmínkách (dále jen „přepravní řád“). K námitce žalobkyně, že na ni měl být brán zvláštní zřetel jako na osobu pohybově postiženou, soud uvedl, že jediným vnějším projevem byly vycházkové hole, jejichž užívání nelze automaticky spojovat s pohybovým postižením, byť svou obtíž dávala řidiči najevo zdvižením holí při příjezdu tramvaje do stanice. Žalobkyně navíc tyto hole neužívala vždy, byla tudíž schopná se pohybovat samostatně i bez nich. Povinnosti žalované vůči osobám s omezenou schopností pohybu nebo orientace jsou dány přepravním řádem a spočívají jen v umožnění nástupu všemi dveřmi, ve vyhrazení míst k sezení a v případných odlišných pravidlech pro nástup a výstup stanovených ve smluvních přepravních podmínkách. Povinnost žalovaného dopravce vyčkat s odjezdem ze zastávky na usazení cestujícího s omezenou schopností pohybu a orientace žádný právní předpis nestanovuje a po dopravci nelze takovou povinnost ani spravedlivě požadovat. Řada dopravních prostředků totiž řidiči neumožňuje sledovat situaci v celém vozidle, zvláště brání-li mu ve výhledu svou přítomností cestující. Navíc by takový postup vedl k neúnosnému prodlužování doby stání v zastávkách a celkové jízdní doby, což by v moderní městské dopravě mohlo vést až ke kolapsu. Nelze si nadto ani představit, jak by cestující svůj nárok na zvláštní zacházení vůči řidiči uplatňoval, pokud jeho postižení není zcela nepřehlédnutelné (jako např. u nevidomých s bílou holí). Vzniklá újma je tak přičitatelná pouze žalobkyni podle § 2918 o. z., popřípadě nešťastné náhodě podle § 2903 odst. 1 a § 2904 o. z.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 8. 9. 2022, č. j. 36 Co 153/2022-113, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Odvolací soud se ztotožnil s právním hodnocením soudu prvního stupně. Žádná výslovná povinnost řidiče tramvaje vyčkat usazení či jiného bezpečného umístění (uchycení) osoby s omezenou schopností pohybu a orientace není zakotvena v právním řádu a není ani v možnostech řidiče takovou případnou povinnost bezesbytku naplnit, pokud by přímo neměl za povinnost usazení osoby zajistit či její zajištění kontrolovat. Pod liberační důvod spočívající ve vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat, již nepatřila povinnost řidiče vyčkávat bezpečného usazení žalobkyně na místo určené pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace či jejího držení se madel ve vozidle. Nebylo tedy prokázáno jakékoliv pochybení žalované při provozování tramvaje, naopak je zde významná pochybnost, zda se žalobkyně nepodílela na vzniku škody tím, že nesplnila povinnost cestujícího se za jízdy držet.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozhodnutí odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. spatřuje v řešení otázek hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, resp. které v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyly doposud vyřešeny, konkrétně zda 1) představuje zranění cestujícího s omezenou schopností pohybu a orientace v tramvaji v důsledku jejího rozjezdu a následného pádu škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v provozu, 2) představuje prosté plnění právních předpisů samo o sobě relevantní liberační důvod pro zproštění odpovědnosti

za škodu podle § 2927 o. z., 3) lze po řidiči tramvaje racionálně požadovat, aby před rozjezdem vyčkal (případně zajistil, zkontroloval) usazení osoby s omezenou schopností pohybu nebo orientace. K tomu dovolatelka uvádí, že okolnostmi majícími původ v provozu dopravních prostředků jsou myšleny ty okolnosti, které souvisejí s organizací, řízením a uskutečňováním provozu a jsou v příčinné souvislosti se škodou (jedná se o tzv. vnitřní okolnosti). Naproti tomu za tzv. vnější okolnosti jsou typicky považovány živelné přírodní síly, neodvratitelný zásah třetí osoby či zvířete. Dovolatelka má za to, že rozjezd „v horní třetině fyzických možností“ tramvaje je tzv. vnitřní okolností provozu, u které není možná liberace. Žalovaný by se tak mohl zprostit odpovědnosti, jen pokud by prokázal, že škoda byla způsobena porušením povinnosti na straně žalobkyně, což se nestalo. Závěr soudu, že u tramvaje nedošlo k prudkému rozjezdu, má dovolatelka za nedostatečně odůvodněný, opírá-li se jen o graf změn rychlosti tramvaji, aniž by soud disponoval odbornými znalostmi, z nichž by mohl činit závěry, o jak prudký rozjezd se jednalo. Žalovaná ani neprokázala, že by z její strany nebylo možné vzniku škody zabránit. Odpovědnost provozovatele hromadné dopravy je objektivní odpovědností, která nevyžaduje porušení žádných předpisů, nadto předpisů, které si stanoví samotná žalovaná. Je tedy irelevantní, jaké povinnosti si sám dopravce stanoví pro nástup osob s omezenou schopností pohybu nebo orientace. Podle judikatury nemusí ani plnění povinností vyplývajících z právních předpisů postačit ke zproštění odpovědnosti, nebylo-li učiněno vše, co se v souvislosti s provozem jeví jako racionální. Závěr odvolacího soudu o tom, že by povinnost řidiče tramvaje zajistit bezpečné usazení osoby s omezenou schopností pohybu a orientace musela vyplývat přímo z právního předpisu, je v rozporu s tímto výkladem. Za irelevantní též považuje úvahy soudu, že řidič nemusí mít možnost sledovat pohyb po celém vozidle. V daném případě se totiž jednalo o tramvaj, která nebyla plná, dovolatelka nastupovala do prvního vozu a řidiči nebránilo nic ve výhledu. Dovolatelka navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

č. 77

4. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že rozjezd tramvaje v tomto konkrétním případě nelze považovat za vnitřní okolnost, která vylučuje možnost liberace podle § 2927 odst. 2 o. z. Vnitřní okolnosti uvedené v rozhodnutí Nejvyššího soudu, na které žalobkyně odkazuje, mají společného jmenovatele spočívajícího v závadném jednání osoby nebo závadné věci, popř. nějaké nestandardní okolnosti. Žádné takové okolnosti ovšem nebyly v řízení prokázány. Požadavek, aby provozovatelé hromadné dopravy posečkali před rozjezdem dopravního prostředku, až se lidé usadí, považuje žalovaná za absurdní. Pokud se cestující řádně přidržují, k pádům a zraněním nedochází. Žalovaná se zprostila své odpovědnosti, když učinila vše, co po ní lze spravedlivě požadovat. Po řidiči přitom nelze racionálně požadovat, aby pozoroval pohyb v tramvaji. Navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto, případně odmítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na hmotněprávní otázce liberačního důvodu provozovatele dopravy, která podle § 2927 odst. 2 o. z. dosud nebyla dovolacím soudem řešena. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. nejprve zkoumal, zda řízení nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., respektive jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Žádnou takovou vadu v řízení neshledal. Namítá-li dovolatelka, že soudy nemají dostatek odborných znalostí k posouzení rozjezdu tramvaje, nelze s ní v tomto konkrétním případě souhlasit, neboť soud prvního stupně pouze srovnával dvě výchozí hodnoty, které byly objektivně zachyceny (zrychlení tramvaje při rozjezdu a maximální možné kladné zrychlení). Nejednalo se tudíž o natolik odbornou otázku, aby bylo nutné podrobit ji znaleckému zkoumání nebo nechat zpracovat odborné vyjádření. Ostatně způsob pohybu tramvaje předcházejícího pádu dovolatelky nebyl mezi účastníky sporný a pro řešení sporu neměl podstatný význam.

7. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Podle § 2895 o. z. škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvláště zákonem.

9. Podle § 2927 odst. 1 o. z. kdo provozuje dopravu, nahradí škodu vyvolanou zvláštní povahou tohoto provozu. Stejnou povinnost má i jiný provozovatel vozidla, plavidla nebo letadla, ledaže je takový dopravní prostředek poháněn lidskou silou.

10. Podle § 2927 odst. 2 o. z. se povinnosti nahradit škodu nemůže provozovatel zprostit, byla-li škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu. Jinak se zprostit, prokáže-li, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat.

11. Právní úprava povinnosti hradit újmu způsobenou v souvislosti s provozem dopravy či dopravního prostředku je založena na tom, že jako podmínku vzniku odpovědnostního vztahu nevyžaduje porušení právní povinnosti, jestliže škoda je vyvolána zvláštní povahou provozu dopravní činnosti či k tomu využívaných zařízení, jež jsou souhrnně označena jako dopravní prostředky. Jde o odpovědnost objektivní, která je založena na působení zákonem zvláště kvalifikované okolnosti (nikoliv na protiprávnosti počínání škůdce), která vyvolá škodlivý účinek, a to bez ohledu na zavinění škůdce, jak předvídá obecné ustanovení § 2895 o. z. (též tzv. odpovědnost za výsledek). Odpovědná osoba (provozovatel) se tedy nemůže zprostit povinnosti k náhradě újmy tím, že prokáže nedostatek zavinění, její odpovědnost je vyloučena jen při splnění tzv. liberačního důvodu (§ 2927 odst. 2 o. z.). Zákon tím poskytuje zvýšenou ochranu poškozenému a reflektuje skutečnost, že dopravní prostředky představují více či méně složitá technická zařízení, s čímž jsou spojeny zvýšené nároky na jejich ovládní, vozidla se pohybují zpravidla vyšší rychlostí, a vykazují proto zvýšené riziko vzniku škod pro přepravované osoby či pro okolí. Objektivní odpovědnost se spojuje právě s těmito projevy typickými pro provoz zařízení, zejména s jeho působením na okolí či dovnitř způsobem, který je výsledkem vlastností dopravního prostředku, schopného přemísťovat se z místa na místo a přepravovat přitom osoby či věci. I samotný způsob jízdy vozidla (jeho pohyb), při němž dojde k pádu přepravovaného pasažéra, je okolností zakládající

povinnost k náhradě újmy podle § 2927 o. z. Tato odpovědnost je pak vztažena nikoliv k osobě, která prostředek bezprostředně při vzniku škody ovládá (řídí), nýbrž k provozovateli, jímž je míněna osoba, která provozuje dopravní činnost nebo vlastní dopravní prostředek, či má k němu taková práva a oprávnění, umožňující jí s ním disponovat tak, že jeho využívání má charakter určité organizované, zpravidla trvalejší činnosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. [25 Cdo 3434/2009](#), uveřejněný pod C 10426 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“).

12. Liberační důvod je definován v § 2927 odst. 2 větě druhé o. z. požadavkem na vynaložení veškerého úsilí, které lze po provozovateli požadovat, aby zabránil vzniku škody při své dopravní činnosti. Jeho použití je však omezeno podmínkou věty první tohoto ustanovení jen na případy, kdy újma byla způsobena okolností nemající původ v provozu dopravy či vozidla. Pod poněkud nejasný pojem okolností majících původ v provozu (které liberaci vylučují) zahrnuje dosavadní judikatura příkladmo selhání nebo nedostatek činnosti osob použitých v provozu (srov. zhodnocení úrovně rozhodování soudů ve věcech odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků, schváleného plénum bývalého Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 23. 11. 1983, sp. zn. [Cpi 10/83](#), uveřejněné pod č. 3/1984 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „Sb. rozh. obč.“), nedostatky nebo vady materiálu, a to i skryté (srov. rozhodnutí téhož soudu ze dne 27. 10. 1971, sp. zn. [1 Cz 42/71](#), č. 9/1972 Sb. rozh. obč.), technický stav dopravního prostředku (srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 29. 1. 1970, sp. zn. [3 Cz 43/69](#), č. 80/1970 Sb. rozh. obč.). Naopak za okolnosti nemající původ v provozu (a tedy umožňující liberaci) jsou pokládány „vnější“ vlivy (z pozdější judikatury například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. [25 Cdo 948/2010](#), Soubor, C 9719). Tato judikatura vztahující se k ustanovením § 427 a § 428 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2012, je s ohledem na prakticky shodné znění § 2927 o. z. nadále použitelná. Přesto zůstává uvedený pojem okolností majících a nemajících původ v provozu nevyjasněný zejména proto, že judikaturou podávaný příkladný výčet pokrývá jen některé z nich a ani rozlišení na vnitřní a vnější okolnosti není dostatečně přesné k vystižení podstaty problému.

13. Z povahy věci je zřejmé, že okolnosti mající původ v provozu mohou tvořit pouze podmnožinu případů, v nichž byla škoda vyvolána zvláštními vlastnostmi provozu dopravy či vozidla; jinak by vymezení, kdy lze liberovat a kdy nikoliv, postrádalo rozlišovací schopnost, případně by bylo obsoletním, jestliže by se oba pojmy shodovaly. Rozlišení okolností vylučujících liberaci na vlivy působící zevnitř vozidla a zvenčí k vysvětlení pojmů nepřispívá, protože dosavadní judikatura popisuje některé jevy, které lze podřadit každé z těchto složek. Je tedy zřejmé, že není významné, odkud tyto okolnosti působí, nýbrž jakým způsobem a s jakým výsledkem se projeví vůči dopravnímu prostředku (též jeho obsluze, technice či organizačním opatřením) tak, že vyvolaly škodlivé působení zvláštních vlastností provozu. Jinými slovy nejprve musí být zřejmé, že újmu vyvolala zvláštní povaha provozu (jinak se vůbec neaplikuje § 2927 o. z.), a pouze tehdy lze zvažovat, zda šlo zároveň o okolnosti mající původ přímo v provozu samém (liberace je vyloučena) nebo o okolnosti jiné, tedy se samotným provozem přímo nespojené (liberace přichází v úvahu). Pojem okolností, které nemají původ v provozu, tak naplňují pouze ti činitelé, kteří ať zevnitř či zvenčí působí takovou silou či způsobem, že dokáží vyvolat negativní projevy zvláštní povahy dopravního provozu, k nimž by jinak (nebyť těchto specifických okolností) nedošlo. Přes odlišnou formulaci je zde

obdoba s liberačním důvodem formulovaným slovy „ledaže by ke škodě došlo i jinak“ u jiných skutkových podstat objektivní odpovědnosti (srov. zejména § 2944 nebo § 2946 odst. 2 o. z.), který počítá s tím, že vnější síla převládla při škodní události natolik, že zvláště kvalifikovaná okolnost zakládající objektivní odpovědnost je v porovnání s ní bez podstatného významu. V poměrech objektivní odpovědnosti za újmu způsobenou zvláštní povahou provozu dopravy či dopravního prostředku to znamená, že negativní účinek pohybu vozidel a organizace či řízení jejich provozu byl „nastartován“ vnější okolností (míněno pojmově nikoliv prostorově) natolik silnou, že převládla nad vlastnostmi provozu a převažujícím způsobem zapříčinila negativní dopad zvláštních vlastností spojených s dopravní činností. Při vědomí jisté nedokonalosti příkladných výčtů považuje dovolací soud za vhodné označit za ně zejména živelní události či extrémní povětrnostní vlivy nevladatelně zasahující do pohybu vozidla, jejich důsledky působící vůči provozu vozidla (pád stromu či kamení na vozidlo, sesuv půdy), nebo s provozem nesouvisející jevy uvnitř dopravního prostředku (napadení řidiče přepravovanou osobou, konflikt mezi cestujícími, výbuch či požár látek přenášených pasažérem). Pouze v případě takových a jim podobných okolností může se provozovatel dopravy či dopravního prostředku odpovědnosti zprostit, prokáže-li zároveň, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po něm požadovat, tedy že okolnostem, jež vyvolaly škodlivý účinek, nemohl předejít a eliminovat jejich působení na provoz vozidla.

č. 77

14. V poměrech posuzované věci se z toho podává, že ze zjištěného skutkového stavu (jeho správnost není dovolací soud oprávněn přezkoumávat, neboť způsobitelným dovolacím důvodem podle § 241a odst. 1 o. s. ř. je pouze nesprávné právní posouzení věci) nevyplyvají ohledně průběhu škodní události žádné okolnosti nemající původ v provozu, neboť dovolatelka upadla při běžném jízdním manévru rozjezdu tramvaje ze stanice. Projevily se tudíž vlastnosti typické pro provoz tramvaje (zrychlený pohyb, rozjezdová akcelerace), nikoliv vně provozu stojící okolnosti, které by do nich zasáhly převažující měrou. Již tím je tedy uplatnění liberačního důvodu podle § 2927 odst. 2 o. z. vyloučeno a nebylo namístě zkoumat, zda takovému působení vozidla dovnitř na cestující mohl jeho provozovatel zabránit vynaložením veškerého úsilí, které lze po něm požadovat.

15. Z toho je zřejmé, že uplatněný dovolací důvod je naplněn a že v otázce zproštění se odpovědnosti žalovanou je napadené rozhodnutí věcně nesprávné. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.), a to v celém rozsahu, byť výrok ohledně samostatného nároku na náhradu za bolest s příslušenstvím (náklady na znalecký posudek) nepřesahuje částku tzv. bagatelního limitu 50.000 Kč. Předmětem dovolání byla existence právního titulu odpovědnosti, tj. otázka společná bez rozdílu pro všechny nároky, nikoli specifické otázky podmínek vzniku jednotlivých nároků, neuplatní se tudíž v této věci omezení přípustnosti dovolání obsažené v ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 2478/2015](#), č. 9/2018 Sb. rozh. obč.).

16. Protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.). Ten se bude v dalším řízení zabývat především výší nároku, avšak zváží též, zda je dán důvod k použití § 2918 o. z., podle něž vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Byla-li totiž škoda způsobena výlučně či zčásti jednáním poškozeného, je v odpovídajícím rozsahu vyloučena odpovědnost

provozovatele, a to nikoliv z důvodu zproštění se jeho odpovědnosti z tzv. liberačního důvodu, nýbrž z důvodu chybějící příčinné souvislosti mezi okolnostmi, za niž žalovaný objektivně odpovídá, a vznikem újmy na straně poškozeného (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. [25 Cdo 983/2009](#)). Tyto okolnosti ovšem musí ve sporu prokazovat žalovaný provozovatel dopravy, nikoliv žalobkyně, jak nepřesně naznačil odvolací soud v závěru bodu 14 odůvodnění svého rozsudku. Lze poukázat i na ustálenou rozhodovací praxi, která plné způsobení si újmy osoby uvnitř vozidla spojuje pouze s výraznou neopatrností pasažéra či jeho ignorací pokynů ze strany přepravce (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. [25 Cdo 431/2008](#), Soubor C 8671).

17. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

č. 78

Souhlas dlužníka s plněním jeho dluhu třetí osobou není pro vznik bezdůvodného obohacení plněním za jiného ve smyslu § 2991 odst. 2 o. z. a regresní kondikce proti dlužníku nezbytný.

Bez důvodné obohacení

§ 1879 o. z., § 1881 o. z., § 1892 odst. 1 o. z., § 1936 odst. 1 o. z., § 1937 odst. 1 o. z., § 2991 odst. 2 o. z.

č. 78

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2023, sp. zn. [28 Cdo 1214/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:28.CDO.1214.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti výroku I. rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 12. 2022, sp. zn. 11 Co 121/2022; jinak je odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 4. 3. 2022, č. j. 14 C 179/2020-106, zamítl žalobu o uložení povinnosti žalované zaplatit žalobkyni shora nadepsanou částku s příslušenstvím (výrok I.) a zavázal žalobkyni k náhradě nákladů řízení žalované (výrok II.). Žalobkyně se po žalované domáhala částky 124.485,50 Kč s příslušenstvím z titulu bezdůvodného obohacení, neboť uhradila dluh ze smlouvy o úvěru za žalovanou a R. K., kteří byli společně a nerozdílně zavázáni k jeho úhradě. Soud vzal za prokázané, že R. K. souhlasil s uhrazením dluhu ze strany žalobkyně, neboť se v rámci insolvenčního řízení této úhrady dovolával, uzavření dohody o úhradě dluhu mezi nimi se však žalované prokázat nepodařilo. Nárok žalobkyně celkem činil 248.971 Kč s příslušenstvím, z čehož po žalované žádala polovinu. Okresní soud uzavřel, že žalobkyně za žalovanou a R. K. plnila to, co měli po právu plnit sami, čímž se jmenovaní na její úkor obohatili. Soud však žalobu jako nedůvodnou zamítl, neboť odlišně od závěrů judikatury Nejvyššího soudu vyložil § 2997 odst. 1, větu druhou, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), tak, že se vztahuje i na případy bezdůvodného obohacení vzniklého plněním za jiného, a tedy, že se žalobkyně nemůže domáhat vydání bezdůvodného obohacení, když plnila s vědomím, že k takovému jednání není povinna.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 1. 12. 2022, č. j. 11 Co 121/2022-183, změnil rozsudek soudu I. stupně tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni 124.485,50 Kč s příslušenstvím (výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok II.). Odvolací soud se neztotožnil se závěry soudu prvního stupně stran výkladu § 2997 odst. 1 o. z., nýbrž se co do interpretace daného ustanovení přidržel ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu reprezentované např. jeho rozsudkem ze dne 3. 5. 2019, sp. zn. [28 Cdo 208/2019](#), publikovaným pod č. 21/2020 Sb. rozh. obč., a žádání žalobkyni přiznal.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem brojí žalovaná dovoláním, v němž tvrdí, že dovolací soud „dosud neřešil zásadní spornou otázku“. Z obsahu dovolání je dále patrné, že za otázku v judikatuře dovolacího soudu doposud neřešenou zřejmě považuje otázku, zda může třetí osoba, jež splnila dluh za solidárně zavázané dlužníky, uplatnit nárok na vydání bezdůvodného obohacení vůči kterémukoliv z dlužníků, ačkoliv souhlas k plnění z její strany byl udělen pouze jedním z dlužníků. Upozorňuje, že na uvedenou otázku nelze bez dalšího aplikovat judikaturu Nejvyššího soudu vztahující se k předchozí právní úpravě, neboť nyní účinný občanský zákoník vykazuje oproti úpravě obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, účinném do 31. 12. 2013, značné systematické rozdíly v oblastech jak zániku závazků (přijetí plnění věřitelem bez souhlasu dlužníka), tak bezdůvodného obohacení.

4. Dále dovolatelka brojí proti závěru nalézacích soudů, že nebyla uzavřena dohoda mezi žalobkyní a R. K., zdůrazňuje prohlášení R. K. učiněné v insolvenčním řízení, že dluh uhradil. Táže se, koho tíží důkazní břemeno ohledně smluvního vztahu mezi žalobkyní a R. K., přičemž akcentuje, že žalobkyně a R. K. jednali prostřednictvím stejného právního zástupce a že žalobkyně je společnost ovládaná bratrem R. K. Namítá, že navrhovala další důkazy k prokázání konkrétních okolností, z nichž vyplývá uzavření dohody o splnění dluhu mezi R. K. a žalobkyní. Též se vyjadřuje k zásadě *reformatio in peius*, k níž pokládá hypotetickou otázku, zda odvolací soud postupoval dle zákona, když po zrušení rozsudku pro zmatečnost k opravnému prostředku žalované v rozsudku novém nepřiznal žalované dobrodiní splátek. Domáhá se, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

5. K dovolání se vyjádřila žalobkyně, jež navrhla odmítnutí daného mimořádného opravného prostředku, případně jeho zamítnutí, neboť dovolatelka především nedostála jeho zákonným náležitostem dle § 241a odst. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“).

III.

Přípustnost dovolání

6. Při rozhodování o dovolání bylo postupováno podle občanského soudního řádu ve znění pozdějších předpisů.

7. Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zabýval jeho přípustností.

8. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

9. Nejvyšší soud ve své judikatuře opakovaně zdůraznil, že mu jakožto instanci toliko přezkumné, a nikoliv nalézací nepřísluší v řízení seznaný skutkový stav jakkoli revidovat (srovnej zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. [32 Cdo 5833/2016](#), ze dne 6. 2. 2019, sp. zn. [28 Cdo 2739/2018](#) a ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. [22 Cdo 2252/2022](#)). Žalovanou tvrzené uzavření dohody mezi žalobkyní a R. K., jež by vylučovalo vznik bezdůvodného obohacení žalované na úkor žalobkyně, nebylo soudy prokázáno (viz bod 30. rozsudku okresního soudu a bod 24. rozsudku krajského soudu v nynější věci), přičemž setrvávání dovolatelky na opačném závěru nemůže přípustnost dovolání přivodit, neboť se jedná o polemiku se skutkovými konkluzemi nalézacích soudů.

10. K dovolatelkou vznesené otázce ohledně rozložení důkazního břemene sluší se osvětlit, že odvolací soud ani soud prvního stupně nijak nevybočily ze zásady ovládající dokazování ve sporném řízení, dle níž určitou pro věc právně významnou skutečnost prokazuje ten, kdo s její existencí (a důkazem o ní) spojuje pro sebe příznivé právní důsledky (srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. [22 Cdo 3108/2010](#), či ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. [25 Cdo 4626/2015](#), případně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. [28 Cdo 1240/2017](#)). Podle konstantní judikatury dovolacího soudu týkající se rozložení důkazního břemene účastníků ve sporu o vydání bezdůvodného obohacení platí, že žalobce, jenž uplatňuje nárok na vrácení určité částky, uváděje, že ji žalovanému předal, tíží důkazní břemeno o uskutečnění předání. Na žalovaném naopak je, aby tvrdil a prokazoval existenci právního důvodu, na základě něhož si směl převzaté prostředky ponechat. Nepříznivé procesní následky stavu nejistoty ohledně důvodnosti prokázaného pohybu aktiv jsou tedy v obdobných situacích vyvozovány vůči příjemci plnění (srovnej namátkou rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2001, sp. zn. [25 Cdo 1167/99](#), a ze dne 19. 12. 2002, sp. zn. [25 Cdo 246/2001](#), nebo usnesení téhož soudu ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. [26 Cdo 1494/2013](#)). Uvedený závěr se přitom zcela nepochybně uplatní i v režimu ustanovení § 2991 odst. 2 o. z., kdy žalující je tvrzeno plnění závazku žalované, tedy argumentuje se skutkovou podstatou „plnění za jiného“, a žalovaná zakládá svou procesní obranu na existenci dohody o plnění mezi žalobkyní a R. K.

11. K otázce zhoršení postavení účastníka řízení při určení splátek poté, co bylo k jím podané žalobě pro zmatečnost původní rozhodnutí zrušeno, nelze než poznamenat, že jak dovolatelka sama uvádí, problém je toliko hypotetický, neboť přisouzenou částku již žalobkyni uhradila, přičemž účelem dovolacího řízení není řešit dovolatelem predestřené teoretické (či hypotetické) otázky bez podstatnějšího významu pro posouzení správnosti napadeného rozhodnutí (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. [28 Cdo 2887/2016](#), ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [28 Cdo 316/2019](#), ze dne 9. 4. 2019, sp. zn. [28 Cdo 3648/2018](#), či ze dne 18. 5. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1078/2020](#)).

12. Závěrem Nejvyšší soud dodává, že podala-li dovolatelka dovolání proti všem výrokům rozsudku odvolacího soudu, pak se dovolací soud zabýval přípustností dovolání i ve vztahu k výroku o náhradě nákladů řízení. Proti zmíněnému výroku je však dovolání se zřetelem k § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně nepřipustné, a proto bylo v naznačeném rozsahu odmítnuto (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

13. Dovolání žalované je však přípustné do meritorní části rozhodnutí pro řešení otázky, zda může třetí osoba, jež není povinna k uhrazení dluhu, plnit věřiteli bez souhlasu dlužníka v kontextu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014, neboť se jí Nejvyšší soud doposud nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Dle § 2991 odst. 2 o. z. se bezdůvodně obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

15. Dle § 454 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), se bezdůvodně obohatil i ten, za něž bylo plněno, co po právu měl plnit sám.

16. Skutková podstata bezdůvodného obohacení vzniklého plněním za osobu, jež měla po právu plnit sama (dále též „plnění za jiného“), upravuje situace, v nichž třetí osoba plnila dluh dlužníka, aniž by k tomu byla povinna, přičemž mezi dotčenými osobami bylo zřejmé, že plní za jiného. Právní povinnost dlužníka musí v době plnění třetí osobou existovat. Dlužník je zproštěn své povinnosti vůči věřiteli, ovšem ochuzený (osoba třetí, jež plnila, ačkoliv k tomu nebyla povinna) má poté právo domáhat se vydání bezdůvodného obohacení ve vztahu k dlužníkovi, nikoliv věřiteli, jemuž plnil. Účelem této úpravy je tedy umožnit regres třetí osoby (plnitele) vůči dlužníku (k § 454 obč. zák. srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2010, sp. zn. [32 Cdo 3508/2009](#), ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. [25 Cdo 4388/2008](#), publikovaný pod č. 9/2012 Sb. rozh. obč., a ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. [28 Cdo 1145/2017](#), v kontextu současné právní úpravy pak za všechny rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 8. 2022, sp. zn. [28 Cdo 1783/2022](#)). Je nutno dodat, že absencí povinnosti ochuzeného plnit je třeba rozumět to, že ochuzený (plnitel) není obohacenému (dlužníku) zavázán splnit jeho dluh. Existence takové povinnosti ochuzeného vůči obohacenému by totiž mezi nimi představovala právní důvod pro nabytí majetkového prospěchu spočívajícího v zániku dluhu obohaceného (viz za všechny rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 8. 2022, sp. zn. [28 Cdo 1783/2022](#)). Jestliže by ten, kdo plnil, jednal v přesvědčení, že plní svůj vlastní závazek nebo jinou svou právní povinnost vůči věřiteli, ačkoliv tomu tak ve skutečnosti není, šlo by o plnění bez právního důvodu a nárok na vydání bezdůvodného obohacení by vznikl vůči tomu, komu bylo plněno (srovnej kupř. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [29 Odo 52/2002](#), publikovaný pod č. 28/2006 Sb. rozh. obč., ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. [28 Cdo 1145/2017](#), a ze dne 3. 5. 2019, sp. zn. [28 Cdo 208/2019](#), publikovaný pod č. 21/2020 Sb. rozh. obč.).

17. Aplikaci dané skutkové podstaty je nutno provádět s ohledem na obecná ustanovení upravující zánik závazku splněním dluhu třetí osobou, jimiž jsou zejména § 1936 a 1937 o. z.

18. Dle § 1936 odst. 1 o. z. musí věřitel přijmout plnění, které mu se souhlasem dlužníka nabídne třetí osoba. To neplatí, je-li plnění vázáno na osobní vlastnosti dlužníka. Odstavec druhý téhož ustanovení poté říká, že kdo plní dluh jiného, aniž za dluh ručí a ani jinak dluh nezajistil, může na věřiteli požadovat před splněním nebo při něm, aby mu postoupil svoji pohledávku.

19. Navazující § 1937 odst. 1 o. z. upravuje, že souhlasu dlužníka není třeba, pokud třetí osoba plní věřiteli jeho dluh proto, že za dluh ručí nebo závazek jinak zajišťuje. Dle druhého odstavce vstupuje splněním dluhu tato osoba do práv věřitele a má právo, aby jí dlužník vyrovnal, co za něho plnila. Pohledávka věřitele na ni přechází včetně příslušenství, zajištění a dalších práv s pohledávkou spojených. Věřitel vydá tomu, kdo za dlužníka plnil, potřebné doklady o pohledávce a sdělí mu vše, co je k uplatnění pohledávky zapotřebí.

20. Otázku, zda může třetí osoba (plnitel), jež za závazek neručí ani jej jinak nezajišťuje, zapřavit dlužníkův dluh i bez jeho souhlasu, občanský zákoník výslovně neupravuje (tedy ani takový postup nezakazuje; ustanovení § 1936 a § 1937 o. z. se vyjadřují k povinnosti věřitele plnění přijmout, ne k možnosti takto učinit).

21. Odborná literatura vyslovující se k dané otázce vykazuje názorovou nejednotnost. Objevují se přesvědčení, že dlužník má nejen povinnost, ale i právo plnit [takto např. Bányaiová, A. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721-2520) (online), Praha: Wolters Kluwer, 2021, § 1936], možnost třetí osoby plnit za dlužníka je tedy podmíněna jeho souhlasem [Handlar, J. In: Pražák, Z., Fiala, J., Handlar, J. a kol. Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku. Komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016. Praha: Leges, 2017, s. 459; dle J. Šilhána může být souhlas i konkludentní – Šilhán, J. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 953-954], a pokud třetí osoba plní bez souhlasu dlužníka, vznikne za absence jiné dohody mezi osobami bezdůvodné obohacení plněním bez právního důvodu mezi plnitelem a věřitelem (Bányaiová, A., cit. Dílo, Šilhán, J., cit. Dílo, s. 954). Opačně, tedy že dlužník nemá právo na svůj dluh a ani na „svého věřitele“, pak B. Dvořák v komentáři k převzetí dluhu (§ 1888 o. z.) [Dvořák, B. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 763].

22. Větší část autorů se poté přiklání k možnosti plnitele zapřavit dluh i bez souhlasu dlužníka, názory se však dále liší na oprávnění plnit proti výslovně vyjádřené nevoli dlužníka. Někteří odborníci dávají za pravdu závěrům dosavadní judikatury vztahující se k předchozí právní úpravě, že bezdůvodné obohacení plněním povinnosti za jiného nastává při plnění nikoliv proti vůli dlužníka, relevantní je tedy pouze výslovně vyjádřený nesouhlas dlužníka s tím, aby za něj bylo plněno třetí osobou [Bílková, J. Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 121; Eliáš, J., Adamová, H., Brim, L. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521-3081). 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1246]. K předchozí judikatuře se v otázce přípustnosti plnění třetí osobou, není-li dán souhlas dlužníka, hlásí též J. Porod, jenž dovozuje, že § 1936 o. z. upravuje toliko, za jaké situace věřitel přijmout plnění musí. Plnitel tak může zapřavit dluh dlužníka i bez jeho souhlasu, nemožnost plnění ze strany třetí osoby způsobí pouze takový nesouhlas, který je výslovný a byl zřízen v dohodě mezi věřitelem a dlužníkem, obdobně jako zákaz postoupení pohledávky [nikoliv tedy jednostranně projevovaný nesouhlas dlužníka; Porod, J. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2088–2089]. J. Petrov vychází z úpravy nákladu učiněného za jiného v § 3013 o. z., již označuje za duplicitní s úpravou skutkové podstaty plnění za jiného v § 2991 odst. 2 o. z., přičemž se ztotožňuje s možností plnit bez souhlasu dlužníka, v závěrech dochází až k analogii k postoupení pohledávky bez souhlasu dlužníka a dovozuje, že „plnění třetí osoby lze přijmout

i bez dlužníkovy souhlasu, pokud je možné na ni pohledávku postoupit“ [Petrov, J. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1887, 2002–2003]. F. Melzer a K. Csach nesporně podporují výklad, dle něhož je možné plnit i bez souhlasu dlužníka, přičemž dovozují, že „i výslovně projevený nesouhlas dlužníka s tím, aby za něj bylo plněno, takovému plnění nebrání“. Zdůrazňují institut přistoupení k dluhu dle § 1892 odst. 1 o. z., dle kterého se může třetí osoba bez souhlasu dlužníka stát solidárně zavázaným spoludlužníkem, i možnost úplatného postoupení pohledávky též bez souhlasu dlužníka. Inspirováni německou doktrínou uvádějí, že by měla být analogicky aplikována pravidla o ochraně dlužníka při postoupení pohledávky (např. § 1881 odst. 1 a § 1884 o. z.). [Melzer, F., Csach, K. In: Melzer, F., Tégl, P., a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. (§ 2894-3081). 1. vyd. Praha: Leges, 2018, s. 1350].

23. Dovolací soud se kloní k posledně jmenovaným v odborné literatuře prezentovaným názorům, že souhlas dlužníka s plněním jeho dluhu ze strany třetí osoby není pro zapravení povinnosti a vznik kondikce nezbytný. Je tedy irelevantní, zda dlužník s popsáním jednáním souhlasí či nesouhlasí; zabránit takovému postupu může toliko, sjedná-li si s věřitelem zákaz plnění třetí osobou. Východiska pro uvedené závěry lze nalézt zejména při zkoumání hodnotového založení zákonodárce a zamýšlených účinků souvisejících právních norem.

č. 78

24. Dle § 1892 odst. 1 o. z. kdo bez dlužníkovy souhlasu ujedná s věřitelem, že za dlužníka splní jeho dluh, stává se novým dlužníkem vedle původního dlužníka a je spolu s ním zavázán společně a nerozdílně.

25. Skrze citované ustanovení občanský zákoník plniteli výslovně umožňuje, aby se bez souhlasu dlužníka na základě ujednání s věřitelem stal osobou solidárně zavázanou s dlužníkem původním, přičemž může splnit věřiteli a vůči dlužníku uplatnit regres dle § 1876 odst. 2 o. z. (stejně jako při plnění za jiného dle § 2991 odst. 2 o. z. originárně vzniká nový závazek mezi plnitelem a dlužníkem).

26. Dle § 1879 o. z. může věřitel celou pohledávku nebo její část postoupit smlouvou jako postupitel i bez souhlasu dlužníka jiné osobě (postupníkovi).

27. Postoupení pohledávky dle § 1879 o. z. též nepředpokládá souhlas dlužníka, lze tak učinit i proti jeho vůli. Postupník (osoba třetí) plní věřiteli úplatu (postoupit pohledávku je možné i bezplatně, ovšem pro účely připodobnění institutu plnění za jiného je vhodné uvažovat o úplatném postoupení), vstupuje na místo věřitele a stává se osobou aktivně legitimovanou k vymáhání pohledávky vůči dlužníku. Situace je tedy hospodářsky totožná s případem, v němž plnitel dle § 1936 odst. 2 o. z. požaduje postoupení pohledávky.

28. Podle § 1881 odst. 1 o. z. lze postoupit pohledávku, kterou lze zcizit, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevylučuje. Dle § 1881 odst. 2 o. z. nelze postoupit pohledávku, která zaniká smrtí nebo jejíž obsah by se změnou věřitele k tíži dlužníka změnil.

29. Dlužníkův nesouhlas by poté měl být respektován, pokud je výslovný a byl zřízen v dohodě s věřitelem obdobně jako zákaz postoupení pohledávky dle § 1881 o. z.

30. Vzhledem ke specifickým bezdůvodného obohacení plněním za jiného je třeba přiznat obohacenému (dlužníkovi) zvýšenou míru ochrany – zůstávají mu zachovány všechny námitky,

teré by mohl vznést, pakliže by proti němu uplatnil pohledávku jeho věřitel sám, tedy například i námitka zániku či neexistence dluhu nebo jeho promlčení a další (analogicky k § 1884 o. z.; srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 1999, sp. zn. 25 Cdo 1449/98, a ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [25 Cdo 2093/2000](#), nebo usnesení téhož soudu ze dne 21. 5. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4256/2008](#), či ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. [28 Cdo 895/2016](#); obdobně též Eliáš, J., Adamová, H., Brim, L., cit. Dílo, s. 1247, nebo Bílková, J., cit. Dílo, s. 122).

31. Dovolací soud tedy dospěl ke konkluzi, že třetí osoba může plnit věřiteli za dlužníka s následky zaplacení dluhu a vzniku kondikce z plnění za jiného i bez dlužníkovy souhlasu, a proto je rozhodnutí odvolacího soudu z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, a dovolání tedy bylo podáno nedůvodně.

32. Jelikož je dovolání přípustné, Nejvyšší soud dále dle § 242 odst. 3 o. s. ř. zkoumal, zda odvolací řízení nebylo postiženo vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Žalovaná odkazuje na neprovedené důkazy, čímž by mohla poukazovat na vady řízení. Namítá, že navrhovala provést další důkazy, jimiž hodlala u soudu prvního stupně prokázat, že mezi žalobkyní a R. K. došlo k uzavření dohody, a brojí vůči skutečnosti, že tyto důkazy nebyly provedeny. Zde je ovšem třeba zdůraznit, že okresní soud předmětné důkazy neponechal bez povšimnutí, nýbrž k jejich vyžádání nepřistoupil, neboť shledal, že skutečnosti jimi prokazované byly doloženy již provedenými důkazy, případně byly mezi účastníky nesporné nebo nemají vliv na rozhodnutí v této věci (viz bod 21. rozsudku). Konstantní judikatura Ústavního soudu se k problematice opomenutých důkazů vyjadřuje v tom smyslu, že zaručenému právu na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 a násl. Listiny základních práv a svobod) odpovídá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit a v tomto rámci se adekvátně, co do myšlenkových konstrukcí racionálně logickým způsobem, vypořádat s provedenými důkazy i s argumentačními tvrzeními účastníků řízení, jakož je třeba i zdůvodnit, proč určitý účastníkem navržený důkaz nebylo třeba provést. Jinými slovy, rozhodující soud není povinen provést všechny navržené důkazy, avšak musí o vznesených návrzích účastníků řízení rozhodnout, a pokud důkazním návrhům nevyhoví, pak v rozhodnutí vyloží, z jakých důvodů je neprovedl, respektive je nepřevzal pro základ skutkových zjištění (srovnej mimo jiné nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2011, sp. zn. [I. ÚS 2610/11](#), ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 570/03](#), nebo ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. [I. ÚS 2568/07](#)). Danému požadavku se však okresní soud nezprotivil, neboť se ke jmenovaným důkazům vyjádřil (viz výše), k namítané vadě řízení tedy nedošlo a ani žádné jiné vady řízení zdejší soud neshledal.

33. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému posoudil dovolání žalované, pokud směřovalo proti meritorní části rozsudku odvolacího soudu, jako nedůvodné ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř., protože je zamítl podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.

č. 79

Valná hromada společnosti s ručením omezeným nemusí rozdělit zisk mezi společníky, i když pro to nemá důležité důvody.

Usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným přijaté v rozporu se zákonnými pravidly o rozdělení zisku chránícími věřitele společnosti nemá právní účinky. Rozhodne-li proto valná hromada společnosti s ručením omezeným o rozdělení zisku, aniž má k dispozici řádně schválenou účetní závěrku za předchozí účetní období, nemá takové rozhodnutí právní účinky.

Usnesení valné hromady (neplatnost) [Valná hromada], Rozhodnutí o rozdělení zisku [Zisk], Výplata podílu na zisku [Zisk], Dobré mravy

§ 212 odst. 2 o. z., § 34 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 161 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 184 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 191 odst. 1 a 2 zákona č. 90/2012 Sb.

č. 79

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. [27 Cdo 1306/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:27.CDO.1306.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatelky změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2022, sp. zn. 19 Cmo 37/2022, tak, že se usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 5. 2022, sp. zn. 38 Cm 66/2021, mění tak, že usnesení valné hromady K. S. s. r. o. konané dne 8. 1. 2021, kterým bylo rozhodnuto o rozdělení zisku za rok 2019, není usnesením valné hromady K. S. s. r. o.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 17. 5. 2022, č. j. 38 Cm 66/2021-156, vyslovil částečnou neplatnost usnesení valné hromady K. S. s. r. o. (dále též jen „společnost“), konané dne 8. 1. 2021, ve znění: „Valná hromada dále rozhoduje rozdělení zisku společnosti za rok 2019 takto:

- a) Do rezervního fondu nebude přiděleno nic, neboť tento je naplněn.
- b) Mezi společníky se rozděluje částka 2.000.000 Kč, a to v poměru dle výše jejich podílů ve lhůtě splatnosti do 31. 1. 2021. Jednateli společnosti se ukládá zajistit výplatu podílů na zisku a odvedení 15% srážkové daně z příjmu.
- c) Do jiných fondů nebude přiděleno nic.
- d) Zbýlý zisk společnosti za rok 2019 ve výši 367.000 Kč vykázaný v účetní závěrce za rok 2019, po odečtení provedených výplat podílů na zisku za toto účetní období,

se společníkům společnosti rozdělovat nebude a přesouvá se na účet nerozdělených zisků minulých let.“,

a to konkrétně v bodu d) [výrok I.],

zamítl návrh navrhovatelky týkající se zbylé části napadeného usnesení valné hromady společnosti konané dne 8. 1. 2021 (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.).

2. Soud prvního stupně vyšel mimo jiné z toho, že:

1) Jednatel společnosti je S. M., který společnost zastupuje a jejím jménem jedná samostatně.

2) Společníky společnosti jsou navrhovatelka s podílem 33 % a jako svěřenská správkyň S. J. s podílem 67 %, který je „vyčleněn“ do KBS soukromého svěřenského fondu.

3) Podle čl. XVI. Společenské smlouvy vytváří společnost rezervní fond z čistého zisku vykázaného v řádné účetní závěrce za rok, v němž poprvé vytvoří čistý zisk, a to ve výši nejméně 10 % z čistého zisku, avšak ne víc než 5 % z hodnoty základního kapitálu. Tento fond se ročně doplňuje o částku rovnající se 5 % čistého zisku až do dosažení výše 10 % základního kapitálu (bod 1.). O použití rezervního fondu rozhodují jednatele v souladu s § 67, nejde-li o případy, kdy zákon svěřuje toto rozhodnutí valné hromadě (bod 2.). Rezervní fond do výše 10 % základního kapitálu lze použít pouze k úhradě ztráty společnosti (bod 3.).

4) Podle čl. XVIII. Společenské smlouvy se čistý zisk společnosti vykázaný řádnou účetní závěrkou, tj. zisk zbylý po odvodu daní a poplatků, použije podle rozhodnutí valné hromady v tomto pořadí: a) k přidělu do rezervního fondu podle čl. XVI., b) k rozdělení mezi společníky, a to v poměru jejich podílů, c) k přidělu do jiných fondů společnosti, jsou-li zřízeny, d) k jiným účelům stanoveným valnou hromadou.

5) Podle pozvánky na mimořádnou valnou hromadu společnosti ze dne 10. 12. 2020 svolanou na den 8. 1. 2021 bylo programem této valné hromady mimo jiné zrušení rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku za rok 2019, jímž nebyl mezi společníky rozdělen zisk a jímž byla schválena účetní závěrka za rok 2019 (bod 3 programu), a revokace rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku za rok 2019, jímž měla být schválena účetní závěrka za rok 2019, do rezervního fondu nemělo být přiděleno ničeho, neboť tento je naplněn, do jiných fondů rovněž nemělo být ničeho přiděleno a mezi společníky měla být rozdělena částka 2.000.000 Kč v poměru dle výše jejich podílů s tím, že zbylý zisk ve výši 367.000 Kč měl být přesunut na účet nerozdělených zisků minulých let (bod 4 programu).

6) Mimořádná valná hromada dne 8. 1. 2021 přijala 67 hlasy usnesení o (schválení) zrušení rozhodnutí valné hromady ze dne 29. 6. 2020 o rozdělení zisku za rok 2019, když navrhovatelka se svými 33 hlasy hlasovala proti.

7) Mimořádná valná hromada dne 8. 1. 2021 v rámci revokace rozhodnutí valné hromady přijala 67 hlasy usnesení o schválení účetní závěrky za rok 2019 a usnesení o rozdělení zisku za rok 2019 ve znění uvedeném v pozvánce, když navrhovatelka se svými 33 hlasy hlasovala proti. Navrhovatelka podala proti tomuto usnesení valné hromady písemný protest.

3. Na tomto skutkovém základě soud prvního stupně uzavřel, že „ekonomická situace společnosti, a zejména stav její likvidity, rozdělení zisku umožňovala“, proto zde „nebylo žádných důležitých či naléhavých důvodů, pro které by nemohl být celý zisk mezi společníky rozdělen“, a shledal „rozhodnutí valné hromady ze dne 8. 1. 2021“ v bodu d) neplatným podle § 191 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“].

4. Dle soudu prvního stupně lze právo na podíl na zisku považovat za jedno z „hlavních práv společníka“, tudíž valná hromada společnosti může přijmout „rozhodnutí o nerozdělení zisku“ pouze v případě, kdy existují pro takové rozhodnutí „vážné důvody na straně společnosti“ a nesmí dojít při jeho přijetí ke „zneužití většiny hlasů“.

5. Společnost dosáhla za roky 2019 a 2020 kladných hospodářských výsledků, což podle soudu představuje situaci, která „nezavdává žádný důvod, aby po rozdělení zisku mezi společníky v objemu 2.000.000 Kč musela být zbylá část zisku ve výši 367.000 Kč přesunuta společností na účet nerozdělených zisků, zvláště pak, když nebylo zapotřebí ze zisku doplňovat rezervní fond“.

6. Mezi společníky společnosti tak měl být rozdělen zisk v plné výši. Přijetím napadeného usnesení valné hromady společnosti došlo k porušení práva navrhovatelky na podíl na zisku podle § 161 odst. 1 z. o. k. a ke zneužití hlasovacího práva většinového společníka k újmě celku podle § 212 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“).

7. Nadto se mezi navrhovatelkou a jednatelem společnosti (jejím synem) táhnou dlouholeté osobní spory, jejichž výsledkem je „zneužívání většiny hlasů druhého společníka (67 hlasů)“ na úkor navrhovatelky a na to navazující soudní spory. Takovéto jednání je v rozporu s dobrými mravy podle § 547 o. z.

8. Vrchní soud v Praze k odvolání společnosti v záhlaví označeným rozhodnutím změnil usnesení soudu prvního stupně v I. výroku tak, že se návrh na vyslovení neplatnosti bodu d) usnesení valné hromady zamítá (první výrok), ve zbývajícím rozsahu odvolání společnosti odmítl (druhý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (třetí výrok).

9. Odvolací soud sice přisvědčil závěru soudu prvního stupně, že „podíl na zisku je skutečně jedním z významných práv společníka společnosti s ručeným omezeným. A pokud by zisk za příslušné účetní období vůbec mezi společníky rozdělen nebyl, musel by pro tento postup existovat vážný důvod“. Avšak v poměrech projednávané věci odvolací soud považuje soudní zásah do vnitřních poměrů společnosti za nepřiměřený, neboť k tomu není dán vážný důvod, když „85 % zisku rozděleno bylo“ a „nerozdělení 15 % zisku mezi společníky je zcela v diskreci obchodní korporace“.

10. Dále odvolací soud formuloval závěr, podle něhož přijetím napadeného usnesení valné hromady nedošlo ke zneužití hlasovacích práv, neboť „samotná skutečnost, že určitá osoba nakládá s většinou hlasovacích práv“, není dle něho dostačující. Rovněž se podle odvolacího soudu nemůže jednat o zneužití hlasovacího práva či znevýhodňující rozhodování v případě, kdy nebylo mezi společníky rozděleno (pouze) 15 % zisku a zbylých 85 % bylo rozděleno poměrně podle velikosti podílů společníků.

11. Odvolací soud označil úvahu soudu prvního stupně týkající se dobrých mravů za nepřehlednou a konstatoval, že za situace, kdy není dán prostor pro soudní ingerenci a současně se nemůže jednat o zneužití hlasovacího práva, neobstojí ani konstrukce, že je zneužití hlasovacího práva nemravné.

12. V rozsahu II. výroku rozhodnutí soudu prvního stupně odvolací soud odvolání společnosti odmítl podle § 218 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), neboť jí v důsledku tohoto výroku nevznikla žádná újma.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti usnesení odvolacího soudu (výslovně v rozsahu všech jeho výroků) podala navrhovatelka dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., majíc za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

14. Dovolatelka namítá, že odvolací soud nesprávně posoudil právní otázku soudní ingerence do vnitřních poměrů společnosti a právní otázku neplatnosti usnesení valné hromady ohledně rozdělování zisku společnosti. Současně je podle dovolatelky nesprávné právní posouzení odvolacího soudu ohledně „zneužití většinového hlasovacího práva a ohledně rozporu usnesení s dobrými mravy“, neboť odvolací soud pouze odkázal na procentuální poměr (ne)rozděleného zisku společnosti.

15. Odvolací soud posoudil věc v rozporu s konstantní judikaturou Nejvyššího soudu, ze které se podává, že „valná hromada společnosti sice může rozhodnout tak, že zisk nebude mezi společníky rozdělen“, avšak smí tak učinit „pouze z důležitých důvodů a při respektování zákazu“ formulovaného v ustanovení § 56a zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“).

16. Soudy tak v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o rozdělení zisku musí zkoumat, zda byl dán „důležitý důvod“ pro nerozdělení zisku mezi společníky, který je dostatečně způsobit vyloučit jedno ze „základních práv společníků“, a to právo na podíl na zisku.

17. Dovolatelka se domnívá, že v projednávané věci žádné takové důležité důvody neexistují a rovněž v pozvánce na mimořádnou valnou hromadu nebyly žádné důležité důvody pro nerozdělení části zisku mezi společníky uvedeny. Dovolatelka proto považuje za nesprávný postup odvolacího soudu, když tento neaplikoval uvedené závěry plynoucí z judikatury

Nejvyššího soudu, s odkazem na procentuální poměr (ne)rozděleného zisku odmítl zasahovat do rozhodování společnosti a návrh dovolatelky zamítl.

18. Dovolatelka dále uvádí, že samotným důvodem pro vyhovění jejímu návrhu je zneužití hlasovacích práv většinovým společníkem z důvodu existence vnitřních rozporů mezi společníky. Takové jednání je podle dovolatelky v rozporu s dobrými mravy.

19. Vzhledem k uvedenému dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

20. Společnost ve svém vyjádření k dovolání uvedla, že svým jednáním neporušila právo společníků na podíl na zisku, a proto „do něj soudy nejsou oprávněny nijak zasahovat, jelikož by se jednalo o nepřípustný zásah do vnitřních poměrů obchodní korporace“. Současně společnost uvedla, že odvolací soud vycházel při posouzení projednávané věci z konstantní judikatury Nejvyššího soudu týkající se možného zásahu soudů do vnitřních poměrů společnosti a dovolatelkou mu vytýkaný rozpor v právním posouzení věci je tak nesprávný. Společnost proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání jako nepřípustné odmítl, popř. aby je jako nedůvodné zamítl.

č. 79

III.

Přípustnost dovolání

21. Dovolání proti druhému výroku usnesení odvolacího soudu není objektivně přípustné podle § 238 odst. 1 písm. e) o. s. ř., neboť jím odvolací soud rozhodl o odmítnutí odvolání.

22. Opravným prostředkem způsobilým zpochybnit nesprávné rozhodnutí odvolacího soudu o odmítnutí odvolání je žaloba pro zmatečnost dle § 229 odst. 4 o. s. ř. Tzv. zmatečnostní vada řízení totiž není (sama o sobě) způsobilým dovolacím důvodem a pro její posouzení nelze dovolání připustit (za mnohá rozhodnutí viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2014, sen. zn. [29 NSČR 112/2013](#), ze dne 28. 7. 2016, sen. zn. [29 NSČR 134/2015](#), či ze dne 19. 1. 2017, sen. zn. [29 NSČR 225/2016](#)).

23. Dovolání proti třetímu výroku usnesení odvolacího soudu není objektivně přípustné podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř., neboť jím odvolací soud rozhodl (toliko) o nákladech řízení.

24. Dovolání proti prvnímu výroku usnesení odvolacího soudu je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení dovolatelkou otevřené otázky týkající se rozhodování valné hromady společnosti s ručením omezeným o rozdělení zisku, která nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

25. S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný zákon o obchodních korporacích ve znění účinném do 31. 12. 2020 [čl. II bod 12. zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony].

26. Podle § 34 z. o. k. se podíl na zisku stanoví na základě řádné nebo mimořádné účetní závěrky schválené nejvyšším orgánem obchodní korporace. Lze jej rozdělit pouze mezi společníky, ledaže společenská smlouva určí jinak (odstavec 1). Podíl na zisku v kapitálových společnostech je splatný do 3 měsíců ode dne, kdy bylo přijato rozhodnutí nejvyššího orgánu obchodní korporace o jeho rozdělení, ledaže společenská smlouva nebo nejvyšší orgán určí jinak. Podíl na zisku v osobních společnostech je splatný do 6 měsíců od konce účetního období, ledaže společenská smlouva určí jinak (odstavec 2). O vyplacení podílu na zisku rozhoduje statutární orgán. Je-li rozdělení zisku a podílů na zisku v rozporu s tímto zákonem, podíly na zisku se nevyplátí. Má se za to, že ti členové statutárního orgánu, kteří s vyplacením podílu na zisku v rozporu s tímto zákonem souhlasili, nejednali s péčí řádného hospodáře (odstavec 3).

27. Podle § 161 odst. 1 z. o. k. se společníci podílejí na zisku určeném valnou hromadou k rozdělení mezi společníky v poměru svých podílů, ledaže společenská smlouva určí jinak. Neurčí-li společenská smlouva nebo valná hromada jinak, vyplácí se podíl na zisku v penězích.

28. Podle § 161 odst. 4 z. o. k. částka k rozdělení mezi společníky nesmí překročit výši hospodářského výsledku posledního skončeného účetního období zvýšenou o nerozdělený zisk z předchozích období a sníženou o ztráty z předchozích období a o příděly do rezervních a jiných fondů v souladu s tímto zákonem a společenskou smlouvou.

29. Podle § 184 odst. 1 z. o. k. termín konání valné hromady a její pořad se společníkům oznámí písemně nejméně 15 dnů přede dnem jejího konání, neurčí-li společenská smlouva jinak; součástí pozvánky je i návrh usnesení valné hromady.

30. Podle § 191 odst. 1 z. o. k. se každý společník, jednatel, člen dozorčí rady, je-li zřízena, nebo likvidátor může v mezích tohoto ustanovení dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti usnesení členské schůze spolku pro rozpor s právními předpisy nebo společenskou smlouvou. Bylo-li rozhodnuto mimo valnou hromadu nebo bylo-li rozhodnutí valné hromady přijato dodatečně, právo podat návrh zanikne uplynutím 3 měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl nebo mohl dozvědět o přijetí rozhodnutí podle § 174 odst. 3 nebo § 177, nejdéle však uplynutím 1 roku od přijetí tohoto rozhodnutí. Totéž platí, rozhodl-li v působnosti valné hromady jediný společník.

31. Podle § 191 odst. 2 z. o. k. je důvodem neplatnosti usnesení valné hromady i rozpor tohoto usnesení s dobrými mravy.

32. Podle § 212 odst. 2 o. z. zneužije-li člen soukromé korporace hlasovací právo k újmě celku, rozhodne soud na návrh toho, kdo prokáže právní zájem, že k hlasu tohoto člena nelze pro určitý případ přihlížet. Toto právo zaniká, pokud návrh není podán do tří měsíců ode dne, kdy k zneužití hlasu došlo.

33. Z ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu týkající se rozhodování valné hromady akciové společnosti o rozdělení zisku se podává, že:

- 1) Soud při rozhodování o neplatnosti usnesení valné hromady zpravidla neposuzuje, zda opatření, o kterém rozhodla valná hromada, je věcně důvodné, zda odpovídá zájmu společnosti, resp. Je v širším smyslu materiálně opodstatněné. Napadené

usnesení může zpravidla posoudit nanejvýš z hlediska, zda se jeho obsah či okolnosti přijetí nepříčí zákonu či stanovám.

2) I po 1. 1. 2014 platí, že právo podílet se na zisku společnosti je jedním ze základních práv akcionáře (srov. § 256 odst. 1 z. o. k.); vytvoří-li akciová společnost zisk, může valná hromada rozhodnout o tom, že nebude rozdělen mezi akcionáře, pouze z důležitých důvodů a při respektování zákazu zneužití většiny hlasů (§ 212 o. z.).

3) S účinností od 1. 1. 2014 valná hromada může rozhodnout o rozdělení zisku i tak, že jeho část rozdělí v podobě tantiém mezi členy volených orgánů (za předpokladu, že to připouští stanovy společnosti), popř. ji přidělí do fondu zřízeného stanovami a tvořeného ze zisku, a zbytek zisku ponechá na účtu nerozděleného zisku; i pro nerozdělení zbývající části zisku mezi akcionáře však musí být dány důležité důvody. Důležité důvody, pro které představenstvo (popř. jiný svolavatel) navrhuje, aby zisk nebyl rozdělen mezi akcionáře (včetně důvodů, které se podávají ze stanov společnosti), musí být uvedeny v pozvánce na valnou hromadu [srov. § 407 odst. 1 písm. f) z. o. k.].

4) S účinností od 1. 1. 2014 může řádná účetní závěrka zpracovaná za předchozí účetní období sloužit jako podklad pro rozdělení zisku až do konce následujícího účetního období.

Srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3885/2017](#), uveřejněné pod číslem 9/2020 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 9/2020“), a na něj navazující usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2023, sp. zn. [27 Cdo 948/2022](#).

34. Uvedené závěry však nejsou bez dalšího přenositelné do poměrů společnosti s ručením omezeným.

35. Je tomu tak proto, že akciová společnost je ryze kapitálovou společností, která se vyznačuje předně tím, že povinně vytváří základní kapitál v minimální výši 2.000.000 Kč (§ 246 odst. 2 z. o. k.). Její vnitřní správa je oddělena od osob akcionářů, což zajišťuje provoz společnosti bez ohledu na změny v osobách akcionářů. Převoditelnost podílu v akciové společnosti nelze vyloučit (§ 270 odst. 1 a § 274 odst. 1 z. o. k.). Účast společníků (akcionářů) na řízení akciové společnosti se realizuje zásadně pouze prostřednictvím nejvyššího orgánu společnosti – valné hromady, která rozhoduje na většinovém principu. V průběhu trvání akciové společnosti akcionáři neručí za její závazky.

36. Oproti tomu společnost s ručením omezeným má smíšenou povahu. Ačkoliv i ji zákon označuje jako kapitálovou společnost (§ 1 odst. 2 z. o. k.), činí tak toliko jako legislativní zkratku pro zjednodušení zákonného textu, aniž by tím popíral, že úprava společnosti s ručením omezeným obsahuje i prvky osobních společností (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. [27 Cdo 2708/2018](#)). Prvky osobní společnosti se projevují na mnoha místech její úpravy. Obsah společenské smlouvy lze měnit pouze dohodou všech společníků (nestanoví-li společenská smlouva jinak – § 147 odst. 1 z. o. k.). I v případě, že o změně společenské smlouvy rozhoduje valná hromada, musí se změnou, jež zasahuje do práv nebo povinností společníků, dotčení společníci souhlasit (§ 171 odst. 2 z. o. k.). Převod podílu může

být ve společenské smlouvě zcela vyloučen (srov. závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. [29 Cdo 5719/2016](#), uveřejněného pod číslem 152/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), společníci ručí za závazky společnosti v rozsahu stanoveném v § 132 odst. 1 z. o. k. (k tomu srov. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. [27 Cdo 5507/2017](#), uveřejněného pod číslem 48/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) a informace o společnosti mohou žádat i mimo zasedání valné hromady a ve výrazně větším rozsahu, než je tomu v akciové společnosti (srov. závěry rozsudků Nejvyššího soudu sp. zn. [27 Cdo 2708/2018](#) a ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. [27 Cdo 3812/2019](#)). Taktéž platí, že společníkovi společnosti s ručením omezeným (na rozdíl od akcionáře) svědčí – při zániku účasti za trvání společnosti bez právního nástupce – právo na vypořádací podíl.

37. Jakkoliv je úprava obou typů obchodních společností do určité míry dispozitivní a umožňuje, aby se akciová společnost (ujednáním ve stanovách) „přiblížila“ co do nastavení vnitřních poměrů společnosti s ručením omezeným, a *vice versa* (srov. např. ve vztahu k právu na informace shora citovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [27 Cdo 2708/2018](#), odst. 28 odůvodnění, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2022, sp. zn. [27 Cdo 1395/2020](#), odst. 57 až 62 odůvodnění), platí, že částečně odlišná povaha obou společností neumožňuje automaticky přenést shora popsané závěry přijímané pro akciovou společnost na poměry společnosti s ručením omezeným. Jde-li o právo na podíl na zisku, nelze pomíjet, že akcionář je především investor, přinášející kapitál potřebný pro podnikání společnosti, kdežto účast společníka ve společnosti s ručením omezeným se zdaleka neomezuje na tuto roli (zákon ji dokonce automaticky nepředpokládá, viz úpravu minimální výše vkladu) a je mnohem více osobní povahy.

38. Právě s ohledem na skutečnost, že účast akcionáře v akciové společnosti má spíše majetkový charakter a v zásadě představuje investici, jejíž výnos akcionář pravidelně realizuje prostřednictvím práva podílet se na zisku společnosti coby jednoho ze základních akcionářských práv, a že vliv menšinových akcionářů na řízení a kontrolu společnosti je často mizivý, Nejvyšší soud i po 1. 1. 2014 setrval na požadavku vyplývajícím z judikatury přijaté již v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, podle kterého valná hromada akciové společnosti může rozhodnout o tom, že zisk nebude rozdělen mezi akcionáře, pouze z důležitých důvodů ([R 9/2020](#); jde-li o judikaturu týkající se právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1326/2009](#), uveřejněné pod číslem 13/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a na něj navazující rozhodnutí Nejvyššího soudu).

39. S ohledem na smíšenou povahu společnosti s ručením omezeným a z ní plynoucí částečně odlišné postavení jejich společníků není valná hromada této společnosti omezena při rozhodování o (ne)rozdělení zisku tak, jako je tomu v případě akciové společnosti. Lze dodat, že i na společníky společnosti s ručením omezeným samozřejmě dopadá zákaz zneužití hlasů k újmě celku (§ 8 a § 212 odst. 2 o. z.).

40. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že valná hromada společnosti mohla rozhodnout pouze o částečném rozdělení zisku mezi společníky, aniž měla pro nerozdělení zisku v plné výši důležitý důvod. Potud je právní posouzení věci odvolacím soudem správné.

41. Odvolací soud však přehlédl, že valná hromada společnosti napadeným usnesením rozhodla dne 8. 1. 2021 o rozdělení zisku na podkladě účetní závěrky zpracované za účetní období kalendářního roku 2019.

42. V [R 9/2020](#) (odst. 45 odůvodnění) Nejvyšší soud vyložil, že řádná účetní závěrka je způsobilým podkladem pro rozdělení zisku (pouze) do konce následujícího účetního období. Uvedený závěr, ač přijatý pro poměry akciové společnosti, se plně prosadí (z důvodů níže uvedených) i ve společnosti s ručením omezeným (s účinností od 1. 1. 2021 viz výslovnou úpravu v § 34 odst. 1 větě druhé z. o. k.).

43. Společníkovi obchodní společnosti sice svědčí právo na podíl na zisku (jakožto jeden z průmětů práva na reziduální výsledek hospodaření společnosti), nicméně právní úprava zajišťuje, aby při rozdělování zdrojů obchodní společnosti nebyla dotčena práva jejích věřitelů. Zjednodušeně řečeno platí, že společníci by měli stát „ve frontě na zdroje společnosti“ až jako poslední v řadě. Jinými slovy, rozdělení zisku (či jiných vlastních zdrojů) by nemělo mít negativní dopady na věřitele společnosti.

44. Jedním z nástrojů, který zajišťuje výše popsanou ochranu práv věřitelů společnosti, je povinnost společnosti mít pro rozhodnutí o rozdělení zisku „aktuální“ účetní závěrku (zobrazující zisk, který je možné rozdělit) a současně povinnost respektovat tzv. bilanční testy (pro společnost s ručením omezeným viz v právní úpravě účinné do 31. 12. 2020 ustanovení § 161 odst. 4 z. o. k.). Posouzení, zda zvažované rozdělení zisku „prochází“ bilančním testem, přitom nelze učinit bez aktuální účetní závěrky.

45. Mají-li požadavek aktuální účetní závěrky jako podkladu pro rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku a samotný bilanční test sloužit k ochraně věřitelů společnosti, nelze ponechat výlučně na osobách uvedených v § 191 odst. 1 z. o. k., zda se jejich nedostatkem (nesplnění) dovolají u soudu ve lhůtě stanovené zákonem prostřednictvím návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Tyto osoby (zejména pak společníci) ostatně ani nemusí mít zájem na tom, aby platnost usnesení valné hromady přijatého v rozporu se zákonnými pravidly o rozdělení zisku chránícími věřitele společnosti byla zpochybněna. Nejsou-li věřitelé společnosti aktivně věcně legitimováni k podání návrhu na vyslovení neplatnosti takového usnesení valné hromady (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2023, sp. zn. [27 Cdo 452/2023](#)), je jediným účinným prostředkem zajišťujícím jejich ochranu sankce neúčinnosti či zdánlivosti usnesení valné hromady přijatého v rozporu s uvedenými zákonnými požadavky. Jinými slovy řečeno, usnesení valné hromady přijaté v rozporu se zákonnými pravidly o rozdělení zisku chránícími věřitele společnosti nemá právní účinky. Z toho vychází i § 34 odst. 3 věta druhá z. o. k., jež členům statutárního orgánu ukládá povinnost zdržet se výplaty podílů na zisku rozděleného v rozporu se zákonem, a to bez ohledu na to, zda soud vyslovil neplatnost takového usnesení. To, že usnesení valné hromady učiněné v rozporu s bilančními testy (i kdyby vycházelo z údajů v jinak řádně zpracované a schválené účetní závěrce za předchozí účetní období), nemá právní účinky, stanoví s účinností od 1. 1. 2021 výslovně § 34 odst. 2 z. o. k. (stejně jako § 40 odst. 1 a 2 z. o. k.) [srov. v právní úpravě účinné do 31. 12. 2013 § 179 odst. 1 obch. zák. a v judikatuře Nejvyššího soudu rozsudek ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2363/2011](#), uveřejněný pod číslem 75/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek]. Tím spíše je takový následek nutné vztáhnout na případy, kdy valná

hromada přijme rozhodnutí o rozdělení zisku, aniž má k dispozici způsobilý podklad, tj. řádně schválenou účetní závěrku za předchozí účetní období.

46. Účetní závěrka za rok 2019 byla zpracována k 31. 12. 2019, tedy za účetní období, jež předcházelo „předchozímu účetnímu období“, jímž byl kalendářní rok 2020. Účetní závěrka za rok 2019 tudíž nebyla v roce 2021 způsobilým podkladem pro rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku (mimo jiné tak společnost vůbec nemohla posoudit splnění tzv. bilančního testu). Rozhodla-li valná hromada o rozdělení zisku na podkladě nezpůsobilé účetní závěrky, nemá toto rozhodnutí právní účinky (srov. § 34 odst. 3 větu druhou z. o. k.).

47. Nemá-li napadené usnesení valné hromady právní účinky, hledí se na něj, jako by nebylo přijato (§ 245 o. z.). V řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby přitom rozhodne soud i bez návrhu o tom, že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde, hledí-li se na něj, jako by nebylo přijato (§ 90 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních; k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. [29 Cdo 1817/2016](#), uveřejněné pod číslem 46/2018 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a v něm citovanou judikaturu).

48. Nejvyšší soud s ohledem na shora uvedené proto uzavírá, že řešení dovoláním otevřené otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem. Jelikož dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud podle § 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř. usnesení odvolacího soudu změnil.

č. 80

Popře-li dlužník, jemuž insolvenční soud povolil oddlužení, na přezkumu konaném v době před schválením oddlužení nevykonatelnou pohledávku věřitele, musí vyrozumění insolvenčního správce o popření nevykonatelné pohledávky dle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona obsahovat nad rámec základních náležitostí podle § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb. též poučení o tom, že žalobu o určení pravosti, výše a pořadí pohledávky je nutno podat proti dlužníku. Lhůta pro podání žaloby činí 30 dnů od právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu a neskončí dříve než 15 dnů od doručení vyrozumění o popření pohledávky. V případě, že dlužníku bude schváleno oddlužení, začne lhůta 30 dnů běžet ode dne, kdy nastanou účinky rozhodnutí o oddlužení (ode dne zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku), a neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění.

č. 80

Insolvence, Insolvenční správce, Oddlužení, Popření pohledávky, Poučovací povinnost soudu

§ 7 IZ, § 197 IZ, § 198 IZ, § 407 IZ, § 410 IZ, § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb., § 5 o. s. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2023, sen. zn. [29 NSČR 89/2021](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.NSCR.89.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníků proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 2. 2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 21. 10. 2019, Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) odmítl přihlášku pohledávky věřitele č. 33 H. C. a. s. (dále jen „věřitel HC“) v částce 69 313,58 Kč a rozhodl o ukončení účasti tohoto věřitele v insolvenčním řízení v rozsahu 69 313,58 Kč. V důvodech usnesení insolvenční soud uvedl, že pohledávky věřitele HC popřeli dlužníci na přezkumném jednání dne 28. 5. 2019 a věřitel HC (přesto, že byl insolvenčním správcem řádně vyrozuměn a poučen) nepodal žalobu o určení pohledávky.

2. K odvolání věřitele HC insolvenční soud usnesením ze dne 21. 11. 2019, změnil své usnesení ze dne 21. 10. 2019, tak, že:

[1] Přihláška věřitele HC se v částce 69 313,58 Kč neodmítá (bod I. výroku).

[2] Věřitel HC zůstává v insolvenčním řízení s pohledávkou v částce 69 413,58 Kč (bod II. výroku).

3. K odvolání dlužníků Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

4. Odvolací soud s odkazem na ustanovení § 7, § 95 a § 410 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), dospěl po přezkoumání usnesení insolvenčního soudu k následujícím závěrům.

5. Pro vydání usnesení insolvenčního soudu byly splněny podmínky dle § 95 insolvenčního zákona, neboť soud zcela vyhověl odvolání proti rozhodnutí, u něhož není aplikace tohoto ustanovení vyloučena, a věřitel HC podal včas žalobu o určení pravosti a výše pohledávky.

6. Pohledávky věřitele HC popřeli dlužníci (insolvenční správce je uznal) před schválením oddlužení. Lhůta k podání určovací žaloby tedy nemohla začít běžet dříve, než usnesení o schválení o oddlužení nabylo právní moci (dne 4. 9. 2019).

7. Ve vyrozumění ze dne 21. 6. 2019 insolvenční správce věřitele HC nesprávně poučil o počátku běhu lhůty k podání žaloby, proto věřiteli dosud nezačala běžet lhůta a žaloba doručená soudu dne 4. 10. 2019 nemohla být opožděná.

č. 80

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podali dlužníci dovolání, v němž namítají, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [dovolací důvod dle § 241a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“)], a požadují, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

9. Přípustnost dovolání vymezují ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Jde o otázku, jak konkrétně má být věřitel poučen ve vyrozumění insolvenčního správce o popření pohledávky dlužníkem podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona a § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.

10. Podle dovolatelů insolvenční správce při vyrozumění věřitele HC o popření jeho pohledávky postupoval v souladu s § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb. a též v souladu s účelem a smyslem § 197 insolvenčního zákona. Věřiteli se tak dostalo řádného a úplného poučení.

11. Dále dovolatelé tvrdí, že odvolací soud se odchýlil od závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015, sen. zn. [29 ICdo 24/2013](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 33/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 33/2016“)], ohledně počítání lhůty pro podání incidenční žaloby nezajištěným věřitelem. Namítají, že odvolací soud při výkladu náležitostí vyrozumění podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona nezohlednil smysl a účel zákona. K tomu dodávají, že náležitosti vyrozumění o popření pohledávky jsou podrobně popsány v § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb., přičemž účelem vyrozumění je poskytnout věřiteli popřené pohledávky, který se neúčastnil přezkumného jednání, při němž byla jeho pohledávka popřena, poučení, jak má v insolvenčním řízení postupovat, tedy že má možnost přistoupit k podání incidenční žaloby. Podle dovolatelů se odvolací soud v tomto ohledu odchýlil od závěrů Nejvyššího soudu obsažených v usnesení ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. [29 NSČR 80/2012](#), ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. [29 Cdo 3582/2010](#) [jde o usnesení uveřejněné

pod číslem 97/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 97/2011“), a ze dne 25. 3. 2019, sen. zn. [29 ICdo 37/2017](#).

III.

Přípustnost dovolání

12. Na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že usnesením ze dne 20. 1. 2021, sen. zn. [29 NSČR 50/2020](#), dovolání dlužníků odmítl jako opožděné. Usnesení Nejvyššího soudu zrušil Ústavní soud nálezem ze dne 16. 11. 2021, sp. zn. [III. ÚS 1020/21](#), v němž se Ústavní soud neztotožnil se závěrem Nejvyššího soudu o zmeškání lhůty pro podání dovolání.

13. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

14. S přihlédnutím k tomu, že insolvenční soud zjistil úpadek dlužníků (a povolil jim oddlužení) usnesením ze dne 28. 3. 2019 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), platí pro předmětné insolvenční řízení i v době od 1. 6. 2019 insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019; srov. článek II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené otázky (výkladu § 197 odst. 2 insolvenčního zákona ve vazbě na běh lhůty k podání žaloby o určení pohledávky) jde o věc v daných skutkových poměrech dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Skutkový stav věci, z něž vyšly soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

18. Pro právní posouzení jsou rozhodná zejména následující zjištění (z nichž vyšly oba soudy a jež se jako obsah insolvenčního spisu promítají i v insolvenčním rejstříku):

[1] Usnesením ze dne 28. 3. 2019, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníků a povolil jeho řešení oddlužením.

[2] Přihláškou pohledávky č. P37 přihlásil věřitel HC do insolvenčního řízení dlužníků nezajištěné pohledávky v celkové výši 69 413,58 Kč.

[3] Dne 28. 5. 2019 dlužníci popřeli pravost a výši pohledávek (mimo dílčí pohledávku č. 3 ve výši 100 Kč) věřitele HC.

[4] Dne 8. 7. 2019 byla zveřejněna v insolvenčním rejstříku zpráva o přezkumu ze dne 28. 5. 2019 (B-13).

[5] Usnesením ze dne 15. 8. 2019, insolvenční soud schválil oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře a schválil zprávu o přezkumu zveřejněnou dne 8. 7. 2019.

[6] Podáním datovaným 21. 6. 2019 vyrozuměl insolvenční správce věřitele HC, že jeho pohledávku popřeli dlužníci. V poučení uvedl mimo jiné:

„Insolvenční správce současně podle ustanovení § 198 odst. 1 a odst. 2 insolvenčního zákona upozorňuje věřitele, že může své právo uplatnit žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání, avšak tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení tohoto vyrozumění.

Žalobu je nutno podat proti dlužníkům u insolvenčního soudu. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše a pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření.

Popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem.“

[7] Dne 4. 10. 2019 podal věřitel HC u insolvenčního soudu žalobu na určení pravosti a výše pohledávek.

19. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu, insolvenčního zákona a vyhlášky č. 311/2007 Sb.:

Podle ustanovení § 5 o. s. ř. soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech.

Dle ustanovení § 197 insolvenčního zákona věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena při přezkumném jednání, poučí insolvenční správce nebo insolvenční soud při přezkumném jednání o dalším postupu; věřitele, který se přezkumného jednání nezúčastnil, o tom insolvenční správce písemně vyrozumí, a to i tehdy, je-li popření uvedeno v upraveném seznamu přihlášených pohledávek (odstavec 2).

Z ustanovení §198 insolvenčního zákona plyne, že věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání nebo od právní

moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu podle § 410 odst. 3 písm. a); tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění podle § 197 odst. 2 nebo § 410 odst. 2. Žalobu podávají vždy proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření (odstavec 1).

Ustanovení § 407 odst. 1 insolvenčního zákona stanoví, že účinky schválení oddlužení nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku.

Podle ustanovení § 410 insolvenčního zákona přezkoumání přihlášených pohledávek provede insolvenční správce tak, že v seznamu přihlášených pohledávek podle § 189 odst. 1 u každé z pohledávek výslovně uvede, zda ji on sám, dlužník nebo věřitel popírá nebo nepopírá, přičemž ke stanovisku dlužníka bude připojen i podpis dlužníka; stanovisko dlužníka zjistí insolvenční správce při osobním jednání s dlužníkem, jehož datum a místo konání sdělí dlužníkovi nejméně 7 dní předem. Věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena, o tom insolvenční správce písemně vyrozumí a poučí jej o dalším postupu. Poté insolvenční správce vypracuje zprávu o přezkumu; její součástí je záznam o jednání s dlužníkem podepsaný insolvenčním správcem a dlužníkem, seznam přihlášených pohledávek a doklad o písemném vyrozumění věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena (odstavec 2). Popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ustanovení § 51 odst. 2 tím však není dotčeno; pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce. Jestliže dlužník popřel pohledávku před schválením oddlužení, nastávají účinky tohoto popření dnem, kdy nastaly účinky oddlužení; tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku (odstavec 5).

Dle ustanovení § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb. písemné vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky obsahuje označení insolvenčního soudu včetně spisové značky, pod kterou je insolvenční řízení vedeno, označení dlužníka a označení věřitele, jemuž je toto vyrozumění určeno, údaje umožňující identifikaci popřené nevykonatelné pohledávky, informaci o tom, zda tato pohledávka byla popřena co do pravosti, výše nebo pořadí, stanovisko dlužníka, datum a podpis insolvenčního správce. U pohledávky popřené co do výše se ve vyrozumění uvede, v jaké výši byla insolvenčním správcem popřena, u pohledávky popřené co do pořadí se ve vyrozumění uvede, v jakém pořadí má být pohledávka podle insolvenčního správce uspokojena (odstavec 1). Vyrozumění dále obsahuje poučení, že pokud nepodá věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, proti insolvenčnímu správci u insolvenčního soudu žalobu na určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky, nebude k pohledávce popřené co do pravosti nadále v insolvenčním řízení přihlíženo a pohledávka popřená co do výše nebo pořadí se bude pokládat za zjištěnou ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření insolvenčním správcem. Ve vyrozumění

se uvede i poučení, že věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, se v podané žalobě může jako důvodu vzniku pohledávky dovolávat jen skutečností uvedených v přihlášce nebo při přezkumném jednání a dále skutečností, o kterých se věřitel dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části podle obchodního zákoníku neoznámil včas převzetí dlužníkovu závazku. Vyrozumění dále obsahuje poučení o tom, že lhůta k podání žaloby činí 30 dnů od přezkumného jednání a že tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění (odstavec 2).

20. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí ustanovení § 5 o. s. ř. a ustanovení § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb. beze změny od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníků (10. 3. 2019). K rozhodnému znění insolvenčního zákona (do 31. 5. 2019) srov. odstavec 14. shora. Nejvyšší soud podotýká, že ustanovení § 410 odst. 5 insolvenčního zákona v rozhodném znění se aplikuje [v návaznosti na nález pléna Ústavního soudu ze dne 2. 7. 2019, sp. zn. [Pl. ÚS 2/19](#), uveřejněný pod číslem 223/2019 Sb., na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. [29 ICdo 111/2018](#), nebo na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2020, sen. zn. [29 ICdo 19/2019](#)] s vypuštěním podmínky, aby šlo o popření pohledávky věřitele „nezajištěného“.

21. Na tomto místě Nejvyšší soud připomíná, že zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, znamenal v insolvenčním právu koncepční změnu spočívající (mimo jiné) v tom, že přezkum pohledávek v oddlužení již neprobíhá na přezkumném jednání před insolvenčním soudem. Přihlášené pohledávky insolvenční správce přezkoumává při osobním jednání s dlužníkem (§ 410 odst. 2 insolvenčního zákona).

22. Jestliže se věřitel popřené pohledávky neúčastnil přezkumného jednání, při němž byla jeho pohledávka popřena (což je pravidlem, a bylo tomu tak i v dané věci), je insolvenční správce povinen poskytnout mu poučení, jak má v insolvenčním řízení postupovat. Toto poučení insolvenční správce poskytne věřiteli v písemném vyrozumění (§ 197 odst. 2 insolvenčního zákona).

23. Již v [R 97/2011](#) Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož poučení, jak má v insolvenčním řízení postupovat přihlášený věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla při přezkumném jednání účinně popřena co do pravosti, výše nebo pořadí, se takovému věřiteli v případě, že je při přezkumném jednání přítomen, má dostat již při tomto jednání. Nestane-li se tak, pak písemné vyrozumění ve smyslu ustanovení § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, splňující náležitosti vymezené vyhláškou č. 311/2007 Sb., musí insolvenční správce zaslat nejen těm věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky, kteří se přezkumného jednání nezúčastnili, nýbrž i těm věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky, kterým se – ač byli přítomni – náležitého poučení při přezkumném jednání nedostalo. K tomu srov. rovněž usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sen. zn. [29 NSČR 42/2010](#), uveřejněné pod číslem 13/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

24. V [R 97/2011](#) Nejvyšší soud též vysvětlil, že ustanovení § 5 o. s. ř. je podpůrně (přiměřeně) aplikovatelné (i) v insolvenčním řízení. Přitom platí, že poučovací povinnost soudu je koncipována tak, aby bylo vždy bez pochybností zřejmé, kdy a o čem mají být účastníci poučeni.

25. Dále je judikatura Nejvyššího soudu ustálena v závěru, že skutečnost, zda insolvenční soud nebo insolvenční správce splnil svou poučovací povinnost dle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, závisí na posouzení, zda případné nedostatky při plnění poučovací povinnosti nebyly na újmu procesních práv přihlášeného věřitele jako adresáta poučení. Jinak řečeno, jestliže účastník řízení mohl na základě poskytnutého poučení odpovídajícím způsobem uplatnit svá procesní práva, popřípadě vykonat své procesní povinnosti, není z hlediska zachování práva na spravedlivý proces podstatné, že případně šlo o poučení, které není zcela bez vad. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2021, sen. zn. [29 NSČR 64/2020](#), uveřejněné pod číslem 83/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 83/2022“).

26. Jde-li o náležitosti písemného vyrozumění (§ 197 odst. 2 insolvenčního zákona), ustanovení § 13 vyhlášky (mimo jiné) vyžaduje, aby vyrozumění obsahovalo poučení o tom, že lhůta k podání žaloby činí 30 dnů od přezkumného jednání a že tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění. Význam zmíněného poučení přitom zcela zjevně spočívá v tom, aby se do sféry dispozice věřitele popřené nevykonatelné pohledávky dostala informace ohledně délky lhůty k podání žaloby o určení pravosti pohledávky a ohledně data počátku jejího běhu. K tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. [29 Cdo 340/2012](#).

27. Tvrdí-li dovolatelé, že ve vyrozumění o popření pohledávky dlužníkem podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona se věřiteli dostalo řádného a úplného poučení, Nejvyšší soud tento názor nesdílí. Účel vyrozumění dle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona je nutno mít na zřeteli jak při hodnocení, zda vyrozumění splňuje vyhláškou stanovené náležitosti, tak i v situaci, kdy soud posuzuje, jaké důsledky má absence některého z vyhláškou předepsaných údajů.

28. Jestliže insolvenční správce ve vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky ze dne 21. 6. 2019 (srov. odstavec 18. [6]) uvedl, že podle ustanovení § 198 odst. 1 a odst. 2 insolvenčního zákona věřitel může své právo uplatnit žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání, avšak tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení tohoto vyrozumění, je zcela zjevné, že při formulaci poučení striktně vycházel z náležitostí vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky předepsaných ustanovením § 13 odst. 2 vyhlášky č. 311/2007 Sb.

29. V dané věci však bylo nutno poučení ve vyrozumění insolvenčního správce modifikovat. Ustanovení § 13 odst. 2 vyhlášky č. 311/2007 Sb. totiž nepamatuje na situaci, kdy dlužník popře pohledávku věřitele (již) v době před schválením oddlužení. Proto je nutno poučení přizpůsobit textu ustanovení § 410 odst. 5 insolvenčního zákona, z něhož jasně a nepochybně plyne, že v případě, že dlužník popřel nevykonatelnou pohledávku věřitele před schválením oddlužení, je pro počátek běhu lhůt k podání žaloby vůči dlužníku o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky rozhodný den, kdy nastaly účinky oddlužení.

30. Výše uvedený názor je podporován i odbornou literaturou, podle níž obecně platí, že žaloba musí být podána ve lhůtě podle § 198 odst. 1 insolvenčního zákona, tzn. do 30 dnů od právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu. Tato lhůta však neskončí dříve než 15 dnů od doručení vyrozumění o popření pohledávky. Ustanovení § 410 insolvenčního zákona nicméně stanoví ve vztahu k popření nevykonatelné pohledávky dlužníkem, že rozhodným dnem pro počátek běhu lhůt k podání žaloby je den, kdy nastanou účinky rozhodnutí

o oddlužení, tzn. den zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Uvedené je nutné vykládat tak, že v případě popření insolvenčním správcem se prosadí výlučně lhůta uvedená v § 198 odst. 1, přičemž v případě popření dlužníkem se uplatní tatáž lhůta, která však nezačne běžet dříve, než bude rozhodnutí o schválení oddlužení zveřejněno v insolvenčním rejstříku. To ostatně vyplývá i z toho, že účinky popření pohledávky dlužníkem nastávají právě okamžikem zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku. Po 1. 7. 2017 jsou obě lhůty zásadně shodné (nedochází-li výjimečně ke schválení zprávy o přezkumu v jiný den než ke schválení oddlužení). Srov. Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023 (komentář k § 410 insolvenčního zákona).

č. 80

31. Lze tedy shrnout, že popře-li dlužník, jemuž insolvenční soud povolil oddlužení, na přezkumu konaném v době před schválením oddlužení, nevykonatelnou pohledávku věřitele, musí vyrozumění insolvenčního správce o popření nevykonatelné pohledávky dle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona obsahovat nad rámec základních náležitostí podle § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb. též poučení o tom, že žalobu o určení pravosti, výše a pořadí pohledávky je nutno podat proti dlužníku. Lhůta pro podání žaloby činí 30 dnů od právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu a neskončí dříve než 15 dnů od doručení vyrozumění o popření pohledávky. V případě, že dlužníku bude schváleno oddlužení, začne lhůta 30 dnů běžet ode dne, kdy nastanou účinky rozhodnutí o oddlužení (ode dne zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku), a neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění.

32. V dané věci insolvenční správce ve vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky věřitele HC nikterak neinformoval o tom, kdy mu začne běžet lhůta k podání žaloby o určení pravosti a výše pohledávek pro případ, že bude schváleno oddlužení dlužníků. Přitom pouze úplné a řádné vyrozumění o popření přihlášené pohledávky je způsobilé založit věřiteli běh lhůty k podání žaloby na určení pravosti a výše pohledávek. Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že absence údaje o počátku běhu lhůty k podání žaloby se v dané věci mohla negativně projevit v poměrech věřitele HC a být tak na újmu jeho procesních práv (viz [R 83/2022](#)).

33. Nejvyšší soud uzavírá, že věřiteli HC se nedostalo ve vyrozumění insolvenčního správce řádného poučení o dalším postupu v insolvenčním řízení. Lhůta pro podání žaloby na určení pravosti a výše pohledávky tak věřiteli nezačala běžet. V tomto ohledu je závěr odvolacího soudu správný.

34. Poukaz dovolatelů na [R 33/2016](#) není přílehlavý vzhledem k odlišnostem ve skutkovém stavu. V oné věci šlo o otázku pasivní věcné legitimace v situaci, kdy přihlášenou pohledávku popřel insolvenční správce i dlužník.

35. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je ve výsledku správné, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání dlužníků zamítl jako nedůvodné (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 81

Usnesení, jímž insolvenční soud uděluje souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění (nebo jeho části) zajištěnému věřiteli, je usnesením vydávaným ve věci, v níž z právního předpisu (insolvenčního zákona) vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.

Právo zajištěného věřitele dosud nezjištěné zajištěné pohledávky napadnout (přípustně) odvoláním usnesení, jímž insolvenční soud souhlasí s tím, aby insolvenční správce vydal výtěžek zpeněžení zajištění, který si tento věřitel nárokuje, jinému zajištěnému věřiteli (se zjištěnou zajištěnou pohledávkou), není vyloučeno nebo omezeno tím, že usnesení současně neobsahuje výrok deklarující práva zajištěného věřitele dosud nezjištěné zajištěné pohledávky ke zbylé části výtěžku zpeněžení pro případ, že dojde ke zjištění zajištěné pohledávky.

č. 81

Insolvenční řízení, Pohledávka přednostní, Zástavní právo, Zajištění dluhu (o. z.), Překážka věci rozsouzené (res iudicata)

§ 7 IZ, § 14 odst. 1 IZ, § 167 odst. 1 IZ, § 219 odst. 4 IZ, § 290 IZ, § 298 IZ, § 306 odst. 4 IZ, § 307 odst. 4 IZ, § 153 odst. 2 o. s. ř., § 159a o. s. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2023, sen. zn. [29 NSČR 165/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.NSCR.165.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání zajištěného věřitele C. A., zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 2. 2022, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 8. 4. 2021 Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Souhlasil s tím, aby D. J., insolvenční správce dlužníka S. G., a. s., vydal zajištěnému věřiteli číslo 110 C. A. (dále též jen „zajištěný věřitel C“) částku 15.638.254 Kč jako výtěžek zpeněžení předmětu zajištění (bod I. výroku).

[2] Uložil insolvenčnímu správci:

a/ provést vydání výtěžku zpeněžení podle upraveného seznamu přihlášek do 15 dnů od právní moci usnesení,

b/ zapsat do upraveného seznamu přihlášek k přihlášce zajištěného věřitele C, jaká částka mu byla vyplacena, eventuálně jaká její zbývající část se vypořádá při rozvrhu,

c/ podat mu písemnou zprávu o provedeném vydání výtěžku zpeněžení do 30 dnů od právní moci usnesení (bod II. výroku).

[3] Přiznal insolvenčnímu správci zálohu na odměnu ze zpeněžení předmětu zajištění ve výši 777.387 Kč, včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

3. Podáním datovaným 11. 2. 2021 (B-81) [dále jen „návrh ze dne 11. 2. 2021“] požádal insolvenční správce o udělení souhlasu s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění ve výši 15.638.254,46 Kč zajištěnému věřiteli C uváděje, že zpeněžením závodu dlužníka bylo dosaženo částky 70 miliónů Kč. Nebyly vynaloženy žádné náklady na správu „podniku“ (správně závodu). Od částky 70 miliónů Kč odečetl insolvenční správce náklady na zpeněžení závodu (3.256.300 Kč), náklady na vypracování znaleckého posudku (800.000 Kč) a odměnu organizátora výběrového řízení (2.456.300 Kč). Čistý výtěžek zpeněžení závodu stanovil insolvenční správce částkou 66.743.700 Kč, s tím, že částka určená k vydání zajištěným věřitelům z této sumy činila 25.935.205,92 Kč. Ve vztahu k zajištěnému věřiteli C poukázal insolvenční správce na pravomocný rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2021.

4. Podáním datovaným 23. 2. 2021 (B-83), doplněným podáním datovaným 19. 3. 2021 (B-87) uplatnil zajištěný věřitel C námitky, požaduje, aby mu bylo vyplaceno z výtěžku zpeněžení celkem 50 miliónů Kč.

5. Námitky zajištěného věřitele C nepokládal insolvenční správce za důvodné.

6. Následně insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 298 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z ustanovení § 1 odst. 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů – dospěl k těmto závěrům:

7. Z výtěžku zpeněžení závodu připadla na zajištěného věřitele C jako výtěžek zpeněžení zajištění celkem částka 16.415.641,46 Kč, čemuž po odpočtu částky připadající na odměnu insolvenčního správce (777.387 Kč, včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) odpovídá oněch 15.638.254,46 Kč, s jejichž vydáním zajištěnému věřiteli C proto souhlasil.

8. Včasné námitky zajištěného věřitele C nejsou opodstatněné, když návrh na vydání výtěžku zpeněžení zajištění odpovídá obsahu spisu a dosavadní postup insolvenčního správce je v souladu se zákonem.

9. K obsahu těchto námitek insolvenční soud uvádí, že tvrzení v nich obsažená zčásti směřují do předchozích, již uzavřených, fází insolvenčního řízení (a potud jde bez dalšího o námitky neopodstatněné). Obsahově pak (současně) jde o námitky nedůvodné. Konkrétně jde o ta tvrzení, jimiž zajištěný věřitel C vytýká insolvenčnímu správci, že popřel pořadí jeho pohledávky [incidenční spor tím vyvolaný skončil shora označeným rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2021 (určením, že šlo o zajištěnou pohledávku)]. Dále jde o námitky ke způsobu zpeněžení majetkové podstaty dlužníka. Tato fáze insolvenčního řízení je již uzavřena, když insolvenční správce zpeněžil závod dlužníka jedinou smlouvou (§ 290

insolvenčního zákona) se souhlasem věřitelského výboru (uděleným 27. 11. 2019) a insolvenčního soudu (uděleným usnesením ze dne 5. 12. 2019).

10. K námitce zajištěného věřitele C, že měl obdržet z výtěžku zpeněžení více než 15.638.254,46 Kč, poukazuje insolvenční soud na to, že:

[1] Podíl na výtěžku zpeněžení obchodního závodu dlužníka připadající na jednotlivé zajištěné věřitele stanovil znalecký posudek ze dne 23. 9. 2020 (dále jen „znalecký posudek“), vypracovaný znaleckým ústavem E. C. s. r. o. (dále jen „znalecký ústav E“), zveřejněný v insolvenčním rejstříku dne 30. 9. 2020 (B-68, B-69).

[2] Podle návrhu ze dne 25. 9. 2020 (B-68, B-69) [dále jen „návrh ze dne 25. 9. 2020“] měli obdržet:

1) zajištěný věřitel P. D. (dále jen „P. D.“) částky 1.845.277,26 Kč a 7.967.196,15 Kč,

2) zajištěný věřitel C částky 484.478,05 Kč a 15.638.254,46 Kč.

[3] Insolvenční správce současně navrhl, aby částka 15.638.254,46 Kč byla deponována na účtu majetkové podstaty dlužníka do pravomocného skončení incidenčního sporu o určení pořadí pohledávky, vedeného u insolvenčního soudu pod sp. zn. 66 ICm 3613/2019.

[4] Proti návrhu ze dne 25. 9. 2020 nepodal zajištěný věřitel C námitky.

[5] Usnesením ze dne 30. 11. 2020 souhlasil insolvenční soud s tím, aby insolvenční správce vydal:

1) zajištěnému věřiteli P. D. částky 1.845.277,26 Kč a 7.967.196,15 Kč,

2) zajištěnému věřiteli C částku 484.478,05 Kč.

Současně (v odůvodnění) vysvětlil, že o vydání výtěžku zpeněžení ve výši 15.638.254,46 Kč zajištěnému věřiteli C prozatím (do pravomocného rozhodnutí incidenčního sporu) nemůže být rozhodnuto, takže předmětná částka bude do té doby deponována na účtu majetkové podstaty dlužníka.

11. Co do výše výtěžku zpeněžení (tedy) zajištěný věřitel C mohl vznést námitky (stejně jako dlužník a ostatní věřitelé) již proti návrhu ze dne 25. 9. 2020 a proti závěrům znaleckého posudku, z něž tento návrh vychází. Takové námitky však nevzněl nikdo z nich.

12. Výše výtěžku zpeněžení zajištění [zůstatku na bankovním účtu dlužníka u zajištěného věřitele C (herní jistoty)] tak zůstala v insolvenčním řízení nespornou, stejně jako výše dalších plnění pro zajištěné věřitele dle návrhu ze dne 25. 9. 2020. Tím, že zajištěný věřitel C nepodal námitky proti návrhu ze dne 25. 9. 2020, dal ostatním účastníkům a insolvenčnímu soudu najevo (z procesního hlediska), že je srozuměn s tím, že jeho výtěžek ze zpeněžení bude v případě úspěchu v incidenčním sporu činit právě 15.638.254,46 Kč.

13. Současné dlužníkovy námitky proti výši výtěžku zpeněžení měly být tudíž vedeny proti návrhu ze dne 25. 9. 2020. V námitkách proti návrhu ze dne 11. 2. 2021 již zajištěný věřitel C nemůže úspěšně namítat nesouhlas s výší plnění. Proto insolvenční soud (pro nadbytečnost) neprovedl (zajištěným věřitelem C navržený) důkaz znaleckým posudkem znalce A-C. plus, spol. s r. o. (ten nebyl podkladem pro návrh na vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli C), ani výsledky zpracovatelů znaleckých posudků.

14. K odvolání zajištěného věřitele C Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 9. 2. 2022 potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku.

15. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 159a a § 167 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

16. Odvolání není opodstatněné, k čemuž lze v podrobnostech odkázat na závěry insolvenčního soudu. Ke stěžejní odvolací argumentaci proti závěru, že námitky proti výši výtěžku zpeněžení připadajícího na uspokojení jeho pohledávky (15.638.254,46 Kč) měly zaznít (již) při návrhu ze dne 25. 9. 2020, uvádí odvolací soud následující:

17. Judikatura představovaná např. „[R 61/2014](#)“ [správně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. [29 NSČR 5/2014](#), uveřejněné pod číslem 61/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 61/2014“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu] dovozuje, že (i) pro poměry insolvenčního řízení je plně uplatnitelný závěr, podle něhož se jednotlivé fáze řízení zpravidla uzavírají rozhodnutími, jež činí některé (byť chybné) kroky a postupy (v dalším průběhu řízení) nevratnými, přičemž i uvnitř jednotlivých fází řízení lze nalézt procesní situace a procesní úkony, jejichž zmeškání (nebo i jen prosté opakování) je uskutečnitelné a zhojitelné jen s obtížemi nebo vůbec.

18. Odvolací soud nesouhlasí s výhradou, že zajištěný věřitel C mohl poprvé upozornit na nedostatky předchozího průběhu insolvenčního řízení až v námitkách proti návrhu ze dne 11. 2. 2021. Neukončený spor o určení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění nijak nebránil tomu, aby zajištěný věřitel C podal námitky proti návrhu ze dne 25. 9. 2020 (§ 298 odst. 3 insolvenčního zákona), nebo aby následně podal odvolání proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020. Srov. obdobně např. již důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sen. zn. [29 NSČR 7/2014](#), uveřejněného pod číslem 76/2017 Sb. rozh. obč.

19. Usnesení insolvenčního soudu o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli je rozhodnutím ve věci samé, když jeho prostřednictvím definitivně opouští majetkovou podstatu dlužníka část výtěžku zpeněžení majetkové podstaty (je takto „rozvržena“ zajištěnému věřiteli nebo více zajištěným věřitelům). Srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2015, sen. zn. [29 NSČR 31/2013](#), uveřejněného pod číslem 95/2015 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 95/2015“). Účinky právní moci takového usnesení (jež v daném případě nastaly dne 18. 12. 2020), se projevují (v intencích § 159a o. s. ř. a § 167 odst. 2 o. s. ř.) tím, že je již nelze napadnout odvoláním jako řádným opravným prostředkem (formální právní moc) a dále závazností jeho výroku a jeho nezměnitelností (materiální právní moc). Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněné pod číslem 108/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 108/2011“).

20. Obecně dále platí, že je-li rozhodnutím o věci samé (jeho výrokem) ve sporu o splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva, zcela vypořádán právní vztah založený ve sporu o plnění na řešení předběžné otázky, řešení přijaté v takovém sporu vyčerpalo beze zbytku obsah předběžné otázky, ze které již (proto) nemohou vzejít další spory o splnění povinnosti mezi týmiž účastníky [a překážka věci rozsouzené (*res iudicata*) brání i následnému sporu o určení, zda tu právní vztah (právní poměr) nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem, jestliže výrokem soudního rozhodnutí má být znovu posouzena stejná předběžná otázka]. Srov. důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [31 Cdo 2740/2012](#), uveřejněného pod číslem 82/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 82/2014“). Pro zjištění, o čem soud rozhodl ve výroku rozhodnutí je pak významné též odůvodnění rozhodnutí.

21. Odvolací soud zohlednil (ze spisu ověřil) obsah návrhu insolvenčního správce ze dne 25. 9. 2020 a usnesení ze dne 30. 11. 2020, jímž insolvenční soud tento návrh akceptoval (výrokem souhlasil s vydáním částek 1.845.277,26 Kč a 7.967.196,15 Kč zajištěnému věřiteli P. D. a s vydáním částky 484.478,05 Kč zajištěnému věřiteli C a v odůvodnění vysvětlil, proč zatím nelze vydat zajištěnému věřiteli C částku 15.638.254,46 Kč).

22. Odtud lze uzavřít, že vskutku již v usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020 byla zcela vyřešena (vypořádána) otázka, v jaké výši a poměru se z výtěžku zpeněžení závodu uspokojí (ne)zajištění věřitelé, tedy i otázka výše výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele C (15.638.254,46 Kč) [ze zajištění zástavním právem k pohledávce z běžného účtu dlužníka (herní jistotě)] pro případ, že zajištěný věřitel C uspěje v incidenčním sporu. Předmětem napadeného usnesení tak byla již (jen) otázka, zda byl splněn předpoklad pro výplatu uvedené částky zajištěnému věřiteli C (spočívající v jeho úspěchu v incidenčním sporu).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

23. Proti usnesení odvolacího soudu podal zajištěný věřitel C dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí jednak na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, jednak na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

24. Jde o následující otázky:

[1] Může zajištěný věřitel odvoláním podle § 298 odst. 7 insolvenčního zákona účinně zpochybnit výši části výtěžku zpeněžení zajištění jemu určené, jestliže insolvenční soud vyslovil souhlas s vydáním této části výtěžku zpeněžení (v pořadí druhým usnesením) poté, co předtím vyslovil souhlas s vydáním (jiné) části výtěžku (téhož) zpeněžení ostatním zajištěným věřitelům usnesením, v němž otázku pozdější výše výtěžku zpeněžení pro onoho zajištěného věřitele řešil pouze v odůvodnění?

[2] Jestliže insolvenční soud vyslovil souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění dvěma po sobě jdoucími usneseními, z nichž prvním vyslovil souhlas s vydáním části

výtěžku zpeněžení zajištění zajištěným věřitelům s výjimkou jednoho z nich a druhým vyslovil souhlas s vydáním (zbylé) části výtěžku zpeněžení zajištění [představovaného „bankovním účtem“ („podúčtem“) dlužníka] zbylému zajištěnému věřiteli, je prvním usnesením (v němž se výtěžku zpeněžení zajištění zbylého zajištěného věřitele netýká žádný z výroků) zcela vypořádána (vyřešena) otázka výše části výtěžku zpeněžení zajištění určené pro zbylého zajištěného věřitele?

[3] Je v souladu s ustanovením § 5 písm. a/ a § 298 odst. 1 insolvenčního zákona, má-li být věřiteli, jehož zjištěná pohledávka přesahující hodnotu zajištění je zajištěna zástavním právem k pohledávce z bankovního účtu (podúčtu) dlužníka při zpeněžení majetkové podstaty prodejem „podniku“ jedinou smlouvou za částku přesahující výši zůstatku na daném bankovním účtu (podúčtu) dlužníka, vydána [jako poměrná část dosaženého výtěžku zpeněžení vypočtená v prvním kroku na základě poměru hodnoty majetku nezajištěného a majetku představujícího zajištění a ve druhém kroku z částky připadající na zpeněžení zajištění na základě poměru hodnot jednotlivých zajištění (po odečtení nákladů spojených se zpeněžením a po odečtení odměny insolvenčního správce)] pouze částka odpovídající cca 33 % zůstatku onoho účtu (podúčtu)?

Otázky č. 1 a 3 má dovolatel za dovolacím soudem neřešené a otázku č. 2 má za vyřešenou v rozporu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu.

25. Dovolatel namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

26. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (K možnosti obrany zajištěného věřitele proti vydání výtěžku zpeněžení zajištění jinému zajištěnému věřiteli)

27. Dovolatel nebyl oprávněn podat přípustné odvolání proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020. Opačný (nesprávný) závěr přijal odvolací soud prakticky bez jakéhokoliv odůvodnění, ignoruje, že oním usnesením nebylo rozhodováno o (vydání) výtěžku zpeněžení dovolatelova zajištění. V odůvodnění onoho usnesení se výslovně uvádí, že o tomto výtěžku nemůže být prozatím rozhodnuto. Výše výtěžku zpeněžení zajištění určená dovolateli byla sice tamtéž indikována (částkou cca 15,6 miliónu Kč) a dovolatel s ní nesouhlasil, odvolání jen proti důvodům rozhodnutí však není přípustné (srov. § 7 insolvenčního zákona ve spojení s § 202 odst. 3 o. s. ř.), takže jeho odvolání proti onomu usnesení by odvolací soud odmítl.

28. Uvedená situace nastala v důsledku nesprávného postupu insolvenčního soudu, který měl na základě návrhu (insolvenčního správce) ze dne 25. 9. 2020 rozhodnout též o výtěžku zpeněžení zajištění určeném dovolateli. Insolvenční soud měl schválit výši výtěžku (cca 15,6 miliónu Kč) a uložit insolvenčnímu správci (jenž to navrhoval), aby tuto částku deponoval na účtu do pravomocného skončení incidenčního sporu; to se ale nestalo, ač insolvenční soudy právě tímto způsobem rozhodují. Srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 12. 2015 (z označeného rozhodnutí cituje dovolatel první odstavce odůvodnění).

29. Dovolatel nemohl napadnout usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020 odvoláním; se zřetelem k textu odůvodnění onoho usnesení naopak nabyt legitimního a správného dojmu, že o jeho výtěžku zpeněžení ze zajištění teprve bude rozhodnuto (což se v návaznosti na návrh ze dne 11. 2. 2021 stalo usnesením insolvenčního soudu ze dne 8. 4. 2021). Soudy však dovolateli neumožnily brojit proti výši výtěžku zpeněžení zajištění (určené usnesením insolvenčního soudu ze dne 8. 4. 2021) s odůvodněním, že tak měl učinit dříve (námitkami proti návrhu ze dne 25. 9. 2020, respektive odvoláním proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020).

30. Závěrem, že dovolatel mohl podat odvolání již proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020, takže nemůže napadat výši výtěžku zpeněžení zajištění určenou usnesením insolvenčního soudu ze dne 8. 4. 2021, degradoval odvolací soud dovolatelovo právo podat odvolání proti usnesení o vydání výtěžku zpeněžení dle § 298 odst. 7 insolvenčního zákona na úroveň iluzorního nástroje ochrany práv [srov. k tomu náleží Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 1768/09](#) (jde o náleží uveřejněný pod číslem 49/2011 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], jelikož dovolatel nemohl podat odvolání proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020 a jeho výhrady vůči usnesení insolvenčního soudu ze dne 8. 4. 2021 jsou považovány za opožděné.

31. Není správný ani názor insolvenčního soudu, který odmítl projednat dovolatelovy námitky proti návrhu ze dne 11. 2. 2021, s tím, že měly být podány již proti návrhu ze dne 25. 9. 2020. Dovolatel (jako zajištěný věřitel) má totiž (podle § 298 odst. 7 insolvenčního zákona) právo podat odvolání proti usnesení insolvenčního soudu o vyslovení souhlasu s vydáním výtěžku zpeněžení i když nepodal námitky proti návrhu insolvenčního správce na vydání takového výtěžku zpeněžení; to, zda mohl nebo měl podat námitky proti návrhu ze dne 25. 9. 2020, tudíž není podstatné.

32. Případné námitky proti návrhu ze dne 25. 9. 2020 dovolatel kvalifikovaně nemohl podat, neboť nebyla vyřešena otázka pořadí jeho pohledávky (existence zástavního práva). Přitom zájmy zajištěných a nezajištěných věřitelů jsou při rozhodování o vydání výtěžku zpeněžení protichůdné. Kdyby dovolatel byl věřitelem zajištěným (jak se následně ukázalo), nebyl by vůbec povinen podávat námitky (§ 298 odst. 7 insolvenčního zákona); oproti tomu jako nezajištěný věřitel by byl motivován snahou o co nejnižší uspokojení zajištěných věřitelů (a z toho plynoucí větší hyperochu k rozdělení mezi nezajištěné věřitele).

K otázce č. 2 (K překážce věci pravomocně rozhodnuté)

33. Odvolací soud (aniž to uvedl výslovně) aplikoval pro účely závěru, že jde o věc pravomocně rozhodnutou, východiska usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 NSČR 43/2018](#) [jde o usnesení uveřejněné pod číslem 101/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 101/2020“)], jimiž se ale neřídil (jeho závěr je s nimi v rozporu).

34. Z [R 101/2020](#) (srov. odstavec 29. odůvodnění) i z [R 82/2014](#) (na něž odkazuje [R 101/2020](#)) plyne, že předběžná otázka ve sporu o plnění je zcela vypořádána (vyřešena) [a překážka věci pravomocně rozhodnuté ohledně této předběžné otázky vzniká], je-li výrok rozhodnutí o plnění založen na řešení této předběžné otázky a toto řešení obsah předběžné otázky zcela vyčerpalo. Taková situace však v projednávané věci nenastala.

35. Odvolací soud nesprávně vychází pouze z toho, že insolvenční soud se o výtěžku zpeněžení zajištění určeném dovolateli zmínil v odůvodnění usnesení ze dne 30. 11. 2020. To ale automaticky neznamená, že o tomto výtěžku bylo rozhodnuto. Odvolací soud se v rozporu s označenými rozhodnutími Nejvyššího soudu nezabýval tím, zda výtěžek zpeněžení zajištění zmíněný v odůvodnění usnesení ze dne 30. 11. 2020 „je předběžnou otázkou“ k výročkám onoho usnesení. Kdyby tak učinil, musel by uzavřít, že tomu tak není. To lze jednoduše ověřit tím, že usnesení ze dne 30. 11. 2020 by bylo přezkoumatelné, i kdyby výše výtěžku zpeněžení zajištění určená dovolateli nebyla v odůvodnění zmíněna.

36. Domněnka odvolacího soudu, že vše, co je zmíněno v odůvodnění rozhodnutí soudu, je „věc rozhodnutá“, odporuje koncepci rozlišování výroku a odůvodnění soudních rozhodnutí. Z [R 82/2014](#) plyne, že jde o poměrně složitou otázku vyžadující podstatně jemnější rozlišování, než jaké zvolil odvolací soud (srov. i příklady vyčerpání předběžné otázky výrokem soudního rozhodnutí uvedené v [R 82/2014](#)).

37. Výše uvedené podporuje i to, že usnesení ze dne 30. 11. 2020 se odchyluje od návrhu (insolvenčního správce) ze dne 25. 9. 2020 (nebylo jím rozhodnuto o výtěžku zpeněžení všech součástí „podniku“, které představují zajištění).

38. Závěr odvolacího soudu, že usnesením ze dne 30. 11. 2020 byla zcela vyřešena (vypořádána) otázka, v jaké výši a poměru se z výtěžku zpeněžení závodu uspokojí (ne)zajištění věřitelé, tedy i otázka výše výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele C (15.638.254,46 Kč) ze zajištění zástavním právem k pohledávce z běžného účtu dlužníka (herní jistotě), je proto nesprávný a odporuje judikatuře Nejvyššího soudu ([R 82/2014](#), [R 101/2020](#)).

K otázce č. 3 (K rozporu se základní zásadou insolvenčního řízení)

39. Dovolatel napadá rovněž správnost posouzení rozdělení výtěžku zpeněžení obsaženého ve znaleckém posudku znaleckého ústavu E, ze kterého vyšel insolvenční soud při rozhodování o návrhu ze dne 11. 2. 2021 (a odvolací soud na tyto závěry insolvenčního soudu odkázal).

40. Návrh ze dne 11. 2. 2021 je ve zjevném rozporu s ustanovením § 5 písm. a/ insolvenčního zákona a dovolatele (jako zajištěného věřitele) bezdůvodně poškozují; soudy však tyto dovolatelovy námítky nevyslyšely.

41. Je nesporné, že dovolatel přihláškou řádně uplatnil pohledávku převyšující částku 376 milionů Kč, zajištěnou zástavním právem k pohledávce z bankovního účtu (podúčtu) dlužníka se zůstatkem 50 milionů Kč, a že „podnik“ dlužníka včetně zajištění byl zpeněžen v insolvenčním řízení za částku 70 milionů Kč.

42. Z uvedeného plyne, že dovolatel měl v principu obdržet ze zpeněžení svého zajištění částku 50 milionů Kč a mezi další věřitele by mělo být distribuováno zbylých 20 milionů Kč (před odečtením nákladů na správu a zpeněžení a odměny insolvenčního správce); to se však nestalo. Znalecký posudek totiž neodráží principy, na kterých je postaveno insolvenční řízení, a insolvenční správce a soudy pochybili, jestliže nehodnotili jeho souladnost se zásadami insolvenčního řízení.

43. Je nemyslitelné (a v rozporu s ustanoveními § 5 písm. a/ a § 298 odst. 1 insolvenčního zákona), aby zajištěný věřitel se zástavním právem k pohledávce z bankovního účtu se zůstatkem 50 miliónů Kč obdržel nepatrnou část (cca 15,6 miliónu Kč po odečtení odměny insolvenčního správce) jen proto, že insolvenční správce se rozhodl zpeněžit tento bankovní účet jako součást „podniku“ dlužníka. Nelze vážně tvrdit, že peníze na účtu v částce 50 miliónů Kč byly zpeněženy za cca 16,4 miliónu Kč (cca 15,6 miliónu Kč k vydání dovolateli a odměna insolvenčního správce ve výši cca 0,8 miliónu Kč).

44. Dovolatel si je vědom „rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [29 NSČR 28/2011](#)“ (správně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sen. zn. [29 NSČR 28/2011](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročníku 2016, pod číslem 74), míní však, že jeho závěry nejsou uplatnitelné (pro skutkové odlišnosti) na projednávanou věc. Je tomu tak zejména proto, že v této věci lze bez pochybností určit, jaká část kupní ceny za „podnik“ dlužníka připadla na zajištění dovolatele (50 miliónů Kč). Jestliže zahrnutí dovolatela do zpeněžovaného „podniku“ bylo nezbytné pro jeho prodej, pak se ostatní věřitelé měli uspokojovat pouze z přidané hodnoty, které bylo takto dosaženo (20 miliónů Kč).

45. V neposlední řadě je třeba připomenout, že insolvenční správce popřel pořadí dovolatelovy pohledávky, což dovolatele zbavilo možnosti dát insolvenčnímu správci pokyn, aby jeho zajištění vyloučil k samostatnému zpeněžení. V této souvislosti dovolatel (i při vědomí, že jde o závěry dopadající na skutkově odlišnou věc) odkazuje na teoretická východiska usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 28/2011](#) představovaná závěrem:

„V obou těchto úpadkových režimech se prostřednictvím označených ustanovení prosazoval (obchodní praxí ověřený) předpoklad, že při zachování provozu dlužníkovy podniku (nebo jeho části) vede zpeněžení dlužníkovy podniku (části dlužníkovy podniku) jedinou smlouvou zpravidla k dosažení vyššího (pro dlužníkovy věřitele příznivějšího) výtěžku zpeněžení, než je výtěžek, kterého by bylo možno dosáhnout [při ukončení provozu dlužníkovy podniku (části dlužníkovy podniku)] zpeněžením dlužníkovy majetku po částech („kus po kuse“).“

46. Závěry obou soudů tomuto účelu neodpovídají. Má-li se prodejem celého „podniku“ dlužníka docílit vyššího výnosu pro věřitele, nelze přijmout závěr, že uvedené neplatí pro zajištěné věřitele se zástavním právem k pohledávce z bankovního účtu. Kdyby stávající závěry insolvenčního soudu a odvolacího soudu byly správné, v zásadě by platilo, že tento typ zajištěných věřitelů bude při zpeněžení dlužníkovy „podniku“ jedinou smlouvou (zpravidla) v podstatně horší pozici, než kdyby se majetková podstata zpeněžovala „kus po kuse“.

Ke zmatečnosti napadeného rozhodnutí

47. Pro úplnost dovolatel dodává, že odvolací soud vydal napadené rozhodnutí, aniž nařizoval jednání (odkazuje na ustanovení § 94 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona). Takový postup je vadný, protože:

[1] rozhodnutí o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli je rozhodnutím ve věci samé, a zároveň

[2] insolvenční zákon předpokládá projednání námitek při ústním jednání (§ 298 odst. 3 insolvenčního zákona), což by mělo platit rovněž pro odvolání proti rozhodnutí insolvenčního soudu o návrhu insolvenčního správce.

48. Odvolací soud tedy tím, že vydal napadené rozhodnutí, aniž nařídil (odvolací) jednání, odňal dovolateli možnost jednat před soudem.

49. Insolvenční správce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout, maje napadené rozhodnutí za správné a usuzuje, že žádná z předložených otázek nemá právní význam v dané věci.

50. Míni, že dovolatel se prostřednictvím dovolání pokouší zakrýt pochybení spočívající v tom, že aktivně nebrojil proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020, které řešilo zásadní otázku spočívající v rozdělení výtěžku zpeněžení mezi zajištěné věřitele.

51. Podle insolvenčního správce je právně bezvýznamné, že součástí usnesení ze dne 30. 11. 2020 není výrok o deponování části výtěžku zpeněžení připadající na dovolatele [ač insolvenční správce má (podle toho, co sám navrhoval) postup, který by zahrnoval vydání takového výroku, za příležitější].

52. Z pohledu dovolatele řešilo usnesení ze dne 30. 11. 2020 jinou rozhodnou otázku, totiž otázku poměru, v jakém se ten který ze zajištěných věřitelů bude podílet na výtěžku zpeněžení zajištění. Zůstal-li dovolatel pasivní a neprotestoval-li proti návrhu ze dne 25. 9. 2020, pak došlo (předmětným usnesením) k vyřešení oné otázky (dovolatel měl brojit již proti usnesení ze dne 30. 11. 2020). Jelikož se tak nestalo, musel insolvenční správce vyplatit ostatní zajištěné věřitele v souladu s uvedeným usnesením a na dovolatele tak již nemohla připadnout jím požadovaná částka (50 miliónů Kč).

53. Insolvenční správce je (též) přesvědčen, že soudy postupovaly správně při určení podílů výtěžku zpeněžení podle znaleckého posudku. Praxe (totiž) nerozlišuje předmět zajištění, takže došlo k určení podílů výtěžku zpeněžení podle podílu hodnoty zajištění. I ohledně této námitky ale platí, že dovolatel fakticky souhlasil s tím, že mu bude vydáno právě 15.638.254,46 Kč a zbývající část se rozdělí mezi ostatní věřitele; rozsah prostředků určených pro zajištěné věřitele tím byl vyčerpán a insolvenční správce by stěží mohl vydat více, než kolik zůstalo po výplatě zbývajících zajištěných věřitelů.

III.

Přípustnost dovolání

54. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

55. Dovolání je (objektivně) přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním predestinovaných právních otázek č. 1 a 2 jde v daných souvislostech o věc dovolacím soudem neřešenou. Odpověď na otázku č. 3 do značné míry závisí na tom, jak budou vypořádány otázky č. 1 a 2, proto si Nejvyšší soud vyhrazuje posouzení její přípustnosti (až) v návaznosti na zodpovězení otázek č. 1 a 2.

56. Zkoumání, zda je dovolání objektivně přípustné (v daném případě podle § 237 o. s. ř.), předchází (ve smyslu § 243c odst. 3, § 240 odst. 1 a § 218 písm. b/ o. s. ř.) posuzování tzv. subjektivní přípustnosti dovolání. Je tomu tak proto, že k podání dovolání je oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma (jakkoli nepatrná) odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší; srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. [29 Cdo 2290/2000](#), uveřejněné pod číslem 38/2004 Sb. rozh. obč. Také závěry, jež jej vedly k úsudku, že není důvod odmítnout dovolání jako subjektivně nepřípustné, rozvede Nejvyšší soud (až) v návaznosti na zodpovězení otázek č. 1 a 2.

IV.

Důvodnost dovolání

57. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

č. 81

58. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

59. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

60. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a občanského soudního řádu:

§ 5 (insolvenčního zákona) Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

(...)

§ 7 (insolvenčního zákona)

Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 14 (insolvenčního zákona)

Účastníky insolvenčního řízení jsou dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku.

(...)

§ 167 (insolvenčního zákona)

(1) Zajištění věřitelé se v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna, nestanoví-li zákon jinak. Pro pořadí jejich uspokojení je rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění, nedohodnou-li se zajištění věřitelé písemně jinak. To platí obdobně pro věřitele podmíněných pohledávek nebo pohledávek budoucích, k jejichž zajištění byla zastavena věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota nebo zřízeno jiné zajištění uvedené v § 2 písm. g/.

(...)

§ 219 (insolvenčního zákona)

Ocenění položek soupisu

(...)

(4) Je-li uplatněno právo na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění nebo má-li být majetková podstata zpeněžena podle § 290 nebo 292, insolvenční správce zadá znalci ocenění hodnoty zajištění a v případě podle § 290 nebo 292 ocenění hodnoty zpeněžovaného majetku vždy; odstavec 3 se použije přiměřeně.

(...)

§ 290 (insolvenčního zákona)

(1) Dlužníkův podnik může insolvenční správce zpeněžit jedinou smlouvou.

(2) Výtěžek zpeněžení dlužníkova podniku jedinou smlouvou je součástí celkového výtěžku zpeněžení majetkové podstaty a nemůže sloužit pouze ke krytí závazků souvisejících s prodáváním podnikem.

§ 298 (insolvenčního zákona)

(1) Zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna.

(2) Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením podle odstavce 4, nestanoví-li insolvenční soud jinak, a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce a částky připadající na uspokojení osoby podle

odstavce 8 vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli.

(3) Proti návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 mohou ostatní věřitelé a dlužník podat námitky do 7 dnů ode dne zveřejnění návrhu v insolvenčním rejstříku; k později podaným námitkám se nepřihlíží. K projednání včas podaných námitek nařídí insolvenční soud do 30 dnů jednání, při kterém rozhodne o tom, zda návrhu insolvenčního správce vyhoví.

(4) Náklady spojené se zpeněžením lze odečíst nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení; náklady spojené se správou nejvýše v rozsahu 4 % výtěžku zpeněžení. Se souhlasem zajištěného věřitele lze odečíst náklady i ve větším rozsahu.

(...)

(6) Pro zpeněžení podle § 293 se odstavec 2 použije jen tehdy, jestliže zajištěný věřitel dosud nesplnil povinnost podle § 230 odst. 3.

(7) Proti rozhodnutí o návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 mohou podat odvolání jen dlužník, insolvenční správce, zajištěný věřitel, jemuž má být výtěžek vydán, a věřitel, který proti němu podal námitky.

(...)

§ 306 (insolvenčního zákona)

(...)

(4) Vydání rozvrhového usnesení nebrání, jestliže ohledně některé z pohledávek z upraveného seznamu přihlášených pohledávek nejsou dosud splněny podmínky pro její výplatu nebo jde-li dosud o pohledávku spornou; jde zejména o pohledávky,

(...)

b/ ohledně kterých dosud nebyl skončen incidenční spor.

(...)

§ 307 (insolvenčního zákona)

(...)

(4) Částky, které by mohly připadnout na pohledávky uvedené v § 306 odst. 4, složí insolvenční správce do úschovy u insolvenčního soudu. Jakmile odpadnou překážky jejich výplatě, vydá o nich insolvenční soud další rozvrhové usnesení; ustanovení o rozvrhovém usnesení platí obdobně i pro další rozvrhové usnesení. Pokud se ukáže, že ohledně některé z těchto částek nejsou splněny předpoklady pro její zařazení do rozvrhu, vyloučí ji insolvenční soud z rozvrhu; proti tomuto rozhodnutí není

odvolání přípustné. Obdobně se postupuje ohledně částek vyčleněných na výlohy spojené s ukončením řízení, pokud nebyly použity.

§ 153 (o. s. ř.)

(...)

(2) Soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.

§ 159a (o. s. ř.)

(1) Nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení.

(2) Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto ve věcech uvedených v § 83 odst. 2, je závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu. Zvláštní právní předpisy stanoví, v kterých dalších případech a v jakém rozsahu je výrok pravomocného rozsudku závazný pro jiné osoby než účastníky řízení.

(3) V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány.

(4) Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.

§ 167 (o. s. ř.)

(...)

(2) Není-li dále stanoveno jinak, užije se na usnesení přiměřeně ustanovení o rozsudku.

§ 206 (o. s. ř.)

(1) Podá-li ten, kdo je k tomu oprávněn, včas přípustné odvolání, nenabývá rozhodnutí právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud.

(2) Bylo-li však rozhodnuto o několika právech se samostatným skutkovým základem nebo týká-li se rozhodnutí několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1) a odvolání se výslovně vztahuje jen na některá práva nebo na některé účastníky, není právní moc výroku, který není napaden, odvoláním dotčena. To neplatí v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který odvoláním nebyl výslovně dotčen, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání poměru mezi účastníky.

(...)

61. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona a občanského soudního řádu jak v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka (14. 8. 2019), tak v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka (29. 11. 2019) a později nedoznala změn.

62. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), nahradil s účinností od 1. 1. 2014 pojem „podnik“ pojmem „závod“, respektive „obchodní závod“ (srov. § 502 a násl. o. z.). Ve stejném duchu (tedy jako „závod“, respektive „obchodní závod“) je proto třeba pro dobu od 1. 1. 2014 interpretovat pojem „podnik“ v § 290 insolvenčního zákona. Srov. i ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 ICdo 113/2018](#), uveřejněném pod číslem 27/2021 Sb. rozh. obč.

63. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (K možnosti obrany zajištěného věřitele proti vydání výtěžku zpeněžení zajištění jinému zajištěnému věřiteli) a k otázce č. 2 (K překážce věci pravomocně rozhodnuté)

64. Odpověď na otázky č. 1 a 2 vyžaduje vymezení povahy usnesení o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli, jež je určující i pro následný rozsah přezkumné činnosti soudů při podávání opravných prostředků (odvolání, dovolání, žaloby pro zmatečnost) proti takovému rozhodnutí.

65. Nejvyšší soud především připomíná (ve shodě se závěrem odvolacího soudu reprodukováným shora v odstavci 19.), že usnesení, jímž insolvenční soud uděluje insolvenčnímu správci souhlas s vydáním určeného výtěžku zpeněžení předmětu zajištění zajištěnému věřiteli, je rozhodnutím ve věci samé, když jeho prostřednictvím definitivně opouští majetkovou podstatu dlužníka část výtěžku zpeněžení majetkové podstaty (je takto „rozvržena“ zajištěnému věřiteli); srov. např. důvody [R 95/2015](#) nebo odstavec 24. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sen. zn. [29 NSČR 134/2022](#).

66. Účinky právní moci takového usnesení se projevují (v intencích § 159a o. s. ř. a § 167 odst. 2 o. s. ř., ve spojení s § 7 insolvenčního zákona) tím, že je již nelze napadnout odvoláním jako řádným opravným prostředkem (formální právní moc) a dále závazností jeho výroku a jeho nezměnitelností (materiální právní moc); srov. shodně např. [R 108/2011](#), [R 101/2020](#) (odstavec [28] odůvodnění), nebo (opět) usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 134/2022](#) (odstavec 24. odůvodnění).

67. Bez zřetele k tomu, zda v praxi má takové usnesení podobu usnesení, jímž se vydává výtěžek zpeněžení zajištění jedinému zajištěnému věřiteli (věřiteli, jemuž v insolvenčním řízení vedeném na majetek konkrétního dlužníka nekonkuruje žádný další zajištěný věřitel), je usnesení, jímž insolvenční soud uděluje souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění (nebo jeho části) zajištěnému věřiteli, usnesením vydávaným ve věci, v níž z právního předpisu (insolvenčního zákona) vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Srov. (prostřednictvím přiměřené aplikace plynoucí z ustanovení § 7 insolvenčního zákona) ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 167 odst. 2 o. s. ř. Při řešení dlužníkovy úpadku konkursem (o něž jde v této věci) se způsob vypořádání výtěžku zpeněžení

zajištění mezi účastníky insolvenčního řízení (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona) podává především z ustanovení § 167 odst. 1 insolvenčního zákona a z ustanovení § 298 insolvenčního zákona [v judikatuře k § 167 odst. 1 insolvenčního zákona srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sen. zn. [29 NSČR 7/2014](#), uveřejněné pod číslem 76/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 76/2017“)].

68. Zvláštnosti úpravy plynoucí z § 298 insolvenčního zákona se projevují v tom, že po provedeném zpeněžení zajištění svěřuje „návrhovou iniciativu“ insolvenčnímu správci (coby zvláštnímu procesnímu subjektu ve smyslu § 9 písm. d/ insolvenčního zákona, jenž sám není „účastníkem“ insolvenčního řízení) a účastníkům insolvenčního řízení (dlužníku a ostatním věřitelům) umožňuje brojit proti návrhu na vydání výtěžku zpeněžení zajištění (dále též jen „rozdělovací návrh“) podáním včasných námitek (srov. § 298 odst. 3 insolvenčního zákona). „Ostatními věřiteli“ ve smyslu ustanovení § 298 odst. 3 insolvenčního zákona se přitom rozumí ti věřitelé, kterým se podle rozdělovacího návrhu nemá dostat výtěžek zpeněžení zajištění nebo jeho část. V tomto smyslu lze považovat za „ostatního věřitele“ i jen jediného dlužníka zajištěného věřitele, na něhož rozdělovací návrh sice pamatuje, ale který má za to, že se mu z výtěžku zpeněžení zajištění má dostat i další část výtěžku zpeněžení zajištění, kterou mu onen návrh nepřiznává (typově proto, že podle insolvenčního správce mu ona část výtěžku zpeněžení zajištění nenáleží).

69. Proto také není neobvyklé, že soudy poté, co takový zajištěný věřitel neuspěl se včasnými námitkami proti rozdělovacímu návrhu, meritorně projednávaly jím podané opravné prostředky (odvolání, dovolání), ač podle výrokové části usnesení insolvenčního soudu o souhlasu s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění byl zajištěný věřitel jediným příjemcem (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění. Srov. k tomu např. již důvody [R 95/2015](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2017, sen. zn. [29 NSČR 94/2014](#), uveřejněného pod číslem 12/2019 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sen. zn. [29 NSČR 175/2016](#), uveřejněného pod číslem 118/2019 Sb. rozh. obč. (v těchto věcech šlo skutkově vždy o to, že zajištěný věřitel, jehož jediného se týkal usnesením insolvenčního soudu udělený souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění, požadoval částku vyšší).

70. Ve všech těchto případech vedlo odvolání zajištěného věřitele, formálně směřující proti výroku, kterou se příslušná částka přiznávala (odsouhlasovala k vydání) pouze jemu, k věcnému přezkoumání podaného odvolání odvolacím soudem a následně (poté, co odvolací soud v oněch věcech vydal potvrzující usnesení) i k věcnému přezkoumání zajištěným věřitelem podaného dovolání Nejvyšším soudem [nebyl důvod odmítnout odvolání nebo dovolání jako subjektivně nepřijatelné právě proto, že z právního předpisu (insolvenčního zákona) vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (insolvenčního řízení)]. Proto nebyl důvod odmítnout (jako subjektivně nepřijatelné) ani dovolání v této věci.

71. Ustanovení § 219 odst. 4 insolvenčního zákona předepisuje (co do ocenění položek soupisu majetkové podstaty) ocenění hodnoty zajištění znaleckým posudkem, je-li uplatněno právo na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění. Znalecký posudek je podle téhož ustanovení povinný pro ocenění hodnoty zpeněžovaného majetku také tehdy, má-li být dlužníkům obchodní závod zpeněžen jedinou smlouvou (§ 290 insolvenčního zákona). Již z usnesení sen. zn. [29 NSČR 28/2011](#) se přitom podává, že při zpeněžení dlužníka obchodního závodu jedinou smlouvou určuje znalecký posudek vymežující hodnotu zajištění i hodnotu majetku

zpeněženého v rámci dlužníkovy obchodního závodu poměr, v jakém se z kupní ceny dosažené prodejem obchodního závodu má následně vydělit hodnota výtěžku zpeněžení zajištění určená k výplatě zajištěným věřitelům.

72. Je-li zajištěný věřitel podle rozdělovacího návrhu i podle výrokové části usnesení insolvenčního soudu o souhlasu s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění jediným příjemcem určeného (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění (jediným zajištěným věřitelem), může jeho nesouhlas s takovým usnesením pramenit též z toho, že při zpeněžení dlužníkovy obchodního závodu jedinou smlouvou nesouhlasí s poměrem, v jakém se z kupní ceny dosažené prodejem obchodního závodu vydělila hodnota jemu určeného výtěžku zpeněžení zajištění.

73. „Ostatním věřitelem“ ve smyslu ustanovení § 298 odst. 3 insolvenčního zákona pak může být i zajištěný věřitel, jemuž se podle rozdělovacího návrhu nemá dostat ničeho např. proto, že má jít (oproti mínění opomenutého zajištěného věřitele) o výtěžek zpeněžení takového zajištění (nebo takové části zajištění), které není zajištěním určeným opomenutému zajištěnému věřiteli, nebo u kterého má mít zajištěný věřitel, jemuž se vydává výtěžek zpeněžení, podle § 167 odst. 1 insolvenčního zákona lepší pořadí, než které má (pro stejné zajištění) opomenutý zajištěný věřitel (srov. opět [R 76/2017](#)).

74. Zajištěný věřitel, který má být podle rozdělovacího návrhu jediným příjemcem (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění (s jehož výší ale nesouhlasí), je (coby zajištěný věřitel, jemuž má být výtěžek vydán) osobou oprávněnou podat odvolání proti usnesení, jímž insolvenční soud souhlasil s tím, aby mu insolvenční správce vydal rozdělovacím návrhem určený výtěžek zpeněžení, bez potřeby podat předtím námitky proti rozdělovacímu návrhu. Nepodá-li ovšem předtím (ve lhůtě určené v § 298 odst. 3 insolvenčního zákona) námitky proti rozdělovacímu návrhu, nebude moci účinně odůvodnit případné odvolání proti onomu usnesení námitkami „skutkově novými“ (těmi, které nastaly nebo vznikly před uplynutím lhůty k podání námitek). Současně platí, že insolvenční soud při posuzování návrhu insolvenčního správce na udělení souhlasu s vydáním výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli a při rozhodování o tomto návrhu není vázán pouze obsahem včasných námitek věřitelů a dlužníka, ale přihlíží ke všem skutečnostem vyšším (podle obsahu spisu) najevo v dosavadním průběhu insolvenčního řízení (do uplynutí lhůty k podání námitek). Jinými slovy, i tehdy, nejsou-li žádnou z oprávněných osob podány námitky proti návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli, insolvenční soud takovému návrhu nevyhoví, jde-li s ohledem na dosavadní obsah insolvenčního spisu o návrh nesprávný. Ve stejných mezích jako jsou ty, kterými se řídí (má řídit) insolvenční soud, může podaným odvoláním brojit proti rozhodnutí o návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli též zajištěný věřitel, jemuž má být výtěžek vydán a který neuplatnil námitky proti takovému návrhu vůbec, nebo je neuplatnil včas. Srov. (v poměrech dlužníka, jehož postavení upravuje ustanovení § 298 odst. 3 a 7 insolvenčního zákona obdobně) např. odstavec 24. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2022, sen. zn. [29 ICdo 108/2021](#), uveřejněného pod číslem 10/2023 Sb. rozh. obč.

75. Usnesení, jímž insolvenční soud souhlasí s tím, aby insolvenční správce vydal výtěžek zpeněžení zajištění pouze jednomu ze zajištěných věřitelů, jejichž pohledávka byla zajištěna stejným zajištěním (tomu, který má lepší pořadí a jehož zajištěná pohledávka spotřebuje celý výtěžek zpeněžení zajištění), přitom může mít podobu usnesení, jehož výroková část se bude

týkat pouze onoho zajištěného věřitele s lepším pořadím. Opomenutý zajištěný věřitel, jenž má za to, že insolvenční soud nesprávně určil dobu vzniku zajištění váznoucí na témže předmětu zajištění (že lepší pořadí má on) [srov. opět [R 76/2017](#)], nebo že mu i při správně určené době vzniku zajištění náleží (např. vzhledem k výši zajištěných pohledávek konkurujících si zajištěných věřitelů) část výtěžku zpeněžení určená výrokem usnesení jinému zajištěnému věřiteli, je osobou oprávněnou podat proti usnesení insolvenčního soudu odvolání bez zřetele k tomu, že není uveden ve výroku usnesení. Jestliže tak neučiní (a usnesení o vydání výtěžku zpeněžení téhož zajištění nabude právní moci), nemůže již v dalším průběhu insolvenčního řízení (např. formou námitek proti konečné zprávě) účinně vznášet argumenty proti správnosti usnesení, jímž insolvenční soud souhlasil s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění jinému zajištěnému věřiteli.

č. 81

76. V těch případech, kdy se podle rozdělovacího návrhu má podílet na (čistém) výtěžku zpeněžení téhož zajištění několik (vzájemně si konkurujících) zajištěných věřitelů, může mít rozdělovací návrh a posléze i výroková část souhlasného usnesení insolvenčního soudu prostou podobu rozdělení celkového (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění mezi ony věřitele tak, že součet jim určených částek (jednotlivými výroky usnesení) bude tvořit celkový (čistý) výtěžek zpeněžení zajištění (např. při rozdělování celkovém výtěžku zpeněžení zajištění v hodnotě 1.000 v poměru 500, 300 a 200). Odvolání toho kterého zajištěného věřitele může v takové situaci směřovat jak k tomu, aby z celkového (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění obdržel více na úkor některého z jemu konkurujících zajištěných věřitelů, tak tomu, aby do celkového (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění byly zahrnuty i jiné (než rozdělovacím návrhem a usnesením insolvenčního soudu určené) částky (příjmy dosažené zpeněžením).

77. Jelikož prostřednictvím usnesení, jímž insolvenční soud uděluje insolvenčnímu správci souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli, definitivně opouští majetkovou podstatu dlužníka část výtěžku zpeněžení majetkové podstaty, je (může být) překážkou jeho vydání zajištěnému věřiteli skutečnost, že ohledně jeho (zajištěné) pohledávky dosud nebyl skončen incidenční spor (o určení pravosti, výše nebo pořadí této pohledávky); srov. § 201 odst. 1 insolvenčního zákona. Má-li být zajištěný věřitel jediným příjemcem (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění, nevyvolává tato skutečnost v praxi obtíže; insolvenční správce (totiž) připraví (vznes) rozdělovací návrh až po skončení incidenčního sporu, případně [v těch výjimečných případech, kdy incidenční spor není u konce ani v době, kdy jsou splněny předpoklady pro vydání rozvrhu (§ 306 insolvenčního zákona) nebo částečného rozvrhu (§ 301 insolvenčního zákona)] v rámci rozvrhu nebo v rámci částečného rozvrhu; srov. § 306 odst. 4 písm. b/ a § 307 odst. 4 insolvenčního zákona.

78. Má-li se podle rozdělovacího návrhu podílet na (čistém) výtěžku zpeněžení téhož zajištění několik (vzájemně si konkurujících) zajištěných věřitelů, z nichž některému nelze (dosud) vydat odpovídající část výtěžku zpeněžení zajištění pro neukončený incidenční spor o určení pravosti, výše nebo pořadí jeho zajištěné pohledávky, pak insolvenčnímu soudu nic nebrání v tom, aby výrokovou částí usnesení souhlasil (jen) s vydáním určených částí celkového (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění zajištěným věřitelům zjištěných zajištěných pohledávek [v příkladu popsaném v odstavci 76. shora (při rozdělování celkovém výtěžku zpeněžení zajištění v hodnotě 1.000) např. tak, že udělí souhlas zajištěným věřitelům, kteří se svými zjištěnými zajištěnými pohledávkami mají podílet na celkovém (čistém) výtěžku zpeněžení zajištění v poměru 500 a 300)].

79. Možnost bránit (námitkami a opravnými prostředky) tomu, aby část celkového (čistého) výtěžku zpeněžení (téhož) zajištění, byla přičtena (odsouhlasena k vydání) jinému zajištěnému věřiteli, náleží stejnou měrou jak zajištěnému věřiteli dosud nezjištěné zajištěné pohledávky (na kterého výrok usnesení insolvenčního soudu nepamatuje), tak zajištěnému věřiteli již zjištěné zajištěné pohledávky opomenutému výrokem takového usnesení např. proto, že pohledávka jiného zajištěného věřitele (zajištěná stejným zajištěním) má (má mít) lepší pořadí (a spotřebuje celý výtěžek zpeněžení zajištění); srov. odstavec 73. shora.

80. Tím, že by výrokem usnesení deklaroval, že zajištěnému věřiteli, jehož zajištěná pohledávka dosud není zjištěna co do pravosti, výše nebo pořadí, náleží zbývající část (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění (v uváděném příkladu určená hodnotou 200), která mu (však) bude vyplacena (až) po pravomocném skončení incidenčního sporu (o určení pravosti, výše nebo pořadí zajištěné pohledávky), by insolvenční soud přiznal zajištěnému věřiteli právo na uspokojení zajištěné pohledávky (z určeného výtěžku zpeněžení zajištění) před jejím zjištěním [a tedy předtím, než zajištěnému věřiteli vzniklo právo na vydání (části) výtěžku zpeněžení zajištění].

č. 81

81. Jak Nejvyšší soud vysvětlil v již zmíněném usnesení sen. zn. [29 NSČR 134/2022](#), i takové usnesení by založilo právo zajištěného věřitele, aby mu onen výtěžek zpeněžení předmětu zajištění byl vyplacen (být až po zjištění zajištěné pohledávky). Insolvenční zákon však v ustanovení § 298 ani na jiném svém místě nepočítá s tím, že by insolvenční soud měl či musel udělovat souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli, jehož zajištěná pohledávka dosud není zjištěna. Důvod přiměřeně aplikovat postupy předjímané u rozvrhu nebo u částečného rozvrhu ustanoveními § 306 odst. 4 písm. b/ a § 307 odst. 4 insolvenčního zákona přitom není dán právě proto, že takto lze zajištěnému věřiteli, jehož zajištěná pohledávka není (stále) zjištěna, přiznat (odsouhlasit k vydání, respektive k vyplacení) určenou část výtěžku zpeněžení zajištění při rozvrhu nebo při částečném rozvrhu.

82. Právo zajištěného věřitele dosud nezjištěné zajištěné pohledávky napadnout (přípustně) odvoláním usnesení, jímž insolvenční soud souhlasí s tím, aby insolvenční správce vydal výtěžek zpeněžení zajištění, který si tento věřitel nárokuje, jinému zajištěnému věřiteli (se zjištěnou zajištěnou pohledávkou), není vyloučeno nebo omezeno tím, že usnesení současně neobsahuje výrok deklarující práva zajištěného věřitele dosud nezjištěné zajištěné pohledávky ke zbylé části výtěžku zpeněžení pro případ, že dojde ke zjištění zajištěné pohledávky.

83. Podstatné nicméně v daných souvislostech je, že zajištěný věřitel, jemuž dosud nelze přiřknout (odsouhlasit k vydání) výtěžek zpeněžení zajištění (nebo jeho část), jelikož jeho zajištěná pohledávka dosud není zjištěna, a který (proto) není zmíněn ve výrokové části usnesení, jímž insolvenční soud uděluje souhlas s vydáním jiné části výtěžku zpeněžení téhož zajištění jinému zajištěnému věřiteli, může odvoláním účinně brojit právě jen proti tomu, že oním usnesením definitivně opouští majetkovou podstatu dlužníka (ve prospěch jiného věřitele) ta část výtěžku zpeněžení, kterou si (coby konkurující zajištěný věřitel) nárokuje on sám. Důvod uplatňovat (odvoláním) námitky proti tomu, že další (nerozdělená) část výtěžku zpeněžení téhož zajištění zůstala na účtu majetkové podstaty dlužníka zajištěný věřitel nezjištěné zajištěné pohledávky nemá, dokud insolvenční soud nerozhodne (výrokem usnesení) o tom, v jakém rozsahu má být ze zbylého výtěžku zpeněžení zajištění uspokojena

zajištěná pohledávka takového věřitele, nebo o tom, že i zbylý výtěžek zpeněžení téhož zajištění vydává (na úkor takového zajištěného věřitele) jinému (konkurujícímu) zajištěnému věřiteli (nebo např. též insolvenčnímu správci na zálohu na odměnu).

84. Zbývá dodat, že vše, co bylo řečeno shora pro poměry zajištěných věřitelů vzájemně si konkurujících při udělení souhlasu s vydáním určené části výtěžku zpeněžení téhož zajištění, se uplatní i v poměrech zajištěných věřitelů s různým předmětem zajištění, kteří si konkurují při rozdělení celkového (čistého) výtěžku zpeněžení zajištění proto, že k určení části výtěžku zpeněžení zajištění náležející (podle předmětu zajištění) tomu kterému zajištěnému věřiteli došlo poměřením hodnoty jednotlivých zajištění (hodnoty majetku zajišťujícího pohledávku toho kterého zajištěného věřitele) s hodnotou majetku zpeněžovaného (jedinou smlouvou) v rámci dlužníka obchodního závodu (v obou případech jde o hodnoty vymezené znaleckým posudkem podle § 219 odst. 4 insolvenčního zákona).

85. V poměrech dané věci se výše formulované závěry promítají následovně:

86. Jak návrh ze dne 25. 9. 2020 tak návrh ze dne 11. 2. 2021 vychází z toho, že:

[1] Znaleckým posudkem určená obvyklá (tržní) cena dlužníka obchodního závodu činí 203.293.000 Kč (100 %).

[2] U zajištěné pohledávky zajištěného věřitele P. D. ve výši 11.864.457,32 Kč činila znaleckým posudkem určená hodnota zajištění představovaného nemovitými věcmi částku 6.100.000 Kč, která odpovídá 3 % z částky 203.293.000 Kč.

[3] U zajištěné pohledávky zajištěného věřitele P. D. ve výši 11.864.457,32 Kč činila znaleckým posudkem určená hodnota zajištění představovaného pohledávkami dlužníka částku 25.695.000 Kč, která odpovídá 12,64 % z částky 203.293.000 Kč.

[4] U zajištěné pohledávky zajištěného věřitele C ve výši 376.645.898,90 Kč činila znaleckým posudkem určená hodnota zajištění představovaného pohledávkami dlužníka částku 1.656.000 Kč, která odpovídá 0,81 % z částky 203.293.000 Kč.

[5] U zajištěné pohledávky zajištěného věřitele C ve výši 376.645.898,90 Kč činila znaleckým posudkem určená hodnota zajištění představovaného herní jistotou částku 50 miliónů Kč, která odpovídá 24,60 % z částky 203.293.000 Kč.

[6] Při dosaženém čistém výtěžku zpeněžení dlužníka obchodního závodu (po odečtení nákladů na správu a nákladů na zpeněžení závodu) ve výši 66.743.700 Kč připadá:

1) na uspokojení zajištěné pohledávky zajištěného věřitele P. D. ve výši 11.864.457,32 Kč částka 2.002.708,26 Kč, která odpovídá (pro zajištění nemovitými věcmi) 3 % z částky 66.743.700 Kč; po zohlednění odpovídající části odměny insolvenčního správce ve výši 157.431 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) jde o částku 1.845.277,26 Kč,

2) na uspokojení zajištěné pohledávky zajištěného věřitele P. D. ve výši 11.864.457,32 Kč částka 8.435.998,15 Kč, která odpovídá (pro zajištění pohledávkami dlužníka) 12,64 % z částky 66.743.700 Kč; po zohlednění odpovídající části odměny insolvenčního správce ve výši 468.802 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) jde o částku 7.967.196,15 Kč,

3) na uspokojení zajištěné pohledávky zajištěného věřitele C ve výši 376.645.898,90 Kč částka 543.686,05 Kč, která odpovídá (pro zajištění pohledávkami dlužníka) 0,81 % z částky 66.743.700 Kč; po zohlednění odpovídající části odměny insolvenčního správce ve výši 59.208 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) jde o částku 484.478,05 Kč,

4) na uspokojení zajištěné pohledávky zajištěného věřitele C ve výši 376.645.898,90 Kč částka 16.415.641,46 Kč, která odpovídá (pro zajištění herní jistotou) 24,60 % z částky 66.743.700 Kč; po zohlednění odpovídající části odměny insolvenčního správce ve výši 777.387 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) jde o částku 15.638.254,46 Kč.

č. 81

87. S výslednými částkami určenými způsobem popsáním v předchozím odstavci (s částkami 1.845.277,26 Kč a 7.967.196,15 Kč u zajištěného věřitele P. D. a s částkami 484.478,05 Kč a 15.638.254,46 Kč u zajištěného věřitele C pracuje jak usnesení insolvenčního soudu z 30. 11. 2020, tak usnesení insolvenčního soudu z 8. 4. 2021 [Nejvyšší soud na tomto místě pomíjí dílčí (byť rozsahem nevýznamné) nepřesnosti (matematické nesprávnosti) výpočtů, s nimiž soudy a insolvenční správce pracovaly].

88. Při zohlednění zálohy na odměnu přiznané insolvenčnímu správci dlužníka bodem III. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020 ve výši 685.441 Kč (jde o součet částek 157.431 Kč, 468.802 Kč a 59.208 Kč; srov. odstavec 86., bod [6] shora), rozhodoval insolvenční soud usnesením ze dne 30. 11. 2020 celkem o částce 10.982.392,46 Kč (jde o součet částek 1.845.277,26 Kč, 7.967.196,15 Kč, 484.478,05 Kč a 685.441 Kč). Při dosaženém čistém výtěžku zpeněžení ve výši 66.743.700 Kč tak po právní moci předmětného usnesení (18. 12. 2020) tvořila nerozdělenou část čistého výtěžku zpeněžení dlužníkovy obchodního závodu částka 55.761.307,54 Kč. K tomu budiž dodáno, že jakkoli zástavní právo váznoucí na pohledávkách dlužníka a na podúčtu dlužníka (pro herní jistotu) zaniklo již zpeněžením dlužníkovy obchodního závodu (§ 285 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona), má zajištěný věřitel C postavení zajištěno (zástavního) věřitele až do vypořádání výtěžku zpeněžení jeho zajištění insolvenčním soudem (srov. např. již důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2015, sen. zn. [29 ICdo 56/2013](#), uveřejněného pod číslem 107/2016 Sb. rozh. obč.).

89. Usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020 vypořádávalo [výroky, jež se týkaly celého (respektive obou) zajištění pohledávky zajištěného věřitele P. D. a jednoho zajištění pohledávky (toho, které tvořily pohledávky dlužníka) zajištěného věřitele C] výtěžek zpeněžení zajištění v částkách 1.845.277,26 Kč a 7.967.196,15 Kč (pro zajištěného věřitele P. D.) a v částce 484.478,05 Kč (pro zajištěného věřitele C). Měl-li zajištěný věřitel C za to, že částka vydávaná (odsouhlasená k vydání) zajištěnému věřiteli P. D. (1.845.277,26 Kč a 7.967.196,15 Kč) konkuruje jeho vlastním nárokům (že náleží zcela nebo zčásti k vydání jemu), nebo měl-li za to, že hodnota zajištění pohledávky představovaná jinými pohledávkami dlužníka (než těmi,

jež se týkaly částky nacházející se na podúčtu dlužníka coby herní jistota) má být vyšší (než oněch 484.478,05 Kč), mohl (měl) tyto výhrady uplatnit včasnými námitkami proti návrhu ze dne 25. 9. 2020 nebo (nejpozději) prostřednictvím odvolání (při absenci včasných námitek proti rozdělovacímu návrhu limitovaného vyloučením „skutkově nových“ odvolacích námitek) proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020.

90. Od právní moci usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020 (od 18. 12. 2020) platí o tomto usnesení ve vztahu k zajištěnému věřiteli C (stejně jako ve vztahu k ostatním účastníkům insolvenčního řízení) překážka věci pravomocně rozhodnuté (§ 159a o. s. ř. ve spojení s § 167 odst. 2 o. s. ř. a s § 7 insolvenčního zákona) v tom smyslu, že jej zavazuje co do závěru, že z čistého výtěžku zpeněžení dlužníkovy obchodního závodu ve výši 66.743.700 Kč byly právem přiřčeny (odsouhlaseny k vydání) zajištěnému věřiteli P. D. (za účelem uspokojení jeho zajištěné pohledávky) částky 1.845.277,26 Kč a 7.967.196,15 Kč a že na vypořádání hodnoty zajištění pohledávky zajištěného věřitele C představované jinými pohledávkami dlužníka (než těmi, jež se týkaly částky nacházející se na podúčtu dlužníka coby herní jistota) již neobdrží více než oněch 484.478,05 Kč.

91. V možnosti vznášet (včasné) námitky týkající se nerozdělené části výtěžku zpeněžení dlužníkovy obchodního závodu (částky 55.761.307,54 Kč) ve vazbě na nevypořádanou část zajištění (představovaného částkou nacházející se na podúčtu dlužníka coby herní jistota) však právní moc usnesení insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020 zajištěného věřitele C neomezila (a jiné právní posouzení věci odvolacím soudem neobstojí).

92. Jinak řečeno, usnesením insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020 nebylo závazně (pro zajištěného věřitele C) určeno, že z nerozdělené části výtěžku zpeněžení dlužníkovy obchodního závodu ve výši 55.761.307,54 Kč může zajištěný věřitel C obdržet (z titulu výtěžku zpeněžení zajištění představovaného herní jistotou) pouze 15.638.254,46 Kč, a názor, že tento zajištěný věřitel měl námitku, že mu místo 15.638.254,46 Kč náleží 50 miliónů Kč, uplatnit již proti návrhu z 25. 9. 2020, není správný.

93. Dovolání je tudíž opodstatněné.

94. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

95. V situaci, kdy napadené rozhodnutí neobstálo v rámci závěrů, které Nejvyšší soud zformuloval k otázkám č. 1 a 2, shledává Nejvyšší soud předčasným odpovídat na otázku č. 3. Tou se totiž odvolací soud nezabýval právě proto, že měl za to, že otázka rozsahu částky, určené k vydání zajištěnému věřiteli C, byla závazně zodpovězena již usnesením insolvenčního soudu ze dne 30. 11. 2020. Za popsané procesní situace shledává Nejvyšší soud také nadbytečným zkoumat existenci namítané (zmatečností) vady řízení.

96. Při novém projednání věci odvolací soud nepřehlédne, že v mezidobí došlo ohledně stavu dovolatelova zajištění ke změně spočívající v tom, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 1. 2021, zrušil na základě dovolání insolvenčního správce dlužníka Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 14. 6. 2022, sen. zn. [21 ICdo 44/2021](#), načež Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 14. 10. 2022 zrušil rozsudek insolvenčního soudu ze dne 23. 7. 2020. Insolvenční soud pak rozsudkem ze dne 4. 8. 2023 žalobu, kterou se zajištěný věřitel C domáhal určení, že jeho

pohledávka ve výši 376.645.898,90 Kč je zajištěna zůstatkem na bankovním účtu dlužníka u zajištěného věřitele C (herní jistotou), zamítl a zajištěný věřitel C si proti tomuto rozsudku podal odvolání, o kterém dosud nebylo rozhodnuto.

č. 82

Zaměstnavatel může odstoupit od konkurenční doložky po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance i na základě smluvního ujednání, podle kterého je zaměstnavatel v uvedené době oprávněn od konkurenční doložky odstoupit bez uvedení důvodu nebo z jakéhokoliv důvodu, popřípadě i na základě jinak obdobně sjednané možnosti odstoupení. V řízení, v němž se zaměstnanec po zaměstnavateli domáhá zaplacení peněžitého vyrovnání z konkurenční doložky, je však soud povinen poskytnout ochranu základním právům a legitimním zájmům zaměstnance, prokáže-li se, že zaměstnavatel jednal svévolně nebo zneužil své smluvně zakotvené možnosti odstoupit od konkurenční doložky.

č. 82

Pracovněprávní vztahy, Konkurenční doložka, Odstoupení od smlouvy, Zneužívání výkonu práv a povinností, Vázanost nálezem Ústavního soudu, Vázanost soudu právním názorem § 310 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2016, § 2001 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 2004 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, čl. 89 odst. 2 Ústavy

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2023, sp. zn. [31 Cdo 2955/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:31.CDO.2955.2023.1

Nejvyšší soud k odmítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2022, sp. zn. 23 Co 28/2022, v části, ve které bylo rozhodnuto o potvrzení rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 12. 11. 2021, sp. zn. 39 C 5/2017, ve výroku o náhradě nákladů řízení a ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení; jinak je zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 1 dne 6. 1. 2017 se žalobce domáhal, aby žalované byla uložena povinnost zaplatit mu 200 000 Kč „po odečtení zákonných srážek spolu se zákonným úrokem z prodlení ode dne 1. 12. 2016 do zaplacení“. Žalobu zdůvodnil tím, že na základě pracovní smlouvy ze dne 4. 1. 2016 pracoval u žalované jako ředitel korporace a od 1. 7. 2016 (na základě dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1. 7. 2016) jako provozní ředitel. Dodatkem k pracovní smlouvě ze dne 1. 7. 2016 byla nově sjednána mzda ve výši 200 000 Kč měsíčně a konkurenční doložka, ve které se žalobce zavázal zdržet se po dobu 6 měsíců od ukončení pracovního poměru u žalované „výkonu výdělečné činnosti, která by byla shodná či obdobná s předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu“; žalovaná se zavázala za každý měsíc plnění povinností z konkurenční doložky platit žalobci peněžité vyrovnání „ve výši aktuální měsíční mzdy po odečtení případných daní a zákonných srážek“. Účastníci se současně dohodli, že žalovaná může od konkurenční doložky odstoupit po dobu trvání jejich pracovního poměru (mimo jiné) v případě, že „žalovaná podle svého volného uvážení dojde k závěru, že vzhledem k hodnotě informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které žalobce získal v zaměstnání u žalované či jinak, by nebylo přiměřené a/nebo účelné, aby žalovaná vůči

žalobci sjednaný zákaz konkurence vynucovala či na něm trvala a hradila mu sjednané peněžité vyrovnání“. Žalobce dne 31. 8. 2016 doručil žalované výpověď z pracovního poměru a pracovní poměr skončil ke dni 31. 10. 2016. Dne 20. 10. 2016 žalovaná odstoupila od konkurenční doložky s odůvodněním, že vzhledem k hodnotě informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které žalobce získal v zaměstnání u zaměstnavatele, by nebylo přiměřené ani účelné, aby vůči němu byl sjednaný zákaz konkurence vynucován. Žalobce proti tomu namítal, že konkurenční doložka jej omezila „v hledání nového zaměstnání“, neboť „s vědomím platné konkurenční doložky odmítl pracovní nabídky, které svou povahou odpovídaly činnostem, ve kterých konkurenční doložka žalobce omezovala“, a proto odstoupení od konkurenční doložky považuje „za účelové a protiprávní“. Žalovaná odmítla zaplatit žalobci „kompenzaci, na kterou mu za měsíc listopad 2016 vznikl nárok“.

2. Žalovaná se podané žalobě bránila především tím, že žalobce rozvázal pracovní poměr výpovědí „po pouhých dvou měsících svého působení ve funkci provozního ředitele“. Za tuto dobu nenabyl poznatků či know-how, které by mu umožňovaly pracovat „na srovnatelné pozici u konkurence způsobem, který by žalované mohl ztížit její činnost“, a především, jejichž „ochrana by opodstatňovala“ peněžité vyrovnání „v částce 200 000 Kč hrubého měsíčně“. Odstoupila proto od konkurenční doložky oznámením ze dne 3. 10. 2016, které však žalobce při osobním jednání dne 4. 10. 2016 odmítl převzít. Následně žalovaná doručila oznámení o odstoupení od konkurenční doložky žalobci osobně dne 20. 10. 2016 za účasti svědků.

3. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 29. 11. 2017, č. j. 39 C 5/2017-174, žalobu na zaplacení částky 200 000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení od 1. 12. 2016 do zaplacení zamítl a uložil žalobci povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 90 992 Kč k rukám „právního zástupce“ žalované. Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) ze zjištění, že žalobce pracoval u žalované na základě pracovní smlouvy ze dne 4. 1. 2016 jako ředitel korporace a od 1. 7. 2016 (na základě dodatku k pracovní smlouvě z téhož dne) jako provozní ředitel. Mzda žalobce byla v pracovní smlouvě sjednána ve výši 100 000 Kč a od 1. 7. 2016 dodatkem k pracovní smlouvě ve výši 200 000 Kč. V dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1. 7. 2016 strany nově sjednaly rovněž konkurenční doložku a „podmínky jejího odstoupení“; uzavření konkurenční doložky předcházela e-mailová korespondence, „kdy výsledná podoba smlouvy ve znění dodatku byla výsledkem dohody obou stran“. Pracovní poměr žalobce u žalované skončil dne 31. 10. 2016 na základě výpovědi žalobce ze dne 31. 8. 2016 bez uvedení důvodu. Ještě před skončením pracovního poměru žalovaná dne 20. 10. 2016 od konkurenční doložky odstoupila, neboť „vzhledem k hodnotě informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které žalobce získal v zaměstnání u zaměstnavatele, nebylo přiměřené ani účelné, aby vůči němu byl sjednaný zákaz konkurence vynucován“. Protože k odstoupení od (platně sjednané) konkurenční doložky ze strany zaměstnavatele došlo za trvání pracovního poměru ve smyslu „ust. § 310 odst. 4 ZP“ a z důvodu, který si strany sjednaly, soud prvního stupně shledal, že odstoupení od konkurenční doložky je platné; vzhledem k tomu, že to byl žalobce, kdo se rozhodl ukončit pracovní poměr po dvou měsících „v uvedeném pracovním poměru“ a žalovaná „vypověděla“ konkurenční doložku „pro důvod sjednaný ve smlouvě“, neboť netrvala na „ochraně svého know-how“, bylo by podle soudu prvního stupně za dané situace v rozporu s dobrými mravy, aby žalované byla uložena povinnost hradit plnění vyplývající ze sjednané konkurenční doložky.

4. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 6. 2018, č. j. 23 Co 146/2018-222, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a uložil žalobci povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 22 748 Kč k rukám advokáta Mgr. M. P. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ve shodě s ním dovedl, že „s ohledem na pozici žalobce, jeho předchozí profesní zkušenosti a předmět činnosti žalované bylo možno na žalobci spravedlivě požadovat uzavření konkurenční doložky“. Souhlasil rovněž s jeho závěrem, že „byl naplněn důvod pro odstoupení od konkurenční doložky“, neboť „s ohledem na krátkodobost působení žalobce v pozici provozního ředitele“ (od 1. 7. 2016 do data podání výpovědi dne 31. 8. 2016) mohl zaměstnavatel „vyhodnotit“, že v budoucnu není potřeba chránit žalobcem dosud získané informace a know-how; „účastníci specifikovali dostatečně důvody pro možnost odstoupení ze strany zaměstnavatele“ a „žalobce se zaměstnavatelem i dostatečně konzultoval veškeré okolnosti ... včetně odstoupení od konkurenční doložky“.

č. 82

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací k dovolání žalobce rozsudkem ze dne 5. 11. 2020, č. j. [21 Cdo 4779/2018-249](#), rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Dovolací soud s odkazem na svou předchozí rozhodovací praxi (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. [21 Cdo 4986/2010](#), uveřejněný pod č. 35/2012 v časopise Soudní judikatura, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. [21 Cdo 4394/2010](#), uveřejněný pod č. 145/2012 v časopise Soudní judikatura, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [21 Cdo 18/2012](#)) dovedl, že ujednání, které ponechává na „volném uvážení“ zaměstnavatele, zda zaměstnanec v zaměstnání u zaměstnavatele získal takové informace, které mají povahu obchodního tajemství nebo jsou takového charakteru, že jsou způsobilé získat konkurenčnímu podnikateli v hospodářské soutěži výraznou výhodu, ve svých důsledcích představuje obdobnou situaci, kdy by zaměstnavatel měl možnost od konkurenční doložky odstoupit „bez uvedení důvodu“ nebo „z kteréhokoliv důvodu“, a je pro rozpor se zákonem absolutně neplatné (srov. § 580 a 588 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Závěr soudů o tom, že žalovaná platně odstoupila od konkurenční doložky, proto byl shledán nesprávným.

6. Obvodní soud pro Prahu 1 následně rozsudkem ze dne 12. 11. 2021, č. j. 39 C 5/2017-304, žalobu zamítl a uložil žalobci povinnost zaplatit žalované náhradu nákladů řízení 159 236 Kč k rukám „právního zástupce“ žalované. Vzhledem k tomu, že po vydání rozsudku dovolacího soudu Ústavní soud vydal náleze ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1889/19](#), v němž se zabýval otázkou „judikaturou dovozeného zákazu odstoupení zaměstnavatele od konkurenční doložky bez udání důvodu“, řídil se soud prvního stupně závěry vyjádřenými v tomto nálezu, neboť nerespektování právního názoru Ústavního soudu by znamenalo porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a nerespektování povinnosti obecných soudů poskytovat ochranu základním právům a svobodám podle čl. 4 Ústavy České republiky. Dospěl k závěru, že žalovaná platně odstoupila od konkurenční doložky za trvání pracovního poměru (dne 20. 10. 2016) pro důvod, který si samy strany ve smlouvě sjednaly, neboť „§ 310 odst. 4 zákoníku práce ve spojení s ust. § 2001 NOZ vytváří v oblasti podmínek pro možnost zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky“ ústavní garanci „svobodného jednání, autonomie vůle a smluvní svobody dle čl. 2 odst. 3 LPS“, přičemž v rámci těchto limitů „si zaměstnavatel a zaměstnanec mohou ve smlouvě volně upravit vzájemná práva a povinnosti“ a obecné soudy jsou pro případ, že „se smluvní ujednání ... z těchto limitů vymykají“, povinny „upřednostnit takový výklad, který nezakládá jejich

neplatnost“. Z hlediska platnosti jednostranného odstoupení žalované od konkurenční doložky soud prvního stupně považoval za významné, že „to byl právě žalobce, který podal výpověď z pracovního poměru, a to po dvou měsících na této pracovní pozici“. Bylo by proto „nespravedlivé a v rozporu s dobrými mravy“, kdyby měl soud rozhodnout o povinnosti žalované k plnění z konkurenční doložky za situace, kdy žalobce po dvou měsících dal sám výpověď a žalovaná na ochraně svého know-how netrvala. Dále zohlednil dobu, kdy k odstoupení došlo, a zabýval se tím, zda žalovaná nemohla odstoupit od konkurenční doložky dříve. Uzavřel, že žalovaná dříve odstoupit nemohla, neboť „působení žalobce v pozici provozního ředitele trvalo velmi krátkou dobu ... a žalovaná rovněž nemohla předpokládat, že žalobce žádné know-how společnosti nenabude“. Žalobce navíc „již pár dní po výpovědi u žalované založil vlastní společnost, která dle jeho vlastního tvrzení žalované neměla konkurovat“, a proto soud neuvěřil tvrzení žalobce, že kvůli vázanosti konkurenční doložkou odmítl jinou pracovní nabídku.

7. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 4. 2022, č. j. 23 Co 28/2022-334, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 22 748 Kč k rukám advokáta JUDr. Petra Wünsche. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a souhlasil rovněž s jeho právními závěry. Podle odvolacího soudu soud prvního stupně správně vyšel „z priority a závaznosti výkladu provedeného Ústavním soudem, kdy se tak odklonil od právního závěru Nejvyššího soudu“, neboť „rozhodovací důvody“ nálezu Ústavního soudu jsou závazné i v poměrech této věci. Uvedl, že soud prvního stupně se „dostatečně zabýval posouzením, že ze strany zaměstnavatele nedošlo ke svévoli nebo zneužití práva odstoupit od konkurenční doložky... dostatečně se přitom zabýval posouzením doby, kdy došlo k odstoupení od konkurenční doložky (fiktivně k datu 20. 10. 2016), kdy zaměstnavatel vyznamenal zaměstnance o záměru od konkurenční doložky odstoupit již v září 2016, rovněž se dostatečně zabýval důvody pro odstoupení ... správně dospěl i rovněž k úvaze o záměru zaměstnance po založení firmy v průběhu výpovědní lhůty podnikat v oboru, který sám žalobce označoval za nekonkurující bývalému zaměstnavateli“. Žalobce tedy „realizoval své právo svobodně podnikat“, a proto „nebylo rozhodné odmítnutí nabídky Alzheimer centra“. Soud prvního stupně rovněž „správně zhodnotil, že na funkci provozního ředitele po změně pracovní smlouvy žalobce pracoval po dobu 4 měsíců, k jednostrannému ukončení pracovního poměru výpovědí z 31. 8. 2016 přistoupil žalobce nepochybně po zvážení svých dalších zaměstnaneckých či podnikatelských aktivit“. Z těchto důvodů odvolací soud uzavřel, že „odstoupení zaměstnavatele od konkurenční doložky k datu 20. 10. 2016 sledovalo legitimní cíl, nebylo výrazem libovůle zaměstnavatele“.

II. Dovolání

8. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu (jeho „výroku I. ... jako i navazujícímu výroku II.“) podal žalobce dovolání. V návaznosti na nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2021, sp.zn. [II. ÚS 1889/19](#), z něhož soudy vycházely, dovolatel předestírá k řešení otázku, zda „je i v souvislosti se závěry Nálezu ÚS platně a po právu sjednán v pracovněprávním vztahu shora citovaný důvod pro odstoupení od konkurenční doložky ze strany zaměstnavatele, když rozhodnutí o naplnění takového důvodu je čistě na svévoli zaměstnavatele“, a pokud ano, „zda není takovýto postup ze strany zaměstnavatele zneužitím práva a/nebo svévolí

zaměstnavatele“, a „jakým způsobem je potřeba vykládat korektivy stanovené v Nálezu ÚS“ a „jaké další korektivy je potřeba případně zkoumat“. Má za to, že ve věci, o níž bylo rozhodováno uvedeným nálezem, se (s ohledem na odlišně sjednaný důvod odstoupení od konkurenční doložky) jedná „o zcela skutkově odlišnou situaci než ve zdejších řízeních“, jeho závěry proto neměly být v projednávané věci aplikovány a soudy se měly řídit závazným právním názorem dovolacího soudu vysloveným v jeho zrušovacím rozhodnutí, od něhož se odchýlily. Pro případ, že by byl správný názor soudů o „aplikaci Nálezu ÚS na zdejší řízení“, dovolatel namítá, že soudy jeho závěry nesprávně vyložily a na projednávanou věc nesprávně aplikovaly. Nedostatečně posuzovaly, zda odstoupení od konkurenční doložky „nebylo projevem svévole a/nebo zneužitím práva zaměstnavatele“, neboť nedostatečně zohlednily okolnosti vyjmenované v bodu 58 uvedeného nálezu Ústavního soudu. V této souvislosti dovolatel považuje za významné, že žalovaná odstoupila od konkurenční doložky 11 dní před skončením pracovního poměru, že neexistoval žádný relevantní důvod, pro který by žalovaná nemohla od konkurenční doložky odstoupit dříve, že důvod odstoupení nebyl naplněn, že odmítnul nabídku zaměstnání, které by nesplňovalo podmínky konkurenční doložky, a po skončení pracovního poměru zahájil podnikání v oblasti nekonkurující žalované a že žalovaná od konkurenční doložky odstoupila s účelem toliko se zbavit povinnosti hradit „vyrovnání za dodržování konkurenční doložky“. Uvedené skutečnosti soudy vyložily v neprospěch žalobce a jejich postupem byl proto zkrácen na právech garantovaných Listinou základních práv a svobod, a sice právu vlastnit majetek, právu na svobodnou volbu povolání a právu na spravedlivý proces. S ohledem na uvedené dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu, popřípadě i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu (soudu prvního stupně) k dalšímu řízení.

9. Žalovaná ve vyjádření k podanému dovolání navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání žalobce odmítl pro nepřipustnost, případně zamítl, neboť dovolání není podle jejího názoru důvodné.

10. Tříčlenný senát č. 21, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení dovoláním předestřené právní otázky [zda žalovaná (zaměstnavatel) byla oprávněna před skončením pracovního poměru účastníků jednostranně odstoupit od sjednané konkurenční doložky na základě ujednání o právu zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky, pokud „podle svého volného uvážení dojde k závěru, že vzhledem k hodnotě informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které zaměstnanec získal v zaměstnání u zaměstnavatele či jinak, by nebylo přiměřené a/nebo účelné, aby zaměstnavatel vůči zaměstnanci sjednaný zákaz konkurence vynucoval či na něm trval a hradil mu sjednané peněžité vyrovnání“] – s ohledem na obsah nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1889/19](#) – k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. [21 Cdo 4394/2010](#), ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. [21 Cdo 4986/2010](#), ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [21 Cdo 18/2012](#), a přímo v této věci v rozsudku ze dne 5. 11. 2020, sp. zn. [21 Cdo 4779/2018](#). Proto tříčlenný senát č. 21 rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

12. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

13. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

14. Dovolání žalobce směřuje též proti výrokům rozsudku odvolacího soudu, jimiž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení vynaložených účastníky v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení. Nejvyšší soud dovolání žalobce v této části podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl, neboť dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení [§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.].

15. Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci – mimo jiné – zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobce pracoval u žalované na základě pracovní smlouvy ze dne 4. 1. 2016 jako ředitel korporace a posléze na základě dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1. 7. 2016 jako provozní ředitel se sjednanou mzdou ve výši 200 000 Kč měsíčně. V dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1. 7. 2016 strany sjednaly též konkurenční doložku v délce trvání 6 měsíců od ukončení pracovního poměru, ve které se žalovaná zavázala poskytnout žalobci peněžité vyrovnání za každý měsíc řádného plnění povinností „ve výši měsíční mzdy po odečtení případných daní a zákonných srážek“; součástí konkurenční doložky bylo ujednání o tom, že zaměstnavatel může po dobu trvání pracovního poměru účastníků odstoupit od konkurenční doložky, pokud (mimo jiné) „podle svého volného uvážení dojde k závěru, že vzhledem k hodnotě informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které zaměstnanec získal v zaměstnání u zaměstnavatele či jinak, by nebylo přiměřené a/nebo účelné, aby zaměstnavatel vůči zaměstnanci sjednaný zákaz konkurence vynucoval či na něm trval a hradil mu sjednané peněžité vyrovnání“. Pracovní poměr účastníků skončil výpovědí ze strany žalobce, k níž přistoupil dopisem ze dne 31. 8. 2016, ke dni 31. 10. 2016. Ještě před skončením pracovního poměru žalovaná dne 20. 10. 2016 doručila žalobci odstoupení od konkurenční doložky s odůvodněním, že „by vzhledem k hodnotě informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které jste získal v zaměstnání u zaměstnavatele, nebylo přiměřené ani účelné, abychom vůči Vám sjednaný zákaz konkurence vynucovali či na něm trvali a hradili za to peněžité vyrovnání“. Krátce poté, co přistoupil k výpovědi z pracovního poměru, žalobce dne 22. 9. 2016 založil společnost M. I. a. s., jejímž prostřednictvím zahájil podnikatelskou

činnost nekonkurující žalované, a v průběhu výpovědní doby odmítl nabídku práce „Alzheimer centra“, kde by vykonával práci nevyhovující podmínkám konkurenční doložky.

16. Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, zda žalovaná (zaměstnavatel) byla oprávněna před skončením pracovního poměru účastníků jednostranně odstoupit od sjednané konkurenční doložky na základě ujednání o právu zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky, pokud „podle svého volného uvážení dojde k závěru, že vzhledem k hodnotě informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které zaměstnanec získal v zaměstnání u zaměstnavatele či jinak, by nebylo přiměřené a/nebo účelné, aby zaměstnavatel vůči zaměstnanci sjednaný zákaz konkurence vynucoval či na něm trval a hradil mu sjednané peněžité vyrovnání“. Velký senát shledal dovolání ve věci samé přípustným, neboť s ohledem na obsah nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1889/19](#), tato dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak, než jak je uvedeno v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. [21 Cdo 4394/2010](#), ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. [21 Cdo 4986/2010](#), ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [21 Cdo 18/2012](#), nebo přímo v této věci v rozsudku ze dne 5. 11. 2020, sp. zn. [21 Cdo 4779/2018](#).

č. 82

IV.

Důvodnost dovolání

17. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce není opodstatněné.

18. Projednávanou věc je i v současné době třeba posuzovat – vzhledem k tomu, kdy účastníci uzavřeli konkurenční doložku a kdy žalovaná na základě sjednaného důvodu od konkurenční doložky odstoupila – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném v době od 1. 7. 2016, tedy ode dne, kdy nabyl účinnosti zákon č. 47/2016 Sb., do 31. 12. 2016, tedy do dne předcházejícího dni, kdy nabyly účinnosti zákony č. 377/2015 Sb. (část) a č. 264/2016 Sb. (dále jen „zák. práce“), a subsidiárně též (srov. § 4 zák. práce) podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 29. 12. 2016, tj. přede dnem, kdy nabyl účinnosti (jeho část) zákon č. 460/2016 Sb. (dále též „o. z.“).

19. Podle ustanovení § 310 odst. 1 zák. práce byla-li sjednána konkurenční doložka, kterou se zaměstnanec zavazuje, že se po určité době po skončení zaměstnání, nejdéle však po dobu 1 roku, zdrží výkonu výdělečné činnosti, která by byla shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu, je součástí konkurenční doložky závazek zaměstnavatele, že zaměstnanci poskytne přiměřené peněžité vyrovnání, nejméně však ve výši jedné poloviny průměrného měsíčního výdělku, za každý měsíc plnění závazku. Peněžité vyrovnání je splatné pozadu za měsíční období, pokud se smluvní strany nedohodly na jiné době splatnosti.

20. Konkurenční doložku může zaměstnavatel se zaměstnancem sjednat, jestliže to je možné od zaměstnance spravedlivě požadovat s ohledem na povahu informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které získal v zaměstnání u zaměstnavatele a jejichž využití při činnosti uvedené v § 310 odst. 1 zák. práce by mohlo zaměstnavateli závažným způsobem ztížit jeho činnost (§ 310 odst. 2 zák. práce).

21. Zaměstnavatel může od konkurenční doložky odstoupit pouze po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance (§ 310 odst. 4 zák. práce).

22. Podle ustanovení § 2001 o. z. od smlouvy lze odstoupit, ujednejí-li si to strany, nebo stanoví-li tak zákon.

23. Odstoupením od smlouvy (dohody) se v pracovněprávních vztazích (obecně vzato) rozumí jednostranné právní jednání adresované druhému účastníku smlouvy (dohody), v němž je vyjádřena vůle uzavřenou smlouvu (dohodu) zrušit a vymezen důvod odstoupení. Důvodným a včasným odstoupením se smlouva (dohoda) zpravidla od počátku (tj. s účinky *ex tunc*) ruší (srov. § 2004 o. z.); odstoupením od pracovní smlouvy a od dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr se pracovněprávní vztah ruší vždy s účinky od nynějška (*ex nunc*) – srov. § 2004 odst. 3 větu první o. z. Odstoupit nelze od kolektivní smlouvy, i když smluvní strany právo odstoupit od kolektivní smlouvy sjednají (srov. § 28 odst. 3 zák. práce). Odstoupit od smlouvy (dohody) v pracovněprávních vztazích lze výlučně jen v případech stanovených zákonem anebo sjednaných ve smlouvě (dohodě).

24. Předmětem pracovněprávního vztahu z dohody, v níž se zaměstnanec zavazuje, že se po určitou dobu po skončení pracovního poměru, nejdéle však po dobu jednoho roku, zdrží výkonu výdělečné činnosti, která by byla shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu (tzv. konkurenční doložky), jsou práva a povinnosti účastníků pracovněprávního vztahu zajišťující ochranu zaměstnavatele po skončení pracovněprávního vztahu účastníků před výdělečnou činností zaměstnance, která by měla vůči němu soutěžní povahu. Smysl a účel takového ujednání spočívá zejména v tom, aby zaměstnavatel byl chráněn před únikem informací ke konkurenčnímu podnikateli prostřednictvím zaměstnanců, kteří v průběhu pracovního poměru u zaměstnavatele získávají informace, poznatky a znalosti, které mají povahu obchodního tajemství nebo které jsou takového charakteru, že jsou způsobilé zjednat konkurenčnímu podnikateli v hospodářské soutěži výraznou výhodu a tím závažným způsobem ztížit činnost zaměstnavatele (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. [21 Cdo 5337/2017](#)). Právní vztah založený konkurenční doložkou se současně vyznačuje tím, že jeho obsah se naplňuje až po skončení pracovního poměru, kdy teprve nastupuje závazek zaměstnance zdržet se po určitou dobu výdělečné činnosti, která by byla shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu, a vzájemný závazek zaměstnavatele poskytnout zaměstnanci přiměřené peněžité vyrovnání za každý měsíc plnění závazku. Ke dni skončení pracovního poměru zde tedy ještě nejsou (nemohou být) vzájemná práva a povinnosti z konkurenční doložky (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. [21 Cdo 48/2017](#)).

25. Zákonná úprava zvláštní úpravu odstoupení od konkurenční doložky neobsahuje. Ustanovení § 310 odst. 4 zák. práce jen stanoví, že zaměstnavatel může od konkurenční doložky odstoupit pouze po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance; uvedené omezení platí výlučně pro zaměstnavatele, zaměstnanec může odstoupit od konkurenční doložky i po skončení pracovního poměru. Zaměstnavateli a zaměstnanci je tedy ponechána možnost, aby si další podmínky odstoupení od konkurenční doložky upravili smluvně.

26. Nejvyšší soud ve svých dřívějších rozhodnutích vyslovil nesouhlas s názorem, podle kterého ustanovení § 310 odst. 4 zák. práce zaměstnavatele opravňuje odstoupit od konkurenční

doložky v době trvání pracovního poměru zaměstnance z jakéhokoliv důvodu nebo bez uvedení důvodu. Vycházel z toho, že v ustanovení § 310 odst. 4 zák. práce se o důvodech odstoupení od dohody uzavřené podle ustanovení § 310 odst. 1 zák. práce nic neuvádí; jeho smyslem (účelem) je vymezit pouze časové období, v němž je odstoupení přípustné, a vyloučit tak možnost zrušení této dohody ze strany zaměstnavatele až v době, kdy již zaměstnancův pracovní poměr skončil a kdy by měl pobírat od zaměstnavatele sjednané peněžité vyrovnání. Kromě toho vycházel z právního názoru, že údaj o důvodu odstoupení je imanentní součástí každého jednostranného odstoupení od právního úkonu; bez uvedení tohoto údaje nelze pokládat jednostranné odstoupení od právního úkonu za perfektní a nemůže mít za následek sledované právní účinky. V neposlední řadě dovolací soud zakládal své úvahy na v pracovněprávních vztazích uplatňovaném principu ochrany zaměstnance [jenž v době od 1. 1. 2012 našel své vyjádření v základní zásadě pracovněprávních vztahů spočívající ve zvláštní zákonné ochraně postavení zaměstnance – srov. § 1a odst. 1 písm. a) zák. práce], který předpokládá (možné) zvýhodnění zaměstnance oproti právnímu postavení zaměstnavatele, avšak vylučuje, aby byl zvýhodněn zaměstnavatel na úkor zaměstnance. Setrvale proto judikoval, že možnost odstoupení od konkurenční doložky ze strany zaměstnavatele bez uvedení důvodu nebo z kteréhokoliv důvodu by byla takovým zvýhodněním zaměstnavatele na úkor práv zaměstnance (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. [21 Cdo 4986/2010](#), uveřejněný pod č. 35/2012 v časopise Soudní judikatura, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. [21 Cdo 4394/2010](#), uveřejněný pod č. 145/2012 v časopise Soudní judikatura, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [21 Cdo 18/2012](#)).

27. V návaznosti na uvedenou judikaturu Nejvyšší soud v usnesení ze dne 26. 3. 2019, sp. zn. [21 Cdo 60/2018](#), shledal správným závěr odvolacího soudu, že „odstoupit od konkurenční doložky mohou zaměstnavatel i zaměstnanec jen z důvodu stanoveného v zákoně nebo v dohodě účastníků, a to bez ohledu na to, že v pracovní smlouvě bylo sjednáno, že zaměstnavatel může odstoupit od konkurenční doložky bez uvedení důvodu“.

28. V rozsudku ze dne 5. 11. 2020, sp. zn. [21 Cdo 4779/2018](#), vydaném přímo v nyní projednávané věci, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že je absolutně neplatné (§ 580 a 588 o. z.) ujednání o odstoupení od konkurenční doložky, které možnost zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky ponechává na „volném uvážení“ zaměstnavatele, zda zaměstnanec v zaměstnání u zaměstnavatele získal informace, poznatky, znalosti pracovních a technologických postupů, které by musely být chráněny konkurenční doložkou, neboť se jedná – ve svých důsledcích – o obdobnou situaci, kdy by zaměstnavatel měl možnost od konkurenční doložky odstoupit „bez uvedení důvodu“ nebo „z kteréhokoliv důvodu“.

29. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1889/19](#) (jímž bylo zrušeno shora uvedené usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2019, sp. zn. [21 Cdo 60/2018](#), vydané ve skutkově obdobné věci), dospěl k závěru (vyjádřenému v tzv. právní větě nálezu), že plošný zákaz smluvních ujednání výslovně umožňujících zaměstnavateli odstoupit od konkurenční doložky po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance bez uvedení důvodu, jenž je stanoven toliko judikaturou obecných soudů, nikoli zákonem, je ústavně nepřipustným soudcovským dotvářením práva a porušuje princip dělby moci (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky), princip autonomie vůle a smluvní svobody jednotlivců (čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod) a základní práva zaměstnavatele podle čl. 2 odst. 3 a čl. 26 odst. 1

Listiny základních práv a svobod. Právo zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky i bez uvedení důvodu, byla-li tato možnost smluvními stranami výslovně sjednána, ovšem neznamená, že zaměstnanci coby typově slabší smluvní straně v pracovněprávních vztazích nemá být poskytnuta žádná ochrana před potenciální svévolí nebo zneužitím tohoto práva ze strany zaměstnavatele. Svévole nebo zneužití práva zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky bez uvedení důvodu nicméně musejí být v rámci soudního řízení zjišťovány a prokazovány s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti případu, nikoli automaticky předpokládány.

30. Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky závazná pro všechny orgány i osoby (k závaznosti nálezové judikatury Ústavního soudu srov. zejména nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. [Pl. ÚS 9/06](#), jakož i rozhodnutí tam citovaná, a též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 1330/2020](#), uveřejněný pod č. 13/2021 Sb. rozh. obč.). Toto ustanovení je třeba vykládat tak, že závazný není jen výrok nálezu, ale i odůvodnění, resp. Ty jeho části, jež obsahují „nosné důvody“ (srov. například nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. [Pl. ÚS 2/03](#), nebo nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. [Pl. ÚS 45/04](#)). Jak přitom Ústavní soud setrvale dovozuje, právní názor obsažený v tzv. právní větě rozhodnutí Ústavního soudu je, má-li obecnou povahu, obecně závazný při řešení typově shodných případů (srov. například usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2002, sp. zn. [II. ÚS 355/02](#), jakož i rozhodnutí tam citovaná).

31. Z uvedeného vyplývá, že nejsou důvodné námitky dovolatele, prostřednictvím nichž soudům obou stupňů vytýká, že se řídily nosnými důvody vyplývajícími z nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1889/19](#). Namítá-li dovolatel, že „v Nálezu ÚS se jedná o zcela skutkově odlišnou situaci“, pak přehlíží, že Ústavní soud v nálezu podrobil kritice i v této věci vydaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2020, sp. zn. [21 Cdo 4779/2018](#). Odvolací soud tedy správně poznamenal, že „závěry vyjádřené Nejvyšším soudem v rozhodnutí [21 Cdo 4779/2018](#) byly modifikovány a překonány právě ústavním nálezem sp. zn. [II. ÚS 1889/19](#)“ a že „rozhodovací důvody (*ratio decidendi*) jsou závazné i v poměrech této konkrétní projednávané věci“.

32. Ústavní soud ve svém nález ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1889/19](#) (dále také jen „cit. nálezy“), dosavadní rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vytknul, že ačkoliv na jedné straně ve své judikatuře přiznává, že účelem konkurenční doložky je primárně ochrana zájmů a práv zaměstnavatele, nikoli zaměstnance, poněkud překvapivě projevuje silnou tendenci a) k zachování platnosti konkurenční doložky, i když její znění a vymezení vzájemných práv a povinností smluvních stran může vzbuzovat jisté pochybnosti, b) bez zkoumání konkrétních skutkových okolností případu předpokládá, že trvání konkurenční doložky je z pohledu zaměstnance žádoucí, neboť zaměstnanec tím získává „hospodářský prospěch“, a c) kategoricky vylučuje možnost zaměstnavatele (tj. smluvní strany, v jejíž prospěch je konkurenční doložka sjednána) odstoupit od ní bez uvedení důvodu nebo z příliš široce vymezených důvodů (bod 32 cit. nálezu). Ve vztahu k jím projednávané věci potom zdůraznil, že obecné soudy vyhověly žalobě s pouhým poukazem na to, že sjednání možnosti odstoupení zaměstnavatele od konkurenční doložky bez udání důvodu je z podstaty věci nepřijatelné a absolutně neplatné, ačkoliv nepřijatelnost takového smluvního ujednání není stanovena zákonem, nýbrž byla dovozena judikaturou Nejvyššího soudu (bod 43 cit. nálezu).

33. Mezi východiska cit. nálezu lze zařadit závěr Ústavního soudu, podle něž konkurenční doložka, ač je synallagmatickým právním vztahem, slouží primárně k ochraně práv a zájmů zaměstnavatele. Naopak v zájmu zaměstnance zásadně je, aby konkurenční doložkou vázán nebyl. Konkurenční doložka je totiž právním institutem, který zaměstnance po skončení pracovního poměru omezuje v dalším pracovním uplatnění, omezuje využitelnost jeho speciálních a z pohledu pracovního trhu cenných vědomostí, zručností nebo schopností, v jistém smyslu „snižuje jeho cenu“ na trhu práce a typicky jej vystavuje nebezpečí, že v případě byť i nepatrného porušení konkurenční doložky po něm zaměstnavatel může požadovat zaplacení smluvní pokuty (bod 41 cit. nálezu). Za ústavně konformní označil proto ty závěry obecných soudů, podle nichž smysl a účel konkurenční doložky spočívají primárně v preventivní ochraně práv zaměstnavatele a jeho zájmu na tom, aby prostřednictvím (bývalých) zaměstnanců nedocházelo k únikům a následnému zneužívání určitých typů cenných informací v konkurenčním boji. K závěru o ústavní konformitě ovšem podle Ústavního soudu nelze dospět ve vztahu k těm názorům obecných soudů, podle nichž má zaměstnanec jakýsi inherentní zájem na své vázanosti konkurenční doložkou a s tím spojeným získáváním „hospodářského prospěchu“ od zaměstnavatele, jakož i na ochraně před možností zaměstnavatele jednostranně odstoupit od konkurenční doložky buď bez uvedení důvodu, nebo z příliš široce či neurčitě vymezených důvodů. Podle Ústavního soudu to platí o to víc, že obecné soudy tento zájem zaměstnance bez dalšího předpokládají a nepovažují za nezbytné zjišťovat a prokazovat, že je ve světle konkrétních skutkových okolností případu skutečně dán (srov. bod 45 cit. nálezu).

34. Ústavní soud shledal problematičnost judikatury Nejvyššího soudu jednak v rovině dopadu do oblasti základních práv a ústavně chráněných zájmů zaměstnance, neboť – jak již bylo uvedeno – se závazky z konkurenční doložky není spojeno pouze právo zaměstnance požadovat od zaměstnavatele poskytnutí peněžitého plnění, nýbrž i povinnost zaměstnance nekonkurovat zaměstnavateli a eventuálně také povinnost zaplatit zaměstnavateli smluvní pokutu. Další problematickou stránkou je pak podle Ústavního soudu dopad do oblasti základních práv zaměstnavatele, neboť ačkoli zaměstnavatel zpravidla bude mít zájem na trvání sjednané konkurenční doložky, mohou nastat situace, kdy se vázanost stran tímto smluvním ujednáním začne jevit jako nepřiměřená, zbytečná, nežádoucí nebo z jiného důvodu neudržitelná. K tomu může dojít z rozličných příčin, kupříkladu v důsledku plynutí času (např. zastarání informací, jejichž úniku měla konkurenční doložka předcházet), vývoje na trhu (např. ztráta lukrativnosti těchto informací), z důvodů na straně zaměstnavatele nebo z důvodu na straně zaměstnance (např. zaměstnanec v průběhu pracovního poměru nepřišel do kontaktu se žádnými informacemi, které by bylo nezbytné chránit konkurenční doložkou) [srov. body 47 až 49 cit. nálezu]. K řešení naznačených situací pak slouží možnost vyvolat zánik závazků plynoucích z konkurenční doložky jinak než jejich splněním. Ve vztahu k některým způsobům zániku závazků plynoucích z konkurenční doložky jinak než jejich splněním přitom zákonodárce stanovil relativně jasná kogentní pravidla (viz např. zákonná úprava možnosti zaměstnance vypovědět konkurenční doložku podle § 310 odst. 5 zák. práce nebo zániku závazku zaměstnance z konkurenční doložky zaplacením smluvní pokuty podle § 310 odst. 3 zák. práce). Ve vztahu k jiným způsobům zániku těchto závazků ale podrobnější právní úprava chybí (viz zákonná úprava možnosti zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky podle § 310 odst. 4 zák. práce, u níž je zákonem vymezeno pouze časové období, v němž je odstoupení přípustné), takže stranám je ponechána možnost, aby si tyto otázky upravily smluvně (srov. bod 50 cit. nálezu).

35. Právě v tomto volném prostoru, který § 310 odst. 4 zák. práce ve spojení s § 2001 o. z. vytváří v oblasti úpravy podmínek pro možnost zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky, se podle Ústavního soudu naplno uplatní ústavní garance svobodného jednání, autonomie vůle a smluvní svobody dle čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (srov. Hůrka, P. a kol. Zákoník práce. Komentář. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 661, podle něhož by podmínky odstoupení od konkurenční doložky měly být výslovně sjednány v samotné konkurenční doložce). V rámci limitů vytyčených citovanými ustanoveními si zaměstnavatel a zaměstnanec mohou ve smlouvě volně upravit vzájemná práva a povinnosti, přičemž pokud se smluvní ujednání obsažená v konkurenční doložce z těchto limitů nevykají, obecné soudy jsou povinny upřednostnit takový výklad, který nezakládá jejich neplatnost (srov. bod 51 cit. nálezu).

36. Vzhledem k tomu, že konkurenční doložka je tzv. spící smlouvou, neboť zamýšlené právní následky začne vyvolávat až po skončení pracovního poměru, zajišťuje podle Ústavního soudu kogentní úprava obsažená v ustanovení § 310 odst. 4 zák. práce, podle kterého zaměstnavatel může odstoupit pouze v této dormantní (spící, neaktivní) fázi konkurenční doložky, ochranu zaměstnance jakožto typově slabší smluvní strany v pracovněprávních vztazích (bod 52 cit. nálezu).

37. Ve světle těchto skutečností se Ústavnímu soudu jeví judikaturou dovozená nemožnost (absolutní neplatnost) odstoupení zaměstnavatele od konkurenční doložky v průběhu trvání pracovního poměru zaměstnance bez uvedení důvodu jako excesivní, iracionální a porušující základní práva stěžovatelky podle čl. 2 odst. 3 a čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (bod 53 cit. nálezu). Obecné soudy se proto dopustily ústavně nepřípustného dotváření práva, jestliže dospěly k závěru, že stěžovatelka jakožto zaměstnavatel není oprávněna odstoupit od konkurenční doložky bez uvedení důvodu, byť tato možnost byla smluvními stranami výslovně sjednána, neboť podobná smluvní ujednání jsou podle § 310 odst. 4 zák. práce ve spojení s § 2001 o. z. nepřípustná (bod 54 cit. nálezu).

38. Ústavní soud však současně zdůraznil, že uvedený závěr nelze vykládat tak, že zaměstnanci nemá být poskytnuta žádná ochrana před potenciálním zneužitím práv a postavení ze strany zaměstnavatele. To by pouze vedlo k vytvoření další nerovnováhy mezi základními právy zaměstnavatele a zaměstnance a porušení konstitucionalizovaného principu ochrany zaměstnance coby typově slabší smluvní strany dle čl. 28 Listiny základních práv a svobod. Ztotožnil se s názorem obecných soudů, že z ústavního hlediska lze jen stěží akceptovat ničím neomezenou možnost zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky třeba i v poslední den trvání pracovního poměru zaměstnance. Svoboda zaměstnavatele totiž končí tam, kde naráží na základní práva a legitimní zájmy zaměstnance, jemuž navíc ústavní pořádek přiznává zvláštní ochranu v pracovněprávních vztazích (srov. body 55 a 56 cit. nálezu).

39. Z čl. 28 Listiny základních práv a svobod Ústavní soud dovodil povinnost obecných soudů poskytnout ochranu základním právům a legitimním zájmům zaměstnance, prokáže-li se, že zaměstnavatel jednal svévolně nebo zneužil své smluvně zakotvené možnosti odstoupit od konkurenční doložky bez uvedení důvodu (příp. „z kteréhokoliv důvodu“). Povinnost poskytnout ochranu základním právům a legitimním zájmům zaměstnance se pak do popředí dostává především tehdy, pokud k takovému odstoupení došlo v době, kdy bylo zřejmé, že zaměstnanec byl při rozhodování o svém dalším kariérním uplatnění veden vědomím,

že je povinen po sjednanou dobu a typicky pod hrozbou smluvní pokuty dodržovat zákaz konkurence plynoucí z konkurenční doložky (srov. bod 57 cit. nálezu).

40. Svévole nebo zneužití práva zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky i bez udání důvodu (příp. „z kteréhokoliv důvodu“), byla-li tato možnost sjednána, musejí být v rámci soudního řízení zjišťovány a prokazovány s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti případu, nikoli automaticky a bez dalšího předpokládány. Obecné soudy jsou při rozhodování povinny vzít do úvahy všechny relevantní okolnosti případu, kupříkladu

- a) dobu, kdy k odstoupení zaměstnavatele došlo,
- b) odstoupil-li zaměstnavatel od konkurenční doložky těsně před skončením pracovního poměru zaměstnance, pak zvážit důvod, proč tak nemohl učinit dřív (zaměstnavatel by jej měl být schopen objasnit alespoň v řízení před soudem),
- c) odstoupil-li zaměstnavatel od konkurenční doložky bez uvedení důvodu, důvod, proč vázanost stran konkurenční doložkou považoval za nežádoucí, nepřiměřenou, neudržitelnou nebo nespravedlivou (zaměstnavatel by jej měl být schopen objasnit alespoň v řízení před soudem),
- d) skutečnosti nasvědčující tomu, že zaměstnanec si své budoucí zaměstnání nebo jiné kariérní uplatnění vybral právě s ohledem na svou vázanost konkurenční doložkou (např. si již našel povolání, které požadavkům plynoucím z konkurenční doložky vyhovuje, nebo naopak odmítl nabídku povolání, které těmto požadavkům nevyhovovalo), nebo
- e) skutečnosti nasvědčující tomu, že zaměstnavatel jednal svévolně nebo zneužil svého práva odstoupit od konkurenční doložky (např. se chtěl zprostit povinnosti poskytovat zaměstnanci peněžité vyrovnání v době, kdy věděl nebo mohl a měl vědět, že zaměstnanec si své budoucí zaměstnání nebo jiné kariérní uplatnění vybral právě s ohledem na svou vázanost konkurenční doložkou) [srov. bod 58 cit. nálezu].

41. Velký senát proto uzavírá, že v souladu s nálezem Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. [II. ÚS 1889/19](#), je závěr, že s ohledem na její povahu, jakožto synallagmatického právního vztahu sloužícího primárně k ochraně práv a zájmů zaměstnavatele, může zaměstnavatel od konkurenční doložky po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance odstoupit i na základě smluvního ujednání, podle kterého je zaměstnavatel v uvedené době oprávněn od konkurenční doložky odstoupit bez uvedení důvodu nebo z jakéhokoliv důvodu, popřípadě i na základě jinak obdobně sjednané možnosti odstoupení. V řízení, v němž se zaměstnanec po zaměstnavateli domáhá zaplacení peněžitého vyrovnání z konkurenční doložky, je však soud povinen poskytnout ochranu základním právům a legitimním zájmům zaměstnance, prokáže-li se, že zaměstnavatel jednal svévolně nebo zneužil své smluvně zakotvené možnosti odstoupit od konkurenční doložky.

42. Smluvnímu ujednání, podle kterého je zaměstnavatel po dobu trvání pracovního poměru oprávněn odstoupit od konkurenční doložky bez uvedení důvodu nebo z jakéhokoliv důvodu, odpovídá (představuje obdobně sjednanou možnost odstoupení) i účastníky sjednaná možnost žalované v uvedené době od konkurenční doložky odstoupit, jestliže „podle svého

volného uvážení dojde k závěru, že vzhledem k hodnotě informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které zaměstnanec získal v zaměstnání u zaměstnavatele či jinak, by nebylo přiměřené a/nebo účelné, aby zaměstnavatel vůči zaměstnanci sjednaný zákaz konkurence vynucoval či na něm trval a hradil mu sjednané peněžité vyrovnání“. Slouží-li konkurenční doložka primárně k ochraně práv a zájmů zaměstnavatele, je v souladu s tímto jejím účelem, sjednali-li účastníci možnost žalované posoudit, zda žalobce v průběhu svého zaměstnání u žalované získal informace, poznatky, znalosti pracovních a technologických postupů, které mají povahu obchodního tajemství nebo které jsou takového charakteru, že jsou (s ohledem na jejich povahu, rozsah či aktuálnost) způsobilé zjednat konkurenčnímu podnikateli v hospodářské soutěži výraznou výhodu a tím závažným způsobem ztížit činnost žalované. Skutečnost, zda úvaha žalované, že žalobce takové informace a poznatky nezískal, byla s ohledem na všechny okolnosti správná, není z hlediska posouzení platnosti právního jednání žalované, jímž od konkurenční doložky odstoupila, významná; sjednaná možnost odstoupení ponechává volné úvaze žalované, zda se bude potencionálnímu konkurenčnímu střetu zájmů mezi žalovanou a žalobcem, k němuž by mohlo po skončení pracovního poměru účastníků dojít zneužitím informací a poznatků nabytých žalobcem v souvislosti s výkonem zaměstnání, konkurenční doložkou bránit. Soud prvního stupně tedy správně poznamenal, že „nemůže soud rozhodnout tak, aby zaměstnavateli de facto nařídil povinnost své ‚obchodní tajemství‘ konkurenční doložkou chránit“.

43. Z hlediska platnosti učiněného odstoupení je tedy významné, zda žalovaná s ohledem na všechny významné okolnosti (jejichž příkladný výčet Ústavní soud učinil) jednala svévolně nebo své smluvně zakotvené možnosti odstoupit od konkurenční doložky zneužila. Výsledné posouzení přitom nemůže být jen jakýmsi aritmetickým průměrem zvažovaných okolností, neboť některým okolnostem musí být s ohledem na konkrétní zvláštnosti projednávané věci připisován větší význam než ostatním.

44. V projednávané věci odvolací soud (jakož i soud prvního stupně) správně zohlednil (srov. bod 39 odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně a body 12 a 13 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu) především okolnost, že pracovní poměr účastníků skončil na základě výpovědi, k níž žalobce přistoupil pouhé dva měsíce poté, co na základě dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1. 7. 2016 (v níž byla konkurenční doložka obsažena) začal vykonávat funkci provozního ředitele, s jejímž výkonem měly být spojeny informace a poznatky chráněné konkurenční doložkou, a že tuto funkci v době odstoupení od konkurenční doložky (20. 10. 2016) vykonával necelé čtyři měsíce, kdy s ohledem na tyto časové souvislosti nelze žalované vytýkat, že své rozhodnutí odstoupit od konkurenční doložky neučinila dříve. Za neméně významnou okolnost potom soudy správně považovaly, že žalobce ještě před tím, než žalovaná od konkurenční doložky odstoupila, a krátce poté, co přistoupil k výpovědi z pracovního poměru, dne 22. 9. 2016 založil společnost M. I. a. s., jejímž prostřednictvím zahájil podnikatelskou činnost nekonkurující žalované, a proto odmítnutí pracovní nabídky „Alzheimer centra“, kde by vykonával práci nevyhovující podmínkám konkurenční doložky, nebylo motivováno touto skutečností. Evidentně tedy vycházely ze skutkového závěru, že žalobce v době rozvázání pracovního poměru byl veden záměrem zahájit tuto svou podnikatelskou činnost (podle odvolacího soudu soud prvního stupně „správně zhodnotil, že ... k jednostrannému ukončení pracovního poměru výpovědí z 31. 8. 2016 přistoupil žalobce nepochybně po zvážení svých dalších zaměstnaneckých

či podnikatelských aktivit“); jiné pohnutky, které by vedly žalobce k podání výpovědi z pracovního poměru, ze skutkových zjištění soudů ani ze skutkových tvrzení účastníků nevyplývají.

45. Uvedené okolnosti jsou dostatečnou oporou pro závěr odvolacího soudu, že „odstoupení zaměstnavatele od konkurenční doložky k datu 20. 10. 2016 sledovalo legitimní cíl, nebylo výrazem libovůle zaměstnavatele, kdy zaměstnavatel objektivně vyhodnotil důvody, pro které netrval na ochraně (ne)nabytých znalostí a poznatků žalobce po dobu jeho pracovního poměru, kdy neshledal důvod dále omezovat žalobce v jeho zaměstnaneckých či podnikatelských aktivitách po skončení pracovního poměru u žalované“. Jinými slovy řečeno, odstoupení od konkurenční doložky doručené žalobci dne 20. 10. 2016 nelze považovat za svévoli žalované nebo zneužití sjednaného práva odstoupit od konkurenční doložky z její strany. Jedná se proto o platné právní jednání, jež bylo způsobilé přivodit zamýšlené právní účinky spočívající ve zrušení závazku z konkurenční doložky od jeho počátku.

č. 82

46. Správnost uvedeného závěru nemohly zpochybnit námitky, že „žalovaná již při podání výpovědi žalobcem musela vědět, že žalobce potřebné know-how nenabyl“ a „neexistoval jakýkoli relevantní důvod, proč by měla žalovaná vyčkávat s odstoupením od konkurenční doložky až do 20. 10. 2016, tj. 11 dní před skončením pracovního poměru“, a proč by nemohla „odstoupit od konkurenční doložky dříve“, že „s ohledem na sjednaný zákaz konkurence se rozhodnul uplatňovat v jiné oblasti“, že vlastní podnikání zahájil až „po skončení pracovního poměru u žalované“ a že „své následné zaměstnání a podnikání vybíral právě i s ohledem na sjednanou konkurenční doložku“, neboť dovolatel jimi vyjadřuje svůj nesouhlas s hodnocením provedených důkazů a se skutkovými zjištěními soudů, přičemž předestírá skutečnosti, které nebyly soudy zjištěny, a uplatňuje tak jiný dovolací důvod než ten, který je jako jediný přípustný uveden v ustanovení § 241a o. s. ř.; přehlíží přitom, že skutkové námitky (vycházející z jiného skutkového stavu věci) nejsou způsobilé zpochybnit právní posouzení věci odvolacím soudem. Při úvaze o tom, zda je právní posouzení věci odvolacím soudem správné, totiž Nejvyšší soud vychází (musí vycházet) ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů nejprve zformuluje sám dovolatel (srov. například důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2006, sp. zn. [29 Odo 1203/2004](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. [29 Cdo 3829/2011](#)).

47. Protože rozsudek odvolacího soudu je – jak vyplývá z výše uvedeného – z hlediska uplatněného dovolacího důvodu, ve vztahu k němuž bylo dovolání shledáno přípustným, správný a protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., a nebyla zjištěna ani jiná vada řízení, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce ve věci samé podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl